ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εύα Βοσκάκη

@incretewedontsay:

Κριτική Ανάλυση Λόγου στη διαγλωσσικότητα μιμιδίων του Instagram

Επόπτρια: Βάσια Τσάμη
Συνεπόπτρια: Παρασκευή Θώμου

Ρέθυμνο
2025 - 2026

Υπό την αιγίδα του Ε.ΜΕ.Γ.ΛΟ

Στην αδερφή μου, στην ηλιαχτίδα μου,
που είναι φως σε κάθε δύσκολη στιγμή
και
στον παππού μου, που αν και λείπει από δίπλα μου,
η σκέψη του με συντροφεύει σε κάθε βήμα.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ vii
Περίληψη xi
Abstract xii
Κατάλογος εικόνων xiii
Κατάλογος σχημάτων xiii
Εισαγωγή 15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Θεωρητικό Πλαίσιο 19
1.1 Η κοινωνική πραγματικότητα στα ψηφιακά περιβάλλοντα 19
1.1.1 Τα (διαδικτυακά) μιμίδια ως μορφή (ψηφιακής) επικοινωνίας 19
1.1.2 Τα μιμίδια ως μηχανισμός άσκησης κριτικής 21
1.2 Γλωσσική ποικιλότητα και μιμίδια 24
1.2.1 Γλωσσική ποικιλότητα 24
1.2.2 Γεωγραφική ποικιλότητα 25
1.2.3 Κρητική διάλεκτος 26
1.2.4 Διαγλωσσικότητα: Εννοιολογική οριοθέτηση και παραδείγματα 28
1.2.5 Η αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας στον ψηφιακό κόσμο και στα μιμίδια 33
1.3 Μιμίδια και μεταπραγματολογικά στερεότυπα 34
1.3.1 Ορίζοντας τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα 34
1.3.2 Μεταπραγματολογικά στερεότυπα για την γλωσσική ποικιλότητα 35
1.3.2.1 Μεταπραγματολογικά στερεότυπα και γλωσσική ομοιογένεια 36
1.3.2.2 Μεταπραγματολογικά στερεότυπα και γλωσσική υπερποικιλότητα 37
1.3.3 Το χιούμορ ως μεταπραγματολογικό σχόλιο 38
1.4 Μιμίδια και (αντι)ρατσιστικός Λόγος 39
1.4.1 Από τον λόγο στους Λόγους 39
1.4.2 Ρατσιστικός και Αντιρατσιστικός Λόγος: Από την ιδεολογική αντιπαράθεση στην κειμενική συνύπαρξη 41
1.4.3. Πτυχές του γλωσσικού (ρευστού) ρατσιστικού Λόγου στα μιμίδια 44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Μεθοδολογία 47
2.1 Σκοπός έρευνας 47
2.2 Περιγραφή των δεδομένων 47
2.3 Μεθοδολογία ανάλυσης των δεδομένων 50
2.3.1 Η Κριτική Ανάλυση Λόγου ως ευρύτερη μεθοδολογική προσέγγιση 50

2.3.2 Η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough 51
2.3.3 Η Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ του Attardo 53
2.4 Σύνοψη 56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Ανάλυση 57
3.1 Μικρο-επίπεδο: Εντοπίζοντας τη διαγλωσσική συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική στα μιμίδια 57
3.1.1 Αναλύοντας το όνομα και το λογότυπο του προφίλ 57
3.1.2 Αναλύοντας τα μιμίδια του προφίλ 58
3.2 Μεσο-επίπεδο: Εξετάζοντας την διανομή, κατανάλωση και πρόσληψη των μιμιδίων 62
3.2.1 Αξιολογώντας θετικά και μη χιουμοριστικά τη συνύπαρξη της Αγγλικής με την Κρητική 66
3.2.2 Στοχοποιώντας χιουμοριστικά τη συνύπαρξη της Αγγλικής με την Κρητική 67
3.3 Μακρο-επίπεδο: Αναλύοντας τους Λόγους που προωθούνται μέσω των μιμιδίων για την γλωσσική ποικιλότητα και τους/τις ομιλητές/τριες της 72
Συμπεράσματα 75
Βιβλιογραφία 79
Παράρτημα Ι 91
Παράρτημα ΙΙ 155

Ευχαριστίες

Φτάνοντας στο τέλος αυτού του μαγικού ταξιδιού, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω από καρδιάς τους ανθρώπους που συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Με ιδιαίτερη συγκίνηση θέλω να εκφράσω την απέραντη ευγνωμοσύνη μου στην επόπτριά μου, κυρία **Βάσια Τσάμη**, επίκουρη καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης, η οποία στάθηκε δίπλα μου με αφοσίωση, κατανόηση και ειλικρινές ενδιαφέρον σε όλη την διάρκεια αυτής της διαδρομής. Η επιστημονική της κατάρτιση και η ανθρωπιά της ήταν για εμένα έμπνευση σε κάθε στάδιο της προσπάθειας αυτής και συνέβαλαν καθοριστικά όχι μόνο στην ολοκλήρωση της εργασίας αλλά και στην δική μου, επιστημονική και προσωπική, εξέλιξη. Η εμπιστοσύνη της στις δυνατότητές μου, η συνεχής ενθάρρυνση και η αμέριστη στήριξή της αποτέλεσαν πολύτιμη πηγή δύναμης στις δύσκολες στιγμές. Αγαπημένη μου κυρία Τσάμη, το «Ευχαριστώ» μοιάζει λέξη μικρή…

Θερμές ευχαριστίες οφείλω και στην συνεπόπτριά μου, κυρία **Παρασκευή Θώμου**, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Οι συμβουλές της, οι εύστοχες παρατηρήσεις της και η εμπειρία της συνέβαλαν στην βελτίωση και στην ολοκλήρωση της προσπάθειας αυτής. Αγαπητή κυρία Θώμου, σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την συνεργασία αυτή! Ήταν τιμή μου!

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην υπέροχη, πάντα χαμογελαστή και καλοσυνάτη φίλη (και προσδοκώ σύντομα και συνεργάτιδα), **Αναστασία Μουντουφάρη**, για την πολύτιμη βοήθειά της καθ’ όλη την διάρκεια αυτής της διαδρομής. Οι συμβουλές της και η συνεχής ενθάρρυνσή της υπήρξαν εξαιρετικά σημαντικές για εμένα. Αναστασία μου, (εμείς ευχαριστούμε, ΟΡΘΙΑ) σ’ ευχαριστώ θερμά για τον χρόνο που αφιέρωσες για εμένα και… είμαστε πλέον και επίσημα «ακαδημαϊκές αδελφές»!

Μα, το πιο μεγάλο ευχαριστώ του κόσμου το χρωστάω στους γονείς μου, **Γιώργο** και **Μαρία** και στην αδελφή μου, **Ραφαέλα**. Η αγάπη που απλόχερα μου δίνουν όλα αυτά τα χρόνια, η ζεστή αγκαλιά τους, οι συμβουλές τους και τα γλυκά χαμόγελά τους είναι για μένα καταφύγιο στις δύσκολες στιγμές. Η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί χωρίς την αμέριστη συμπαράστασή τους. Αγαπημένοι μου άνθρωποι, σας ευχαριστώ για όλα όσα κάνατε, κάνετε και θα κάνετε για εμένα. Σας ευχαριστώ για όλα όσα μου προσφέρατε, σας ευχαριστώ για τον άνθρωπο που είμαι σήμερα. Ελπίζω να σας έχω κάνει έστω και λίγο υπερήφανους!

Το πιο γλυκό μου ευχαριστώ θέλω να το πω στην αδελφική μου φίλη **Χριστιάννα Μακριδάκη**. Ήταν πάντα στο πλευρό μου, μέρα και νύχτα, να ακούει τα άγχη μου, τους φόβους μου, τους ενδοιασμούς μου, την γκρίνια μου τα βράδια στο κρεβάτι του φοιτητικού μας σπιτιού. Καμάρι μου, είσαι το πιο όμορφο κεφάλαιο της φοιτητικής μου ζωής! Σ' ευχαριστώ για τα γέλια, τις χαρές, τις αγκαλιές, σ' ευχαριστώ που πιστεύεις σ' εμένα. Μα πιο πολύ σ' ευχαριστώ που ήσουν εκεί όταν λύγιζα κατά την διάρκεια αυτής της διαδρομής και με σήκωνες να περπατήσω ξανά. Η νεραϊδόσκονη που έχεις, φωτίζει κάθε δύσκολη στιγμή!

Δεν θα μπορούσα να παραλείψω τους παππούδες και τις γιαγιάδες μου. Παρόλο που οι τρεις έχουν φύγει από κοντά μας εδώ και χρόνια, τους ευχαριστώ μέσα από την ψυχή μου που μου μετέδωσαν την αγάπη για την γνώση και που με προστατεύουν από εκεί ψηλά. Παππού **Τίτο**, γιαγιά **Ευγενία**, παππού **Γιάννη**, γιαγιά **Ευανθία**, σας ευχαριστώ για όλες τις αγκαλιές, τα παιχνίδια, τις συμβουλές. Υπόσχομαι, δε θα σας ξεχάσω ποτέ!

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τον πιο πιστό μου τετράποδο φίλο. Τον **Μπρούνο** μου, που ήταν πάντα εδώ να μου διώχνει τα άγχη και τις στεναχώριες με ένα βλέμμα και ένα κούρνιασμα στην αγκαλιά μου. Ήταν ο πιο βοηθητικός, κριτικός (και κρητικός) αναλυτής των δεδομένων μου! Μπρουνάρα μου, σ' ευχαριστώ που ήρθες στη ζωή μου και τη γέμισες με γέλια, χάδια και αγκαλιές. Θα σ' αγαπάω για όσο αναπνέω. Υπόσχομαι.

Π ε ρ ί λ η ψ η

Σε μια εποχή που αναδύονται ολοένα και περισσότερες μορφές ψηφιακής επικοινωνίας, τα διαδικτυακά μιμίδια συνεχίζουν να αποτελούν βασικά μέσα σχολιασμού της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας. Αξιοποιώντας το χιούμορ, συχνά αναπαριστούν την μίξη γλωσσών ή/και γλωσσικών ποικιλιών συμβάλλοντας στην οικοδόμηση των στάσεων και των αξιολογήσεων των χρηστών/τριών, τόσο απέναντι στους/στις ομιλητές/τριες όσο και απέναντι στις ίδιες τις γλώσσες ή/και τις γλωσσικές ποικιλίες. Έτσι, η παρούσα έρευνα εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο αναπαριστάνεται η διαγλωσσική συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την αγγλική γλώσσα σε διαδικτυακά μιμίδια και εντοπίζει τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα και τους Λόγους που αναδύονται γύρω από τις γλωσσικές ποικιλίες. Για τον σκοπό αυτό, συλλέχθηκαν μιμίδια και σχόλια από τον λογαριασμό του Instagram *@increte wedontsay* και αναλύθηκαν βάσει κοινωνιογλωσσολογικών προσεγγίσεων. Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι η διαγλωσσικότητα αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του υπό μελέτη υλικού και αξιολογείται από τους/τις χρήστες/τριες με αντιφατικό τρόπο. Από την μία πλευρά, υιοθετούν αντιλήψεις που συγκλίνουν με την γλωσσική υπερποικιλότητα καθώς προσλαμβάνουν θετικά αυτήν την γλωσσική μίξη, από την άλλη πλευρά, όμως, στοχοποιούν την γλωσσική ποικιλομορφία, υιοθετώντας αντιλήψεις που παραπέμπουν στην γλωσσική ομοιογένεια. Συνεπώς, αναδύονται στοιχεία τόσο αντιρατσιστικού όσο και ρατσιστικού Λόγου, η συνύπαρξη των οποίων οδηγεί στην διαμόρφωση μορφών ρευστού ρατσισμού.

Λέξεις-κλειδιά: διαδικτυακά μιμίδια, διαγλωσσικότητα, γλωσσική ομοιογένεια, γλωσσική υπερποικιλότητα, ρατσιστικός Λόγος, αντιρατσιστικός Λόγος, ρευστός ρατσισμός

Abstract

Nowadays, more and more forms of digital communication are emerging but online memes continue to serve as important means of commenting on social and political reality. Through the use of humor, they often represent the mixing of languages and/or language varieties, contributing to the formation of users' attitudes and evaluations toward both speakers and the languages or language varieties themselves. Against this background, the present study examines the representation of the translanguaging coexistence of the Cretan dialect and the English language in internet memes and explores the metapragmatic stereotypes and Discourses that emerge around these language varieties. So, memes and user comments collected from the Instagram account *@incretewedontsay* and analyzed through sociolinguistic approaches. The findings indicate that translanguaging constitutes a central feature of the examined material and is evaluated by users in contradictory ways. On the one hand, users adopt views that align with linguistic superdiversity, as they perceive this linguistic mixture positively. On the other hand, they target linguistic diversity, expressing attitudes that reflect ideologies of linguistic homogeneity. Consequently, elements of both anti-racist and racist Discourse emerge, whose coexistence leads to the formation of forms of liquid racism.

Keywords: internet memes, translanguaging, linguistic homogeneity, linguistic superdiversity, anti-racist Discourse, racist Discourse, liquid racism

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1: Den Kostizei

Εικόνα 2: Με το βλέμμα στους πρόσφυγες

Εικόνα 3: Δεν buy άλλο

Εικόνα 4: Το λογότυπο της σελίδας *@increte wedontsay*

Εικόνα 5: Ενδεικτικά παραδείγματα μιμιδίων της σελίδας

Εικόνα 6: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της θρησκείας

Εικόνα 7: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της διατροφής

Εικόνα 8: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της βίας ή/και οπλοχρησίας

Εικόνα 9: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της φύσης και της αγροτικής ζωής

Εικόνα 10: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της φιλοξενίας

Εικόνα 11: Τα χιουμοριστικά σχόλια των χρηστών/τριών στην πρότυπη Ελληνική ως ένδειξη οικοδόμησης κοινής ταυτότητας

Εικόνα 12: Τα σχόλια των χρηστών/τριών στην Κρητική ως ένδειξη οικοδόμησης κοινής ταυτότητας

Εικόνα 13: Τα διαγλωσσικά σχόλια των χρηστών/τριών ως ένδειξη σύνδεση με το παρελθόν τους

Εικόνα 14: Οι αποκλειστικές αναφορές χρηστών/τριών ως ένδειξη οικοδόμησης κοινής ταυτότητας

Εικόνα 15: Θετική αξιολόγηση της διαγλωσσικότητας από τους/τις χρήστες/τριες

Εικόνα 16: Χιουμοριστική πρόσληψη των μιμιδίων από τους/τις χρήστες/τριες

Εικόνα 17: Οι κρητικές φράσεις των μιμιδίων ως αφορμή σχολιασμού

Εικόνα 18: Από τον (αντι)ρατσιστικό Λόγο στον ρευστό ρατσισμό

Κατάλογος σχημάτων

Σχήμα 1: Αριθμός αναρτήσεων ανά δεκάδα σχολίων

Σχήμα 2: Αριθμός αναρτήσεων ανά χιλιάδα likes

Σχήμα 3: Αριθμός αναρτήσεων με πάνω από 4000 likes ανά δεκάδα σχολίων

Σχήμα 4: Το τρισδιάστατο μοντέλο ανάλυσης λόγου του Norman Fairclough

Σχήμα 5: Εφαρμογή των μοντέλων του Fairclough και του Attardo στην ανάλυση μιμιδίων του Instagram

Σχήμα 6: Πρόσληψη των μιμιδίων σύμφωνα με τα σχόλια χρηστών/τριών

Εισαγωγή

Η ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και η ευρεία διάδοση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης την τελευταία δεκαετία, έχουν μετασχηματίσει ριζικά το επικοινωνιακό τοπίο. Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν στην καθημερινότητά τους, ανταλλάσσουν πληροφορίες και διαμορφώνουν αντιλήψεις για τον κόσμο που τους περιβάλλει, δεν θυμίζει σε τίποτα τις παραδοσιακές μορφές επικοινωνίας του παρελθόντος (Meikle, 2016: 1-7; Γούτσος & Μπέλλα, 2022; Kelly & Colby, 2026).

Στην σύγχρονη ψηφιακή εποχή, η γλώσσα παύει να αξιοποιείται αποκλειστικά ως μέσο μετάδοσης πληροφοριών· αναλαμβάνει την διαμόρφωση κοινωνικών ταυτοτήτων και την οικοδόμηση των κοινωνικών σχέσεων και των προσωπικών αντιλήψεων των ομιλητών/τριών της. Στο αποκορύφωμα αυτής της νέας συνθήκης, νέες πολυτροπικές μορφές επικοινωνίας κάνουν την εμφάνισή τους: τα κείμενα που αναπαράγονται και καταναλώνονται καθημερινά στο διαδίκτυο από τους/τις χρήστες/τριες, δεν βασίζονται αποκλειστικά στον γραπτό λόγο. Στατικές ή κινούμενες εικόνες, ήχοι, σύμβολα, emojis ενώνονται δημιουργικά με τα γλωσσικά στοιχεία, οδηγώντας στην ανάδυση νέων τρόπων έκφρασης, σχολιασμού και αξιολόγησης του κοινωνικοπολιτικού γίγνεσθαι (Jewitt, 2009).

Στις μέρες μας, μεταξύ άλλων, η έντονη κινητικότητα των πληθυσμών έχει οδηγήσει στην διαγλωσσική συνύπαρξη γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών, μέσα στα ίδια περιβάλλοντα (Τσάμη, 2018). Ως αποτέλεσμα, φαινόμενα όπως αυτά της διαγλωσσικότητας εμφανίζονται ολοένα και περισσότερο στην καθημερινή επικοινωνία των ομιλητών/τριών (Τσοκαλίδου, 2017α; β). Αυτή, λοιπόν, η ευέλικτη αξιοποίηση του συνόλου του γλωσσικού ρεπερτορίου τους, αντικατοπτρίζεται και στα ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας όπου οι χρήστες/τριες τείνουν να συνδυάζουν δημιουργικά ποικίλες γλωσσικές πρακτικές. Παρόλα αυτά, οι αναπαραστάσεις των γλωσσών ή/και των γλωσσικών ποικιλιών καθώς και των ομιλητών/τριών τους δεν είναι πάντοτε ουδέτερες και καθολικά αποδεκτές. Συχνά, συνοδεύονται από μεταπραγματολογικά σχόλια, δηλαδή από αξιολογήσεις των χρηστών/τριών οι οποίες είτε αναπαράγουν παραδοσιακές ομογενοποιητικές ρατσιστικές αντιλήψεις περί μιας και μοναδικής ορθής και αποδεκτής γλωσσικής ποικιλίας, υποτιμώντας όσες γλωσσικές ποικιλίες και όσους/ες ομιλητές/τριες αποκλίνουν από αυτήν, είτε προωθούν αντιρατσιστικές αντιλήψεις προβάλλοντας την αποδοχή της γλωσσικής ποικιλομορφίας (Τσάμη κ.ά., 2014; Tsami, 2019).

Σε αυτό το νέο επικοινωνιακό τοπίο, τα διαδικτυακά μιμίδια παρουσιάζουν ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον. Αποτελούν μία από τις πιο δημοφιλείς μορφές διαδικτυακής

επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών/τριών και σχολιασμού της κοινωνικής ή/και πολιτικής πραγματικότητας (Piata, 2018; Denisova, 2019). Δεν περιορίζονται αποκλειστικά στην δημιουργία χιουμοριστικού περιεχομένου· αξιοποιώντας τον γλωσσικό μηχανισμό του χιούμορ, τα διαδικτυακά μιμίδια δύνανται να αναπαράγουν ή/και να αμφισβητούν κυρίαρχα στερεότυπα, διαμορφώνοντας τις στάσεις και τις αντιλήψεις των χρηστών/τριών τόσο για τα σύγχρονα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα όσο και για ομάδες ατόμων μέσα στην κοινωνία (Fairclough, 1992; van Dijk, 2008; Gbadegesin, 2019; Wiggins, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο τα διαδικτυακά μιμίδια αναπαριστούν την γλωσσική ποικιλότητα. Έτσι, η παρούσα έρευνα εστιάζει στην διαγλωσσική συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την αγγλική γλώσσα σε μιμίδια που κυκλοφορούν και αναπαράγονται στο διαδίκτυο. Αξιοποιώντας το μεθοδολογικό εργαλείο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, επιχειρώ να διερευνήσω τον τρόπο με τον οποίο αναπαρίστανται, μέσω του χιούμορ, οι συγκεκριμένες γλωσσικές ποικιλίες, καθώς και να εντοπίσω πώς προσλαμβάνεται η συνύπαρξή τους από τους/τις χρήστες/τριες του διαδικτύου. Επίσης, εξετάζοντας τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα που προκύπτουν από τα μεταπραγματολογικά σχόλια των χρηστών/τριών, επιδιώκω να μελετήσω την σύνδεσή τους με τις αντιλήψεις της γλωσσικής ομοιογένειας και της γλωσσικής υπερποικιλότητας και εν συνεχεία με τον ρατσιστικό, τον αντιρατσιστικό Λόγο και τον ρευστό ρατσισμό.

Με βάση, λοιπόν, τα παραπάνω προσδοκώ να απαντήσω στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- Πώς αναπαριστάνεται η γλωσσική ποικιλότητα (π.χ. Κρητικά, Αγγλικά, greeklish, διαγλωσσικότητα) στα υπό μελέτη μιμίδια;
- Μελετώντας τα σχόλια και τις αντιδράσεις των χρηστών/τριών μέσα από συγκεκριμένες δημοσιεύσεις, προσλαμβάνονται ως χιουμοριστικά ή ως μη χιουμοριστικά τα συγκεκριμένα μιμίδια;
- Ποιοι Λόγοι αναπαράγονται ή/και αμφισβητούνται μέσω των μιμιδίων για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους;

Μέσω της εργασίας αυτής, επιθυμώ να παρουσιάσω με ακρίβεια και πληρότητα τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποίησα, να τα ερμηνεύσω στην βάση κοινωνιογλωσσολογικών θεωρητικών προσεγγίσεων και να συμβάλω στην βαθύτερη κατανόηση των φαινομένων συγκαλυμμένου γλωσσικού ρατσισμού στη σύγχρονη κοινωνία. Το υλικό της έρευνάς μου αποτελείται από μιμίδια και σχόλια χρηστών/τριών που συνέλεξα από έναν λογαριασμό της πλατφόρμας Instagram (βλ. σχετικά Παράρτημα Ι & ΙΙ). Η

διαδικασία υλοποίησής της και τα αποτελέσματα αυτής, παρατίθενται στα επόμενα κεφάλαια της εργασίας.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, αναλύονται εκτενώς βασικές έννοιες και θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν τα ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας και τα διαδικτυακά μιμίδια, την γλωσσική ποικιλότητα και την διαγλωσσικότητα, τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα, τον (αντι)ρατσιστικό Λόγο και τον ρευστό ρατσισμό. Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας: το ερευνητικό υλικό και οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις που αξιοποιήθηκαν για την μελέτη των δεδομένων. Στο τρίτο κεφάλαιο, ακολουθεί η ανάλυση των δεδομένων και η παρουσίαση των ερευνητικών ευρημάτων. Τέλος, στο τελευταίο κεφάλαιο, παρατίθενται τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας, συζητούνται τα ευρήματα σε συνάρτηση με το θεωρητικό πλαίσιο και διατυπώνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο
Θεωρητικό Πλαίσιο

1.1 Η κοινωνική πραγματικότητα στα ψηφιακά περιβάλλοντα

Η γλώσσα δεν είναι αποκομμένη από τον άνθρωπο και την κοινωνία. Υπάρχει μια σχέση αμφίδρομη κατά την οποία η γλώσσα επηρεάζει και επηρεάζεται από κοινωνικούς παράγοντες (Γούτσος & Μπέλλα, 2022: 33). Κατά τον Saussure (1979: 8, 14), η γλώσσα διαμορφώνεται κοινωνικά ως ένα σύστημα συμβάσεων και, ταυτόχρονα, λειτουργεί ως μέσο οργάνωσης και σχηματισμού της ατομικής σκέψης και της διαρκούς αλληλεπίδρασης ατόμου και κοινωνίας. Συνεπώς, γλώσσα και κοινωνία έχουν μια σχέση αμοιβαίας αλληλεπίδρασης κατά την οποία η κοινωνία συγκροτεί την γλώσσα και η γλώσσα συγκροτεί την κοινωνική πραγματικότητα[1].

Επικεντρώνοντας το ερευνητικό μου ενδιαφέρον στα σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα, είναι σημαντικό να αναφέρω ότι οι διαδικτυακοί χώροι επικοινωνίας δεν αντανακλούν απλώς την κοινωνική πραγματικότητα αλλά την (ανα)κατασκευάζουν και την (ανα)διαμορφώνουν (Hall, 1997: 19-21). Πιο συγκεκριμένα, τα *μέσα κοινωνικής δικτύωσης* (social media) συχνά παρουσιάζουν την κοινωνική πραγματικότητα μέσα από νέες μορφές λόγου οι οποίες εκφράζουν πολύπλοκα κοινωνικά ζητήματα με τη χρήση εικόνας ή πολύ σύντομου κειμένου (Shifman, 2014: 37-54; Kelly & Colby, 2026: 26). Αυτές οι μορφές λόγου συχνά είναι χιουμοριστικά πλαισιωμένες και αναπαράγονται ή/και διαμοιράζονται μαζικά από πλατφόρμα σε πλατφόρμα, όπως λόγου χάρη, τα μιμίδια, τα οποία δεν αναπαριστούν την κοινωνία με ουδέτερο τρόπο· επιλέγουν ποια στοιχεία της καθημερινότητας θα αναδείξουν, ποιες ταυτότητες θα καταστήσουν ορατές και ποια στερεότυπα και ποιους Λόγους θα φέρουν στο προσκήνιο της ψηφιακής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ χρηστών/τριών.

Έτσι, λοιπόν, στη σύγχρονη εποχή, που η επικοινωνία έχει μετασχηματιστεί ριζικά, ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μιμίδια, τα οποία αποτελούν μία από τις πιο διαδεδομένες μορφές έκφρασης στα σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα (Piata, 2018: 257-258).

1.1.1 Τα (διαδικτυακά) μιμίδια ως μορφή (ψηφιακής) επικοινωνίας

Ο όρος *μιμίδιο* (meme) εισήχθη πρώτη φορά το 1976 από τον Βρετανό εξελικτικό βιολόγο R. Dawkins. Ο Dawkins απέδωσε τον όρο αυτό, αντλώντας από την ελληνική λέξη "μίμηση" (mimesis), καθώς ήθελε να περιγράψει την αυτοαντιγραφόμενη μονάδα πολιτισμού ή/και

[1] Για μια αναλυτικότερη συζήτηση για τη σχέση γλώσσας και κοινωνίας, βλ. Saussure, 1979.

κουλτούρας που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά (Dawkins, 2006: 192; Bauckhage, 2011; Castaño Díaz, 2013: 84; Procházka, 2016: 8; Gbadegesin, 2019: 2; Wiggins, 2019: 1; Κατσαδώρος & Νουνανάκη, 2021: 398; El-Wakil, 2022: 101; Κακάμπουρα & Νουνανάκη, 2023: 16). Μέσω αυτής της εννοιολογικής οριοθέτησης και θέλοντας να καταστήσει σαφή την σκέψη του γύρω από την επιλογή του όρου *meme*[2], ο Dawkins δεν δίστασε να συνδέσει την διαδικασία διάδοσης των μιμιδίων με τον κλάδο της βιολογίας. Πιο συγκεκριμένα, παρομοιάζει τα μιμίδια με τα γονίδια. Υποστηρίζει ότι με τον ίδιο τρόπο που τα γονίδια μεταφέρονται βιολογικά από άτομο σε άτομο και είναι θεμελιώδη για την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους και τη μεταβίβαση κληρονομικών δεδομένων στους απογόνους, έτσι και τα μιμίδια μεταβιβάζουν και διαδίδουν τα πολιτισμικά στοιχεία και είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την διατήρηση και συνέχιση της πολιτισμικής ταυτότητας ενός λαού (Dawkins, 2006: 193-194; Wiggins & Bowers, 2014: 4; Denisova, 2019: 6).

Κατά τον Dawkins (2006: 192), ως μιμίδια μπορούν να θεωρηθούν όλα εκείνα τα στοιχεία που αποτελούν κομμάτι της πολιτισμικής κληρονομιάς ενός λαού (όπως π.χ. οι ιδέες, η μουσική και οι μελωδίες, οι ενδυματολογικές συνήθειες, τα ανέκδοτα κ.λπ.), και μπορούν να αναπαραχθούν είτε μέσω γραπτού ή/και προφορικού λόγου είτε μέσω των τεχνών και της μουσικής (βλ. σχετικά και Dennett, 1990: 128; Godwin, 2003: 49; Κατσαδώρος & Νουνανάκη, 2021: 399). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η παραπάνω θέση του Dawkins, πολλές φορές έχει δεχθεί κριτική από τους/τις ερευνητές/τριες. Μεταξύ άλλων, η Denisova (2019: 7) τονίζει ότι ο ορισμός αυτός είναι αρκετά ασαφής δυσχεραίνοντας τις μελέτες των μιμιδίων από τους/τις ερευνητές/τριες. Στο ίδιο μήκος κύματος, οι Knobel και Lankshear (2006: 205) υποστηρίζουν ότι *"*[...] *ο ακριβής καθορισμός κριτηρίων σχετικά με το τι μπορεί να θεωρηθεί μιμίδιο, είναι σχεδόν αδύνατος* [...]*"*.

Μετέπειτα, η συνεχής εξέλιξη των ψηφιακών περιβαλλόντων και η ανάπτυξη διαδικτυακών κοινοτήτων οδήγησε στον μετασχηματισμό του όρου *meme* και στην συνακόλουθη προσαρμογή του στη σύγχρονη ψηφιακή πραγματικότητα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές του 2000, στις απαρχές της δημιουργίας των ψηφιακών κοινοτήτων, άρχισε να χρησιμοποιείται τόσο από χρήστες/τριες του διαδικτύου όσο και από ερευνητές/τριες της ψηφιακής επικοινωνίας ο όρος *internet meme*, δηλαδή διαδικτυακά μιμίδια. Ένας από τους πρώτους που χρησιμοποίησαν συστηματικά τον όρο αυτό είναι ο

[2] Η αρχική ιδέα του Dawkins ήταν να δώσει στον όρο το όνομα *Mimeme*, που προέρχεται από την ελληνική λέξη *μίμηση*, όμως επιθυμούσε η λέξη που θα επιλέξει να είναι μονοσύλλαβη και φωνολογικά να μοιάζει με την λέξη *gene* (δηλαδή γονίδιο, βλ. σχετικά Dawkins, 2006: 192).

δικηγόρος και συγγραφέας M. Godwin (2003) ενώ ακολούθησε η L. Shifman (2014) με συστηματική μελέτη και εκτενείς αναφορές στα έργα της.

Ως *διαδικτυακά μιμίδια*, λοιπόν, καλούνται ψηφιακά στοιχεία τα οποία έχουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς το περιεχόμενο και την μορφή τους και κυκλοφορούν ή μετασχηματίζονται από πολλούς/ες χρήστες/τριες του διαδικτύου (Shifman, 2014: 41, βλ. επίσης Castaño Díaz, 2013; Shifman, 2013; Piata, 2018; Denisova, 2019; Wiggins, 2019; Κατσαδώρος & Νουνανάκη, 2021; Κακάμπουρα & Νουνανάκη, 2023). Συνήθως, περιλαμβάνουν φράσεις, εικόνες, βίντεο ή/και ήχους (Tsakona & Popa, 2013: 2; Castaño Díaz, 2013: 96-97; Chiaro, 2018: 122; Κατσαδώρος & Νουνανάκη, 2021: 399) ώστε να είναι ελκυστικά στους/στις χρήστες/τριες (Gbadegesin, 2019: 2) και έχουν έντονο το στοιχείο της (καυστικής) σάτιρας (Κατσαδώρος, 2013: 107; Κατσαδώρος & Νουνανάκη, 2021: 399; AlAfnan, 2025). Η θεματολογία τους συνδέεται συχνά με διάφορες πτυχές της καθημερινότητας αλλά και με πολιτισμικές αναφορές οι οποίες είναι οικείες προς το κοινό στο οποίο απευθύνονται, γεγονός που καθιστά ευκολότερη την ταχεία διάδοσή τους μεταξύ των χρηστών/τριών (Bauckhage, 2011; Tsakona & Popa, 2013: 2; Castaño Díaz, 2013: 83, 97; Shifman, 2014: 39-41; Piata, 2018: 260; Gbadegesin, 2019: 2). Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η Lantagne (2018: 14), πρόκειται για "[...] *αποσπάσματα κειμένων και φωτογραφιών τα οποία εξαπλώνονται σαν πυρκαγιά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης*".

Τα μιμίδια επιδιώκουν να προκαλέσουν στους/στις χρήστες/τριες την αίσθηση της προσωπικής ταύτισης με το περιεχόμενο ή με τους χαρακτήρες που προβάλλουν προκειμένου οι χρήστες/τριες να θελήσουν να τα αξιοποιήσουν και να τα αναπαραγάγουν στην ψηφιακή τους επικοινωνία με άλλα άτομα (Gbadegesin, 2019: 2; Κακάμπουρα & Νουνανάκη, 2020: 20). Με αυτόν τον τρόπο, οι συμμετέχοντες/χουσες σ' αυτήν την διαδικτυακή αλληλεπίδραση δημιουργούν ένα ευρύτερο κοινωνικό δίκτυο και αισθάνονται ως μέλη μιας ενιαίας κοινότητας λόγω των κοινών πεποιθήσεων ή ενδιαφερόντων τους, καθώς και λόγω της κοινής αίσθησης του χιούμορ που τους/τις συνδέει (Shifman, 2014: 33; Volkov, 2025: 4-5; Kelly & Colby, 2026: 22).

1.1.2 Τα μιμίδια ως μηχανισμός άσκησης κριτικής

Στο πλαίσιο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, ο τρόπος παρουσίασης της κοινωνικής πραγματικότητας στα ψηφιακά περιβάλλοντα συνδέεται άμεσα με ζητήματα εξουσίας και Λόγων. Οι τρόποι με τους οποίους προβάλλονται οι κοινωνικές ομάδες, οι γλωσσικές ποικιλίες κ.λπ. αντικατοπτρίζουν και (ανα)παράγουν ζητήματα κύρους και σχέσεις ιεραρχίας

(Fairclough, 1992; van Dijk, 2008). Ταυτόχρονα, η ολοένα αυξανόμενη παρουσία των μιμιδίων στα ψηφιακά περιβάλλοντα, φέρνει στο προσκήνιο τον πολυδιάστατο ρόλο που λαμβάνουν στην σύγχρονη διαδικτυακή επικοινωνία. Καθώς αποτελούν έναν "*απλό τρόπο μετάδοσης πληροφοριών, λόγω της οπτικοποιημένης και χιουμοριστικής αναπαράστασης των γεγονότων"* (Javed et al., 2022), επιτρέπουν την άμεση αντίδραση σε εξελίξεις της επικαιρότητας. Στο πλαίσιο αυτό, αποκτούν έναν πιο ενεργό ρόλο στην δημόσια σφαίρα, καθώς η αναπαραγωγή και η διάδοσή τους δεν περιορίζεται μόνο στην ψυχαγωγική τους διάσταση αλλά συχνά επεκτείνεται και στον σαρκαστικό ή/και επικριτικό σχολιασμό πολιτικών προσώπων/καταστάσεων, κοινωνικών, οικονομικών ή πολιτισμικών ζητημάτων και στην κριτική αξιολόγηση της κοινωνικής νόρμας (Wiggins, 2019: xv; Denisova, 2019: 8-9). Μπορεί, για παράδειγμα, να γίνεται σχολιασμός ενός φαινομενικά ασήμαντου ζητήματος ή, αντίθετα, να καυτηριάζεται ένα σοβαρό κοινωνικό/πολιτικό θέμα και να αμφισβητούνται κυρίαρχες αντιλήψεις (Castaño Díaz, 2013: 103; Gbadegesin, 2019: 3-4). Επομένως, η μελέτη της κοινωνικής πραγματικότητας, όπως προβάλλεται στα ψηφιακά περιβάλλοντα και ιδιαίτερα στα μιμίδια, καθίσταται κρίσιμη για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται οι Λόγοι και οι σύγχρονες κοινωνικές ταυτότητες.

Αναλυτικότερα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των ερευνών των Rahardi & Amalia (2019: 244-248) και Purwaningrum & Sudana (2020: 771, 774-777), στα οποία φαίνεται οι χρήστες/τριες να αισθάνονται πιο άνετα να σχολιάσουν/σατιρίσουν τις πολιτικές εξελίξεις και να εκφράσουν την δυσαρέσκειά τους για τις "παθογένειες" της κοινωνίας χρησιμοποιώντας μιμίδια παρά να διατυπώσουν προφορικά τις απόψεις τους. Τα παραπάνω επιβεβαιώνει και ο AlAfnan (2025) σε μελέτη που πραγματοποίησε πρόσφατα, επιβεβαιώνοντας με τα ευρήματά του ότι τα μιμίδια "*χρησιμεύουν ως εργαλείο πολιτικής έκφρασης και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης"*. Υπογραμμίζει ότι τα διαδικτυακά μιμίδια μπορούν να ενισχύσουν τις πολιτικές πεποιθήσεις και να αυξήσουν την πολιτική διχόνοια καθώς συχνά τείνουν να διαστρεβλώνουν τα γεγονότα της επικαιρότητας (βλ. σχετικά και Suryaningsih, 2025: 10). Έτσι, ελαχιστοποιούν τις δυνατότητες δημοκρατικού διαλόγου μεταξύ χρηστών/τριών από διαφορετικές πολιτικές παρατάξεις, ωθώντας τους/τες να επιλέγουν περιεχόμενο που συγκλίνει με τα δικά τους πιστεύω και να απορρίπτουν τις αντίθετες αντιλήψεις, χαρακτηρίζοντάς τες ως κακόβουλες.

Αντλώντας τις θεματικές τους και από καταστάσεις της καθημερινής ζωής, δεν είναι λίγες οι φορές που η θέση και ο ρόλος των φύλων στην κοινωνία αλλά και η γυναικεία εμφάνιση, γίνονται βασικό θέμα σχολιασμού στα διαδικτυακά μιμίδια. Σύμφωνα με την έρευνα των Sultana et al. (2023: 871-882), "*τα μιμίδια που δημοσιεύονται στα μέσα κοινωνικής*

δικτύωσης φαίνεται να παρουσιάζουν στοιχεία σεξισμού και να ενισχύουν στερεότυπα που σχετίζονται με τα φύλα". Αρκετά συχνά φαίνεται να προβάλλουν τους άντρες ως σκληρούς, ανώτερους και κυρίαρχους, ενώ τις γυναίκες ως υποδεέστερες, παράλογες, με χαμηλή νοημοσύνη και συναισθηματικά εξαρτημένες από τους συζύγους τους (βλ. σχετικά και Gbadegesin, 2019). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι περιπτώσεις μιμιδίων που σκιαγραφούν τους άντρες ως θύματα μέσα σε εξουσιαστικές σχέσεις και ως παθητικούς δέκτες βίαιων συμπεριφορών από τις συζύγους τους (Sultana et al., 2023: 877, 879-880). Δεν είναι λίγες οι φορές που η γυναικεία εξωτερική εμφάνιση γίνεται αντικείμενο χλευασμού και προωθείται ένα συγκεκριμένο πρότυπο σωματοδομής και ομορφιάς (El-Wakil, 2022: 107-108).

Τελευταία αλλά εξίσου σημαντική διάσταση που αναδύεται στα διαδικτυακά μιμίδια είναι αυτή του γλωσσικού ρατσισμού, αν και οι έρευνες που έχουν γίνει για το συγκεκριμένο ζήτημα είναι λιγοστές. Η Sierra (2019) επιχείρησε να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο τα μιμίδια συμβάλλουν στην αναπαραγωγή και διαιώνιση στερεοτύπων που αφορούν την γλώσσα. Όπως προκύπτει, λοιπόν, από την μελέτη της (2019: 186-199), τα μιμίδια συχνά χρησιμοποιούν μορφές *ψευδούς γλώσσας* (mock language, βλ. σχετικά και Hoey & Raymond, 2024), οι οποίες αποτελούν υπεραπλουστευμένες αναπαραστάσεις γλωσσικών ποικιλιών. Συνήθως, αυτές οι γλωσσικές επιλογές δεν αντανακλούν την πραγματική γλωσσική πολυπλοκότητα αλλά κατασκευάζουν στερεοτυπικές και συχνά γελοιοποιημένες εικόνες των ομιλητών/τριών (Sierra, 2019: 191-192) καθώς *"η ψεύτικη γλώσσα περιλαμβάνει λογοπαίγνια τα οποία δημιουργούνται από ομιλητές/τριες που προσεγγίζουν την γλώσσα επιφανειακά, χωρίς να την γνωρίζουν πραγματικά"* (Vessey, 2014: 178). Συνεπώς, συχνά, οι γλωσσικές αναπαραστάσεις αυτές ενισχύουν τον διαχωρισμό μεταξύ "κανονικών" και "μη κανονικών" μορφών λόγου και οικοδομούν τόσο γλωσσικές όσο και κοινωνικές ιεραρχήσεις.

Συνοψίζοντας, τα διαδικτυακά μιμίδια λειτουργούν τόσο ως μέσα ψυχαγωγίας των χρηστών/τριών όσο και ως μορφές κοινωνικού σχολιασμού, αναπαριστώντας με χιουμοριστικό ή/και καυστικό τρόπο κοινωνικές συμπεριφορές και καταστάσεις της καθημερινής, δημόσιας ή/και ιδιωτικής, ζωής (Milner, 2016: 2363-2370). Παράλληλα, συγκροτούν ένα δυναμικό πεδίο παραγωγής και διακίνησης νοημάτων στο οποίο οι χρήστες/τριες δεν περιορίζονται στο ρόλο ενός/μιας παθητικού/ής δέκτη/τριας αλλά συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία και στην αναπαραγωγή του περιεχομένου. Μέσα από αυτήν την διαδικασία, τα μιμίδια συμβάλλουν τόσο στην διαμόρφωση όσο και στην αμφισβήτηση στερεοτυπικών ή μη αντιλήψεων. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ο Wiggins (2019: 9), "*δεν μιλάμε για περιεχόμενο που απλώς*

αναπαράγει κουλτούρα, αλλά πρόκειται για οπτικοποιημένα στοιχεία τα οποία κατασκευάζονται με διακειμενικές αναφορές προκειμένου να αντικατοπτρίζουν μια ιδεολογική πρακτική".

Καθώς, λοιπόν, τα μιμίδια βασίζονται σε στοιχεία της καθημερινής επικοινωνίας και της κοινωνικής εμπειρίας των χρηστών/τριών, συχνά αξιοποιούν διαφορετικές γλώσσες ή γλωσσικές ποικιλίες αλλά και διαγλωσσικές πρακτικές προκειμένου να παράξουν χιούμορ ή/και να σχολιάσουν σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα. Έτσι, στο επόμενο υποκεφάλαιο θα διερευνήσω την γλωσσική ποικιλότητα και τις διαφορετικές μορφές με τις οποίες αναπαριστάνεται στα ψηφιακά περιβάλλοντα και, ειδικότερα, στα διαδικτυακά μιμίδια.

1.2 Γλωσσική ποικιλότητα και μιμίδια

1.2.1 Γλωσσική ποικιλότητα

Η έννοια της γλωσσικής ποικιλότητας αποτελεί κεντρικό άξονα στην κοινωνιογλωσσική έρευνα ήδη από το 1960 καθώς αναδεικνύει την δυναμική φύση της γλώσσας (βλ. ενδ. Στάμου κ.ά, 2016: 22). Η γλώσσα δεν αποτελεί ένα ενιαίο και ομοιογενές σύστημα αλλά διαφοροποιείται βάσει κοινωνικών, γεωγραφικών και επικοινωνιακών παραγόντων, με την ποικιλομορφία αυτή να αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμά της (Wardhaugh, 2006: 4-6, 135; Wardhaugh & Fuller, 2015: 1-4; Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 155). Όλες οι ζωντανές γλώσσες διαθέτουν ένα ευρύ φάσμα μορφών και χρήσεων, στοιχεία τα οποία εξυπηρετούν στην επικοινωνία μεταξύ των ομιλητών/τριών (Δρεμέτσικα, 2019: 163). Η ανάγκη, επομένως, για μια ακριβή εννοιολογική οριοθέτηση της γλωσσικής ποικιλότητας, καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική προκειμένου να αποσαφηνιστεί ο τρόπος με τον οποίο διαφορετικές μορφές της γλώσσας δύνανται να συνυπάρχουν και να αναπαρίστανται στο σύγχρονο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Ειδικότερα, υπάρχει διάκριση μεταξύ *διαγλωσσικής/εξωτερικής ποικιλότητας*, όταν δηλαδή τα μέλη μιας κοινότητας κάνουν χρήση πολλών διαφορετικών γλωσσών (π.χ. Ελληνικά, Αγγλικά, Γαλλικά κ.λπ., βλ. σχετικά 1.2.4), και *ενδογλωσσικής/εσωτερικής ποικιλότητας*, όταν τα μέλη μιας κοινότητας χρησιμοποιούν την ίδια γλώσσα (π.χ. την Ελληνική) αλλά σε διαφορετικές μορφές της (Γούτσος, 2013: 188; Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 155; Δρεμέτσικα, 2019: 163). Η ενδογλωσσική ποικιλότητα διακρίνεται στις *κοινωνικές ποικιλίες/κοινωνιόλεκτους*, οι οποίες χρησιμοποιούνται από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες υποδηλώνοντας την κοινωνική τους ταυτότητα (π.χ. φύλο, ηλικία, επάγγελμα, κοινωνική τάξη κ.λπ.), στις *λειτουργικές ποικιλίες*, οι οποίες διαμορφώνουν τον τρόπο ομιλίας ενός ατόμου βάσει της εκάστοτε επικοινωνιακής περίστασης και, τέλος, στις *γεωγραφικές ποικιλίες*, οι

οποίες προκύπτουν από διαφοροποιήσεις της γλώσσας που συνδέονται με συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές (Δελβερούδη, 2001; Κακριδή-Φερράρι, 2007; Γούτσος, 2013: 190; Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 155; Στάμου κ.ά., 2016: 22; Τσάμη, 2018: 36-37; Τζακώστα, 2022: 108-109). Τις τελευταίες θα τις αναλύσω εκτενώς στο επόμενο υποκεφάλαιο. Σύγχρονες προσεγγίσεις αντιμετωπίζουν την γλωσσική ποικιλότητα ως *ύφος* (style), το οποίο συμβάλλει στην κατασκευή κοινωνικού νοήματος, και όχι ως ξεχωριστές γλωσσικές ποικιλίες (βλ. σχετικά Coupland 2007; 2009) .

1.2.2 Γεωγραφική ποικιλότητα

Η γεωγραφική ποικιλότητα αποτελεί μία από τις βασικότερες μορφές γλωσσικής ποικιλότητας. Όπως ήδη ανέφερα παραπάνω, ο όρος αναφέρεται στις γλωσσικές τροποποιήσεις που προκύπτουν λόγω της γεωγραφικής προέλευσης των ομιλητών/τριών και των ιδιαίτερων πολιτισμικών συνθηκών που επικρατούν σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Το επιστημονικό πεδίο της κοινωνιογλωσσολογίας δεν αντιμετωπίζει την γεωγραφική ποικιλότητα ως παρέκκλιση από μια πρότυπη μορφή γλώσσας αλλά λογίζεται ως ένα αναπόσπαστο στοιχείο της γλωσσικής εξέλιξης (Δρεμέτσικα, 2019: 164). Παράλληλα, οι γεωγραφικές γλωσσικές ποικιλίες λειτουργούν ως μέσα αναφοράς των ταυτοτήτων των ομιλητών/τριών, καθώς μέσω αυτών εκφράζουν την σύνδεσή τους με συγκεκριμένους τόπους και κοινότητες.

Οι γεωγραφικές ποικιλίες διακρίνονται στις *διαλέκτους* και στα *ιδιώματα* (Δελβερούδη, 2001; Κακριδή-Φερράρι, 2007; Γούτσος, 2013: 191-192; Δρεμέτσικα, 2019: 164; Τζακώστα, 2022: 109-110). Ως διάλεκτος καλείται μια γλωσσική ποικιλία η οποία ομιλείται από έναν μεγάλο αριθμό ομιλητών/τριών και σημειώνει διαφορές από την κοινή γλώσσα οι οποίες δυσχεραίνουν σημαντικά την κατανόηση ενός ομόγλωσσου ομιλητή, που δεν προέρχεται από την περιοχή αυτή. Αντίθετα, ιδίωμα ονομάζονται οι τοπικές παραλλαγές μιας γλώσσας, οι οποίες είναι μεν φανερές αλλά δεν επηρεάζουν την κατανόηση ενός ομόγλωσσου ομιλητή (Δελβερούδη, 2001; Κοντοσόπουλος, 2001; Γούτσος, 2013: 191). Επιπλέον, ένα ακόμη βασικό στοιχείο για την διάκριση μεταξύ διαλέκτου και ιδιώματος, είναι η παρουσία ή η απουσία κάποιων συγκεκριμένων φωνολογικών, μορφολογικών ή/και συντακτικών χαρακτηριστικών (Γούτσος, 2013: 192). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι μια κοινή διάλεκτος δύναται να αφομοιώσει στοιχεία από άλλες διαλέκτους και ως εκ τούτου να καταλήξει να τυποποιείται φωνολογικά, γραμματικά και μορφολογικά, λαμβάνοντας την θέση της επίσημης

διαλέκτου-πρότυπης ποικιλίας, της "νόρμας", η οποία καθιερώνεται μέσω της ένταξής της στην εκπαιδευτική διαδικασία (Κακριδή-Φερράρι, 2007).

1.2.3 Κρητική διάλεκτος

Στο πλαίσιο της γεωγραφικής ποικιλότητας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κρητική διάλεκτος[3], η οποία αποτελεί μία από τις πιο αναγνωρίσιμες διαλεκτικές ποικιλίες της ελληνικής γλώσσας. Η κρητική διάλεκτος συνδέεται άμεσα με την ιστορική, πολιτισμική και κοινωνική ταυτότητα της Κρήτης. Παράλληλα, η χρήση της δεν περιορίζεται μόνο σε παραδοσιακά ή αγροτικά περικείμενα (βλ. σχετικά Κοντοσόπουλος, 2016: 16) αλλά εντοπίζεται και σε σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα (βλ. σχετικά Tsakona, 2017: 131-139). Ως εκ τούτου, μια αδρομερής επισκόπηση της κρητικής διαλέκτου καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς μου επιτρέπει την διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αναπαριστάνεται η συγκεκριμένη τοπική γλωσσική ποικιλία, μεταξύ άλλων και σε σύγχρονες μορφές επικοινωνίας.

Η κρητική διάλεκτος χρησιμοποιείται κατεξοχήν στο νησί της Κρήτης όμως υπάρχουν και άλλες περιοχές στις οποίες συναντάται, ακόμη και εκτός των ορίων της ελληνικής επικράτειας (π.χ. βόρειο Λίβανο, νότια Συρία, βλ. σχετικά Τσοκαλίδου, 1999: 77-81; Κοντοσόπουλος, 2016: 9), λόγω της εγκατάστασης ομιλητών/τριών της διαλέκτου στα μέρη αυτά (Fromkin et al., 2008: 600). Αρχίζει να αναπτύσσεται ήδη από τις αρχές του 9ου αιώνα μ.Χ. και κάνει την εμφάνισή της σε κείμενα της ντόπιας λογοτεχνίας από τον 14ο αιώνα και μετά (Τσάκωνα, χ.χ.; Καμπάκη-Βουγιουκλή, 2009: 145; Κοντοσόπουλος, 2016: 10-14). Στις μέρες μας, η χρήση της έχει περιοριστεί αρκετά, ιδίως στις μεγάλες πόλεις του νησιού, ενώ στις κωμοπόλεις και στα χωριά χρησιμοποιείται κυρίως στα πλαίσια ανεπίσημων επικοινωνιακών περιστάσεων (Τσάκωνα, χ.χ.).

Η κρητική διάλεκτος έχει επηρεαστεί ιδιαίτερα από την Αρχαία Ελληνική γλώσσα και διατηρεί μέχρι και σήμερα στοιχεία της (Κοντοσόπουλος, 2001; Καμπάκη-Βουγιουκλή, 2009: 149-150; Αρχοντάκης, 2016: 25). Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο W. Martin Leake (1814: 64-65):

> *Η κρητική διάλεκτος φαίνεται να έχει υιοθετήσει πολύ λιγότερες μορφές και φράσεις από την Ιταλική, από ότι ίσως αναμενόταν, δεδομένης της μακράς σχέσης της Κρήτης με τη*

[3] Σύμφωνα με τον Κοντοσόπουλο (2001), παρόλο που η Κρητική παρουσιάζει χαρακτηριστικά ιδιώματος, καταχρηστικά, μπορούμε να την θεωρήσουμε ως διάλεκτο λόγω του μεγάλου αριθμού ομιλητών/τριών της.

Βενετία. Με εξαίρεση κάποιες λέξεις της επαρχίας, κατά τα άλλα φαίνεται να είναι γνήσια Ελληνική[4]*, σε κατάσταση εκτεταμένης φθοράς, ή πιο σωστά θα μπορούσε να πει κανείς ότι έχει εξελιχθεί σε μια συστηματοποιημένη σύγχρονη γλώσσα. Φέρει την ίδια σχέση με την αρχαία Ελληνική, με τη σχέση που φέρει η Ιταλική με τα Λατινικά, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη σύγχρονη Ελληνική διάλεκτο.*

Τα παραπάνω επιβεβαιώνει και ο δικηγόρος R. Pashley στο έργο του *Travels in Crete* (1837: 191-192), στο οποίο αναφέρει χαρακτηριστικά:

Η συχνή αντικατάσταση του λ με το ρ και η διαμόρφωση με ξ του μεγαλύτερου αριθμού των αορίστων από οποιαδήποτε άλλη περιοχή, είναι από τα πιο εντυπωσιακά χαρακτηριστικά, αφού καταφανέστατα προέρχονται από την αρχαία γλώσσα του νησιού. Και αυτή είναι ίσως η μοναδική περιοχή κατοικούμενη από Έλληνες, όπου τέτοια ξεκάθαρα ευρήματα της αρχαίας διαλέκτου είναι εμφανή.

Επίσης, η Κρητική περιλαμβάνει πολλές δάνειες λέξεις Ιταλικής, Αραβικής και Τουρκικής προέλευσης, με την τελευταία να υπερισχύει και ένα σημαντικό ποσοστό λέξεων να έχει αφομοιωθεί στη διάλεκτο εξαιτίας της πολυετούς παραμονής των Οθωμανών στο νησί (π.χ. αμπλά < τουρκ. *abla* = μεγαλύτερη αδερφή, οντάς < τουρκ. *oda* = σοφίτα, αχιουρές < τουρκ. *aşure*, πρόσωπο ή πράγμα χωρίς αξία κ.λπ., βλ. σχετικά Ορφανός, 2014).

Μεταξύ των διαφορετικών περιοχών της Κρήτης, ο Κοντοσόπουλος παρατηρεί διαλεκτικές διαφοροποιήσεις. Στο έργο του *Γλωσσικός Άτλας της Κρήτης* (1988) επισημαίνει ότι αρκετές αφηρημένες έννοιες δεν περιγράφονται με την ίδια λέξη σε όλη την έκταση της Κρήτης ενώ παρατήρησε, επίσης, φωνητικές και φωνολογικές διαφοροποιήσεις. Ο συνήθης διαχωρισμός, που παραμένει μέχρι και σήμερα, είναι μεταξύ ανατολικού ιδιώματος (το οποίο συμπεριλαμβάνει τους νομούς Ηρακλείου και Λασιθίου) και δυτικού ιδιώματος (το οποίο συμπεριλαμβάνει τους νομούς Ρεθύμνου και Χανίων).

Παρόλα αυτά, η κρητική διάλεκτος παρουσιάζει και ορισμένα φωνολογικά, μορφολογικά και συντακτικά χαρακτηριστικά τα οποία συναντώνται στο σύνολό της και αξίζει να τα επισημάνω (Τσάκωνα, χ.χ.; Fromkin et al., 2008: 600; Καμπάκη-Βουγιουκλή, 2009: 147-150; Κοντοσόπουλος, 2016: 22-39).

Ειδικότερα, χαρακτηριστικό φωνολογικό γνώρισμα της Κρητικής είναι η δασεία προφορά των /γ/, /g/, /k/ και /x/ μπροστά από τα φωνήεντα [e] και [i] καθώς και η μεταβολή

[4] Σε αυτό το σημείο, κάνει χρήση του όρου Hellenic και όχι Greek, θέλοντας να προσδιορίσει την Αρχαία Ελληνική και όχι την Νέα Ελληνική γλώσσα.

του /t/ και /d/ σε [θ] και [δ] αντίστοιχα (π.χ. *σπίθια* αντί *σπίτια, κουθιά* αντί *κουτιά, δόδια/ντόδια αντί δόντια, κουβεδιάζω* αντί *κουβεντιάζω* κ.λπ.). Επίσης, στην γενική πληθυντικού συχνά το τελικό /n/ δεν προφέρεται (π.χ. *των αθρώπω* αντί *των ανθρώπων, τω παιδιώ* αντί *των παιδιών* κ.λπ.) ενώ απλοποιούνται και τα συμφωνικά συμπλέγματα χάριν ευφωνίας (π.χ. *άθρωπος* αντί *άνθρωπος*, *αθός* αντί *ανθός* κ.λπ.).

Όσον αφορά τα μορφολογικά χαρακτηριστικά της Κρητικής, τα άρθρα *της/τις* και *τους* τρέπονται σε *τσι/τζι* ή *τωσ(ε)*, ανάλογα με τις λέξεις που προηγούνται ή έπονται (π.χ. *τσι γειτόνισσας* αντί *της γειτόνισσας, τα παιδιά τζι* αντί *τα παιδιά της, τως ήδωσες* αντί *τους έδωσες, τσ' είδα* αντί *τους είδα, τωσε λέει* αντί *τους λέει* κ.λπ.) και στις περισσότερες λέξεις, συνήθως, γίνεται προσθήκη των προθημάτων *α-* ή *ο-* (π.χ. *οφέτος* αντί *φέτος, αμοναχός* αντί *μοναχός, ογλήγορα* αντί *γρήγορα, οπέρυσις* αντί *πέρυσι* κ.λπ.). Στα κύρια ονόματα ή ουσιαστικά με κατάληξη -ος, υπάρχει αλλαγή στην γενική ενικού από -ου, που σχηματίζουν στην κοινή νεοελληνική, σε -ο (π.χ. *του Νίκο* αντί *του Νίκου, του Σταύρο* αντί *του Σταύρου, του γέρο* αντί *του γέρου* κ.λπ.). Στα ρήματα, παρατηρείται αλλαγή της κατάληξης από *-ουμε* σε *-ομε* (π.χ. *έχομε* αντί *έχουμε, ζήσομε* αντί *ζήσουμε* κ.λπ.), τροπή της κατάληξης *-εύω* σε *-εύγω* (π.χ. *χορεύγω* αντί *χορεύω, κλαδεύγω* αντί *κλαδεύω, παιδεύγω* αντί *παιδεύω* κ.λπ.) και, τέλος, αλλαγή στον τρόπο σχηματισμού του μέλλοντα, με το μόριο *να* να προηγείται και το ρήμα *θέλω* να έπεται του βασικού ρήματος (π.χ. *να φάμε θέλει* αντί *θα φάμε, να πάω θέλω* αντί *θα πάω* κ.λπ.).

Τέλος, στο κομμάτι του συντακτικού, παρατηρείται η μεταβολή της θέση της αντωνυμίας μετά το ρήμα (π.χ. *θέλεις το* αντί *το θέλεις, γροικάς το* αντί το ακούς κ.λπ.), γεγονός που στην προστακτική έγκλιση αλλάζει και η αντωνυμία προηγείται του ρήματος (π.χ. *ένα τσάι μου κάμε* αντί *κάνε μου ένα τσάι, ένα φουστάνι μου δώσε* αντί *δώσε μου ένα φουστάνι* κ.λπ.).

1.2.4 Διαγλωσσικότητα: Εννοιολογική οριοθέτηση και παραδείγματα

Η έννοια της διαγλωσσικότητας έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ως μία από τις βασικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατανόηση της γλωσσικής χρήσης σε πολυγλωσσικά περιβάλλοντα. Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές αντιλήψεις, οι οποίες αντιμετωπίζουν τις γλώσσες ως διακριτά και αυτόνομα συστήματα, η διαγλωσσικότητα εστιάζει στην ρευστότητα των γλωσσικών ορίων και στην δυναμική αξιοποίηση των γλωσσικών πόρων από τους/τις ομιλητές/τριες (Τσοκαλίδου, 2015; 2017α: 26; Conteh, 2018: 446). Στο πλαίσιο της σύγχρονης επικοινωνίας, και ιδιαίτερα στα ψηφιακά περιβάλλοντα, οι χρήστες/τριες δεν περιορίζονται στη χρήση αποκλειστικά μιας γλώσσας αλλά τείνουν να

συνδυάζουν στοιχεία από διαφορετικές γλωσσικές ποικιλίες, δημιουργώντας υβριδικές μορφές λόγου. Όπως αναφέρει ο Androutsopoulos (2015: 189):

> *οι χρήστες διαδικτυακών γλωσσών μπορούν να αξιοποιήσουν το ρεπερτόριο γραμματισμού τους, δημιουργώντας γλωσσικές μορφές που θολώνουν και υπερβαίνουν τα όρια των γραφών και της ορθογραφίας ενώ παράλληλα αντλούν από τις αντιθέσεις που προκύπτουν προκειμένου να δημιουργήσουν μεταπραγματολογικό νόημα.*

Ο όρος *διαγλωσσικότητα* (translanguaging) κάνει την εμφάνισή του την δεκαετία του 1990 και επινοείται από τον Ουαλό Cen Williams (Williams, 1994; βλ. επίσης Baker, 2001: 280-281; García & Li Wei, 2014: 20; 2018; García & Lin, 2016: 2). Ο αρχικός όρος που χρησιμοποίησε ο Williams ήταν "trawsieithu" θέλοντας να περιγράψει την εκπαιδευτική πρακτική που ακολουθούσε στην διδασκαλία του, χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα τόσο την αγγλική όσο και την ουαλική γλώσσα (π.χ. μπορεί την μία μέρα να ζητούσε από τους/τις μαθητές/τριες να διαβάζουν στην αγγλική αλλά να γράφουν στην ουαλική γλώσσα και την επόμενη να τους ζητούσε το αντίστροφο, δηλαδή να διαβάζουν στην ουαλική και να γράφουν στην αγγλική γλώσσα, βλ. σχετικά Williams, 1994 & Baker, 2001: 281-282). Έτσι, η χρήση της μίας γλώσσας ενδυνάμωνε την άλλη και οι δίγλωσσοι/ες μαθητές/τριες ανέπτυσσαν την κατανόηση και τις ικανότητές τους εξίσου στις δύο γλώσσες τους (García & Li Wei, 2014: 20; 2018; García & Lin, 2016: 1; Τσοκαλίδου, 2017α: 41; 2017β: 304; 2024). Αργότερα, ο Colin Baker, γλωσσολόγος με σημαντική συμβολή στη μελέτη της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας και της δίγλωσσης/πολύγλωσσης εκπαίδευσης, στο έργο του *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (2001: 280-284) επιχειρεί να αποδώσει στα Αγγλικά τον όρο του Williams, δημιουργώντας αρχικά την λέξη "translinguifying" η οποία εν τέλει αντικαταστάθηκε από τον όρο "translanguaging", που χρησιμοποιείται έως τις μέρες μας (βλ. σχετικά και García & Li Wei, 2014: 20; 2018; Τσοκαλίδου, 2017α: 41; 2017β: 305; 2024). Μάλιστα, ο Baker (2011: 288) επιχειρεί να εννοιολογήσει την διαγλωσσικότητα, λέγοντας ότι "*είναι η διαδικασία παραγωγής νοήματος, διαμόρφωσης εμπειριών και απόκτησης κατανόησης και γνώσης μέσω της χρήσης δύο γλωσσών".* Τον ισχυρισμό αυτόν επιβεβαιώνουν και οι Lewis και Jones οι οποίοι σε άρθρο τους με τον Baker (2012: 655) υποστηρίζουν ότι:

> *[...] οι δύο γλώσσες χρησιμοποιούνται με δυναμικό τρόπο προκειμένου να οργανώνονται οι νοητικές διεργασίες που σχετίζονται με την κατανόηση, την ομιλία, τον γραμματισμό και, κυρίως, την μάθηση. Η διαγλωσσικότητα αφορά την αποτελεσματική επικοινωνία,*

δίνοντας έμφαση στη λειτουργία και όχι στην μορφή, στη γνωστική δραστηριότητα και στην παραγωγή λόγου.

Διεθνώς η έννοια της διαγλωσσικότητας είναι πλέον στενά συνδεδεμένη με την ακαδημαϊκό και ερευνήτρια Ofelia García. Η García κατάφερε να επαναθεμελιώσει το θεωρητικό υπόβαθρο της έννοιας αυτής, μετατρέποντάς την από μια καθαρά παιδαγωγική -όπως ήταν με την αρχική ερμηνεία του Williams και αργότερα του Baker- σε μια παγκόσμια κοινωνιογλωσσολογική θεωρία με εκπαιδευτικές, κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις οι οποίες βοηθούν στην μελέτη της γλωσσικής ποικιλότητας (Τσοκαλίδου, 2017α: 42; 2017β: 305; 2024). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η García:

> *Μιας και η διαγλωσσικότητα αποτελεί μία δυναμική έννοια που περιγράφει ανθρώπους στην κοινωνική τους διεπίδραση νοηματοδότησης, συνεχώς μεταμορφώνεται. Αυτό ακριβώς το στοιχείο είναι που προσδίδει στην διαγλωσσικότητα δύναμη να μεταμορφώσει την κοινωνία, διαταράσσοντας τις γλωσσικές ιεραρχίες, αποκεντρώνοντας την εξουσία προς τις μειονοτικοποιημένες κοινότητες, ενδυναμώνοντας τους/τις ίδιους/ες τους/τις ομιλητές/ριες.*
>
> (García, χ.χ. όπως αναφέρεται στο Τσοκαλίδου, 2017α: 95)

Ειδικότερα, η García δεν υποστηρίζει την προαναφερθείσα θέση του Baker αλλά υιοθετεί την άποψη ότι ως διαγλωσσικότητα καλείται η επικοινωνιακή στρατηγική κατά την οποία δίγλωσσοι/ες ή πολύγλωσσοι/ες ομιλητές/τριες αξιοποιούν, με ευέλικτο τρόπο, το σύνολο του γλωσσικού ρεπερτορίου τους, χωρίς να περιορίζονται στα στενά όρια διαχωρισμού των γλωσσών, προκειμένου να επικοινωνήσουν επιτυχώς, να μοιραστούν εμπειρίες και, γενικότερα, να κατανοήσουν το περιβάλλον που υπάρχει γύρω τους[5] (García, 2009: 140; García & Li Wei, 2014: 21-22; Τσιπλάκου, 2016; Vogel & García, 2017; Τσοκαλίδου, 2017α: 42-43; 2017β: 305; 2024; Αρχάκης κ.ά., 2026: 73). Με αυτόν τον τρόπο, αμφισβητεί την κυριαρχία ορισμένων γλωσσών έναντι άλλων και εστιάζει την προσοχή της στις επικοινωνιακές πρακτικές των δίγλωσσων ατόμων, οι οποίες καθιστούν ορατή την

[5] Αξίζει να σημειώσω ότι η διαγλωσσικότητα προϋποθέτει την ύπαρξη ενός ενιαίου γλωσσικού ρεπερτορίου από το οποίο επιλέγονται ορισμένα χαρακτηριστικά προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική η επικοινωνία. Στην περίπτωση αυτή, δεν υπάρχει ιεραρχική διάταξη μεταξύ των διαθέσιμων προς χρήση γλωσσών. Γι' αυτόν τον λόγο, δεν θα πρέπει να συγχέεται με την *εναλλαγή κωδίκων* (code-switching) η οποία προϋποθέτει τον διαχωρισμό των δύο γλωσσών, που γνωρίζουν οι δίγλωσσοι/ες ως δύο ξεχωριστούς γλωσσικούς κώδικες οι οποίοι χρησιμοποιούνται χωρίς να σχετίζονται μεταξύ τους (βλ. σχετικά και García & Li Wei, 2014: 22-23; 2018; García & Lin, 2016: 4-7; Τσιπλάκου, 2016: 141-151; 2022: 457; Τσοκαλίδου, 2017α: 43; 2017β: 305; 2024; Vogel & García, 2017; Αρχάκης κ.ά., 2026: 74).

πολυπλοκότητα της ανταλλαγής γλωσσών στην προσπάθεια επικοινωνίας με τον υπόλοιπο πληθυσμό, και όχι στην ίδια την γλώσσα, όπως έκανε ο Williams. Έτσι, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η αξία της διαγλωσσικότητας έγκειται στην αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των ομιλητών/τριών και όχι στην αυστηρή τήρηση των κανόνων κάθε επιμέρους γλωσσικού συστήματος.

Στην ελληνική βιβλιογραφία, ο όρος *διαγλωσσικότητα* εισάγεται από την καθηγήτρια Κοινωνιογλωσσολογίας και Διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας, Ρούλα Τσοκαλίδου (2015). Στα έργα της, έχει ασχοληθεί εκτενώς με την θεωρία της διαγλωσσικότητας και, μέσω αυτών, συνέβαλε καθοριστικά στην διάδοση του όρου στην εγχώρια ερευνητική κοινότητα.

Η διαγλωσσικότητα δεν περιορίζεται μόνο στον προφορικό λόγο αλλά έχει επεκταθεί και στον γραπτό (Τσοκαλίδου, 2017α: 43; 2017β: 305-306). Περιπτώσεις διαγλωσσικότητας, λοιπόν, δύνανται να εμφανιστούν σε ποικίλα επικοινωνιακά περιβάλλοντα. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα τα οποία θα συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση αυτού του φαινομένου:

Εικόνα 1: Den Kostizei
(όπως αναφέρεται στο Τσοκαλίδου, 2017β: 310)

Στην παραπάνω φωτογραφία απεικονίζεται μήνυμα καταστήματος ένδυσης στο οποίο φαίνεται να γίνεται γραφηματική επιλογή δύο γλωσσών (Αγγλικών - Ελληνικών). Παρόλο που, όπως μας πληροφορεί η Τσοκαλίδου (2017β: 311), η ιδιοκτήτρια του καταστήματος είναι ελληνόφωνη, προχωρά στη χρήση του λατινικού αλφαβήτου, χωρίς όμως στην πραγματικότητα να χρησιμοποιεί αγγλική ορολογία. Έτσι, η ελληνική φράση δεν αποδίδεται στα αγγλικά αλλά μεταγράφεται μέσω της χρήσης των greeklish. Συνεπώς, ένα άτομο που θα μπορέσει να διαβάσει την φράση *Den kostizei*, δεν είναι σίγουρο ότι θα μπορέσει ταυτόχρονα

να την κατανοήσει καθώς απαιτείται γνώση της Ελληνικής για την συνακόλουθη αντιστοίχιση με την ελληνική φράση *Δεν κοστίζει*.

Από σήμερα όμως τα νέα μέσα της ΕΡΤ θέτουν σε λειτουργία και σχετικό θεματικό site (ert4refugees.ert.gr), μέσα από το οποίο οι χρήστες μπορούν να παρακολουθήσουν απευθείας ή on demand τη ραδιοφωνική και τηλεοπτική καμπάνια της ΕΡΤ και να πληροφορηθούν για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να συνεισφέρουν στην ανακούφιση των προσφύγων.

Μέσα από live blogging οι πολίτες μπορούν να λαμβάνουν άμεση και έγκυρη πληροφόρηση για το προσφυγικό ζήτημα, καθώς και να αλληλεπιδρούν στον δημόσιο διάλογο από τα social media της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης μέσα από το #ert4refugees.

Εικόνα 2: Με το βλέμμα στους πρόσφυγες

(07.03.2016, www.efsyn.gr όπως αναφέρεται στο Αρχάκης κ.ά., 2026: 81)

Στο κείμενο της εικόνας 2, παρατηρείται χρήση της αγγλικής γλώσσας προκειμένου να εκφραστούν οι σύγχρονες εξελίξεις στο διαδίκτυο και στα ψηφιακά μέσα. Όπως είναι γνωστό, η Αγγλική αποτελεί μια γλώσσα διεθνούς επιλογής (και) σε θέματα τεχνολογικής εξέλιξης, παραγκωνίζοντας εμφανώς τις μειονοτικές/μεταναστευτικές γλώσσες (Αρχάκης κ.ά., 2026: 81).

Εικόνα 3: Δεν buy άλλο

(όπως αναφέρεται στο Τσοκαλίδου, 2017α: 86)

Το παραπάνω παράδειγμα, προκειμένου να μπορέσει να γίνει κατανοητό, απαιτεί πολύ καλή γνώση τόσο της ελληνικής όσο και της αγγλικής γλώσσας. Επίσης προϋποθέτει ικανότητες κατανόησης των φωνολογικών συστημάτων της Ελληνικής ώστε να επιτευχθεί ο συνειρμός ότι η φράση *Δεν πάει άλλο*, προφέρεται ως /δen bai alo/, θυμίζοντας την λέξη buy της Αγγλικής. Με αυτόν τον τρόπο, η διαγλωσσική αποτύπωση της φράσης φέρνει στο προσκήνιο και την αγγλική γλώσσα, αποδομώντας τις γλωσσικές νόρμες και προκαλώντας ένα χιουμοριστικό επικοινωνιακό αποτέλεσμα (Τσοκαλίδου, 2017α: 86).

Συνολικά, λοιπόν, η διαγλωσσικότητα συνιστά μια σύγχρονη θεωρητική προσέγγιση που αναδεικνύει τον δυναμικό και πολυεπίπεδο χαρακτήρα της γλώσσας, υπερβαίνοντας τις

παραδοσιακές αντιλήψεις περί σαφώς διαχωρισμένων γλωσσικών συστημάτων. Έτσι και οι πολύγλωσσοι/ες ομιλητές/τριες αντιμετωπίζονται ως χρήστες/τριες ενός ενιαίου γλωσσικού ρεπερτορίου, το οποίο αξιοποιούν δημιουργικά ανάλογα με τις επικοινωνιακές ανάγκες κάθε περίστασης. Και στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, λοιπόν, όπως θα αναδείξω και στην ανάλυση, η συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την αγγλική γλώσσα, συνιστά μια μορφή διαγλωσσικής πρακτικής που αναδεικνύει την ρευστότητα των γλωσσικών ορίων.

1.2.5 Η αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας στον ψηφιακό κόσμο και στα μιμίδια

Η γλωσσική ποικιλότητα αντανακλά τις διαφορετικές εκφάνσεις των κοινωνικών και πολιτισμικών πλαισίων μέσα στα οποία χρησιμοποιείται η εκάστοτε ποικιλία. Η αναπαραγωγή της δεν περιορίζεται μόνο στα φυσικά περιβάλλοντα επικοινωνίας αλλά εκδηλώνεται δυναμικά και στον ψηφιακό κόσμο, όπου πλέον οι χρήστες/τριες αλληλεπιδρούν καθημερινά μέσα από διάφορες μορφές διαδικτυακού διαλόγου.

Η αλματώδης ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και η συνακόλουθη αύξηση των ψηφιακών κοινοτήτων έχει διαμορφώσει νέα επικοινωνιακά περιβάλλοντα στα οποία η γλώσσα τείνει να προσαρμόζεται τόσο στις νέες τεχνολογικές δυνατότητες όσο και στις ανάγκες και απαιτήσεις των χρηστών/τριών. Ως εκ τούτου, η άνοδος της διαδικτυακής επικοινωνίας ευνοεί την δημιουργία ενός νέου "ψηφιακού ιδιώματος" (*digital vernacular),* που συνδυάζει διαφορετικές γλωσσικές πρακτικές οι οποίες διαμορφώνονται βάσει των χαρακτηριστικών της εκάστοτε διαδικτυακής πλατφόρμας επικοινωνίας (Petrova, 2025: 3-6). Για παράδειγμα, η επικοινωνία σε πλατφόρμες όπως το Twitter/X χαρακτηρίζεται από σύντομο και ιδιαίτερα συμπυκνωμένο λόγο, γεγονός που ευνοεί την χρήση συντομογραφιών, θεματικών επικεφαλίδων (*hashtags*) και εναλλακτικών ορθογραφικών πρακτικών (Izotova et al., 2021: 203-204; Petrova, 2025: 5-6). Παράλληλα, είναι συχνή και η χρήση πολυτροπικών στοιχείων (εικόνων, GIFs, βίντεο, emojis) προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας (Giannoulis & Wilde, 2020: 1-3; Dynel, 2024: 101-103; Petrova, 2025: 5). Αντίστοιχα, πλατφόρμες όπως το Instagram και το TikTok εστιάζουν περισσότερο στην πολυτροπικότητα του περιεχομένου καθώς η επικοινωνία μεταξύ των χρηστών/τριών πραγματοποιείται κυρίως μέσω εικόνων, βίντεο, μουσικής και emojis. Έτσι, σε συνδυασμό με το ως επί το πλείστον λιγοστό κείμενο, δημιουργούνται νέες μορφές ψηφιακής έκφρασης ανάμεσα στους/στις χρήστες/τριες (Izotova et al., 2021: 202-203; Mukhtar et al., 2024: 1446-1454; Petrova, 2025: 6).

Μέσα σε αυτό το πολυτροπικό και διαρκώς εξελισσόμενο ψηφιακό περιβάλλον επικοινωνίας, σημαντική θέση κατέχουν τα διαδικτυακά μιμίδια. Η συνδυαστική χρήση λόγου και εικόνας, τα καθιστά ιδιαίτερα αποτελεσματικά για την γρήγορη μετάδοση πληροφοριών και κοινωνικών σχολίων. Έτσι, όπως έχω αναφέρει και παραπάνω (βλ. σχετικά και 2.1), τα διαδικτυακά μιμίδια δεν λειτουργούν μόνο ως μέσα ψυχαγωγίας αλλά και ως ψηφιακά κείμενα μέσω των οποίων αναπαρίστανται γλωσσικές ποικιλίες και οι χρήστες/τριες διαπραγματεύονται κοινωνικές ταυτότητες και πολιτισμικές αντιλήψεις.

Ειδικότερα, τα διαδικτυακά μιμίδια συνδυάζουν γλωσσικά και οπτικά στοιχεία και συχνά αξιοποιούν διαφορετικές γλώσσες ή διαλέκτους, νεολογισμούς και μη πρότυπες μορφές λόγου προκειμένου είτε να παράξουν χιούμορ είτε να σχολιάσουν κοινωνικά ζητήματα (Wiggins, 2019: 8-11). Όπως επισημαίνουν οι Mukhtar et al. (2024: 1451-1452) "*η γλώσσα των μιμιδίων χαρακτηρίζεται από μεγάλη δημιουργικότητα και γλωσσική ευελιξία καθώς οι χρήστες/τριες τείνουν να προσαρμόζουν συνεχώς το γλωσσικό τους ρεπερτόριο στις ανάγκες της εκάστοτε διαδικτυακής επικοινωνίας".* Επιπλέον, τα μιμίδια συχνά αξιοποιούν πρακτικές διαγλωσσικότητας, όπου διαφορετικές γλώσσες ή γλωσσικοί κώδικες συνυπάρχουν στο ίδιο ψηφιακό κείμενο. Με αυτόν τον τρόπο, αποτυπώνεται η πολυγλωσσική πραγματικότητα των σύγχρονων ψηφιακών και όχι μόνο κοινοτήτων και δίνεται χώρος στους/στις χρήστες/τριες να αξιοποιούν δημιουργικά ολόκληρο το γλωσσικό τους ρεπερτόριο (García & Li Wei, 2014: 20-22).

Συνοψίζοντας, λοιπόν, οι χρήστες/τριες δύνανται να αξιοποιήσουν δημιουργικά ποικίλες γλώσσες και γλωσσικες πρακτικές τόσο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όσο και στα ίδια τα μιμίδια, τα οποία, μέσω της συνεχούς αναπαραγωγής τους, συμβάλλουν στην ανάδειξη και (ανα)διαμόρφωση (στερεοτυπικών) αντιλήψεων γύρω από τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους. Αυτές οι αξιολογήσεις των χρηστών/τριών περιγράφονται στην βιβλιογραφία ως μεταπραγματολογικά στερεότυπα και θα αποτελέσουν το αντικείμενο μελέτης μου στο υποκεφάλαιο που ακολουθεί.

1.3 Μιμίδια και μεταπραγματολογικά στερεότυπα

1.3.1 Ορίζοντας τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα

Η γλώσσα δεν λειτουργεί απλώς ως ένα μέσο επικοινωνίας μεταξύ των ομιλητών/τριών· φέρει κοινωνικές και πολιτισμικές αντιλήψεις οι οποίες επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο αξιολογείται η εκάστοτε γλώσσα/γλωσσική ποικιλία στα διαφορετικά περιβάλλοντα επικοινωνίας που δύναται να χρησιμοποιηθεί (Γούτσος & Μπέλλα, 2022: 33). Στο πλαίσιο

αυτό, διαμορφώνονται συγκεκριμένες στάσεις τόσο για τις γλώσσες/γλωσσικές ποικιλίες όσο και για τους/τις ομιλητές/τριές τους. Οι στάσεις και οι αντιλήψεις αυτές εκφράζονται μέσα από κοινωνικά εδραιωμένες αξιολογήσεις και ερμηνείες, που στερεοτυπικά συνδέουν συγκεκριμένες γλώσσες/γλωσσικές ποικιλίες με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ή γεωγραφικές περιοχές (Agha, 1998: 151-152; 2004: 25-27; 2007: 150-151, 154; Κακριδή-Φερράρι, 2007: 1-2; Τσάκωνα, 2013: 14-15; Παπαζαχαρίου κ.ά., 2016: 332; Papazachariou et al., 2018: 125; Λειβαδιωτάκης & Τζακώστα, 2024: 49-50). Στην διεθνή βιβλιογραφία, οι αξιολογικές τοποθετήσεις αυτές καλούνται ως *μεταπραγματολογικά στερεότυπα* (metapragmatic stereotypes, βλ. σχετικά Agha, 1998; 2007; Papazachariou et al., 2018; Tsakona & Tsami, 2021; Tsakona, 2024; Τσάκωνα & Τσάμη, 2024). Ο ίδιος ο Agha (1998: 151-152) υποστηρίζει ότι οι στάσεις και οι αντιλήψεις που διαμορφώνουμε για τις ταυτότητες των άλλων, ουσιαστικά αποτελούν μεταπραγματολογικά στερεότυπα καθώς βασίζονται σε αξιολογήσεις των γλωσσικών και κοινωνικών πρακτικών τους (βλ. σχετικά και Παπαζαχαρίου κ.ά., 2016; Papazachariou et al., 2018).

Ειδικότερα, τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα καθορίζουν τι θεωρείται "αποδεκτό" ή "μη αποδεκτό" γλωσσικά, "κατάλληλο" ή "ακατάλληλο", "σωστό" ή "λάθος" (Τσάμη, 2018: 51; Tsami, 2019: 71; Tsakona & Tsami, 2021: 198). Όπως σημειώνει ο Agha (1998: 151-152; 2004: 25-27; 2007: 150-151, 154), τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα διαμορφώνουν τις γλωσσικές στάσεις των χρηστών/τριών για την γλώσσα ή/και τις γλωσσικές ποικιλίες και είναι πολύ στενά συνδεδεμένα με τις *γλωσσικές ιδεολογίες* που αυτοί φέρουν (Τσάμη, 2018: 51).

Έτσι, η γλώσσα δεν αποτελεί ένα ουδέτερο μέσο επικοινωνίας αλλά εμπλέκεται ενεργά στην οικοδόμηση και αναπαραγωγή στερεοτυπικών αντιλήψεων και σχέσεων εξουσίας (Kress & Hodge, 1979: 5-7; Woolard, 1998: 3-5; 2021: 2-3). Ως εκ τούτου, συγκεκριμένες γλωσσικές πρακτικές συνδέονται με συγκεκριμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως η κοινωνική τάξη, το φύλο, η μόρφωση ή η εθνική ταυτότητα, οδηγώντας εν τέλει σε θετική ή αρνητική αξιολόγηση όχι μόνο της γλώσσας/γλωσσικής ποικιλίας αλλά και των ίδιων των ομιλητών/τριών της (Milani & Johnson, 2010: 4-6; Woolard, 2021: 3, βλ. σχετικά και Blommaert, 2006).

1.3.2 Μεταπραγματολογικά στερεότυπα για την γλωσσική ποικιλότητα

Όπως έχω ήδη αναφέρει, τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα που αφορούν την γλωσσική ποικιλότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τις κυρίαρχες αντιλήψεις των ομιλητών/τριών οι οποίες αξιολογούν αρνητικά ή θετικά τον τρόπο χρήσης μιας γλώσσας/γλωσσικής ποικιλίας

στο εκάστοτε κοινωνικό ή/και επικοινωνιακό περιβάλλον. Αυτές οι αντιλήψεις των ομιλητών/τριών έχουν διαμορφωθεί στη βάση μεταπραγματολογικών στερεοτύπων που συνδέονται με την *γλωσσική ομοιογένεια* και την *γλωσσική υπερποικιλότητα.*

1.3.2.1 Μεταπραγματολογικά στερεότυπα και γλωσσική ομοιογένεια

Τα σύγχρονα δυτικά κράτη οργανώθηκαν γύρω από την αντίληψη ότι κάθε έθνος μιλάει μία εθνική γλώσσα· την γλώσσα των πλειονοτικών, των κυρίαρχων κοινωνικών ομάδων, η οποία υποδεικνύεται σε ολόκληρο τον πληθυσμό και αποτελεί βασικό στοιχείο εθνικής και κοινωνικής συνοχής (Τσάμη κ.ά., 2014: 1717; Τσάμη, 2018: 42; Tsami, 2019: 72). Αξίζει να αναφέρω ότι, όπως επισημαίνουν οι Blommaert και Rampton (2011: 4), ακόμα και γλώσσες παγκοσμίου φήμης, όπως η Αγγλική και η Γερμανική, αποτελούν ιδεολογικές κατασκευές οι οποίες ιστορικά συνδέθηκαν με την ανάγκη διαμόρφωσης μιας ενιαίας εθνικής ταυτότητας και την συνακόλουθη ανάδυση ενός έθνους-κράτους (βλ. σχετικά και Busch, 2012: 505-507). Στην εδραίωση αυτής της αντίληψης συνέβαλε σημαντικά και η παραδοσιακή γλωσσολογία, η οποία αντιμετώπιζε τις γλώσσες και τις γλωσσικές ποικιλίες ως ένα ενιαίο σύνολο με σταθερούς γλωσσικούς κανόνες και σταθερές γλωσσικές συμβάσεις, γεγονός που σταδιακά οδήγησε σε αυστηρή γλωσσική οριοθέτηση και σε σύνδεση των γλωσσών ή/και των γλωσσικών ποικιλιών με συγκεκριμένα κοινωνικά ή γεωγραφικά πλαίσια (Blommaert & Rampton, 2011: 4; Παπαζαχαρίου κ.ά., 2016: 331).

Υπό το πρίσμα αυτό, η *γλωσσική ομοιογένεια* προβάλλει την εκάστοτε πρότυπη γλώσσα ως την μοναδική ορθή και κοινωνικά αποδεκτή μορφή γλωσσικής έκφρασης, βάζοντας στο περιθώριο και στιγματίζοντας οποιαδήποτε άλλη γλωσσική ποικιλία (Τσάμη κ.ά., 2014: 1717; Tsami, 2019: 72). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι η χρήση γλωσσικής ποικιλίας από κάποιον/α διαλεκτόφωνο/η στα πλαίσια του χώρου εργασίας, ενέχει τον κίνδυνο στοχοποίησής του/της ως άτομο "ελλιπούς μόρφωσης", εμποδίζοντας πιθανή περίπτωση επαγγελματικής ανέλιξης (Λειβαδιωτάκης & Τζακώστα, 2024: 49-50, βλ. σχετικά και Τσάμη, 2018: 54). Συνεπώς, οι αντιλήψεις αυτές συμβάλλουν στην διαμόρφωση μεταπραγματολογικών στερεοτύπων μέσω των οποίων συγκεκριμένες μη πρότυπες γλωσσικές ποικιλίες και οι ομιλητές/τριες αυτών, αξιολογούνται ως "κατώτεροι/ες", "ακατάλληλοι/ες για επίσημα επικοινωνιακά περιβάλλοντα" κ.λπ., ενθαρρύνοντας τον κοινωνικό και γλωσσικό αποκλεισμό τους (Tsami, 2019: 72).

Ωστόσο, παρόλο που αυτές οι ομογενοποιητικές αντιλήψεις εξακολουθούν να υπάρχουν και να επηρεάζουν τις στάσεις και τις αξιολογήσεις των ομιλητών/τριών, οι

σύγχρονες κοινωνικές και επικοινωνιακές συνθήκες φαίνεται να αμφισβητούν ολοένα και περισσότερο την ιδέα περί μιας ενιαίας και αυστηρά οριοθετημένης γλώσσας φέρνοντας στο προσκήνιο την έννοια της γλωσσικής υπερποικιλότητας, την οποία θα αναλύσω στο επόμενο υποκεφάλαιο (Blommaert & Rampton, 2011: 3; Τσάμη κ.ά., 2014: 1718).

1.3.2.2 Μεταπραγματολογικά στερεότυπα και γλωσσική υπερποικιλότητα

Όπως ανέφερα και παραπάνω, οι παραδοσιακές αντιλήψεις περί γλωσσικής ομοιογένειας φαίνεται σταδιακά να αποδυναμώνονται στις σύγχρονες κοινωνίες. Η αυξανόμενη κινητικότητα των πληθυσμών, η πολυγλωσσία, η παγκοσμιοποίηση και η ανάπτυξη των ψηφιακών περιβαλλόντων έχουν συμβάλλει στη δημιουργία νέων πολυγλωσσικών και πολυπολιτισμικών πλαισίων επικοινωνίας, μέσα στα οποία οι ομιλητές/τριες δύνανται να αξιοποιήσουν ποικίλους γλωσσικούς και σημειωτικούς πόρους (Blommaert & Rampton, 2011: 3; Τσάμη, 2018: 43). Έτσι, αναδύεται η έννοια της *γλωσσικής υπερποικιλότητας* η οποία επιχειρεί να ανταποκριθεί στη σύνθετη και πολύπλευρη φύση της σύγχρονης γλωσσικής και κοινωνικής πραγματικότητας.

Ο όρος *υπερποικιλότητα* (superdiversity) εισήχθη για πρώτη φορά το 2005 από τον Βρετανό κοινωνικό ανθρωπολόγο Steven Vertovec. Παρουσίασε ευρέως τον όρο αυτό στην ακαδημαϊκή κοινότητα δύο χρόνια αργότερα, το 2007, μέσω άρθρου του στο οποίο επιχειρεί να περιγράψει τις νέες μορφές κοινωνικής, πολιτισμικής και γλωσσικής ποικιλότητας που διαμορφώνονται στις σύγχρονες κοινωνίες. Ο Vertovec (2007: 1049) υποστηρίζει ότι το ψηφιδωτό της ποικιλότητας, δημιουργείται από την δυναμική αλληλεπίδραση πολλών και διαφορετικών μεταβλητών όπως είναι το μορφωτικό και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των πληθυσμών, η θρησκεία, η χώρα προέλευσης, τα δίκτυα επικοινωνίας μεταξύ των πληθυσμών κ.λπ., γεγονός που μετατοπίζει το ενδιαφέρον από τις σταθερές και αυστηρά οριοθετημένες γλωσσικές επιλογές σε πιο ευρείες και σύνθετες γλωσσικές και κοινωνικές πρακτικές. Η υπερποικιλότητα, επομένως, δεν εστιάζει μονάχα στην πολλαπλότητα των γλωσσών αλλά επικεντρώνεται κυρίως στην πολυπλοκότητα των κοινωνικών σχέσεων, των πολιτισμικών χαρακτηριστικών και των γλωσσικών επιλογών που αναπτύσσονται στις σύγχρονες κοινωνίες.

Κινούμενοι στο ίδιο πλαίσιο, οι Blommaert και Rampton (2011: 3-4; 2016) αναφέρουν ότι οι παραδοσιακές αντιλήψεις περί αυστηρά οριοθετημένων γλωσσών δεν μπορούν πλέον να αναλύσουν και να ερμηνεύσουν επαρκώς τις σύγχρονες γλωσσικές πρακτικές. Όπως υποστηρίζουν, οι ομιλητές/τριες μπορούν να αξιοποιήσουν ποικίλους γλωσσικούς και σημειωτικούς πόρους με ευέλικτο τρόπο, βάσει του εκάστοτε κοινωνικού και επικοινωνιακού

περιβάλλοντος (Blommaert & Rampton, 2011: 4-10). Συνεπώς, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ένα δυναμικό και πολυδιάστατο σύστημα το οποίο διαμορφώνεται και αναδιαμορφώνεται συνεχώς μέσω της αλληλεπίδρασης των ομιλητών/τριών.

Ωστόσο, παρά την παρατηρούμενη κοινωνική και γλωσσική ποικιλομορφία που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες γλωσσικές και επικοινωνιακές πρακτικές, η αξιολόγηση των γλωσσών από τους/τις ομιλητές/τριες δεν παύει να υφίσταται. Αντίθετα, ακόμα και μέσα σε πολυγλωσσικά περιβάλλοντα επικοινωνίας, οι ομιλητές/τριες συχνά σχολιάζουν τις γλωσσικές πρακτικές άλλων ομιλητών/τριών διαμορφώνοντας νέες μεταπραγματολογικές αξιολογήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έρευνα των Kytölä και Westinen (2015) οι οποίοι εστίασαν στον τρόπο χρήσης της αγγλικής γλώσσας από έναν Φινλανδό ποδοσφαιριστή, μελετώντας τις αναρτήσεις του στην πλατφόρμα Twitter/X. Οι ερευνητές παρατήρησαν ότι ο ποδοσφαιριστής δεν έκανε χρήση της *"τυπικής αγγλικής γλώσσας"* αλλά πρόσθετε σε αυτήν στοιχεία της χιπ χοπ και ραπ μουσικής. Έπειτα από ανάλυση των δεδομένων που συνέλεξαν, διαπίστωσαν ότι οι χρήστες/τριες της πλατφόρμας προχώρησαν σε μεταπραγματολογικές αξιολογήσεις και ερμηνείες σχετικά με την "ορθότητα" και την "αυθεντικότητα" των γλωσσικών επιλογών του ποδοσφαιριστή, καθώς αυτές δεν αντιστοιχούν με την εθνικότητα και το ταξικό του υπόβαθρο (Kytölä & Westinen, 2015: 9-10). Το εύρημα αυτό αναδεικνύει ότι οι γλωσσικές πρακτικές των ομιλητών/τριών δεν αξιολογούνται μόνο ως προς την μορφή τους αλλά και ως προς την σχέση-σύνδεσή τους με την κοινωνική, πολιτισμική ή και εθνική ταυτότητα του/της εκάστοτε ομιλητή/τριας.

Ως εκ τούτου, η γλωσσική υπερποικιλότητα δεν συνεπάγεται την απουσία γλωσσικών ιδεολογιών και μεταπραγματολογικών στερεοτύπων αλλά οδηγεί στην δημιουργία νέων παραμέτρων αξιολόγησης της γλώσσας μέσα στα σύγχρονα περιβάλλοντα επικοινωνίας. Αυτές οι διαδικασίες αξιολόγησης καθίστανται ιδιαίτερα εμφανείς στα ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας, όπου η συνύπαρξη διαφορετικών γλωσσών/γλωσσικών ποικιλιών και πολυτροπικών στοιχείων, συχνά οδηγεί στην αναπαραγωγή αντιλήψεων/αξιολογήσεων σχετικά με την γλώσσα.

1.3.3 Το χιούμορ ως μεταπραγματολογικό σχόλιο

Ένας από τους τρόπους αξιολόγησης των γλωσσικών επιλογών των ομιλητών/τριών είναι το χιούμορ, το οποίο σε αυτήν την περίπτωση λειτουργεί ως *μεταπραγματολογικό σχόλιο*. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, μεταπραγματολογικά σχόλια καλούνται *"οι αναφορές που περιγράφουν ή αξιολογούν την χρήση της γλώσσας"* (Culpeper, 2011: 74; Culpeper & Haugh,

2014: 241, βλ. σχετικά και Tsakona & Tsami, 2021: 199; Τσάκωνα & Τσάμη, 2024). Έτσι, οι χρήστες/τριες συνδέουν τις γλωσσικές επιλογές των ομιλητών/τριών με κοινωνικές πρακτικές, αναπαράγοντας ή αμφισβητώντας συγκεκριμένες στάσεις και αντιλήψεις (Tsakona, 2020). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Tsakona (2020: 24-25):

> *μέσω των μεταπραγματολογικών σχολίων αναδεικνύονται οι διαφορετικές απόψεις των ομιλητών/τριών σε σχέση με τα όρια μεταξύ χιούμορ και προσβολής ενώ γίνεται φανερό ποια γλωσσική επιλογή θεωρείται κοινωνικά αποδεκτή ή μη στα πλαίσια της εκάστοτε επικοινωνιακής περίστασης.*

Αξίζει να αναφέρω ότι τα μεταπραγματολογικά σχόλια των χρηστών/τριών δύνανται να δημιουργήσουν σχέσεις σύμπνοιας ή διχογνωμίας ανάμεσά τους, καθώς οι ίδιοι τείνουν να υπερασπίζονται ή να απορρίπτουν συγκεκριμένες στάσεις και αντιλήψεις που εκφράζονται (Tsakona, 2020: 33). Συνεπώς, στα σύγχρονα περιβάλλοντα επικοινωνίας, τα μεταπραγματολογικά σχόλια που εμπεριέχουν χιούμορ λειτουργούν ως μέσα αξιολόγησης της κοινωνικής πραγματικότητας, αμφισβητώντας ή αναδιαμορφώνοντας τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα σχετικά με την γλώσσα και την ταυτότητα των ομιλητών/τριών (Chen & Liu, 2026). Με αυτόν τον τρόπο, τα σχόλια αυτά, επιτρέπουν στους/στις ερευνητές/τριες να ανιχνεύουν τις στάσεις των ομιλητών/τριών σχετικά με το χιούμορ αλλά και τις κοινωνικές ταυτότητες που συνδέονται με αυτό (Tsakona, 2020: 27).

1.4 Μιμίδια και (αντι)ρατσιστικός Λόγος

1.4.1 Από τον λόγο στους Λόγους

Όπως έχω ήδη αναφέρει στα προηγούμενα υποκεφάλαια, η γλώσσα δεν αποτελεί ένα ουδέτερο μέσο επικοινωνίας και δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην μετάδοση πληροφοριών· αντίθετα, διαμορφώνει και συγκροτεί κοινωνικές ταυτότητες, καλλιεργεί και αναπαράγει ιδεολογίες και σχέσεις εξουσίας (βλ. σχετικά και Saussure, 1979; Γούτσος & Μπέλλα, 2022). Οι λέξεις, επομένως, δεν λειτουργούν ποτέ ανεξάρτητα από το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο (ανα)παράγονται αλλά αποκτούν νόημα μέσω των εκάστοτε κοινωνικών πρακτικών στις οποίες αξιοποιούνται. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνω σκόπιμο να αναλύσω την έννοια του *λόγου* (discourse) και να αναδείξω τις διαφορές της με την έννοια του *Λόγου* (Discourse), ώστε να καταστεί σαφές ότι η γλώσσα δεν αντανακλά απλώς την κοινωνική πραγματικότητα αλλά συμβάλλει ενεργά στην διαμόρφωσή της.

Πιο αναλυτικά, αυτές οι δύο έννοιες παρουσιάστηκαν από τον ερευνητή J. P. Gee (1990, 1999, 2005, 2011, 2013), ο οποίος επιχείρησε να αναδείξει την σύνθετη και αλληλένδετη σχέση μεταξύ γλώσσας και ιδεολογιών (Gee, 1990: 142). Παρόλο που φαινομενικά οι δύο αυτοί όροι εμφανίζονται όμοιοι, διαφοροποιούνται ως προς το περιεχόμενο και την λειτουργία τους, με τον ίδιο τον Gee να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο γραφής τους. Έτσι λοιπόν, ο *λόγος,* έχοντας πεζό το πρώτο γράμμα του, προσδιορίζει τη γλωσσική χρήση· κάθε μορφή γραπτού ή/και προφορικού λόγου που παράγεται μέσα σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο και αξιοποιείται κατά την αλληλεπίδραση των ομιλητών/τριών (Gee, 1990: 142; 1999: 6-7, 17; 2011: 34; 2013; 2015). Επισημαίνει, ωστόσο, ότι η γλώσσα συνδέεται άμεσα με κοινωνικές ταυτότητες (Gee, 2011: 2), γεγονός που τον οδηγεί στην εισαγωγή της έννοιας του *Λόγου*.

Ο *Λόγος,* με κεφαλαίο αρχικό γράμμα, αναφέρεται στα ευρύτερα κοινωνικά, αξιακά και ιδεολογικά συστήματα στα οποία εντάσσεται η χρήση της γλώσσας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει (1990: 143): *"ο Λόγος αποτελεί ένα κοινωνικά αποδεκτό σύνολο τρόπων ομιλίας, σκέψης, συμπεριφοράς και δράσης, μέσω των οποίων τα άτομα αναγνωρίζονται ως μέλη συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων."*. Κατά συνέπεια, εδώ οι γλωσσικές επιλογές των ομιλητών/τριών εξετάζονται σε συνάρτηση με τις στάσεις, τις αξίες, τους τρόπους σκέψης και συμπεριφοράς ή ακόμα και αντικείμενα που μπορεί να συνδέονται με συγκεκριμένες κοινωνικές ταυτότητες και κοινωνικούς ρόλους (Gee, 1990: 142-144; 2011: 34-36). Ως εκ τούτου, οι Λόγοι συμβάλλουν ενεργά στην διαμόρφωση αντιλήψεων σχετικά με το τι είναι "φυσιολογικό" και "αποδεκτό" ή "αποκλίνον" και "απορριπτέο" μέσα σε μία κοινωνία.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρω ότι ο λόγος, δηλαδή οι γλωσσικές επιλογές, δεν μπορεί να εξετάζεται αποκομμένος από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο παράγεται, καθώς κάθε γλωσσική επιλογή των ομιλητών/τριών συνδέεται άμεσα με συγκεκριμένους επικοινωνιακούς στόχους και οδηγεί σε συγκεκριμένες κοινωνικές αξιολογήσεις. Έτσι, ακόμα και κάποιες φαινομενικά ουδέτερες γλωσσικές επιλογές, όπως για παράδειγμα η χρήση μιας διαλέκτου από κάποιον/α διαλεκτόφωνο/η ή η χρήση οποιασδήποτε μη πρότυπης γλωσσικής ποικιλίας από κάποιον/α ομιλητή/τρια, είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει στην διαμόρφωση μεταπραγματολογικών σχολίων και στερεοτύπων για την κοινωνική ταυτότητα των ομιλητών/τριών. Γι' αυτό άλλωστε και *"ο Λόγος είναι πάντα κάτι περισσότερο από μια απλή γλώσσα"* (Gee, 1990: 142).

Συνεπώς, αυτές οι αξιολογήσεις των χρηστών/τριών δεν είναι πάντοτε ουδέτερες· συχνά συνδέονται με κοινωνικές και ιδεολογικές τοποθετήσεις σχετικά με το ποιες γλώσσες/γλωσσικές ποικιλίες -και, κατ' επέκταση, οι ομιλητές/τριές τους- θεωρούνται

αποδεκτοί/ές και ισότιμοι/ες ή, αντίθετα, αποκλίνοντες/ουσες και υποδεέστεροι/ες. Έτσι, αντανακλώντας αυτές τις διαφορετικές στάσεις και αξιολογήσεις των χρηστών/τριών απέναντι στην γλωσσική και κοινωνική ετερότητα, αναδύονται ο ρατσιστικός και ο αντιρατσιστικός Λόγος, τους οποίους θα εξετάσω παρακάτω.

1.4.2 Ρατσιστικός και Αντιρατσιστικός Λόγος: Από την ιδεολογική αντιπαράθεση στην κειμενική συνύπαρξη

Οι σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται από έντονη πολιτισμική, κοινωνική και γλωσσική ποικιλομορφία, γεγονός που επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται και εκφράζονται οι αξιολογήσεις από και προς τους/τις ομιλητές/τριες. Στις μέρες μας, ενώ οι εμφανώς ρατσιστικές τοποθετήσεις καταδικάζονται και ποινικοποιούνται, ο *ρατσιστικός Λόγος* δεν παύει να (ανα)παράγεται: δεν είναι λίγες οι φορές που μέσω της γλώσσας διαιωνίζονται κοινωνικά στερεότυπα σχετικά με την διαφορετικότητα και την συνύπαρξη ποικίλων κοινωνικών ομάδων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2024α; Φιλίππου & Μπέλλα, 2025). Παράλληλα, ο *αντιρατσιστικός Λόγος*, μολονότι επιχειρεί την αμφισβήτηση και εξάλειψη των στερεοτύπων και των διακρίσεων, δεν κατορθώνει πάντοτε να αποδεσμευτεί από κυρίαρχες εθνικές και αφομοιωτικές ιδεολογίες (Τσάμη κ.ά., 2021: 61; Αρχάκης & Τσάκωνα, 2024α). Ως αποτέλεσμα, στις σύγχρονες πρακτικές επικοινωνίας παρατηρείται συχνά η συνύπαρξη ρατσιστικών και αντιρατσιστικών τοποθετήσεων μέσα στα ίδια περιβάλλοντα, γεγονός που οδηγεί στην ανάδυση αμφίσημων και συγκαλυμμένων μορφών ρατσισμού, οι οποίες στην διεθνή βιβλιογραφία ορίζονται ως *ρευστός ρατσισμός* (βλ. σχετικά van Dijk 2008; Weaver, 2016; Τσάμη κ.ά., 2021).

Ο ρατσιστικός λόγος συνιστά έναν ιδεολογικό μηχανισμό μέσω του οποίου κατασκευάζονται και ισχυροποιούνται διακρίσεις και ανισότητες (van Dijk, 2008: 103) εις βάρος μειονοτικών ομάδων, οι οποίες συχνά στιγματίζονται από τους πλειονοτικούς και παρουσιάζονται ως πρόβλημα ή απειλή που οφείλει να περιοριστεί και να προσαρμοστεί στις κυρίαρχες κοινωνικές νόρμες (Wilson, 1999: 14; Τσάμη κ.ά., 2021: 60; Παναγάκη, 2024: 55-56; Σκούρα κ.ά., 2024: 6-7; Παναγάκη κ.ά., 2024: 8-9). Με λίγα λόγια, πρόκειται για "*κοινωνικές πρακτικές διακρίσεων και σχέσεις κατάχρησης εξουσίας*" εις βάρος κοινωνικών ομάδων που σκιαγραφούνται ως κατώτερες και υποδεέστερες (van Dijk, 2008: 103, βλ. σχετικά και Σκούρα κ.ά., 2024: 6-7).

Σύμφωνα με τους Τσάμη κ.ά. (2021: 60), τα δυτικά έθνη-κράτη οικοδομήθηκαν στην βάση της μονογλωσσίας και της μονοπολιτισμικότητας, επιδιώκοντας την κατασκευή μιας

ενιαίας εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας. Συνεπώς, οι κοινωνικές, γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές που προέκυπταν ανά τα χρόνια, συχνά αντιμετωπίζονταν ως απειλή για την εθνική ομοιογένεια και την κοινωνική συνοχή (βλ. σχετικά και 2.3.2.1). Στην κοινωνία του σήμερα, με την ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη και την ένταξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη ζωή των ανθρώπων, οι τρόποι αλληλεπίδρασης έχουν μετασχηματιστεί ριζικά και έχουν δημιουργηθεί νέα περιβάλλοντα διανομής ρατσιστικών ιδεών (Τσάμη κ.ά, 2021: 59; van Dijk, 2022: 7-9, βλ. σχετικά και Φιλίππου & Μπέλλα, 2025). Οι σύγχρονες διαδικτυακές πρακτικές επικοινωνίας και τα χιουμοριστικά κείμενα συχνά λειτουργούν ως πεδία αναπαραγωγής ρατσιστικών αντιλήψεων καθώς προβάλλουν κοινωνικά στερεότυπα σε σχέση με τις κοινωνικές, πολιτισμικές διαφορές ή και την γλώσσα, με έναν (φαινομενικά) "αθώο" τρόπο (Sierra, 2019; Τσάμη κ.ά., 2021: 59).

Έτσι, αξιολογήσεις που προβάλλουν την εκάστοτε πρότυπη γλώσσα ως την μόνη "ορθή" μορφή γλωσσική έκφρασης, οδηγούν σταδιακά στην εδραίωση της γλωσσικής ομοιογένειας και στην ανάπτυξη του γλωσσικού ρατσιστικού Λόγου. Συνεπώς, όταν μια γλώσσα/γλωσσική ποικιλία αποκλίνει από τα πλαίσια της κοινωνικά και θεσμικά αποδεκτής πρότυπης, στοχοποιείται και αντιμετωπίζεται ως "κατώτερη" ή "ακατάλληλη" να σταθεί σε επίσημα επικοινωνιακά περιβάλλοντα (Τσάμη κ.ά., 2014: 1717; Λειβαδιωτάκης & Τζακώστα, 2024: 49-50). Ως αποτέλεσμα, οι γλωσσικές επιλογές των ομιλητών/τριών συνδέονται στερεοτυπικά και με αντιλήψεις που αφορούν το μορφωτικό τους επίπεδο ή την κοινωνική τους θέση, οδηγώντας τους σταδιακά σε πιθανή περιθωριοποίηση ή ακόμα και αποκλεισμό από το κοινωνικό ή εργασιακό γίγνεσθαι (Λειβαδιωτάκης & Τζακώστα, 2024: 49-50, βλ. σχετικά και 2.3.2.1).

Όμως, παρά την έντονη παρουσία του ρατσιστικού Λόγου, στις σύγχρονες κοινωνίες έχουν αναπτυχθεί πρακτικές οι οποίες επιδιώκουν την αμφισβήτησή του και την προώθηση της ισότητας και της αποδοχής σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Στο πλαίσιο αυτό, έχουμε την ανάδυση του αντιρατσιστικού Λόγου, ο οποίος αντιτάσσεται στις πρακτικές αποκλεισμού και περιθωριοποίησης ατόμων/κοινωνικών ομάδων, προβάλλοντας την ανάγκη σεβασμού της κοινωνικής, πολιτισμικής και γλωσσικής ποικιλομορφίας (O' Brien, 2009: 501; βλ. σχετικά και van Dijk, 2021; 2022). Πιο συγκεκριμένα, ο αντιρατσιστικός Λόγος επιχειρεί να αποδομήσει κυρίαρχους ρατσιστικούς Λόγους και να αναδείξει τις κοινωνικές ανισότητες και τις σχέσεις εξουσίας που (ανα)παράγονται μέσω των καθημερινών επικοινωνιακών πρακτικών. Επιδιώκει την διαμόρφωση μιας κοινωνίας όπου τα άτομα θα συνυπάρχουν με αμοιβαίο σεβασμό, αμφισβητεί στερεοτυπικές αντιλήψεις ενώ, παράλληλα, προωθεί την

κοινωνική δικαιοσύνη και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Τσάμη κ.ά., 2021: 61).

Αντίστοιχα, η υιοθέτηση πρακτικών επικοινωνίας που συγκλίνουν με την γλωσσική υπερποικιλότητα, λειτουργούν ως μια μορφή αντιρατσιστικού Λόγου καθώς, με αυτόν τον τρόπο, αμφισβητούνται οι παραδοσιακές αντιλήψεις περί αυστηρά οριοθετημένων γλωσσικών συστημάτων και προωθείται η ισότιμη αντιμετώπιση των γλωσσών και των γλωσσικών ποικιλιών. Έτσι, η γλωσσική ποικιλομορφία δεν αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα που πρέπει να περιοριστεί ή/και να εξαλειφθεί αλλά εκλαμβάνεται ως ένα φυσικό χαρακτηριστικό των σύγχρονων κοινωνιών το οποίο οφείλει να αναγνωρίζεται και να γίνεται σεβαστό (Blommaert και Rampton, 2016). Την ίδια στιγμή, πρακτικές όπως η διαγλωσσικότητα (βλ. σχετικά 1.2.4) αναδεικνύουν την δυνατότητα των ομιλητών/τριών να αξιοποιούν δημιουργικά ποικίλες γλωσσικές πρακτικές, υπερβαίνοντας τα όρια των αυστηρά οριοθετημένων γλωσσών και αμφισβητώντας αντιλήψεις που αποδίδουν κύρος αποκλειστικά και μόνο στην πρότυπη γλώσσα (Τσοκαλίδου, 2015; 2017α: 26; Conteh, 2018: 446).

Παρόλα αυτά, αξίζει να αναφέρω σε αυτό το σημείο ότι ο αντιρατσιστικός Λόγος δεν καταφέρνει πάντοτε να αποδεσμευτεί από τις κυρίαρχες αντιλήψεις (Τσάμη κ.ά., 2021: 61). Στις μέρες μας, οι ρατσιστικές ιδεολογικές τοποθετήσεις δεν εκφράζονται πάντοτε μέσω ρητά ρατσιστικών σχολίων· συχνά εκδηλώνονται με έμμεσους τρόπους οι οποίοι αποκρύπτουν την πραγματικότητα και εκ πρώτης όψεως φαίνονται ιδιαίτερα υποστηρικτικοί και καθόλου εχθρικοί ή υποτιμητικοί απέναντι στη νέα συνθήκη (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2024α). Έτσι, η συνύπαρξη ρατσιστικών και αντιρατσιστικών αξιολογήσεων οδηγεί στο λεγόμενο ρευστό ρατσισμό (Αρχάκης κ.ά., 2023: 27-28).

Ειδικότερα, η ονομασία αυτή δόθηκε από τον S. Weaver (2016) ο οποίος θέλησε να εννοιολογήσει το είδος του ρατσισμού που δεν εκφράζεται με άμεσο τρόπο αλλά, συνδυάζοντας στοιχεία τόσο του ρατσιστικού όσο και του αντιρατσιστικού Λόγου, οδηγεί τελικά στην ενίσχυση των ρατσιστικών αξιολογήσεων και στην προώθηση της γλωσσικής ομοιογένειας (βλ. σχετικά και Τσάμη κ.ά., 2021: 59-62; Αρχάκης κ.ά., 2023: 27). Στο ίδιο μήκος κύματος, οι Αρχάκης κ.ά. (2023: 27-28) και Σκούρα κ.ά. (2024: 6) επιβεβαιώνουν ότι τα όρια ρατσιστικού και αντιρατσιστικού Λόγου δεν είναι πάντα σαφή και διακριτά: στις σύγχρονες πρακτικές επικοινωνίας, παρατηρείται συχνά η αλληλεπίδραση και η συνύπαρξη στοιχείων και από τους δύο Λόγους. Έτσι, και στα χιουμοριστικά κείμενα, συχνά ανιχνεύονται στοιχεία ρευστού ρατσισμού λόγω της αμφισημίας που τα χαρακτηρίζει (Weaver, 2016: 67-85).

Συνοψίζοντας, στις σύγχρονες κοινωνίες, οι απροκάλυπτες ρατσιστικές τοποθετήσεις, συχνά, δίνουν την θέση τους σε υπόρρητες και συγκαλυμμένες αξιολογήσεις της κοινωνικής και γλωσσικής ετερότητας. Η τάση προώθησης της πρότυπης γλωσσικής ποικιλίας δύναται να λειτουργήσει ως μηχανισμός αναπαραγωγής ρατσιστικού Λόγου, βάζοντας στο περιθώριο όσους/ες αποκλίνουν από αυτήν, ενώ, την ίδια στιγμή, ο αντιρατσιστικός Λόγος, παρά την επιδίωξή του για ισότητα και εξάλειψη των διακρίσεων, δεν καταφέρνει πάντοτε να αποδεσμευτεί από κυρίαρχες αφομοιωτικές ιδεολογικές τοποθετήσεις. Αυτή η διαρκής αλληλεπίδραση και η ταυτόχρονη συνύπαρξη ρατσιστικών και αντιρατσιστικών τοποθετήσεων -ιδιαίτερα στα σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα και στα χιουμοριστικά κείμενα- καθιστά δυσδιάκριτα τα όρια μεταξύ των δύο Λόγων και οδηγεί στην ανάδυση του ρευστού ρατσισμού· ενός αμφίσημου ρατσιστικού Λόγου, ο οποίος, παρά τον φαινομενικά αντιρατσιστικό του χαρακτήρα, συμβάλλει στην αναπαραγωγή και στην ισχυροποίηση των κοινωνικών ανισοτήτων.

1.4.3. Πτυχές του γλωσσικού (ρευστού) ρατσιστικού Λόγου στα μιμίδια

Στην σύγχρονη ψηφιακή πραγματικότητα, τα μιμίδια, και γενικότερα τα χιουμοριστικά διαδικτυακά κείμενα, δεν έχουν μόνο ψυχαγωγικό χαρακτήρα αλλά συχνά λειτουργούν και ως πεδία διαμόρφωσης και αναπαραγωγής στερεοτύπων (Denisova, 2019: 8-9). Μέσω του χιούμορ αλλά και της συνύπαρξης λόγου και εικόνας, θίγουν κοινωνικά ζητήματα -μέσα σε αυτά είναι και η χρήση γλωσσικών ποικιλιών σε καταστάσεις της καθημερινής ζωής- τα οποία παρουσιάζονται με τρόπο φαινομενικά διασκεδαστικό ενώ στην πραγματικότητα συνεχίζουν να διαιωνίζουν στερεοτυπικές αξιολογήσεις (Sierra, 2019: 188-189).

Όπως προκύπτει από την βιβλιογραφία, οι χρήστες/τριες αξιοποιούν γλωσσικές ποικιλίες στα μιμίδια, προκειμένου να διαμορφώσουν ή ακόμα και να κατασκευάσουν κοινωνικές ταυτότητες οι οποίες θα συμβάλλουν στην ένταξή τους σε συγκεκριμένες κοινότητες (Zhou et al., 2024). Μέσα από τέτοιες πρακτικές, οι αναπαραστάσεις των γλωσσών/γλωσσικών ποικιλιών δεν ανταποκρίνονται πάντοτε στην πραγματικότητα. Σε πολλές περιπτώσεις, διαμορφώνονται ψευδείς και υπεραπλουστευμένες αναπαραστάσεις των γλωσσών/γλωσσικών ποικιλιών (Sierra, 2019: 191-192), με αποτέλεσμα ορισμένες γλώσσες/γλωσσικές ποικιλίες να παρουσιάζονται ως κοινωνικά αποδεκτές ενώ άλλες να στιγματίζονται, να γελοιοποιούνται ή να συνδέονται με στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με την μορφωτική ή κοινωνική ταυτότητα των ομιλητών/τριών τους. Κατά συνέπεια, οι γλωσσικές επιλογές που προβάλλονται στα διαδικτυακά μιμίδια, συμβάλλουν στην

διαμόρφωση στάσεων και αξιολογήσεων των χρηστών/τριών τόσο απέναντι στις ίδιες τις γλώσσες/γλωσσικές ποικιλίες όσο και απέναντι στους/στις ομιλητές/τριές τους (Wiggins, 2019: xv).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι αυτές οι αξιολογήσεις των χρηστών/τριών, διαμορφώνονται σε ένα ψηφιακό περιβάλλον όπου η διαγλωσσικότητα εμφανίζεται με ολοένα και μεγαλύτερη συχνότητα (Τσοκαλίδου, 2017α; Izotova et al., 2021: 202-203). Από την μία πλευρά, η συνύπαρξη διαφορετικών γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλει στην ανάδειξη της γλωσσικής υπερποικιλότητας και στην προώθηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας, όμως, από την άλλη πλευρά, οι ίδιες γλωσσικές πρακτικές συχνά αξιολογούνται με βάση αντιλήψεις που προωθούν την γλωσσική ομοιογένεια. Στο πλαίσιο αυτό, το χιούμορ μπορεί να ενισχύσει τις παραπάνω αξιολογήσεις, προβάλλοντάς τες είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά, μέσα στα ίδια κείμενα, οδηγώντας, σε αυτήν την περίπτωση, στην ανάδυση μορφών γλωσσικού ρευστού ρατσισμού, στις οποίες ο αντιρατσιστικός Λόγος συνυπάρχει με περισσότερο ή λιγότερο συγκαλυμμένες μορφές ρατσιστικού Λόγου.

Παρόλα αυτά, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξανόμενο ενδιαφέρον για την μελέτη του χιούμορ και των μιμιδίων (βλ. 1.1.1), οι έρευνες που εξετάζουν συστηματικά τον γλωσσικό ρατσισμό που δύναται να προωθηθεί μέσω αυτών, είναι λιγοστές τόσο σε διεθνές όσο και σε εγχώριο επίπεδο. Ακόμη λιγότερες είναι και οι μελέτες που εστιάζουν στον τρόπο με τον οποίο το χιούμορ και οι χιουμοριστικές αναπαραστάσεις γλωσσικών ποικιλιών συμβάλλουν στην αναπαραγωγή στερεοτυπικών αξιολογήσεων για τους ομιλητές και τις ομιλήτριες.

Στον ελληνικό χώρο, οι υπάρχουσες έρευνες έχουν επικεντρωθεί κυρίως στην ανάδειξη των μεταπραγματολογικών στερεοτύπων που αφορούν τις γλωσσικές ποικιλίες και τις διαγλωσσικές τους μίξεις σε τηλεοπτικά χιουμοριστικά κείμενα (βλ. σχετικά Παπαζαχαρίου κ.ά., 2016; Tsami, 2019) και λιγότερες σε μιμίδια (βλ. Tsakona & Tsami, 2021; Τσάκωνα & Τσάμη, 2024). Ωστόσο, δεν έχει μελετηθεί πώς αυτά τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα συνδέονται με συγκεκριμένους Λόγους και διαμορφώνονται από αυτούς.

Έτσι, με την παρούσα έρευνα, επιχειρώ να διερευνήσω τον τρόπο με τον οποίο αναπαριστάνεται η διαγλωσσική συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την αγγλική γλώσσα σε κείμενα του διαδικτύου και, πιο συγκεκριμένα, σε μιμίδια. Παράλληλα, εστιάζω στον τρόπο με τον οποίο το χιούμορ λειτουργεί ως μεταπραγματολογικό σχόλιο τόσο για τα ίδια τα μιμίδια όσο και για τα σχόλια των χρηστών/τριών που τα συνοδεύουν, αναδεικνύοντας στάσεις και αντιλήψεις που αυτοί/ές διαμορφώνουν σχετικά με τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις

ομιλητές/τριές τους. Επίσης, μέσα από την ανάλυση αυτή, επιδιώκω να αναδείξω τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα που συνδέονται, αφενός, με την γλωσσική ομοιογένεια και την ενίσχυση της πρότυπης γλώσσας και, αφετέρου, με την γλωσσική υπερποικιλότητα και την αποδοχή της γλωσσικής ποικιλομορφίας. Τέλος, αξιοποιώντας την Κριτική Ανάλυση Λόγου, στόχος μου είναι να εξετάσω πώς τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα αυτά συνδέονται με την αναπαραγωγή γλωσσικού ρατσιστικού ή/και αντιρατσιστικού Λόγου και να αναδείξω πώς η συνύπαρξή τους δύναται να οδηγήσει σε ένα αμφίσημο είδος γλωσσικού ρατσισμού, τον γλωσσικό ρευστό ρατσισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο
Μ ε θ ο δ ο λ ο γ ί α

2.1 Σκοπός έρευνας

Στην παρούσα εργασία θα διερευνήσω τον τρόπο με τον οποίο αναπαριστάνεται η γλωσσική ποικιλότητα σε μιμίδια του Instagram. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζω τον τρόπο με τον οποίο η συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου και των Αγγλικών συμβάλλει στην προώθηση ή εξάλειψη στερεοτύπων και Λόγων για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους.

Ειδικότερα, μέσα από την ανάλυση των μιμιδίων, θα επιχειρήσω να δώσω απαντήσεις στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- Πώς αναπαριστάνεται η γλωσσική ποικιλότητα (π.χ. Κρητικά, Αγγλικά, greeklish, διαγλωσσικότητα) στα υπό μελέτη μιμίδια;
- Μελετώντας τα σχόλια και τις αντιδράσεις των χρηστών/τριών μέσα από συγκεκριμένες δημοσιεύσεις, προσλαμβάνονται ως χιουμοριστικά ή ως μη χιουμοριστικά τα συγκεκριμένα μιμίδια;
- Ποιοι Λόγοι αναπαράγονται ή/και αμφισβητούνται μέσω των μιμιδίων για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους;

Θέτοντας, λοιπόν, τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, επιδιώκω να αναλύσω κριτικά πώς (ανα)παράγονται και πώς καταναλώνονται σύγχρονα μιμίδια που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο και εμπεριέχουν στοιχεία γλωσσικής ποικιλότητας.

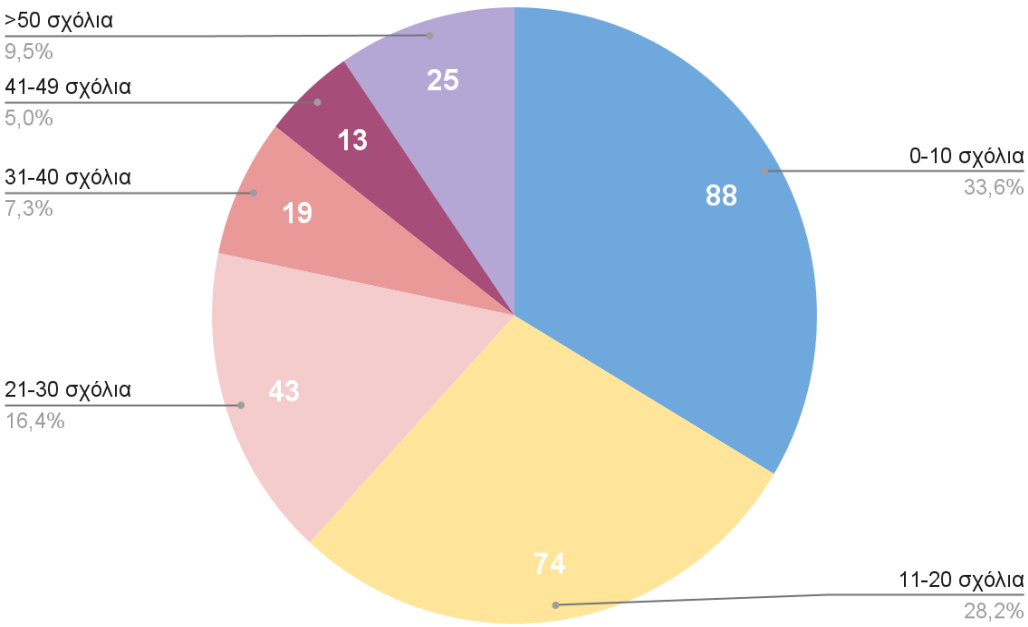
2.2 Περιγραφή των δεδομένων

Από τις 2 Αυγούστου έως τις 15 Νοεμβρίου του 2025, συνέλεξα δεδομένα, από έναν δημόσιο λογαριασμό της πλατφόρμας του Instagram, με όνομα χρήστη *@increte wedontsay.* Ο λογαριασμός αυτός έχει 19,9 χιλιάδες ακόλουθους[6] και περιλαμβάνει συνολικά 505 μιμίδια τα οποία δημιουργήθηκαν/αναρτήθηκαν σε διάστημα πέντε ετών, από τον Νοέμβριο του 2020 έως τον Νοέμβριο του 2025. Τα δεδομένα που συνέλεξα αποτελούνται από:

A. μιμίδια και
B. ενδεικτικά σχόλια που συνοδεύουν τα μιμίδια αυτά.

[6] Όλα τα στοιχεία που αναφέρω, τα έχω συλλέξει μέχρι τις 15/11/2025. Έκτοτε μπορεί να προκύψουν αλλαγές στον αριθμό των ακολούθων, των αναρτήσεων, των likes ή των σχολίων.

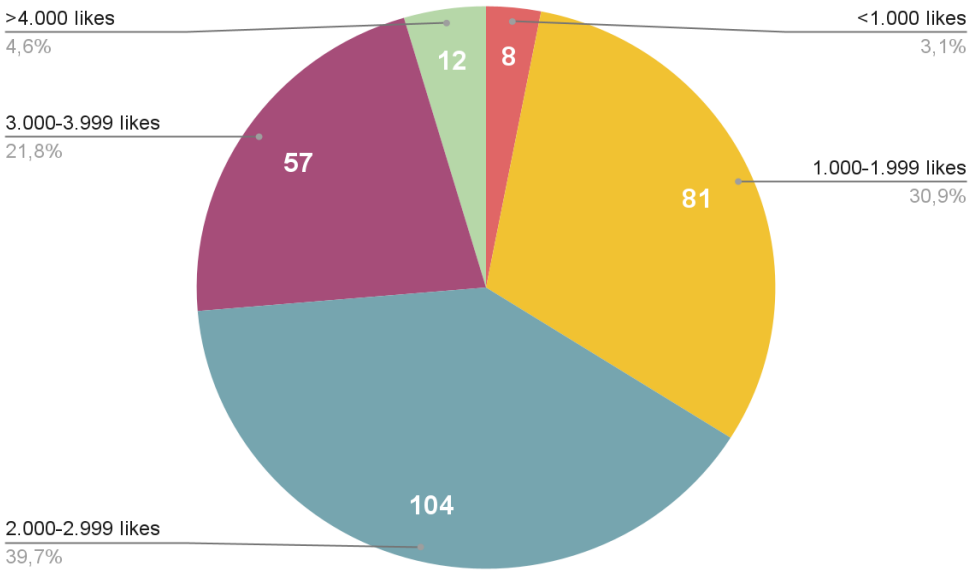
Πιο συγκεκριμένα, από το σύνολο των αναρτήσεων που εμπεριέχει ο συγκεκριμένος λογαριασμός, επέλεξα να αναλύσω, στο μικρο-επίπεδο, 262 μιμίδια[7], τα οποία περιέχουν στοιχεία της κρητικής διαλέκτου που χρησιμοποιούνται κατεξοχήν στους νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου. Συνολικά, στις 262 αναρτήσεις, κατέγραψα 5.513 σχόλια και 638.710 likes. Από αυτές, στο μεσο-επίπεδο, επέλεξα να εξετάσω και τα σχόλια των πιο δημοφιλών δημοσιεύσεων, όσων, δηλαδή, έχουν ταυτόχρονα πάνω από 50 σχόλια και πάνω από 4.000 likes.

Σχήμα 1: Αριθμός αναρτήσεων ανά δεκάδα σχολίων

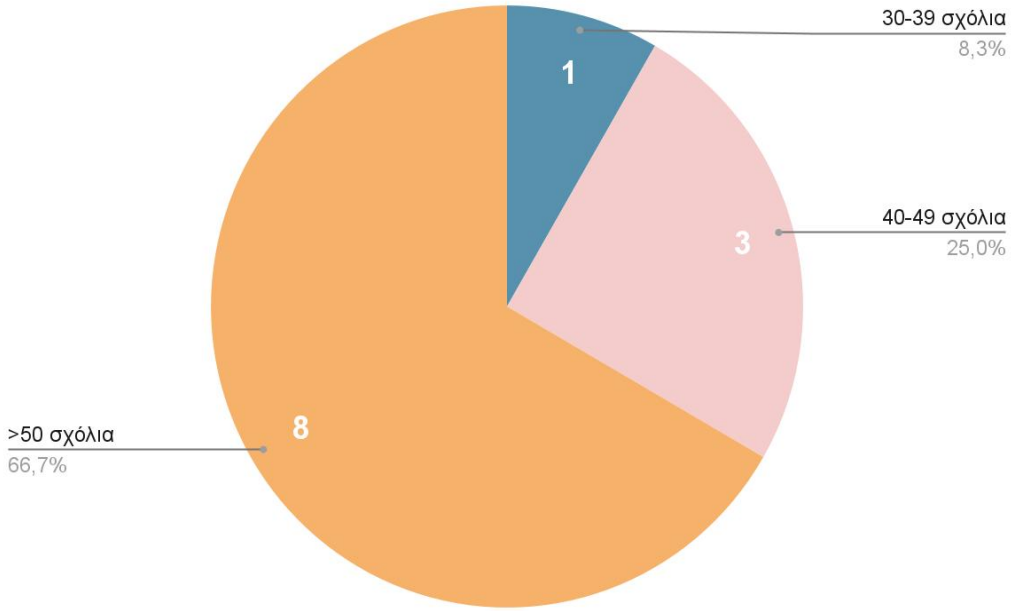
Πιο αναλυτικά, διαπιστώνω ότι η συντριπτική πλειονότητα των αναρτήσεων έχει λιγότερα από 50 σχόλια. Για την ανάλυση των σχολίων, στο μεσο-επίπεδο, θα αξιοποιήσω το 9,5% των αναρτήσεων, το οποίο έχει περισσότερα από 50 σχόλια.

[7] Δείγμα μεγαλύτερο του 50%.

Σχήμα 2: Αριθμός αναρτήσεων ανά χιλιάδα likes.

Επίσης, παρατηρώ ότι οι περισσότερες αναρτήσεις έχουν πάνω από 1.000 likes η καθεμία και ελάχιστες από αυτές (μόνο το 3,1%) έχουν λιγότερα από 1.000 likes. Στην ανάλυση των σχολίων, θα επικεντρώσω το ερευνητικό μου ενδιαφέρον στο 4,6% των αναρτήσεων το οποίο συγκεντρώνει πάνω από 4.000 likes.

Σχήμα 3: Αριθμός αναρτήσεων με πάνω από 4.000 likes ανά δεκάδα σχολίων

Από τις 12 αναρτήσεις που συγκέντρωσαν περισσότερα από 4.000 likes, καταλήγω στην ανάλυση 8 αναρτήσεων, οι οποίες πληρούν και τα δύο κριτήρια απήχησης που είχα θέσει. Ειδικότερα, ως προς τον αριθμό των σχολίων, οι 8 αυτές αναρτήσεις παρουσιάζουν πάνω από 50 σχόλια και, ως προς τον αριθμό των likes, συγκέντρωσαν περισσότερα από 4.000.

Υπενθυμίζω, εδώ, ότι ο στόχος της έρευνάς μου είναι να εντοπίσω πώς μέσω των μιμιδίων αναπαράγονται ή/και αμφισβητούνται συγκεκριμένοι Λόγοι για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους. Ειδικότερα, θα αναδείξω ότι τόσο οι δημιουργοί των μιμιδίων όσο και οι χρήστες/τριες του συγκεκριμένου λογαριασμού προβάλλουν τις γλωσσικές ποικιλίες αντλώντας είτε από τον ρατσιστικό Λόγο είτε από τον αντιρατσιστικό Λόγο είτε από και τη μεταξύ τους συνύπαρξη. Ως εργαλεία για την ανάλυσή μου θα αξιοποιήσω την *Κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση* του Norman Fairclough (1989, 1992, 1995) και τη *Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ* του Salvatore Attardo (1994, 2001), τις οποίες και θα αναλύσω στο επόμενο υποκεφάλαιο.

2.3 Μεθοδολογία ανάλυσης των δεδομένων

2.3.1 Η Κριτική Ανάλυση Λόγου ως ευρύτερη μεθοδολογική προσέγγιση

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis, στο εξής ΚΑΛ) αποτελεί μία διεπιστημονική μέθοδο προσέγγισης της μελέτης του λόγου η οποία δεν εξετάζει την γλώσσα ως μέσο επικοινωνίας αλλά κυρίως ως εργαλείο ενίσχυσης κοινωνικών ανισοτήτων (π.χ. ρατσισμού, σεξισμού) μέσω των αντιλήψεων και των στάσεων που δύναται να αναπαράξει (Fairclough, 1995). Για την ΚΑΛ, ο Λόγος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας. Λόγος και κοινωνία βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία και αλληλεπίδραση, δεν εξετάζονται ποτέ ως ανεξάρτητα στοιχεία (Τσάμη, 2018).

Σύμφωνα με τους Fairclough & Wodak (1997, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2011: 51), η ΚΑΛ αντιμετωπίζει τον λόγο ως "κοινωνική πρακτική": δύναται, δηλαδή, να συμβάλλει στην αναπαραγωγή και διαιώνιση στερεοτύπων μεταξύ φύλου, κοινωνικών τάξεων και εθνοτικών ή πολιτισμικών μειονοτήτων, καθώς φέρει αξίες και ιδεολογίες. Στοχεύει να ανακαλύψει την σύνδεση που υπάρχει στο τρίπτυχο γλώσσα-κοινωνία-ιδεολογία, επιχειρώντας την ταυτόχρονη ανάλυση των κειμένων και του κοινωνικοπολιτισμικού περικειμένου που τα περιβάλλει (Στάμου, 2014).

Συνεπώς, η ΚΑΛ δεν περιορίζεται στην αντιμετώπιση του λόγου αποκλειστικά και μόνο ως επικοινωνιακού φαινομένου αλλά εξετάζει το πώς εκείνος παράγει, αναπαράγει, αμφισβητεί ή διαιωνίζει ιδεολογίες, κοινωνικές ανισότητες και εξουσιαστικές σχέσεις.

Κυριότεροι εκπρόσωποι της ΚΑΛ, οι οποίοι βασίστηκαν στα παραπάνω δεδομένα και διαμόρφωσαν διαφορετικές προσεγγίσεις κριτικής ανάλυσης, είναι ο Teun van Dijk, η Ruth Wodak και ο Norman Fairclough, με κάθε έναν να έχει αναπτύξει μία διαφορετική προσέγγιση (Τσάμη, 2018):

- ο van Dijk πρότεινε την *κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση* (2001α, 2001β) με την οποία εστιάζει στις νοητικές διεργασίες και στις αντιλήψεις των ομιλητών και των ομιλητριών, θέλοντας να ερμηνεύσει το πώς λόγος και κοινωνία αλληλοεπηρεάζονται,
- η Wodak πρότεινε την *λογοϊστορική προσέγγιση* (2001) μέσω της οποίας δίνεται βάση στην κοινωνική, πολιτισμική και ιστορική διάσταση των κειμένων που αναλύονται και επιδιώκεται να εντοπιστεί ο τρόπος με τον οποίο έχει διαμορφωθεί το περιεχόμενό τους, βάσει της χρονικής περιόδου και του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου στο οποίο δημιουργήθηκαν και, τέλος,
- ο Fairclough πρότεινε την *κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση* (1989, 1992, 1995) στην οποία ο λόγος εξετάζεται ως κοινωνική πρακτική, ως μια μορφή δράσης που αντανακλά και διαμορφώνει κοινωνικές πραγματικότητες.

Την κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough θα την αναλύσω εκτενώς στο επόμενο υποκεφάλαιο καθώς, μαζί με την Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ του Attardo, θα με βοηθήσει στην ανάλυση των δεδομένων μου.

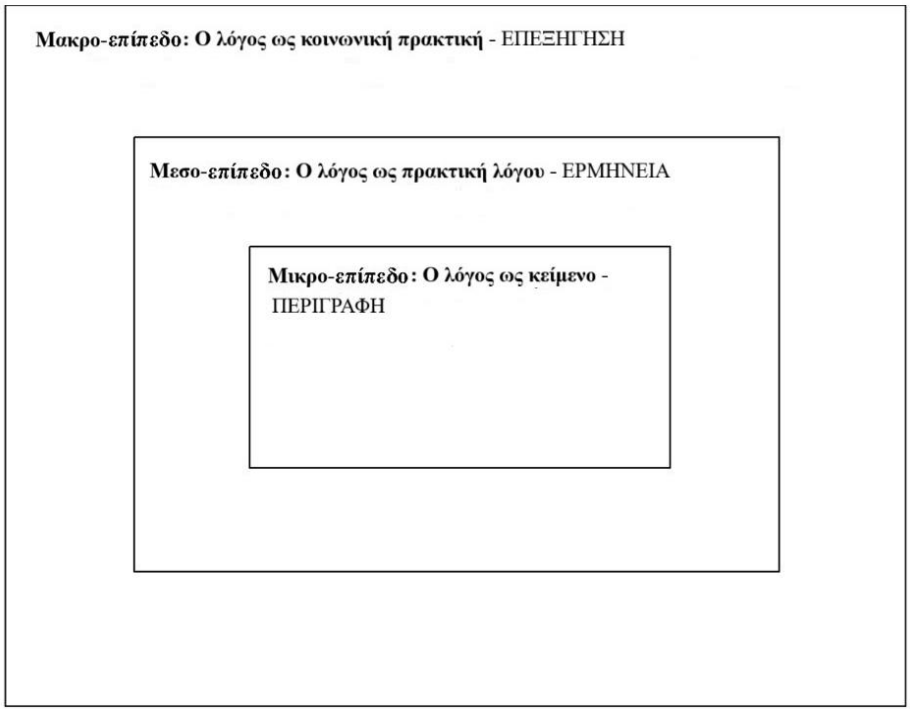
2.3.2 Η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough

Το μοντέλο ανάλυσης λόγου του Fairclough (1989, 1992, 1995) συνδέει τη μελέτη των γλωσσικών χαρακτηριστικών ενός κειμένου με τις πρακτικές λόγου και το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο στο οποίο δημιουργείται και εν συνεχεία αναπαράγεται το κείμενο αυτό (Τσάμη, 2018). Υποστηρίζει ότι κανένα κείμενο δεν θα πρέπει να αναλύεται ανεξάρτητα από το κοινωνικό και επικοινωνιακό του περιβάλλον, καθώς η γλώσσα, ο Λόγος και η κοινωνία είναι στοιχεία που αλληλεπιδρούν. Για τον Fairclough, ο Λόγος συνιστά κατεξοχήν μηχανισμό συγκρότησης κοινωνικών ταυτοτήτων, αντιλήψεων, ιδεολογιών και πεποιθήσεων και δύναται, έτσι, να συμβάλλει είτε στην διατήρηση της καθεστηκυίας τάξης είτε στην αναδιαμόρφωση ή/και ολιστική αλλαγή του (Στράτου, 2023). Ο Λόγος εξετάζεται ως κείμενο, ως πρακτική

λόγου και ως κοινωνική πρακτική (Στάμου, 2014) προτείνοντας, μέσω της παρούσας προσέγγισής του, τρία επίπεδα ανάλυσης[8] ενός κειμένου:

- την *περιγραφική ανάλυση - μικρο-επίπεδο* (micro-level), στην οποία δίνεται έμφαση στα γλωσσικά στοιχεία του κειμένου,
- την *ερμηνευτική ανάλυση - μεσο-επίπεδο* (meso-level), στην οποία επιχειρείται σύνδεση του κειμένου με το γενικότερο κοινωνιοπολιτισμικό περικείμενο και
- την *επεξηγηματική ανάλυση - μακρο-επίπεδο* (macro-level), στην οποία μελετάται η σχέση επιρροής μεταξύ κειμένου (πομπού) και αναγνώστη/αναγνώστριας (δέκτη) για κατασκευή ιδεολογιών και πεποιθήσεων.

Μια σχηματική απόδοση του μοντέλου του Fairclough, μπορεί να είναι η ακόλουθη:

Σχήμα 4: Το τρισδιάστατο μοντέλο ανάλυσης λόγου του Norman Fairclough (Τσάμη, 2018).

Αναλυτικότερα, στο *μικρο-επίπεδο*, στο στάδιο δηλαδή της περιγραφικής ανάλυσης, ο λόγος μελετάται ως κείμενο. Η προσοχή εστιάζεται στους λεξικογραμματικούς τύπους του προς ανάλυση κειμένου: στο *λεξιλόγιο* (vocabulary), στο πώς δηλαδή χρησιμοποιούνται οι

[8] Τα τρία αυτά επίπεδα είναι αλληλοεξαρτώμενα. Η ορθή και έγκυρη ανάλυση του 2ου και του 3ου επιπέδου, (δηλαδή του μεσο-επιπέδου και του μακρο-επιπέδου) συνεπάγεται την ορθή και έγκυρη ανάλυση των στοιχείων όλων των επιπέδων (μικρο-επιπέδου και μικρο-επιπέδου & μεσο-επιπέδου, αντίστοιχα).

λέξεις μέσα στο κείμενο (αν λόγου χάρη χρησιμοποιούνται λέξεις/φράσεις που ενισχύουν συγκεκριμένες ιδεολογικές θέσεις κ.λπ.) και ποια είναι η σημασία που φέρουν, αλλά και στην *γραμματική* (grammar), μέσω της οποίας εξετάζεται ο συνδυασμός των λέξεων για την δημιουργία φράσεων ή/και προτάσεων. Έμφαση, επίσης, δίνεται στη *συνοχή* (cohesion), στον τρόπο, δηλαδή, με τον οποίο συνδέονται μεταξύ τους οι προτάσεις και οι φράσεις του κειμένου και, τέλος, στην *κειμενική δομή* (text structure) στο πλαίσιο της οποίας γίνεται η μελέτη της συνολικής οργάνωσης του κειμένου (Fairclough, 1992: 73-78).

Το *μεσο-επίπεδο*, το στάδιο δηλαδή της ερμηνευτικής ανάλυσης, εξετάζει τον λόγο ως πρακτική λόγου και λειτουργεί ως επίπεδο σύνδεσης του κειμένου (δηλαδή του μικροεπιπέδου) με το ιδεολογικό background της κοινωνίας (δηλαδή με το μακροεπίπεδο). Στο μεσοεπίπεδο μελετώνται οι πρακτικές λόγου από τις οποίες αντλούν οι παραγωγοί των κειμένων, δηλαδή οι διαδικασίες παραγωγής (production), διανομής (distribution) και κατανάλωσης (consumption) των κειμένων (Fairclough 1992: 72-73, 78-86, 1995: 58-59). Δίνεται βάση στις γλωσσικές συμβάσεις της κοινότητας, στα πλαίσια της οποίας παράγεται και προσλαμβάνεται το προς εξέταση κείμενο και εξετάζεται ο τρόπος πρόσληψης των νοημάτων του εκάστοτε κειμένου από τους αποδέκτες του.

Τέλος, στο *μακρο-επίπεδο*, στο στάδιο δηλαδή της επεξηγηματικής ανάλυσης, ο λόγος εξετάζεται ως κοινωνική πρακτική. Διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο το κοινωνικό γίγνεσθαι που προβάλλεται μέσω των κειμένων -σε συνδυασμό με το θεσμικό, κοινωνικό και καταστασιακό πλαίσιο που πραγματικά επικρατεί- συμβάλλει στην διαμόρφωση Λόγων, στην εξάλειψη ή διαιώνιση κοινωνικών ανισοτήτων και στην επιβολή των αποφάσεων, των πεποιθήσεων και των επιλογών των ισχυρών κοινωνικών ομάδων έναντι των λιγότερο ισχυρών ατόμων/ομάδων.

2.3.3 Η Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ του Attardo

Η *Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ* (General Theory of Verbal Humor) αποτελεί την βασικότερη γλωσσολογική θεωρία ανάλυσης του χιουμοριστικού λόγου και διατυπώθηκε από τον Attardo (1994) ως εξέλιξη της *Σημασιολογικής Θεωρίας του Χιούμορ* (Semantic Script Theory of Humor) που προτάθηκε από τον Victor Ruskin (1985).

Ο Attardo εξετάζει το χιούμορ ως ασυμβατότητα, δηλαδή ως κάτι μη αναμενόμενο που τελικά συμβαίνει, και επιχειρεί να αναλύσει τις ατάκες και τις χιουμοριστικές φράσεις[9] του

[9] Σύμφωνα με τις Τσάκωνα (2013; 2014) και Τσάμη (2018), οι ατάκες και οι χιουμοριστικές φράσεις αποτελούν τα *χιουμοριστικά εκφωνήματα*, στοιχεία απαραίτητα για να χαρακτηριστεί ένα κείμενο ως χιουμοριστικό. Βασικές

εκάστοτε χιουμοριστικού κειμένου βάσει έξι (6) παραμέτρων (Attardo, 1994; Τσάκωνα, 2013; 2014, Τσάμη, 2018; Αρχάκης & Τσάκωνα, 2024β):

1. *Γνωσιακή αντίθεση* (script opposition): βασική προϋπόθεση για την πρόκληση του χιούμορ είναι η ύπαρξη αντίθεσης ανάμεσα σε δύο γνωσιακά σχήματα, ανάμεσα δηλαδή σε γνωσιακές δομές που ήδη υπάρχουν στον νου των ατόμων από την βιωμένη πραγματικότητά τους (Τσάκωνα, 2013: 41). Τα γνωσιακά σχήματα αυτά επικαλύπτονται εν συνόλω ή εν μέρει μέσα στο χιουμοριστικό κείμενο.

2. *Λογικός μηχανισμός* (logical mechanism): ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται τα δύο αντιτιθέμενα γνωσιακά σχήματα και δημιουργούν μια παιγνιώδη κατάσταση μέσα στο χιουμοριστικό κείμενο.

3. *Κατάσταση* (sitiation): αναφέρεται στις συνθήκες (πρόσωπα, πράξεις, αντικείμενα κ.λπ.) που εμφανίζονται σε ένα χιουμοριστικό κείμενο, οι οποίες αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση επιτυχούς ανάκλησης των γνωσιακών σχημάτων του κειμένου και κατανόησης της ασυμβατότητας (Τσάκωνα, 2013; Αρχάκης & Τσάκωνα, 2024β).

4. *Στόχος* (target): πρόκειται για τα πρόσωπα ή/ και τις ομάδες, τις γλωσσικές επιλογές, τους θεσμούς, τις κοινωνικές αντιλήψεις και τις ιδεολογίες που στοχοποιούνται μέσα στα χιουμοριστικά κείμενα. Η στοχοποίηση αυτή και κατ' επέκταση η ασυμβατότητα που προκύπτει, οδηγούν στην υπονόμευση των όσων αποκλίνουν από την κοινή αντίληψη της ορθότητας και στην υιοθέτηση της εθνικής ομοιογένειας, με την ανάδειξη των ιδεολογιών και των επιλογών των ισχυρότερων κοινωνικών ομάδων.

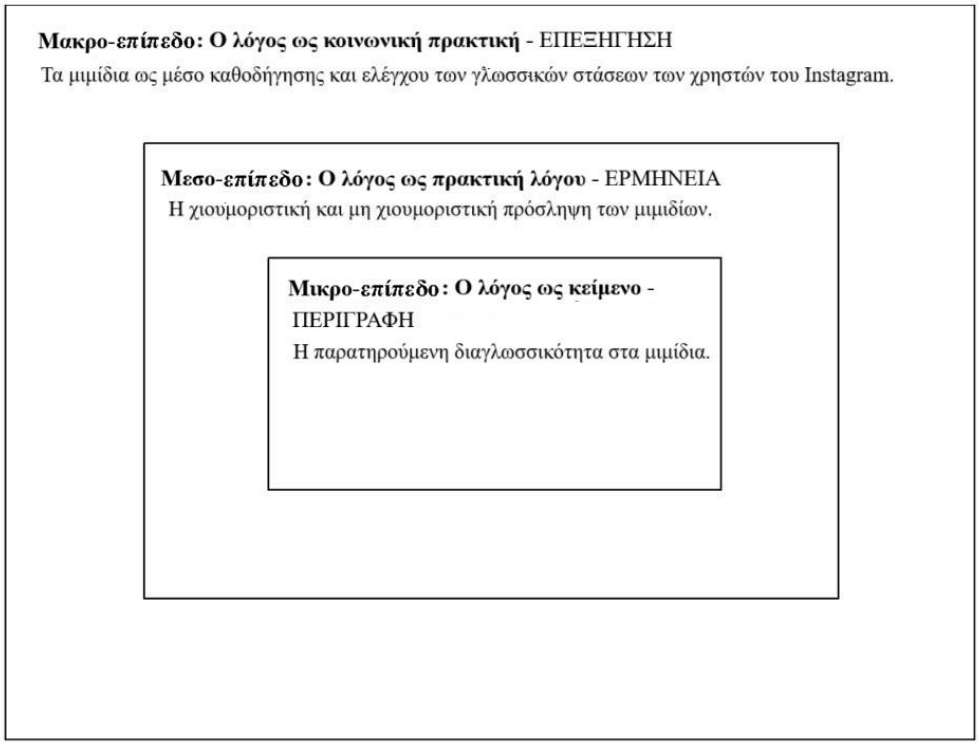
5. *Κειμενική στρατηγική* (narrative strategy): αφορά την μορφή και την οργάνωση του χιουμοριστικού κειμένου, τον τρόπο δηλαδή που παρουσιάζεται το χιούμορ μέσα στο εκάστοτε κείμενο, δεδομένου ότι το χιούμορ, εκτός από τα προτυπικά κείμενα στα οποία συναντάται (π.χ. ανέκδοτα, μιμίδια, κόμικς κ.λπ), δύναται να εμφανιστεί σε ποικίλα προφορικά, γραπτά, πολυτροπικά και ψηφιακά κείμενα (π.χ. διαφήμιση, δημοσιογραφικό άρθρο, πολιτικός λόγος, θεατρικό έργο κ.λπ.).

διαφορές μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων είναι ότι η ατάκα βρίσκεται πάντα στο τέλος του κειμένου, περιλαμβάνει μία και μοναδική γνωσιακή αντίθεση και στο τέλος οδηγεί στην επανερμηνεία του, ενώ οι χιουμοριστικές φράσεις βρίσκονται διάσπαρτες μέσα στο κείμενο, σε οποιοδήποτε σημείο του χωρίς να διακόπτουν τη ροή του και περιλαμβάνουν, συνήθως, περισσότερες από μία γνωσιακές αντιθέσεις.

6. *Γλώσσα* (language): τα γλωσσικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται σε ένα χιουμοριστικό κείμενο και κάνουν φανερή την αντίθεση μεταξύ των γνωσιακών σχημάτων. Σε όσα κείμενα αξιοποιούνται, πέραν της γλώσσας, και η εικόνα ή/και ο ήχος για να προκληθεί ασυμβατότητα και να παραχθεί χιούμορ, άπτονται και αυτά τα στοιχεία στην παράμετρο της γλώσσας.

Έτσι, η παρούσα εργασία αντλεί και από την ΓΘΓΧ του Attardo, η οποία προσφέρει κατάλληλα εργαλεία ανάλυσης των μηχανισμών παραγωγής του χιούμορ σε ένα κείμενο. Η ανάλυσή μου εστιάζει στις παραμέτρους της *γνωσιακής αντίθεσης*, του *στόχου*, της *κειμενικής στρατηγικής* και της *γλώσσας*, οι οποίες κρίθηκαν κατάλληλες για την κατανόηση τόσο των γλωσσικών όσο και των ευρύτερων σημειωτικών επιλογών του/της δημιουργού.

Αξιοποιώντας την Κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough και την Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ του Attardo, το περιεχόμενο της ανάλυσής μου θα είναι σχηματικά το ακόλουθο:

Σχήμα 5: Εφαρμογή των μοντέλων του Fairclough και του Attardo στην ανάλυση μιμιδίων του Instagram.

Πιο συγκεκριμένα, στο μικρο-επίπεδο εξετάζω τον τρόπο με τον οποίο αναπαρίσταται η διαγλωσσικότητα στα μιμίδια. Αναλύω τόσο τις γλωσσικές όσο και τις ευρύτερες

σημειωτικές επιλογές του/της δημιουργού και επιχειρώ να εντοπίσω πώς αυτές οικοδομούν μια συλλογική κρητική ταυτότητα.

Στο μεσο-επίπεδο, εστιάζω στην πρόσληψη και κατανάλωση των μιμιδίων από τους/τις χρήστες/τριες του Instagram. Εξετάζω τα σχόλια που κάνουν στις δημοσιεύσεις του λογαριασμού και επιχειρώ να διερευνήσω την θέση-άποψη που φαίνεται να προβάλλουν για την κειμενική συνύπαρξη της Αγγλικής και της Κρητικής, μελετώντας τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα και τις γνωσιακές αντιθέσεις που προκύπτουν.

Τέλος, στο μακρο-επίπεδο, έχοντας μελετήσει τα μιμίδια καθώς και τα σχόλια των χρηστών/τριών που τα συνοδεύουν, επιχειρώ να αναδείξω τους Λόγους που αναδύονται για την διαγλωσσικότητα και να εντοπίσω αν τα δεδομένα που αναλύω, λειτουργούν ως μέσα διάδοσης του (αντι)ρατσιστικού Λόγου, μέσω της προώθησης της γλωσσικής ομοιογένειας ή/και της γλωσσικής υπερποικιλότητας.

2.4 Σύνοψη

Συνολικά, υιοθετώντας την *Κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση* του Fairclough (1989, 1992, 1995) και την *Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ* που προτείνει ο Attardo (1994), στοχεύω να εντοπίσω αν η παρατηρούμενη διαγλωσσικότητα, δηλαδή, η συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την πρότυπη Αγγλική, στοχοποιείται ή όχι χιουμοριστικά, προωθώντας την γλωσσική ομοιογένεια ή την γλωσσική υπερποικιλότητα. Επίσης, επιχειρώ να αναδείξω τις στάσεις που διατηρούν οι χρήστες/τριες του Instagram αλλά και η κοινωνία γενικότερα απέναντι στη διαγλωσσικότητα και κατά πόσον οι στάσεις αυτές συνάδουν με τις αντιρατσιστικές αρχές της γλωσσικής πολυμορφίας και τη γλωσσική ισότητα (European Union, 2012, article 22).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο
Ανάλυση

3.1 Μικρο-επίπεδο: Εντοπίζοντας τη διαγλωσσική συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική στα μιμίδια

Στο μικρο-επίπεδο, στόχος μου είναι να εντοπίσω και να αναλύσω πώς αναπαριστάνεται η διαγλωσσικότητα στα δεδομένα μου, τα οποία αντλώ από τον λογαριασμό *@increte wedontsay*. Πιο συγκεκριμένα, θα αναλύσω τις γλωσσικές και τις ευρύτερες σημειωτικές επιλογές του/της δημιουργού εξετάζοντας τόσο το λογότυπο του λογαριασμού όσο και τις αναρτήσεις. Θα επιχειρήσω να εντοπίσω τις θεματικές κατηγορίες που προκύπτουν από τα μιμίδια και θα εξετάσω πώς αυτές οι κατηγορίες, σε συνδυασμό με τις γλωσσικές και τις ευρύτερες σημειωτικές επιλογές του/της δημιουργού, προωθούν την οικοδόμηση της ταυτότητας του *Εμείς*, δηλαδή, μιας συλλογικής κρητικής ταυτότητας.

3.1.1 Αναλύοντας το όνομα και το λογότυπο του προφίλ

Θα ξεκινήσω την ανάλυση του μικρο-επιπέδου, εστιάζοντας στο όνομα του συγκεκριμένου προφίλ στο instagram *@increte wedontsay* και στο λογότυπο που το συνοδεύει (βλ. Εικόνα 1).

Εικόνα 4: Το λογότυπο της σελίδας *@increte wedontsay*

Όπως παρατηρώ στην παραπάνω εικόνα, κυριαρχεί η διχρωμία μεταξύ του μαύρου και του λευκού χρώματος. Η εικόνα συνολικά παρουσιάζεται σε λευκό φόντο. Στο κέντρο της, με μαύρο χρώμα, απεικονίζεται το νησί της Κρήτης, επιλογή που σημειωτικά δεν θεωρώ ότι έγινε τυχαία. Το μαύρο χρώμα συμβολίζει τόσο τη δύναμη όσο και το πένθος, χαρακτηριστικά που και τα δύο είναι ισχυρά συνδεδεμένα με την ιστορία και την παράδοση του νησιού (ανδρική φορεσιά, σαρίκι, στιβάνια κ.λπ., βλ. σχετικά Χαραλαμπάκης, 2003: 48, 237-238). Επίσης, και οι τέσσερις από τις πέντε λέξεις της φράσης *"In Crete we don't say"* είναι τυπωμένες με μαύρο χρώμα ("*in Crete [...] don't say")*. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η αγγλική αντωνυμία *we*˙ γραμμένη με λευκά γράμματα και τοποθετημένη στο εσωτερικό του νησιού που εικονίζεται με

μαύρο χρώμα. Η θέση της λέξης *we* στο εσωτερικό της απεικόνισης του νησιού δημιουργεί ένα απόλυτα συμμετρικό οπτικό αποτέλεσμα: δύο λέξεις με μαύρο χρώμα σε λευκό φόντο πάνω από το εικονιζόμενο νησί, η λέξη *we* στο κέντρο του νησιού με λευκά γράμματα σε μαύρο φόντο και δύο λέξεις με μαύρο χρώμα σε λευκό φόντο κάτω από το εικονιζόμενο νησί.

Η θέση της αντωνυμίας στο επίκεντρο του νησιού και της εικόνας συνολικά και ο διαφορετικός χρωματισμός της από τις υπόλοιπες λέξεις, αναδεικνύουν την προσπάθεια οικοδόμησης μιας εσωομάδας διαλεκτόφωνων ομιλητών/τριών της Κρητικής οι οποίοι/ες επιδιώκουν να γνωστοποιήσουν ψηφιακά τις γλωσσικές τους επιλογές σε ένα διεθνές κοινό, χρησιμοποιώντας την αγγλική γλώσσα. Τέλος, η γραμματοσειρά που έχει επιλέξει ο/η δημιουργός παραπέμπει σε χειρόγραφο κείμενο και, σε συνδυασμό με την χρήση του α΄ πληθυντικού προσώπου (*we*), επιδιώκει να οικοδομήσει αμεσότητα και οικειότητα με τους/τις ψηφιακούς/ές επισκέπτες/τριες της σελίδας.

3.1.2 Αναλύοντας τα μιμίδια του προφίλ

Προχωρώντας στο αναρτημένο περιεχόμενο του προφίλ, διαπιστώνω ότι οι δημοσιεύσεις του συγκεκριμένου λογαριασμού είναι μιμίδια τα οποία στο σύνολό τους έχουν πανομοιότυπο οπτικό μοτίβο (βλ. Εικόνα 5 και Παράρτημα Ι).

Εικόνα 5: Ενδεικτικά παραδείγματα μιμιδίων της σελίδας

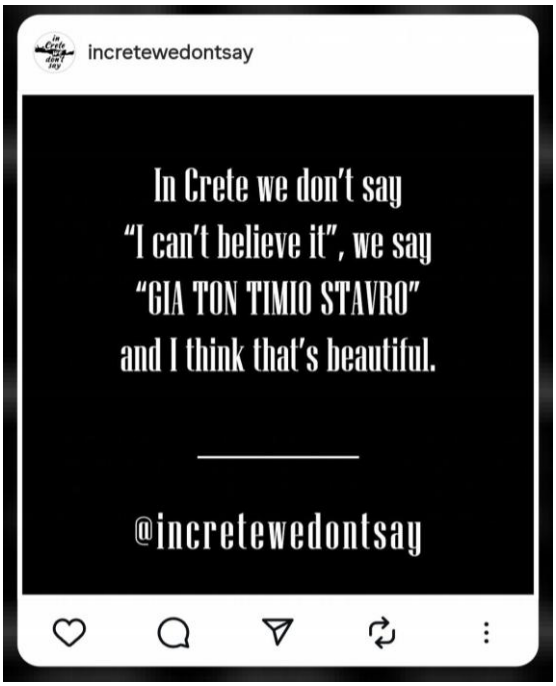
Ο/Η δημιουργός χρησιμοποιεί στα μιμίδια, κατ' αντιστοιχία με το λογότυπο, αποκλειστικά τα δύο χρώματα που εντόπισα και στο λογότυπο του προφίλ: το μαύρο και το λευκό. Αντίστροφα, όμως, με το λογότυπο (όπως ανέφερα στην ενότητα 3.1.1), στο φόντο όλων των μιμιδίων χρησιμοποιείται μαύρο χρώμα, επιλογή η οποία, οπτικά, κάνει αντίθεση με το λευκό χρώμα

των γραμμάτων. Στα γλωσσικά στοιχεία των δεδομένων, υπάρχει ένα εξίσου επαναλαμβανόμενο μοτίβο σε όλα τα μιμίδια· στο σύνολό τους είναι γραμμένα στα Αγγλικά με λατινική γραφή και έχουν την εξής δομή:

In Crete we don't say
"[αγγλική λέξη/φράση]", we say
"[κρητική λέξη/φράση σε greeklish και κεφαλαιογράμματη γραφή]"
and I think that's beautiful.

Είναι σημαντικό να σημειώσω ότι μόνο οι κρητικές λέξεις ή φράσεις είναι γραμμένες με κεφαλαιογράμματη γραφή, γραφηματική επιλογή που αποβλέπει στο να τις ξεχωρίσει αμέσως στα μάτια του/της επισκέπτη/τριας της σελίδας. Η δε απόδοση των κεφαλαιογράμματων κρητικών λέξεων/φράσεων με τη χρήση του λατινικού αλφαβήτου συνιστά χαρακτηριστική περίπτωση διαγλωσσικότητας.

Θεματικά, οι κρητικές λέξεις/φράσεις που έχει επιλέξει ο/η δημιουργός σχετίζονται ενδεικτικά με την θρησκεία (*"GIA TON TIMIO STAVRO"*),

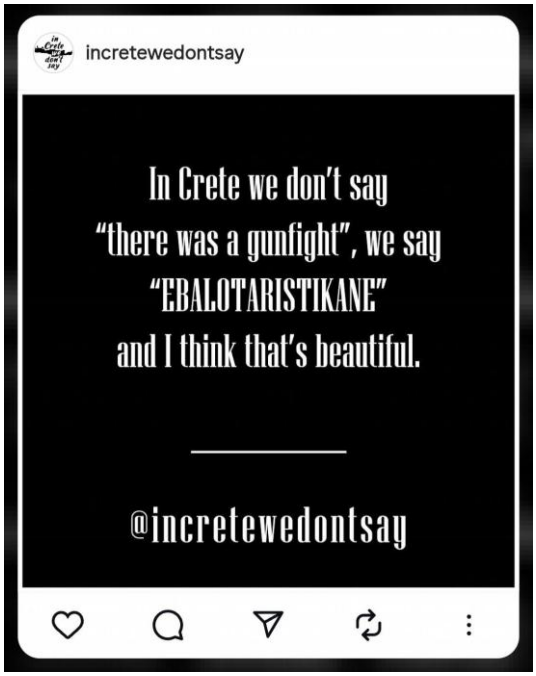
Εικόνα 6: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της θρησκείας

την διατροφή/την παραδοσιακή κουζίνα (*"SARIKOPITES"*, βλ. σχετικά Ψιλάκης, 2001: 321-322, 326-327),

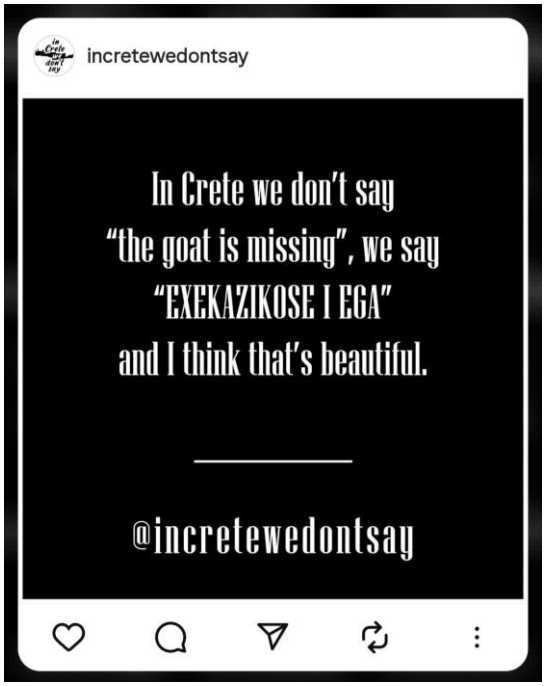
Εικόνα 7: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της διατροφής

την βία ή/και την οπλοχρησία (*"EBALOTARISTIKANE"*, βλ. σχετικά Τσαντηρόπουλος, 2000: 160-163, 180-183; 2010; Tsantiropoulos, 2015: 111, 114-116),

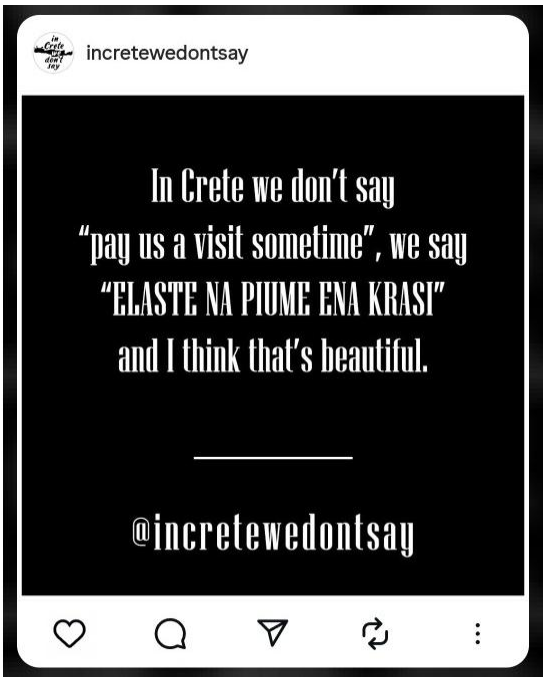
Εικόνα 8: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της βίας ή/και της οπλοχρησίας

την φύση και την αγροτική ζωή (*"EXEKAZIKOSE I EGA"*),

Εικόνα 9: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της φύσης και της αγροτικής ζωής

καθώς και την φιλοξενία (*"ELASTE NA PIUME ENA KRASI"*).

Εικόνα 10: Ενδεικτικό παράδειγμα μιμιδίου για την θεματική κατηγορία της φιλοξενίας

Με άλλα λόγια, ο/η δημιουργός των μιμιδίων έχει επιλέξει να μεταφράσει/αποδώσει στην πρότυπη Αγγλική, λέξεις/φράσεις της Κρητικής που στερεοτυπικά συνδέονται με την κυρίαρχα προβαλλόμενη κρητική ταυτότητα, με την κρητική κουλτούρα και με ένα ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό αφήγημα για το νησί της Κρήτης.

Κάθε μιμίδιο ολοκληρώνεται με το θετικό αξιολογικό σχόλιο *"and I think that's beautiful"* προς την εκάστοτε λέξη/φράση της Κρητικής. Τέλος, στο κάτω μέρος κάθε μιμιδίου, είναι γραμμένο το όνομα χρήστη του λογαριασμού (@incretewedontsay), στην ίδια γραμματοσειρά με το μιμίδιο, σε ίδιο μέγεθος γραμμάτων αλλά με μεγαλύτερη απόσταση μεταξύ των χαρακτήρων.

3.2 Μεσο-επίπεδο: Εξετάζοντας την διανομή, κατανάλωση και πρόσληψη των μιμιδίων

Στο μεσο-επίπεδο, στόχος είναι να αναλύσω τους τρόπους διανομής, κατανάλωσης και πρόσληψης των μιμιδίων που δημοσιεύονται στον λογαριασμό *@incretewedontsay*.

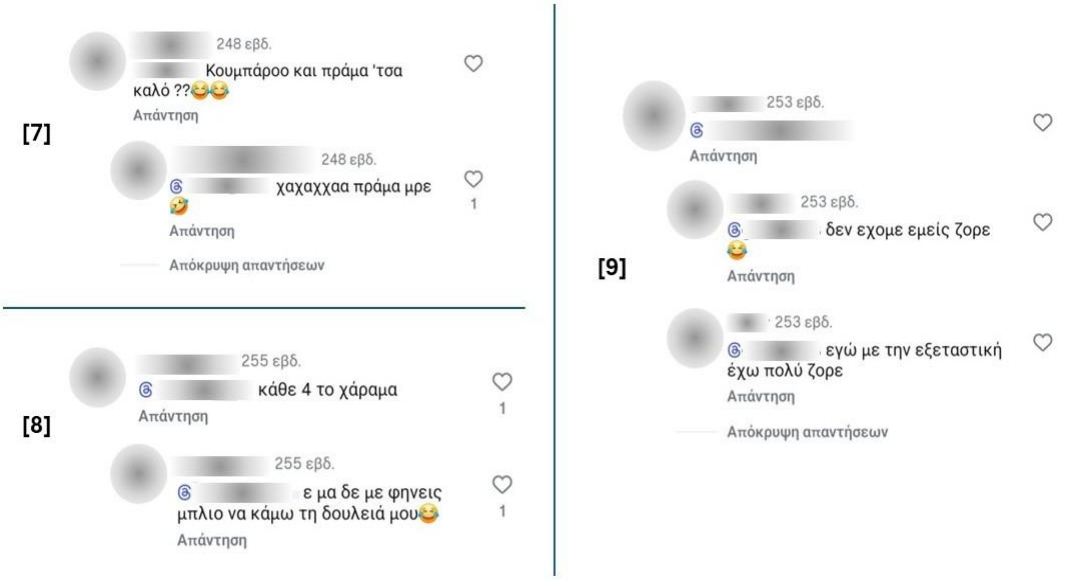
Εδώ, η έμφασή μου επικεντρώνεται όχι στα ίδια τα μιμίδια αλλά στα σχόλια των χρηστών/τριών που τα συνοδεύουν και στο πώς, μέσω των σχολίων αυτών, συγκροτείται η ταυτότητα του *Εμείς*. Ειδικότερα, θα αναλύσω τα σχόλια στα οποία εντοπίζω χιούμορ, θα μελετήσω πώς το χιούμορ λειτουργεί ως μεταπραγματολογικό σχόλιο, θα αναδείξω πώς η συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική προσλαμβάνεται ως χιουμοριστική, θα προσδιορίσω τις γνωσιακές αντιθέσεις και τον χιουμοριστικό στόχο και θα μελετήσω τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα με τα οποία συνδέεται αυτή η χιουμοριστική στοχοποίηση. Θα μελετήσω, επίσης, σχόλια στα οποία η συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική δεν προσλαμβάνεται ως χιουμοριστική και θα επιχειρήσω να ανιχνεύσω τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα από τα οποία αντλούν οι χρήστες/τριες για να διαμορφώσουν τα μη χιουμοριστικά τους σχόλια.

Στην διανομή, κατανάλωση και πρόσληψη των συγκεκριμένων μιμιδίων, ιδιαίτερα σημαντική θέση κατέχει η προσπάθεια συγκρότησης μιας συλλογικής ταυτότητας. Στα ίδια τα μιμίδια, όπως περιέγραψα στο μικρο-επίπεδο (βλ. 3.1), αυτό είναι εμφανές από την ύπαρξη της αντωνυμίας *we* τόσο στο λογότυπο της σελίδας όσο και σε κάθε μιμίδιο ξεχωριστά. Η οικοδόμηση αυτής της κοινής ταυτότητας, με αφετηρία την κρητική διάλεκτο, ενισχύεται και από τα σχόλια στα οποία προβαίνουν οι χρήστες/τριες του Instagram, κάτω από ορισμένες δημοσιεύσεις. Χαρακτηριστικά είναι τα σχόλια που ακολουθούν:

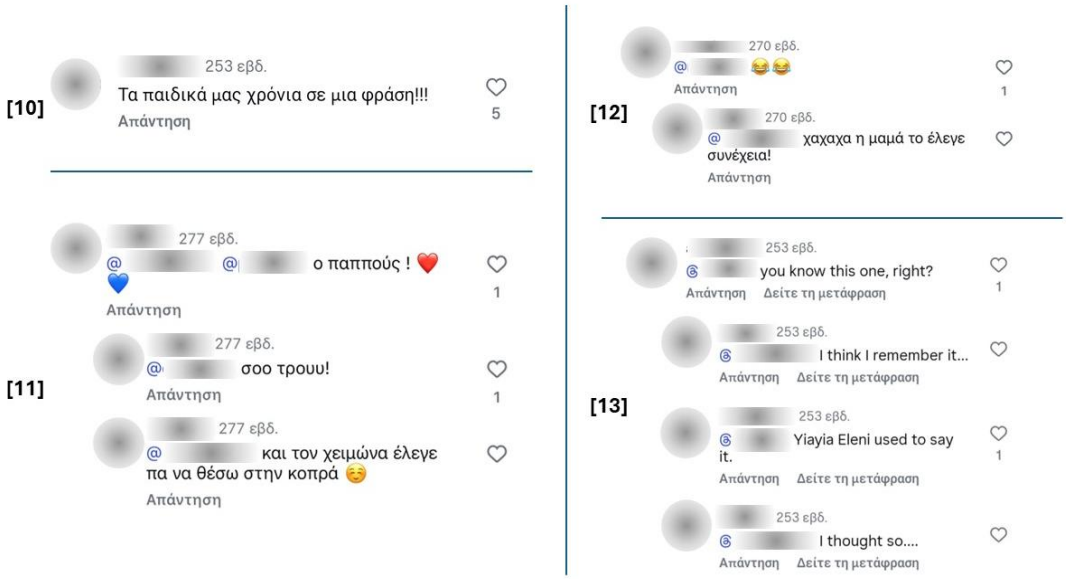
Εικόνα 11: Τα χιουμοριστικά σχόλια των χρηστών/τριών στην πρότυπη Ελληνική ως ένδειξη οικοδόμησης κοινής ταυτότητας

Στα παραδείγματα [1]-[6] παρατηρώ ότι οι χρήστες/τριες αναγνωρίζουν, μέσα από τα μιμίδια, στοιχεία της δικής τους καθημερινότητας. Κάνουν χρήση αναφορών (mentions) σε άλλους/ες χρήστες/τριες φανερώνοντας ότι οι σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ τους, ενισχύονται από το περιεχόμενο της σελίδας. Οι χρήστες/τριες συζητούν στην πρότυπη Ελληνική, σχολιάζοντας το πώς το εκάστοτε μιμίδιο αντανακλά στιγμές που έχουν βιώσει στην καθημερινότητά τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η φράση *μια ατάκα χίλιες στιγμές* του σχολίου [2] από την οποία συμπεραίνω ότι το περιεχόμενο του μιμιδίου λειτουργεί ως συναισθηματικός συνδετικός κρίκος για τους/τις συνδιαλεγόμενους/ες, ενεργοποιώντας αναμνήσεις και συναισθήματα. Έτσι, το χιούμορ για τους/τις χρήστες/τριες αποκτά διαπροσωπική διάσταση· η προσοχή τους παύει να εστιάζεται στο ψηφιακό περιεχόμενο, το οποίο αποτέλεσε την αφορμή της διαδικτυακής τους συζήτησης, και μετατοπίζεται στην κοινή ζωή-πραγματικότητα που βιώνουν/έχουν βιώσει εκτός οθόνης.

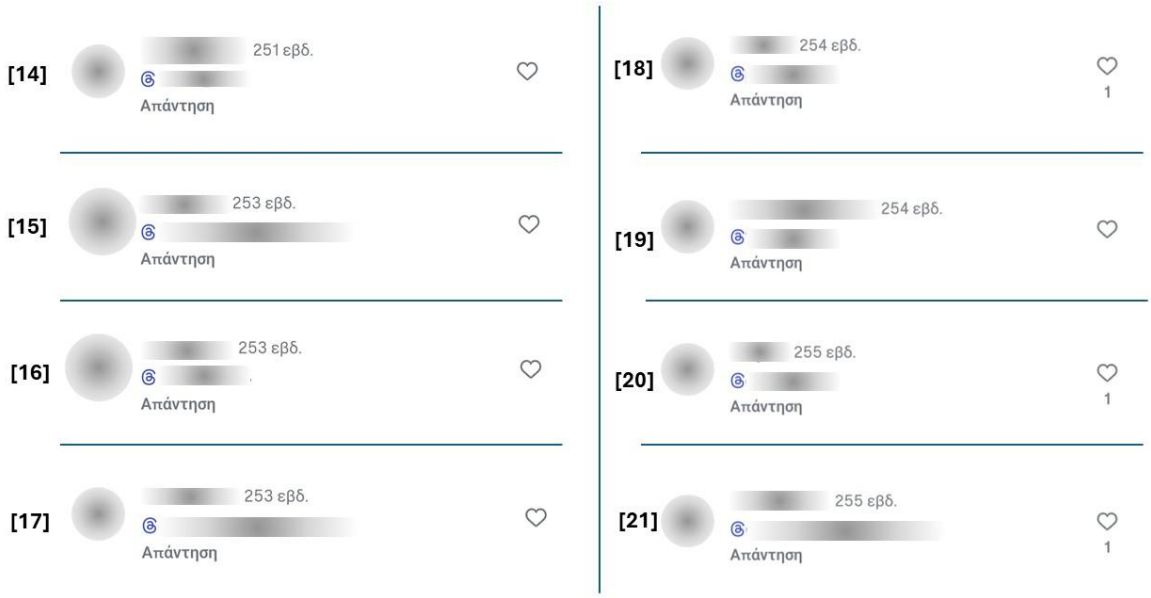
Εικόνα 12: Τα σχόλια των χρηστών/τριών στην Κρητική ως ένδειξη οικοδόμησης κοινής ταυτότητας

Αντίστοιχα και στα παραδείγματα [7]-[9] εντοπίζω στα σχόλια των χρηστών/τριών στοιχεία κοινής βιωμένης πραγματικότητας. Και σε αυτές τις περιπτώσεις σχολίων, γίνεται χρήση αναφορών οι οποίες στη συνέχεια βοηθούν τους/τις χρήστες/τριες να αναπτύξουν διάλογο μεταξύ τους. Παρατηρώ, μάλιστα, ότι είναι ιδιαίτερα επηρεασμένοι/ες από το περιεχόμενο των μιμιδίων και από τις γλωσσικές επιλογές του/της δημιουργού τους με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούν στα σχόλιά τους κατεξοχήν γλωσσικά στοιχεία της Κρητικής διαλέκτου και όχι της πρότυπης Ελληνικής.

Εικόνα 13: Τα διαγλωσσικά σχόλια των χρηστών/τριών ως ένδειξη σύνδεση με το παρελθόν τους.

Στα σχόλια [10]-[13] παρατηρώ ότι οι χρήστες/τριες συνδέουν το περιεχόμενο των μιμιδίων με το παρελθόν τους. Μέσω των λέξεων/φράσεων των μιμιδίων, ανακαλούν παιδικές και οικογενειακές στιγμές οι οποίες, σε συνδυασμό με τις αναφορές που γίνονται σε γονείς ή σε παππούδες και γιαγιάδες, αποτελούν στοιχείο σύνδεσης μεταξύ των γενεών. Συμπεραίνω, λοιπόν, ότι τα παραπάνω δεδομένα λειτουργούν ως μικρές μαρτυρίες των χρηστών/τριών, καθώς επιθυμούν να μοιραστούν με τους/τις υπόλοιπους/ες χρήστες/στριες τις εμπειρίες του παρελθόντος με τους αγαπημένους τους ανθρώπους.

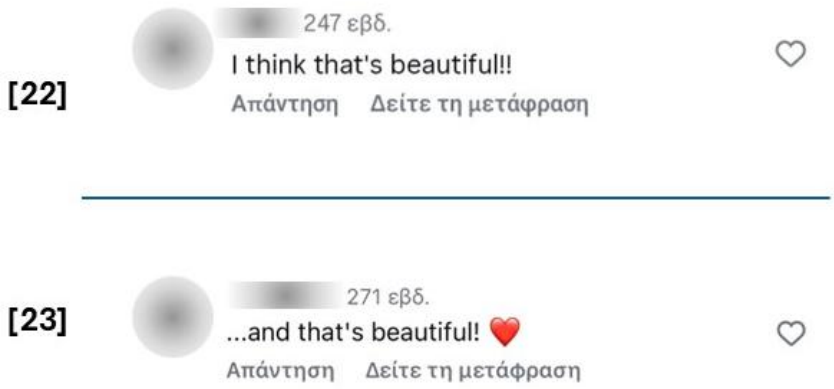

Εικόνα 14: Οι αποκλειστικές αναφορές χρηστών/τριών ως ένδειξη οικοδόμησης κοινής ταυτότητας.

Τα σχόλια [14]-[21], είναι αποκλειστικά αναφορές χρηστών/τριών σε άλλους/ες χρήστες/τριες. Από την απουσία περαιτέρω σχολιασμού, διαπιστώνω ότι υπάρχει ένας πολύ ισχυρός δεσμός επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών/τριών: κάνουν τις ονομαστικές αναφορές θέλοντας να δείξουν το περιεχόμενο του μιμιδίου, το οποίο θεωρούν ότι θα διασκεδάσει τους/τις αναφερόμενους χρήστες/τριες ή/και θα ταυτιστούν με αυτό. Με άλλα λόγια, οι ονοματικές αναφορές εδώ δεν συνοδεύονται από κάποιο σχόλιο, καθώς η οποιαδήποτε χιουμοριστική ή μη πρόσληψη του μιμιδίου θεωρείται αυτονόητη.

3.2.1 Αξιολογώντας θετικά και μη χιουμοριστικά τη συνύπαρξη της Αγγλικής με την Κρητική

Εκ πρώτης όψεως, μπορώ να υποθέσω ότι τα δεδομένα μου προωθούν μια θετική στάση απέναντι στην διαγλωσσικότητα. Ενδεικτικό είναι το θετικό αξιολογικό σχόλιο "*and I think that's beautiful"* που κάνει ο/η δημιουργός στο τέλος κάθε μιμιδίου, μέσω του οποίου φαίνεται να τοποθετείται υπέρ αυτής της διαγλωσσικής συνύπαρξης. Παράλληλα, η θετική αυτή στάση ενισχύεται από την ταυτόχρονη γλωσσική χρήση της Αγγλικής και της Κρητικής σε όλα τα μιμίδια. Μάλιστα, τα εκφωνήματα της Κρητικής αποδίδονται με λατινοελληνικούς χαρακτήρες (greeklish) μέσω των οποίων η κρητική διάλεκτος εντάσσεται στο ίδιο σύστημα γραφής με την Αγγλική και αυτό θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι αποδυναμώνει την ιεραρχική διάκριση ανάμεσα σε μία παγκόσμια γλώσσα υψηλού κύρους και μια τοπική διάλεκτο της Ελληνικής. Έτσι, η Κρητική και η Αγγλική φαίνεται να μην τίθενται σε ανταγωνισμό αλλά να συνυπάρχουν δυναμικά μέσα στα μιμίδια. Με άλλα λόγια, η ταυτόχρονη ύπαρξη της υψηλού κύρους Αγγλικής με την τοπική διάλεκτο της Κρήτης αξιολογείται ως "όμορφη" και αναμενόμενη. Αυτό το διαπιστώνω και μέσα από αντίστοιχα σχόλια των χρηστών/τριών, τα οποία μπορούν να προσδιοριστούν ως μεταπραγματολογικά σχόλια, καθώς αξιολογούν τις γλωσσικές επιλογές στις οποίες προβαίνει ο/η δημιουργός των μιμιδίων. Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω παραδείγματα, [22] και [23]:

Εικόνα 15: Θετική αξιολόγηση της διαγλωσσικότητας από τους/τις χρήστες/τριες

Στα σχόλια αυτά παρατηρώ ότι κάποιοι/κάποιες χρήστες/τριες επαναλαμβάνουν εμφατικά ως μεταπραγματολογικό σχόλιο την ίδια φράση που χρησιμοποιεί ο/η δημιουργός στο τέλος κάθε μιμιδίου για να ενισχύσουν τη θετική και μη χιουμοριστική αξιολόγηση της διαγλωσσικότητας.

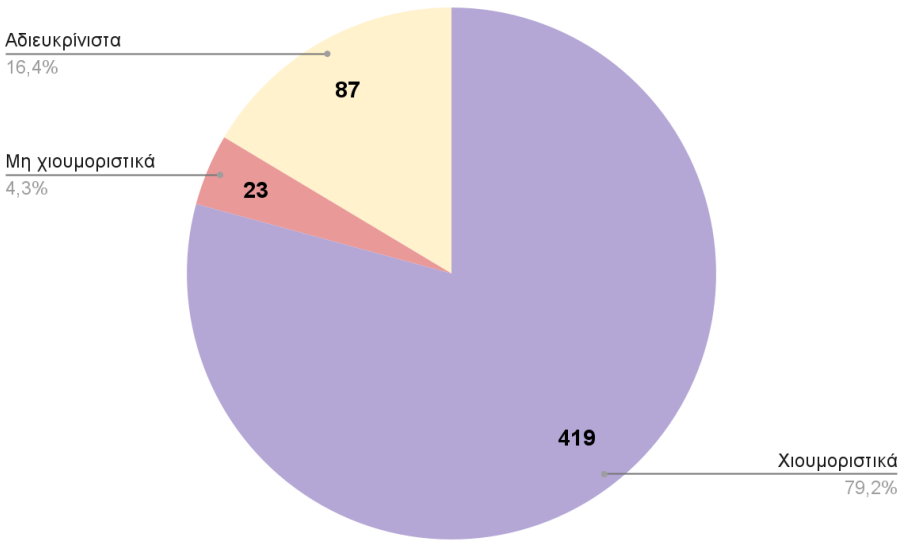
Αυτά τα μεταπραγματολογικά σχόλια των χρηστών/τριών, αντλούν από τα ακόλουθα μεταπραγματολογικά στερεότυπα:

1. Η κρητική διάλεκτος είναι αναμενόμενο να συνυπάρχει με την Αγγλική.
2. Η Κρητική και η Αγγλική είναι ισότιμες γλωσσικές ποικιλίες.
3. Η κρητική διάλεκτος και η αγγλική γλώσσα μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα ίδια ή/και σε αντίστοιχα περιβάλλοντα.

Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω, τα δεδομένα φαίνεται να προβάλλουν ένα πλαίσιο αποδοχής της διαγλωσσικότητας, στο οποίο η συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική παρουσιάζεται ως αυτονόητη. Η κειμενική τους συνύπαρξη θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποδυναμώνει τις ομοιογενείς γλωσσικές οριοθετήσεις και τις παραδοσιακές εύκολα αναγνωρίσιμες και ονοματισμένες γλωσσικές κατηγορίες και μετατοπίζει το ενδιαφέρον στην ενδεχόμενη ταυτόχρονη και δυναμική μείξη δύο ή περισσότερων γλωσσικών ποικιλιών. Με αυτόν τον τρόπο, τα μιμίδια και τα μεταπραγματολογικά σχόλια που τα συνοδεύουν ενισχύουν την γλωσσική υπερποικιλότητα και προωθούν τους δημιουργικούς διαγλωσσικούς συνδυασμούς, εν προκειμένω της Κρητικής με την Αγγλική.

3.2.2 Στοχοποιώντας χιουμοριστικά τη συνύπαρξη της Αγγλικής με την Κρητική

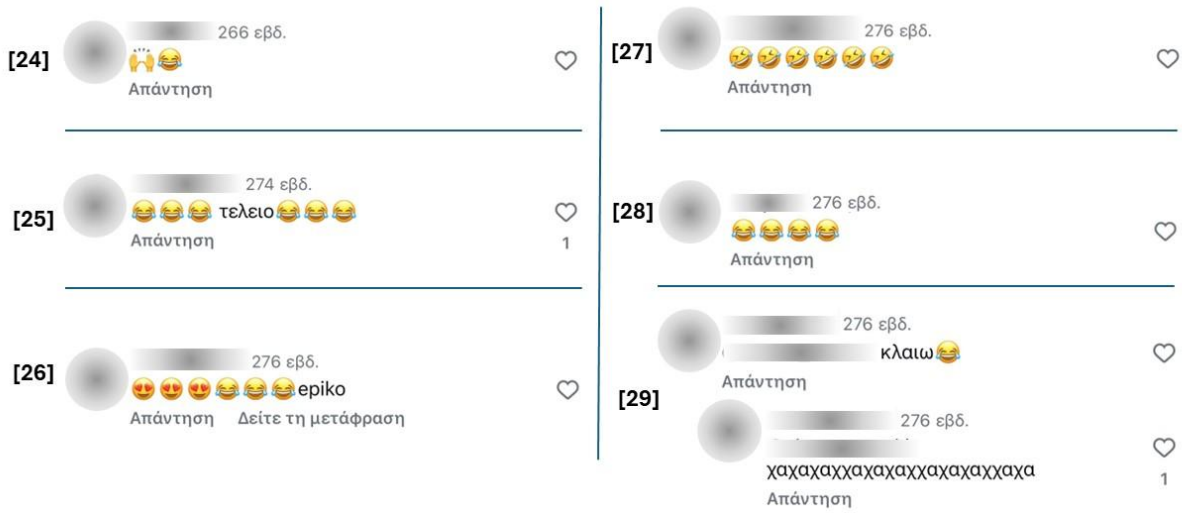
Προχωρώντας, όμως, στην ποσοτική ανάλυση των σχολίων των πιο δημοφιλών δημοσιεύσεων του συγκεκριμένου προφίλ (βλ. 3.1), διαπιστώνω ότι η πλειονότητα των χρηστών/τριών στοχοποιεί χιουμοριστικά τη διαγλωσσική συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική.

Σχήμα 6: Πρόσληψη των μιμιδίων σύμφωνα με τα σχόλια των χρηστών/τριών.

Πιο συγκεκριμένα, μελετώντας τα 529 σχόλια των αναρτήσεων που έχουν πάνω από 4.000 likes και πάνω από 50 σχόλια, τα 419 σχόλια, δηλαδή, ποσοστό που πλησιάζει σχεδόν το 80%, στοχοποιούν χιουμοριστικά το διαγλωσσικό περιεχόμενο των μιμιδίων. Αντίθετα, τα μη χιουμοριστικά σχόλια, που συζητήσαμε παραπάνω (βλ. 3.2.1), αποτελούν μόλις το 4,3% του συνόλου των μιμιδίων.

Έτσι, λοιπόν, βασιζόμενη στα παραπάνω στοιχεία, στη συνέχεια, θα αναλύσω την χιουμοριστική πρόσληψη της διαγλωσσικότητας στα υπό μελέτη μιμίδια, θα δώσω ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο του χιούμορ ως μεταπραγματολογικού σχολίου και θα συζητήσω από ποια μεταπραγματολογικά στερεότυπα αντλούν οι χρήστες/τριες για την χιουμοριστική πρόσληψη των μιμιδίων.

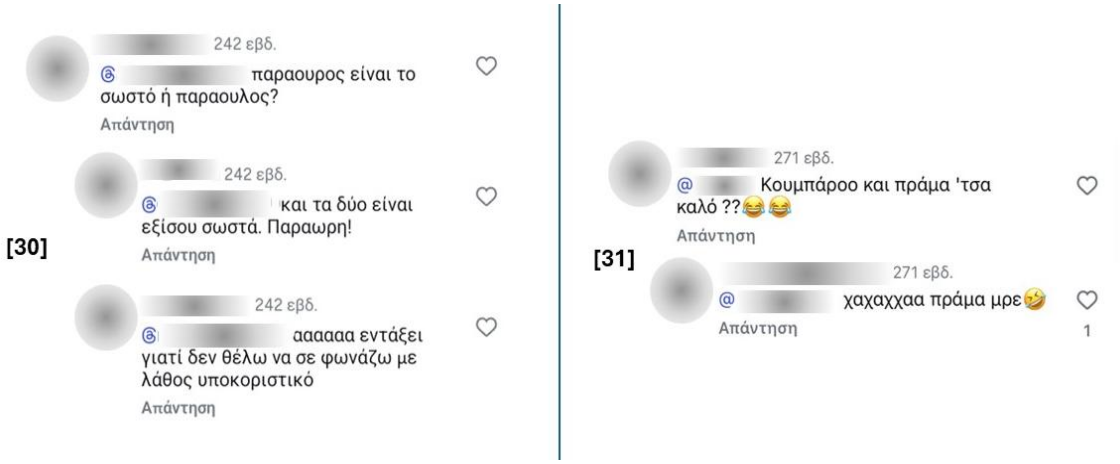

Εικόνα 16: Χιουμοριστική πρόσληψη των μιμιδίων από τους/τις χρήστες/τριες

Αναλυτικότερα, η συστηματική χρήση emojis γέλιου με δάκρυα (😂 🤣), που παρατηρώ, σε συνδυασμό με την συχνή χρήση γραπτής αναπαράστασης του γέλιου (“*χαχαχαχαχαχαχα”*) στα σχόλια [24]-[29], μου επιτρέπει να συμπεράνω ότι οι χρήστες/τριες “γελούν μέχρι δακρύων” με το περιεχόμενο των μιμιδίων. Έτσι, δεν δηλώνουν απλώς ότι βρίσκουν αστεία τα μιμίδια αλλά επιχειρούν να αντικαταστήσουν την απουσία του πραγματικού ήχου του γέλιου με γραπτά και εικονικά μέσα[10]. Συχνά δε, αυτές οι

[10] Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Μουλά & Μαλαφάντης (2023), Herdian & Ariatmi (2025) και Volkov (2025: 5), τα emojis έρχονται να αναπληρώσουν τα στοιχεία της προφορικής επικοινωνίας που απουσιάζουν από τον γραπτό λόγο (π.χ. εκφράσεις προσώπου, συναισθηματική φόρτιση κ.λπ.). Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλουν στην αποσαφήνιση της επικοινωνιακής πρόθεσης του πομπού, περιορίζοντας το ενδεχόμενο παρερμηνείας από τον δέκτη και ενισχύοντας τις πιθανότητες ορθής κατανόησης του νοήματος από τον/την εκάστοτε αναγνώστη/τρια.

χιουμοριστικές προσλήψεις των μιμιδίων ενισχύονται και με γραπτές αξιολογήσεις, όπως *"τέλειο"*, *"επικό"*, "*κλαίω"* (βλ. σχόλια [25], [26] και [29]). Από τέτοιου είδους σχόλια, διαπιστώνω ότι το χιούμορ λειτουργεί ως μεταπραγματολογικό σχόλιο, από το οποίο στοχοποιείται χιουμοριστικά η διαγλωσσική συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική, όμως πιθανόν να στοχοποιείται και μεμονωμένα η Κρητική ή η Αγγλική[11].

Εικόνα 17: Οι κρητικές φράσεις των μιμιδίων ως αφορμή σχολιασμού

Συχνά, η λέξη/φράση του εκάστοτε μιμιδίου μπορεί να λειτουργήσει ως αφορμή για τους/τις χρήστες/τριες να ξεκινήσουν συζήτηση στην οποία, όμως, στοχοποιούν χιουμοριστικά είτε την σημασία είτε την προφορά της κρητικής λέξης/φράσεις (βλ. σχόλιο [30] *παράουρος* και σχόλιο [31] *πράμα'τσα*).

Αξιοποιώντας τη *Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ* (Attardo 1989, 1992, 1995), μπορώ να πω ότι οι λέξεις και οι φράσεις της κρητικής διαλέκτου που υπαρχουν στα μιμίδια και αποτυπώνονται με κεφαλαιογράμματη γραφή και greeklish, συνιστούν ατάκες (π.χ. XEGNIASE, EXEGIVEDISTIKAME, EGOSA, KLUTHA MU, KAKOTERENIOS, O ILIOS DALONI κ.ο.κ., βλ. Παράρτημα Ι). Σε κάθε λέξη/φράση, η ανατροπή δεν προκύπτει από την επανερμηνεία της σημασίας της αγγλικής λέξης ή φράσης αλλά προκύπτει, με την διατύπωσή της στην κρητική διάλεκτο, από την επανερμηνεία του πλαισίου χρήσης της λέξης/φράσης. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την ατάκα διαπιστώνω ότι μια συγκεκριμένη λέξη/φράση τοποθετείται από ένα παγκόσμιο, επίσημο, αστικό, σύγχρονο σε ένα τοπικό, ανεπίσημο, επαρχιακό, παραδοσιακό επικοινωνιακό πλαίσιο. Επομένως, το χιούμορ στις περιπτώσεις αυτές προκύπτει από τις εξής γνωσιακές αντιθέσεις:

[11] Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρω ότι στα σχόλια των 8 δημοσιεύσεων που αναλύω, δεν υπάρχει κάποιο σχόλιο χρήστη/τριας που να στοχοποιεί χιουμοριστικά την αγγλική γλώσσα και τους/τις Άγγλους/ίδες (βλ. σχετικά Παράρτημα ΙΙ).

1. Η Κρητική μπορεί/δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε παγκόσμια, σύγχρονα επίσημα επικοινωνιακά πλαίσια.
2. Η Αγγλική συνδέεται/δεν συνδέεται με παγκόσμιο, το σύγχρονο, το επίσημο.
3. Η Κρητική αναμένεται/δεν αναμένεται σε παραδοσιακό, ανεπίσημο, επαρχιακό πλαίσιο.
4. Η Αγγλική αναμένεται/δεν αναμένεται σε παραδοσιακό, ανεπίσημο, επαρχιακό πλαίσιο.
5. Η Κρητική αναμένεται/δεν αναμένεται να συνυπάρχει στο ίδιο επικοινωνιακό πλαίσιο με την Αγγλική.
6. Η Αγγλική και η Κρητική είναι/δεν είναι ισότιμες.

Αξιοποιώντας, λοιπόν, οι χρήστες/τριες τις παραπάνω γνωσιακές αντιθέσεις φαίνεται να στοχοποιούν χιουμοριστικά τόσο τη διαγλωσσική συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική όσο και τα άτομα που επιχειρούν τέτοιου είδους διαγλωσσικά περάσματα. Από τη δε συνύπαρξη αυτή είναι σαφές ότι υπονομεύεται (ρητά ή υπόρρητα) η κρητική διάλεκτος: τα μιμίδια στο σύνολό τους είναι διατυπωμένα στα Αγγλικά και ακόμα και το εκφώνημα της Κρητικής αποτυπώνεται σε greeklish. Τα greeklish εντάσσουν την Κρητική σε ένα παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο αγγλόφωνης επικοινωνίας, επιδιώκοντας τελικά να αναδείξουν την πολιτισμική και γλωσσική κατωτερότητα της Κρητικής να σταθεί στο ίδιο επικοινωνιακό πλαίσιο με την Αγγλική. Για τον λόγο αυτό, ακόμα και κάποια πιθανή απόπειρα θεώρησης της Κρητικής και της Αγγλικής ως ισοδύναμες με δυνατότητα κειμενικής συνύπαρξης, στοχοποιείται χιουμοριστικά και παρουσιάζεται στον/στην χρήστη/τρια με τρόπο που εν τέλει η διάλεκτος προβάλλεται ως μια "γλώσσα" κατώτερη, "χαμηλού κύρους", μη "άξια" να σταθεί πλάι στη διεθνούς φήμης Αγγλική (π.χ. «*In Crete we don't say "open your mouth", we say "HASKE" and I think that's beautiful.*», «*In Crete we don't say "the goat is missing", we say "EXEKAZIKOSE I EGA" and I think that's beautiful.*», «*In Crete we don't say "he is useless", we say "DE TU FTUNE MUD' I MIGES" and I think that's beautiful.*» κ.α.*)*. Έτσι, δηλώνεται εμμέσως ότι αυτή η προσπάθεια ενσωμάτωσης της κρητικής διαλέκτου στο σύστημα γραφής της Αγγλικής, είναι κάτι μη αναμενόμενο, βάσει του κοινωνικού και γλωσσικού κύρους της διαλέκτου, το οποίο παρόλα αυτά ο/η δημιουργός αποφασίζει να διατηρήσει στα μιμίδια που δημοσιεύει. Αυτή, λοιπόν, η μη αναμενόμενη συνύπαρξη του διεθνούς στοιχείου με το τοπικό, μετατρέπεται σε πηγή γέλιου για τους/τις χρήστες/τριες. Κατά συνέπεια, τα greeklish δεν αποδίδουν απλώς την διάλεκτο αλλά στοχοποιούν και σατιρίζουν αφενός αυτήν την

διαγλωσσική συνύπαρξη και αφετέρου την ιδέα ότι μία διεθνής γλώσσα μπορεί να συνυπάρχει ισότιμα με μία διάλεκτο σε ένα γλωσσικό πλαίσιο.

Ως εκ τούτου, θεωρώ ότι οι ομιλητές/τριες προβαίνουν στην παραπάνω ερμηνεία αντλώντας από τα ακόλουθα μεταπραγματολογικά στερεότυπα:

1. Οι Κρητικοί μιλούν αποκλειστικά και μόνο την κρητική διάλεκτο.
2. Οι Κρητικοί δεν υιοθετούν στην ομιλία τους στοιχεία της κοινά αποδεκτής πρότυπης ποικιλίας και της Αγγλικής.
3. Οι διαλεκτικές ποικιλίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά σε ανεπίσημα περιβάλλοντα.
    a. Η κρητική διάλεκτος μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ανεπίσημα περιβάλλοντα που σχετίζονται με την κρητική παραδοσιακή γαστρονομία.
    b. Η κρητική διάλεκτος μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ανεπίσημα περιβάλλοντα που σχετίζονται με την ζωή στην ύπαιθρο.
4. Οι γλώσσες υψηλού κύρους είναι κοινωνικά αποδεκτές και χρησιμοποιούνται σε επίσημα και υψηλού κύρους περικείμενα.

Τα παραπάνω με οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η συνύπαρξη μιας διαλέκτου με μία γλώσσα υψηλού κύρους, όπως η Αγγλική, δεν εκλαμβάνεται, σε κοινωνικό και γλωσσικό επίπεδο, ως αναμενόμενη. Η διάλεκτος παρουσιάζεται ανίκανη να σταθεί ισότιμα στα διεθνή πλαίσια επικοινωνίας τα οποία συνδέονται κατεξοχήν και θεωρούνται συμβατά με υψηλού κύρους πρότυπες γλώσσες. Όλες αυτές οι στάσεις, συγκλίνουν με την προώθηση της γλωσσικής ομοιογένειας, σύμφωνα με την οποία οι γλώσσες υψηλού κύρους (βλ. Αγγλική) χρησιμοποιούνται ευρέως και είναι κοινωνικά αποδεκτές ενώ οι διαλεκτικές ποικιλίες περιθωριοποιούνται και υπονομεύονται.

Συνολικά, στην ανάλυση του μεσο-επιπέδου εντοπίζω δύο διαφορετικές πιθανές οπτικές πρόσληψης από τους/τις χρήστες/τριες της διαγλωσσικής συνύπαρξης της Κρητικής με την Αγγλική: τη μη χιουμοριστική πρόσληψη και τη χιουμοριστική πρόσληψη. Από την μία πλευρά, μέσω της μη χιουμοριστικής πρόσληψης της διαγλωσσικότητας προβάλλεται ένα πλαίσιο αποδοχής και προώθησης των γλωσσικών μίξεων, το οποίο μάλιστα σκιαγραφείται ως αυτονόητο, αποδεκτό και ιδιαίτερα λειτουργικό. Υπό αυτό το πρίσμα, το συλλογικό κρητικό "Εμείς" προβάλλει την κρητική διάλεκτο ως μια γλωσσική ποικιλία η οποία μπορεί να είναι (τουλάχιστον) ισάξια της Αγγλικής· στοιχείο το οποίο θα έλεγα ότι αντλεί από προσπάθειες αποδοχής της γλωσσικής υπερποικιλότητας και αμφισβητεί ιεραρχικές αντιλήψεις σχετικά με τις γλώσσες και τις γλωσσικές ποικιλίες. Από την άλλη πλευρά, η χιουμοριστική πρόσληψη

της διαγλωσσικότητας αναδεικνύει ότι αυτή η μίξη δεν θεωρείται κοινωνικά αποδεκτή και αναμενόμενη. Στην περίπτωση αυτή, στοχοποιείται χιουμοριστικά η διαγλωσσική συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την Αγγλική. Η συγκεκριμένη πρακτική φαίνεται να λειτουργεί ταυτόχρονα και ως μια μορφή αυτοστόχευσης, μέσω της οποίας το συλλογικό κρητικό "Εμείς" μοιράζεται βιώματα, διάλεκτο και ταυτότητα με την υπόρρητη παραδοχή ότι σε ένα διεθνές, παγκόσμιο πλαίσιο η Κρητική υπονομεύεται και αντιμετωπίζεται ως μια κατώτερη γλωσσική ποικιλία.

Συνεπώς, μέσα από την ανάλυσή μου στο μικρο-επίπεδο και την μελέτη των μεταπραγματολογικών σχολίων των χρηστών/τριών στο μεσο-επίπεδο, διαπιστώνω μια αμφισημία στα μεταπραγματολογικά στερεότυπα που προωθούνται, καθώς ενισχύουν την γλωσσική υπερποικιλότητα χωρίς βέβαια να αμφισβητούν την γλωσσική ομογενοποίηση. Στο επόμενο υποκεφάλαιο, θα αναδείξω πώς αυτά τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα τροφοδοτούν και τροφοδοτούνται από συγκεκριμένους Λόγους, συγκεκριμένους, δηλαδή, τρόπους θέασης της κοινωνικής πραγματικότητας (βλ. 1.4). Ειδικότερα, θα αναδείξω τη σύνδεση των μεταπραγματολογικών στερεοτύπων της γλωσσικής υπερποικιλότητας με τον αντιρατσιστικό Λόγο και αντίστοιχα, τη σύνδεση των μεταπραγματολογικών στερεοτύπων της γλωσσικής ομοιογένειας με τον ρατσιστικό Λόγο.

3.3 Μακρο-επίπεδο: Αναλύοντας τους Λόγους που προωθούνται μέσω των μιμιδίων για την γλωσσική ποικιλότητα και τους/τις ομιλητές/τριες της

Πιο αναλυτικά, στο μακρο-επίπεδο εντοπίζω τους Λόγους που προωθούν τα μιμίδια για την διαγλωσσική συνύπαρξη της Αγγλικής με την Κρητική. Ειδικότερα, επιχειρώ να αναδείξω ότι οι γλωσσικές επιλογές στις οποίες προβαίνει ο/η δημιουργός των μιμιδίων καθώς και τα σχόλια των χρηστών/τριών που συνοδεύουν τα μιμίδια, συνδέονται με ευρύτερους Λόγους που αφορούν τόσο την συνύπαρξη γλωσσών όσο και την θέση των διαλέκτων μέσα στην σύγχρονη κοινωνία.

Όπως έχω ήδη αναφέρει και στο Θεωρητικό πλαίσιο (βλ. 1.3), η ισότιμη συνύπαρξη και αλληλεπίδραση γλωσσών ή/και γλωσσικών ποικιλιών συνδέονται με την έννοια της γλωσσικής υπερποικιλότητας. Με βάση την οπτική που ανέλυσα στο 3.2.1, στα υπό μελέτη δεδομένα, η διάλεκτος δεν παρουσιάζεται ως κοινωνικά ή/και γλωσσικά κατώτερη από την πρότυπη αλλά προβάλλεται ως ισότιμη γλωσσική έκφανση, η οποία μπορεί να συνυπάρχει ισάξια με γλώσσες υψηλού κύρους. Η συνύπαρξη Αγγλικής και Κρητικής δεν στοχοποιείται χιουμοριστικά αλλά, αντίθετα, φυσικοποιείται και παρουσιάζεται ως κάτι "όμορφο" (βλ. *and*

that's beautiful) και αναμενόμενο. Συνεπώς, αυτή η γλωσσική μίξη λειτουργεί ως μορφή αντιρατσιστικού Λόγου, η οποία αμφισβητεί τις κυρίαρχες γλωσσικές ιεραρχήσεις και υπερασπίζεται την ισότιμη παρουσία και αντιμετώπιση των διαλεκτικών ποικιλιών και των ομιλητών/τριών τους στο γλωσσικό και ευρύτερο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Λαμβάνοντας, όμως, υπόψη την πλειονότητα των σχολίων που κατέγραψα στο μεσο-επίπεδο, συμπεραίνω ότι, παράλληλα, αναδύεται και η γλωσσική ομοιογένεια η οποία θεμελιώνεται από την αντίληψη ότι η κυρίαρχη, πρότυπη γλώσσα αποτελεί το μοναδικό κοινωνικά αποδεκτό γλωσσικό σύστημα. Υπό αυτό το πρίσμα, οι διαλεκτικές ποικιλίες και οι γλωσσικές μίξεις δεν αντιμετωπίζονται ως ισότιμες αλλά ως αποκλίνουσες μορφές λόγου οι οποίες παραγκωνίζονται από την πρότυπη γλώσσα. Κατά συνέπεια, ούτε οι διαλεκτόφωνοι/ες παρουσιάζονται ως ισότιμοι/ες με τους/τις ομιλητές/τριες της πρότυπης αλλά "εγκλωβίζονται" σε ένα στερεοτυπικό πλαίσιο πολιτισμικής και γλωσσικής κατωτερότητας. Τέλος, η συνύπαρξη της πρότυπης Αγγλικής με την διάλεκτο της Κρήτης, στοχοποιείται χιουμοριστικά δίνοντας, εμμέσως, την εντύπωση ότι η Κρητική αντλεί την αξία της από τη χρήση της αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο της Κρήτης, με αποτέλεσμα οποιαδήποτε επαφή της με την Αγγλική ή οποιαδήποτε αξιοποίησή της στο διεθνές, παγκόσμιο πλαίσιο να την καθιστά χιουμοριστικά στιγματισμένη. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, το χιούμορ λειτουργεί ως μηχανισμός υπόρρητης προώθησης των κοινωνικών και γλωσσικών ανισοτήτων που αναπαράγονται και πιθανόν να λειτουργεί και ως τρόπος μετριασμού της υπονόμευσης των γλωσσικών ποικιλιών. Επίσης, η χιουμοριστική αξιολόγηση των δεδομένων από τους/τις χρήστες/τριες, με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι και εκείνοι/ες επιδοκιμάζουν την κοινωνική και γλωσσική διάκριση μεταξύ πρότυπης γλώσσας και διαλέκτου. Έτσι, τα παραπάνω συνδέονται άμεσα με τη προώθηση ρατσιστικού Λόγου για τις διαλέκτους και τους/τις ομιλητές/τριές τους, μέσω του οποίου ισχυροποιούνται γλωσσικές και κοινωνικές ανισότητες που βασίζονται στο εμφανές κύρος της πρότυπης γλωσσικής ποικιλίας, καθιστώντας τις υπόλοιπες γλωσσικές ποικιλίες κοινωνικά υποδεέστερες ή περιορισμένες στο αφανές κύρος του διαλεκτόφωνου πλαισίου χρήσης τους.

Εικόνα 18: Από τον (αντι)ρατσιστικό Λόγο στον ρευστό ρατσισμό.

Συνεπώς, μέσα από την ανάλυση που προηγήθηκε, συμπεραίνω ότι προκύπτουν δύο κυρίαρχες αλλά αντιφατικές ιδεολογικές κατευθύνσεις: παρατηρώ σύνδεση, αφενός, της γλωσσικής υπερποικιλότητας με τον αντιρατσιστικό Λόγο και, αφετέρου, της γλωσσικής ομοιογένειας με τον ρατσιστικό Λόγο. Όμως, οι δύο αυτές ιδεολογικές οπτικές αλληλεπιδρούν στα δεδομένα μου, οδηγώντας στην διαμόρφωση πεποιθήσεων και ιδεών που συγκλίνουν με τις ιδεολογικές κατευθύνσεις του ρευστού ρατσισμού. Πιο συγκεκριμένα, αν και αρχικά δίνεται η εντύπωση της φαινομενικής αποδοχής των γλωσσικών μίξεων και προώθησης της γλωσσικής υπερποικιλότητας, τελικά προκύπτει ότι η διάλεκτος υπονομεύεται, παραγκωνίζεται και στοχοποιείται τόσο από τον/την δημιουργό των μιμιδίων όσο και από τους/τις χρήστες/τριες, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η γλωσσική ομοιογένεια. Έτσι, από αυτές τις δύο αντικρουόμενες ιδεολογικές κατευθύνσεις, προκύπτει ένας υπόρρητος ρευστός ρατσισμός ο οποίος εκδηλώνεται μέσω των αντιφατικών στάσεων που αποτυπώνονται στα προς εξέταση δεδομένα για την διαγλωσσικότητα, τις διαλεκτικές ποικιλίες και τους/τις διαλεκτόφωνους/ες.

Συνοψίζοντας, η ανάλυση του μακρο-επιπέδου αποκάλυψε ότι οι στάσεις τόσο του/της δημιουργού όσο και των χρηστών/τριών εγγράφονται σε ένα πλαίσιο έντονης ιδεολογικής διαπραγμάτευσης ανάμεσα στην αποδοχή της διαγλωσσικής συνύπαρξης και την στοχοποίηση των διαλεκτικών ποικιλιών και των ομιλητών/τριών τους. Αυτή η ταυτόχρονη ύπαρξη των δύο παραπάνω θέσεων, οδηγεί στη διαμόρφωση ενός ρευστά ρατσιστικού πλαισίου στο οποίο οι διαλεκτικές ποικιλίες φαίνεται να γίνονται αποδεκτές αλλά μόνο σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια. Έτσι, τα μιμίδια δεν αποτελούν απλώς στοιχείο ψυχαγωγίας για τους/τις χρήστες/τριες αλλά συνιστούν μέσο αναπαραγωγής ή/και αμφισβήτησης κοινωνικών ανισοτήτων σχετικά με τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους.

Συμπεράσματα

Φτάνοντας στο τέλος της παρούσας ερευνητικής μελέτης, κρίνω ιδιαίτερα χρήσιμο να κάνω, αρχικά, μια σύντομη ανασκόπηση όσων παρουσίασα. Ειδικότερα, σε πρώτο επίπεδο ανέπτυξα ενδελεχώς βασικές θεωρητικές έννοιες που σχετίζονται με τα διαδικτυακά μιμίδια, την διαγλωσσικότητα και τους Λόγους που αυτά προωθούν. Κατόπιν, πραγματοποίησα διεξοδική παρουσίαση του ερευνητικού μου υλικού και των μεθοδολογικών προσεγγίσεων που αξιοποίησα και, τέλος, ανέλυσα εκτενώς το υλικό αυτό αντλώντας, κυρίως, από την *Κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση* του Norman Fairclough.

Πιο αναλυτικά, θέλοντας να διερευνήσω την σύνδεση των μεταπραγματολογικών στερεοτύπων που αφορούν τις γλωσσικές ποικιλίες και τις διαγλωσσικές τους μίξεις με συγκεκριμένους Λόγους, επέλεξα να αναλύσω διαδικτυακά μιμίδια που αναπαριστούν την διαγλωσσική συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την αγγλική γλώσσα καθώς και τα σχόλια των χρηστών/τριών που τα συνοδεύουν. Έτσι, τα ερευνητικά μου ερωτήματα ήταν τα ακόλουθα:

- Πώς αναπαριστάνεται η γλωσσική ποικιλότητα (π.χ. Κρητικά, Αγγλικά, greeklish, διαγλωσσικότητα) στα υπό μελέτη μιμίδια;
- Μελετώντας τα σχόλια και τις αντιδράσεις των χρηστών/τριών μέσα από συγκεκριμένες δημοσιεύσεις, προσλαμβάνονται ως χιουμοριστικά ή ως μη χιουμοριστικά τα συγκεκριμένα μιμίδια;
- Ποιοι Λόγοι αναπαράγονται ή/και αμφισβητούνται μέσω των μιμιδίων για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους;

Προσδοκώντας να δώσω απαντήσεις στα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, για την ανάλυση του υλικού μου αξιοποίησα την *Κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση* του Fairclough και την *Γενική Θεωρία για το Γλωσσικό Χιούμορ* του Attardo (βλ. σχετικά 2.3). Η πρώτη, με βοήθησε να εξετάσω τα μιμίδια και τα σχόλια των χρηστών/τριών ως κοινωνικές πρακτικές μέσα από τις οποίες αναπαράγονται ή αμφισβητούνται συγκεκριμένες ιδεολογικές τοποθετήσεις σχετικά με τις γλώσσες, τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους ενώ η δεύτερη λειτούργησε ως ένα χρήσιμο εργαλείο για την κατανόηση των γλωσσικών μηχανισμών που συμβάλλουν στην παραγωγή του χιούμορ στα υπό μελέτη μιμίδια.

Στο μικρο-επίπεδο, η ανάλυση ανέδειξε την διαγλωσσικότητα ως βασικό χαρακτηριστικό του υπό μελέτη υλικού, καθώς τα μιμίδια, στο σύνολό τους, βασίζονται στην συνύπαρξη της κρητικής διαλέκτου με την αγγλική γλώσσα. Παράλληλα, οι ευρύτερες

σημειωτικές επιλογές του/της δημιουργού (όπως π.χ. το μαύρο χρώμα των γραμμάτων του λογότυπου και του φόντου των μιμιδίων και το λευκό χρώμα της αντωνυμίας *we*) φαίνεται ότι δεν έγιναν τυχαία, καθώς συνδέονται στενά με την ιστορία και την παράδοση της Κρήτης αλλά και την προσπάθεια δημιουργίας μιας συλλογικής κρητικής ταυτότητας. Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται τόσο από τις θεματικές κατηγορίες που προέκυψαν, οι οποίες απέδειξαν ότι έχουν άμεση σχέση με την κρητική κουλτούρα (βλ. σχετικά 3.1), όσο και από την βιβλιογραφία (βλ. σχετικά Τσαντηρόπουλος, 2000; 2010; Ψιλάκης, 2001; Χαραλαμπάκης, 2003; Tsantiropoulos, 2015).

Στο μεσο-επίπεδο, εξετάζοντας τα σχόλια των χρηστών/τριών που συνοδεύουν τα μιμίδια, διαπίστωσα ότι αυτή η διαγλωσσική συνύπαρξη της Κρητικής με την Αγγλική προσλαμβάνεται με διττό τρόπο από τους/τις χρήστες/τριες. Από την μία πλευρά, αναδεικνύεται ένα πλαίσιο αποδοχής της διαγλωσσικότητας στο οποίο αυτή η γλωσσική μίξη αντιμετωπίζεται με θετικό τρόπο. Προωθείται η γλωσσική υπερποικιλότητα, καθώς η κρητική διάλεκτος προβάλλεται ως μια γλωσσική ποικιλία που δύναται να σταθεί ισάξια δίπλα στην παγκοσμίου φήμης αγγλική γλώσσα. Από την άλλη πλευρά, προωθούνται αντιλήψεις που συγκλίνουν με την γλωσσική ομοιογένεια καθώς η συνύπαρξη κρητικής διαλέκτου και αγγλικής γλώσσας στοχοποιείται χιουμοριστικά και δεν θεωρείται αυτονόητη ή/και κοινωνικά αποδεκτή. Μάλιστα, η πρακτική αυτή φαίνεται να λειτουργεί και ως μια μορφή αυτοστόχευσης, καθώς το συλλογικό κρητικό "Εμείς", μέσα από τα βιώματα που μοιράζεται, φαίνεται υπόρρητα να παραδέχεται ότι η κρητική διάλεκτος αδυνατεί να σταθεί ισότιμα με την Αγγλική σε ένα διεθνές πλαίσιο επικοινωνίας.

Τέλος, στο μακρο-επίπεδο, συμπέρανα ότι οι στάσεις των χρηστών/τριών κινούνται ανάμεσα στην αποδοχή και στην στοχοποίηση της συνύπαρξης Κρητικής και Αγγλικής. Όπως επιβεβαιώνεται και από την σχετική βιβλιογραφία (βλ. van Dijk 2008; Τσάμη κ.ά., 2021; Αρχάκης & Τσάκωνα, 2024α), η υπονόμευση των γλωσσικών ποικιλιών και η ενίσχυση αντιλήψεων που συγκλίνουν με την γλωσσική ομοιογένεια, συνδέονται με φαινόμενα γλωσσικού ρατσιστικού Λόγου ενώ η ισότιμη συνύπαρξη διαφορετικών γλωσσικών ποικιλιών και η αποδοχή της γλωσσικής υπερποικιλότητας συνάδουν με τον γλωσσικό αντιρατσιστικό Λόγο. Ως αποτέλεσμα, στα δεδομένα μου οι δύο αυτοί Λόγοι αλληλεπιδρούν και αλληλοεπικαλύπτονται, οδηγώντας στην ανάδυση στοιχείων γλωσσικού ρευστού ρατσισμού.

Συνολικά, η παρούσα έρευνα μπορεί να αξιοποιηθεί από ερευνητές/τριες της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, καθώς αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο το χιούμορ και τα μεταπραγματολογικά στερεότυπα που προκύπτουν, συνδέονται με την προώθηση συγκεκριμένων Λόγων για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους/τις ομιλητές/τριές τους.

Παράλληλα, μπορεί να φανεί χρήσιμη σε μελετητές/τριες των γλωσσικών στάσεων των χρηστών/τριών και των μεταπραγματολογικών στερεοτύπων, προσφέροντάς τους στοιχεία για τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούνται οι γλωσσικές ποικιλίες και οι διαγλωσσικές πρακτικές στα σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα. Τέλος, τα ευρήματα ενδέχεται να ενδιαφέρουν φορείς που ασχολούνται με ζητήματα γλωσσικής πολιτικής ή γλωσσικής εκπαίδευσης και να αποτελέσουν κίνητρο προκειμένου, στα πλαίσια του Γλωσσικού μαθήματος, να σχεδιαστούν εκπαιδευτικές δράσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση του σεβασμού απέναντι στη γλωσσική ποικιλομορφία και στην καταπολέμηση του γλωσσικού (ρευστού) ρατσισμού.

Επίσης, τα ευρήματα της έρευνάς μου μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στο πεδίο της εκπαίδευσης. Είναι υψίστης σημασίας οι εκπαιδευτικοί να είναι θετικά προσκείμενοι στην αξιοποίηση και κριτική ανάγνωση κειμένων μαζικής κουλτούρας, δεδομένου ότι η διαμόρφωση κριτικά εγγράμματων μαθητών/τριών αποτελεί στόχο και των Προγραμμάτων Σπουδών (2003; 2011; 2022). Καθώς τα μιμίδια αποτελούν μέρος της βιωμένης πραγματικότητας των μαθητών/τριών (ειδικά των μεγαλύτερων σε ηλικία οι οποίοι έχουν πρόσβαση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης), η αξιοποίηση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να λειτουργήσει ως αφετηρία για την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού τους. Έτσι, οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να αμφισβητούν στερεοτυπικές και ρατσιστικές αναπαραστάσεις τόσο για τις γλωσσικές ποικιλίες όσο και για τους/τις ομιλητές/τριές τους.

Επιπλέον, η έρευνα μπορεί να αξιοποιηθεί και σε κοινωνικό επίπεδο. Η καλλιέργεια του ψηφιακού κριτικού γραμματισμού των χρηστών/τριών είναι υψίστης σημασίας καθώς με αυτόν τον τρόπο θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα στερεότυπα και τους Λόγους που καλλιεργούν και αναπαράγουν τα ψηφιακά κείμενα, όπως τα μιμίδια. Παράλληλα, η έρευνα ενισχύει την δημόσια συζήτηση γύρω από την ανάγκη της ισότιμης αντιμετώπισης όλων των γλωσσών και των γλωσσικών ποικιλιών καθώς και των ομιλητών/τριών τους, συμβάλλοντας, μακροπρόθεσμα, στην διαμόρφωση μιας κοινωνίας που αποδέχεται την γλωσσική ποικιλομορφία και καταδικάζει τις στερεοτυπικές και ρατσιστικές αντιλήψεις.

Κλείνοντας, μελλοντικά, θα ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον να μελετηθεί το ακουστικό υλικό της σελίδας *@increte wedontsay* στο οποίο αναπαριστάνεται προφορικά η κρητική διάλεκτος, να αναλυθούν περισσότερα σχόλια από τις δημοσιεύσεις και να εξεταστεί η αναπαράσταση και άλλων γλωσσικών ποικιλιών σε διαδικτυακά μιμίδια ώστε να διαπιστωθεί αν προκύπτουν παρόμοια μεταπραγματολογικά στερεότυπα και αντίστοιχοι Λόγοι. Επίσης, η ανάλυση και η διεξαγωγή ερευνών με την χρήση συνεντεύξεων ή ερωτηματολογίων που θα εστιάζουν στις στάσεις των χρηστών/τριών απέναντι στη διαγλωσσικότητα, θα ήταν χρήσιμες

προκειμένου να εξεταστεί εάν οι διαδικτυακές αξιολογήσεις των χρηστών/τριών αντικατοπτρίζουν την κοινωνική πραγματικότητα. Τέλος, η ανάπτυξη και η εφαρμογή διδακτικών προτάσεων που αξιοποιούν τα διαδικτυακά μιμίδια ως αντικείμενο μελέτης, θα μπορούσε να διερευνήσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των μαθητών/τριών σχετικά με την συνύπαρξη γλωσσών και γλωσσικών ποικιλιών και, ακολούθως, να συμβάλει στην καλλιέργεια του ψηφιακού κριτικού γραμματισμού τους.

Βιβλιογραφία

Agha, A. (1998). Stereotypes and registers in honorific language. *Language in Society*, 27(2), 151-193.

Agha, A. (2004). Registers of language. In: A. Duranti (Επιμ.), *A Companion to Linguistic Anthropology.* Blackwell, 23-45.

Agha, A. (2007). *Language and Social Relations.* Cambridge University Press.

AlAfnan, M. A. (2025). The Role of Memes in Shaping Political Discourse on Social Media. *Studies in Media and Communication,* 13(2), 1-10. https://doi.org/10.11114/smc.v13i2.7482

Androutsopoulos, J. (2015). Networked multilingualism: Some language practices on Facebook and their implications. *International Journal of Bilingualism*, *19*(2), 185-205. https://doi.org/10.1177/1367006913489198

Αρχάκης, Α., Καραχάλιου, Ρ. & Τσάκωνα, Β. (2023). Θεωρητική πλαισίωση της κριτικής ανάλυσης του ρευστού ρατσισμού. Στο: Α. Αρχάκης, Ρ. Καραχάλιου & Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Ιχνηλατώντας τη διείσδυση του ρατσισμού στον αντιρατσιστικό λόγο: μελέτες για τον ρευστό ρατσισμό* (σ. 15-48). Πεδίο.

Αρχάκης, Α., Τζωρτζάτου, Κ. & Καπελέρη, Β. (2026). (Αν)ισότιμες διαγλωσσικότητες: Ανιχνεύοντας ελίτ γλωσσικούς πόρους σε αντιρατσιστικά κείμενα της ελληνικής δημόσιας σφαίρας. Στο: Δ. Κόκκινος, Β. Κούρτη-Καζούλλη, Μ. Οικονομάκου & Γ. Κατσαδώρος (Επιμ.), *Γλωσσική ετερότητα και εκπαίδευση: Τιμώντας την Ελένη Σκούρτου.* 70-88. Εργαστήριο Γλωσσολογίας, Λαογραφίας και Λογοτεχνίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Αρχάκης Α. & Τσάκωνα Β. (2024α). Η ποικιλομορφία και η πολυλειτουργικότητα του ρατσισμού σε άρθρα μεταναστευτικής εφημερίδας. *Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*, *13*(1). https://doi.org/10.12681/revmata.37707

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. (2024β). *Ταυτότητες, αφηγήσεις και γλωσσική εκπαίδευση.* (5η εκδ.). Εκδόσεις Πατάκη.

Αρχοντάκης, Δ. (2016). *Κρητική διάλεκτος: Ένα γλωσσικό μνημείο που άντεξε στον χρόνο.* Ρέθυμνο.

Attardo, S. (1994). *Linguistic Theories of Humor.* Mouton de Gruyter.

Attardo, S. (2001). *Humorous Texts: A Semantic and Pragmatic Analysis.* Mouton de Gruyter.

Baker, C. (2001). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (3rd ed.). Multilingual Matters.

Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (5th ed.). Multilingual Matters.

Bauckhage, C. (2011). Insights into Internet Memes. *Proceedings of the International Association for the Advancement of Artificial Inteligence Conference on Web and Social Media*, *5*(1), 42-49. https://doi.org/10.1609/icwsm.v5i1.14097

Blommaert, J. (2006). Language ideology. In: K. Brown (Επιμ.), *Encyclopedia of Language & Linguistics*, (2η έκδ.). Elsevier, 510-522.

Blommaert, J & Rampton, B. (2011). Language and superdiversity. *Diversities, 13*(2), 1-20.

Blommaert, J & Rampton, B. (2016). Language and Superdiversity. In: K. Arnaut, J. Blommaert, B. Rampton & M. Spotti (Eds.), *Language and Superdiversity.* Routledge.

Busch, B. (2012). The linguistic repertoire revisited. *Applied Linguistics, 33*(5), 503 523.

Γούτσος, Δ. (2013). Ποιος λέει τι σε ποιον: γλωσσική διαφοροποίηση και ταυτότητα. Στο: Γ.Ι. Ξυδόπουλος, Έ. Αναγνωστοπούλου, Δ. Γούτσος, Σ. Χατζησαββίδης & Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Γλώσσα, Κοινωνία και Εκπαίδευση* [Εγχειρίδιο Μελέτης], 185-272, ΕΑΠ.

Γούτσος, Δ. & Μπέλλα, Σπ. (2022). Εισαγωγή: Γλώσσα και κοινωνία. Στο: Δ. Γούτσος & Σπ. Μπέλλα (Επιμ.), *Κοινωνιογλωσσολογία* (σ. 19-37). Gutenberg.

Γούτσος, Δ. & Φραγκάκη, Γ. (2015). *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-814

Castaño, D., C.M. (2013). Defining and characterizing the concept of Internet Meme. *Revista CES Psicología, 6*(2), 82-104.

Chen, J. & Liu, P. (2026). "No Gain? No Pain!": metapragmatic comments and their role in online fandom construction on social media. *Text & Talk*. https://doi.org/10.1515/text-2024-0262

Chiaro, D. (2018). *The language of jokes in the Digital Age: Viral Humour* (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315146348

Conteh, J. (2018). Translanguaging. *ELT Journal, 72*(4), 445-447. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/elt/ccy034

Coupland, N. (2007). *Style: Language Variation and Identity*. Cambridge University Press.

Coupland, N. (2009). The mediated performance of vernaculars. *Journal of English Linguistics* 37 (3), 284-300.

Culpeper, J. (2011). *Impoliteness: Using Language to Cause Offence*. Cambridge University Press.

Culpeper, J. & Haugh, M. (2014). *Pragmatics and the English Language.* Palgrave Macmillan.

Dawkins, R. (2006). *The selfish Gene* (30th ed.). Oxford University Press.

Δελβερούδη, Ρ. (2001). *Γλωσσική ποικιλία.* Η Πύλη για την ελληνική γλώσσα. https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_a9/index.html

Dennett, D. C. (1990). Memes and the Exploitation of Imagination. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, *48*(2), 127–135. https://doi.org/10.2307/430902

Denisova, A. (2019). *Internet Memes and Society: Social, Cultural, and Political Contexts*. Routledge.

Δρεμέτσικα, Β. (2019). Γλωσσική ποικιλότητα και εκπαίδευση: διγλωσσία, κοινωνική διγλωσσία, γλωσσικές στάσεις και προκαταλήψεις, ποικιλότητα και εκπαίδευση. Στο: Γ. Παπαδάτος, Α. Μπαστέα & Γ. Κουμέντος (Επιμ.), *Η εκπαίδευση δασκάλων και καθηγητών χαρισματικών μαθητών στην Ελλάδα – 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*. 162-169. https://doi.org/10.12681/edusc.3114

Dynel, M. (2024). The pragmatics of sharing memes on Twitter. *Journal of Pragmatics.* 100-115. Elsevier B.V. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.12.001

El-Wakil, R. (2022). Women Representation in Crisis Memes – Humour and Beyond: A Critical Discourse Analysis. *Textual Turnings: An International Peer-Reviewed Journal in English Studies*, *4*(1), 100-124. 10.21608/ttaip.2022.277156

European Union. (2012). article 22, Cultural, religious and linguistic diversity. *Charter of Fundamental Rights of the Europian Union.* Official Journal of the European Union (2012/C326/02). https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT

Fairclough, N. (1989). *Language and Power.* Longman.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Polity Press.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language.* Longman.

Fromkin, V., Rodman, R. & Hyams, N. (2008). *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας* (σ. 569-572, 600). Εκδόσεις Πατάκη.

García, O. (2009). Education, Multilingualism and Translanguaging in the 21st Century. In: T. Skutnabb-Kangas, R. Phillipson, A. K. Mohanty, & M. Panda (Eds.), *Social Justice through Multilingual Education*. 140-158. Multilingual Matters.

García, O., & Li Wei (2014). *Translanguaging: language, bilingualism and education*. Palgrave MacMillan.

García, O., & Li Wei (2018). Translanguaging. In: C.A. Chapelle (Ed.). *The Encyclopedia of Applied Linguistics*, Willey Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781405198431.wbeal1488

García, O., & Lin, A. M. Y. (2016). Translanguaging in bilingual education. In: O.García, A. M. Y. Lin, & S. May (Eds.), *Bilingual and Multilingual Education*, Encyclopedia of Language and Education. 117-130. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-02258-1_9

Gbadegesin, V. O. (2019). Gender ideology and identity in humorous social media memes, *Digital Scholarship in the Humanities, 35*(3), 529-546. https://doi.org/10.1093/llc/fqz039

Gee, J.P. (1990). *Social Linguistics and Literacies: Ideology in Discourses*. 142-145. Faimer Press.

Gee, J.P. (1999). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method.* (1st ed.). Routledge.

Gee, J.P. (2005). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method.* (2nd ed.). Routledge.

Gee, J.P. (2011). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method.* (3rd ed.). Routledge.

Gee, J.P. (2013). Discourse Versus discourse. In C. A. Chapelle (Eds.). *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Blackwell Publishing.

Gee, J.P. (2015). Discourse, Small d, Big D. In K. Tracy, T. Sandel and C. Ilie (Eds.), *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction*. Willey Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781118611463.wbielsi016

Giannoulis, E., & Wilde, L. (2020). *Emoticons, "Kaomoji", and emoji: The transformation of communication in the digital*. Routledge.

Godwin, M. (2003). *Cyber Rights: Defending Free speech in the Digital Age.* MIT Press.

Hall, St. (1979). *Representation – Cultural Representations and signifying Practices*. The Open University.

Herdian, H. N. & Ariatmi, S. Z. (2025). Emoticons as Speech Act Amplifiers: An Analysis of Pragmatics in Online Communication. *Linguistics and English Language Teaching Journal*. https://doi.org/10.31764/leltj.v13i1.30822

Hoey, E. M., & Raymond, C. W. (2024). Racist renditions: Mock language in interaction. In: H. Z. Waring, & N. Tadic (Eds.), *Critical Conversation Analysis: Inequality and Injustice in Talk-in-Interaction* (pp. 49-70). Multilingual Matters.

Ιδομενέως, Μ. (2021). *Κρητικό Γλωσσάριο* (τ. 3). Μύστις.

Izotova, N., Polishchuk, M., & Taranik-Tkachuk, K. (2021). Discourse analysis and digital technologies: (TikTok, hashtags, Instagram, YouTube): universal and specific aspects in international practice. *Amazonia Investiga, 10*(44), 198-206. https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.19

Javed, M., Jamil, M. B. & Ahmad, S. (2022). Meme as a tool of social and political commentary: Discourse Analysis of memes in pakistani social media. *Pakistan Journal of Humanities & Social Sciences Research, 5*(2), 1-11. https://doi.org/10.37605/pjhssr.v5i2.321

Jewitt, C. (2009). *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis*. Routledge.

Κακάμπουρα, Ρ. & Νουνανάκη, Α. Λ. (2023). *Τα μιμίδια (memes) της πανδημίας COVID-19: Ψηφιακή λαογραφία και χιούμορ στα ελληνικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης.* Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. http://www.primedu.uoa.gr/fileadmin/primedu.uoa.gr/uploads/Egrastiria/Ergastirio_koinonikon_episthmon/Ta_Mimidia_tis_Pandimias_COVID_19.pdf

Κακριδη-Φερράρι, Μ. (2007). Στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Στο: Α.-Φ. Χριστίδης & Μ. Θεοδωροπούλου (Επιμ.), *Θέματα ιστορίας της ελληνικής γλώσσας.* Στην *Πύλη για την ελληνική γλώσσα.*

Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π. (2009). *Εισαγωγή στη Νεοελληνική Διαλεκτολογία «Κατά Παράδοση»*. Εκδόσεις Σπανίδης.

Κατσαδώρος, Γ. (2013). Η επιστήμη της λαογραφίας στη σύγχρονη τεχνολογική εποχή. Η ηλεκτρονική προφορικότητα. Στο: Γ. Κόκκινος & Μ. Μοσκοφόγλου-Χιονίδου (Επιμ.), *Επιστήμες της Εκπαίδευσης – Από την ασθενή ταξινόμηση της Παιδαγωγικής στη διεπιστημονικότητα και στον επιστημονικό υβριδισμό* (σ. 99-122). Ταξιδευτής.

Κατσαδώρος, Γ. & Νουνανάκη, Α. Λ. (2021). Η εικόνα των Ποντίων στην ψηφιακή λαογραφία: Η περίπτωση των μιμίδων (memes). Στο: Μ. Βαρβούνης, Ρ. Κακάμπουρα & Μ. Ευσταθιάδου (Επιμ.), *Λαϊκή παράδοση του Πόντου: Από το παρελθόν στο παρόν – Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Λαογραφίας (Θεσσαλονίκη, 29 Νοεμβρίου – 1 Δεκεμβρίου 2019),* (σ. 389-432). Επιτροπή Ποντιακών Μελετών.

Kelly, S. & Colby, D. M. (2026). The Meme-ing of Life. In: M. Cundall, L. Sills (Eds.), *Thinking Through Memes*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-032-00040-8_3

Knobel, M. & Lankshear, C. (2007). Online memes, affinities and cultural production. In: M. Knobel & C. Lankshear (Eds.) *A New Literacies Sampler* (pp. 199-227). Peter Lang.

Κονδυλάκης, Ι. (2021). *Κρητικόν λεξιλόγιον* (2η εκδ.). Περιφέρεια Κρήτης - Γραφικές Τέχνες "Γ. Δετοράκης Α.Ε.Β.Ε."

Κοντοσόπουλος, Ν. Γ. (1988). *Γλωσσικός Άτλας της Κρήτης*. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

Κοντοσόπουλος, Ν. Γ. (2001). *Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής*. Εκδόσεις Γρηγόρης.

Κοντοσόπουλος, Ν. Γ. (2016). *Η κρητική διάλεκτος* (2η έκδ.). Βιβλιοεπιλογή.

Kress, G. & Hodge, R. (1979). *Language as Ideology.* Routledge & Kegan Paul.

Kytölä, S. & Westinen, E. (2015). "I be da reel gansta" - A Finnish footballer's Twitter writing and metapragmatic evaluations of authenticity, *Discourse, Context and Media,* 6-19. http://dx.doi.org/10.1016/j.dcm.2015.05.001

Lantagne, S. (2018). Mutating Internet Memes and the Amplification of Copyright's Authorship Challenges. *Virginia Sports and Entertainment Law Journal*, 17, 221. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3270647

Λειβαδιωτάκης, Γ. & Τζακώστα, Μ. (2024). Γλωσσική ανισότητα στη χρήση των διαλέκτων: Η περίπτωση της κρητικής διαλέκτου. *Journal of Applied Linguistics*, 37. Greek Applied Linguistics Association (GALA) . https://doi.org/10.26262/jal.v0i37.10394

Lewis, G., Jones, B. & Baker, C. (2012). *Translanguaging: Developing its Conceptualisation and Contextualisation,* Educational Research and Evaluation, *18*(7), 655–670.

Martin-Leake, W. (1814). *Researches in Greece.* 64-65. J. Booth, https://www.scribd.co181m/document/10072250/Researches-in-Greece-William-Martin-Leake-1814

Meikle, G. (2016). *Social media: communication, sharing and visibility.* Routledge.

Milani, T. M. & Johnson, S. (2010). Critical intersections: language ideologies and media discourse. In: S. Johnson & T. M. Milani (Eds.), *Language Ideologies and Media Discourse: Texts, Practices, Politics,* 3-16. Continuum International Publishing Group.

Milner, R. M. (2016). *The World Made Meme: Public Conversations and Participatory Media*. The MIT Press. https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262034999.001.0001

Μουλά, Ευ. & Μαλαφάντης, Κ. (2023). Πόσο αυτονόητη και οικουμενική είναι η πολυτροπική γλώσσα; Μεταφράζοντας graphicons (εικονίδια και emoji) σε λογοτεχνικό συγκείμενο: Μελέτη περίπτωσης. *Μουσείο, Σχολείο, Εκπαίδευση – Αφιέρωμα: Εκπαιδευτικό παιχνίδι και παιγνιώδης μάθηση στη διδασκαλία*, 4(3), 25-40.

Mukhtar, S., Ayyaz, Q., Khan, S., Bhopali, A. M. N., Sajid, M. K. M. & Babbar, A. W. (2024). Memes In The Digital Age: A Sociolinguistic Examination Of Cultural Expressions And Communicative Practices Across Border, *Educational Administration: Theory And Practice,* 30(6), 1443-1455. https://doi.org/10.53555/kuey.v30i6.5520

O'Brien, E. (2009). *From antiracism to antiracisms*. Sociology Compass 3(3), 501-512. https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2009.00206.x

Ορφανός, Β. (2014). *Λέξεις τουρκικής προέλευσης στο κρητικό ιδίωμα.* Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη.

Πάγκαλος, Γ. (1959). *Περί του γλωσσικού ιδιώματος της Κρήτης* (τ. 2). Τυπογραφείο Μ. & Κ. Τσέβδου.

Παναγάκη, Ν. (2024). *Αναλύοντας κριτικά τη ρητορική μίσους: αναπαραστάσεις των προσφύγων/ισσών σε κείμενα πλειονοτικών και μεταναστών/τριών μαθητών/τριών.* [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών]. ΕΑΔΔ. http://dx.doi.org/10.12681/eadd/58222

Παναγάκη, Ν., Τζωρτζάτου, Κ. & Τσάμη, Β. (2024). Αφηγήσεις στο κοινοβούλιο για μεταναστευτικά-προσφυγικά θέματα: Κατασκευή ταυτοτήτων και εθνικός λόγος. *Το βήμα των Κοινωνικών Επιστημών. 22*(79).

Παπαζαχαρίου, Δ., Φτερνιάτη, Ά., Αρχάκης, Α. & Τσάμη, Β. (2016). Στάσεις μαθητών Δημοτικού προς την αναπαριστώμενη γεωγραφική ποικιλότητα σε κείμενα μαζικής κουλτούρας. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 37, 331-341.

Papazachariou, D., Fterniati, A., Archakis, A. & Tsami V. (2018). Metapragmatic stereotypes about geographical diversity in Greece: evidence from elementary school pupils' responses to mass culture texts. *Journal of Greek Linguistics, 18*(1), 124-154.

Pashley, R. (1837). *Travels in Crete*. 191-192. Cambridge University Press. https://books.google.gr/books?id=Q98GAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=el&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Petrova, L. (2025). The Digital Vernacular: A Linguistic Analysis Of Evolving Communicative Norms In Online Discourse. *European International Journal of Philological Sciences*, *5*(11), 1–10.

Piata, A. (2018). Online humorous representations of the 2015 Greek national elections - Acting and interacting about politics on social media. In: V. Tsakona & J. Chovanec (Eds.). *The Dynamics of Interactional Humor. Creating and negotiating humor in everyday encounters* (pp. 257-282). John Benjamins Publishing Company. https://doi.org/10.1075/thr.7.11pia

Πιτυκάκης, Μ. (2001). *Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης.* (2η εκδ.) (τ. 1). Έκδοση Κοινωφελούς Ιδρύματος Εμμανουήλ και Μαρίας Πιτυκάκη

Πιτυκάκης, Μ. (2001). *Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης.* (2η εκδ.) (τ. 2). Έκδοση Κοινωφελούς Ιδρύματος Εμμανουήλ και Μαρίας Πιτυκάκη.

Procházka, O. (2016). Cohesive aspects of humor in internet memes on Facebook: A Multimodal Sociolinguistic Analysis. *Ostrava Journal of English Philology*, 8, 7–38.

Purwaningrum, P. W. & Sudana, D. (2020). Memes As the Representation of Criticism in Social Media. I*nternational Conference on Humanities, Education, and Social Sciences*, KnE Social Sciences, *4*(14), 770–780. https://doi.org/10.18502/kss.v4i14.7933

Rahardi, H. R., & Amalia, R. M. (2019). Meme as political criticism towards 2019 Indonesian general election: A critical discourse analysis. *Studies in English Language and Education, 6*(2), 239-250. https://doi.org/10.24815/siele.v6i2.14020

Saussure de, F. (1979). *Μαθήματα γενικής γλωσσολογίας*. (Φ. Αποστολόπουλος, Μετ.). Παπαζήσης.

Shifman, L. (2013). Memes in a Digital World: Reconciling with a Conceptual Troublemaker, *Journal of Computer-Mediated Communication (18)*3, 362-377. International Communication Association. https://doi.org/10.1111/jcc4.12013

Shifman, L. (2014). *Memes in Digital Culture.* MIT Press.

Sierra, S. (2019). Linguistic and ethnic media stereotypes in everyday talk: Humor and identity construction among friends. *Journal of Pragmatics*, 186-199. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2018.09.007

Silverstein, M. (1979). Language Structure and Linguistic Ideology. In P. R. Clyne, W. F. Hanks & C. L. Hofbauer (Eds.). *The Elements: A Parasession on Linguistic Units and Levels.* 193-247. Chicago Linguistic Society.

Σκούρα Ε., Τσάμη Β., & Αρχάκης Α. (2024). Αξιοποιώντας κείμενα ρευστού ρατσισμού στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών: προτάσεις κριτικού γραμματισμού και στάσεις των εκπαιδευτικών. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, *17*(1), 1–37. https://doi.org/10.12681/jret.34813

Στάμου, Γ. Α. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού, Β. Τσάκωνα (Επιμ.). *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές,*. 149-187. Νήσος.

Στάμου, Γ. Α., Αρχάκης, Α. & Πολίτης, Π. (2016). Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Χαρτογραφώντας το πεδίο. Στο: Γ. Α. Στάμου, Π. Πολίτης & Α. Αρχάκης (Επιμ.), *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί*

γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα. Σαΐτα, 13-55.

Στράτου, Χ. (2023). *Η αυτοαξιολόγηση του σχολείου ως μορφή εκπαιδευτικής διακυβέρνησης: μια κριτική ανάλυση λόγων και πολιτικών (2010-2023)* [Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. ΕΑΑΔ. https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/54293?locale=el

Sultana, N., Baig, F. Z., Sahhzadi, A., Aman, M., & Noreen, A. (2023). Stereotyping gender and sexism through memes on social media: A socio-cognitive discourse analysis. *Russian Law Journal, 11*(12s), 871-883.

Suryaningsih, R. (2025). Memes as ideological texts: A multimodal discourse analysis of political semiotics in digital cultures. *International Journal of Humanities Science Innovations and Management Studies, 2*(2), 5–12. https://doi.org/10.64137/30508509/IJHSIMS-V2I2P102

Τζακώστα, Μ. (2022). Γλώσσα, Κοινωνία & Διάλεκτος. Στο: Δ. Γούτσος & Σπ. Μπέλλα (Επιμ.), *Κοινωνιογλωσσολογία* (σ. 107-132). Gutenberg.

Τσάκωνα, Β. (χ.χ.). *Οι Νεοελληνικές Διάλεκτοι: Οι διάλεκτοι και τα ιδιώματα της νέας ελληνικής*. Πύλη για την ελληνική γλώσσα. https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/dialects/thema_b_7/index.html?mode=pdf

Τσάκωνα, Β. (2013). Η κοινωνιογλωσσολογία του χιούμορ - Θεωρία, λειτουργίες και διδασκαλία. Εκδόσεις Γρηγόρη.

Τσάκωνα, Β. (2014). Ανάλυση χιουμοριστικού λόγου. Στο: Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού, Β. Τσάκωνα (Επιμ.). *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές.* Νήσος.

Tsakona, V. (2017). Constructing Local Identities via/for Humour: A Cretan-Greek Case Study. *Styles of Communication, 9*(2), 118-147.

Tsakona, V. (2020). *Recontextualizing Humor: Rethinking the Analysis and Teaching of Humor*. De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9781501511929

Tsakona, V. (2024). 11 "Loanword translation and corrective acts are incongruous": Debating metapragmatic stereotypes through humorous memes. In B. Priego-Valverde (Ed.), *Interactional Humor: Multimodal Design and Negotiation* (pp. 319-354). De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9783110983128-012

Tsakona, V. & Popa, D. E. (2013). Editorial: Confronting power with laughter. *European Journal of Humour Research, 1*(2), 1-9. http://dx.doi.org/10.7592/EJHR2013.1.2.tsakona

Tsakona, V. & Tsami, V. (2021). "Did you hear the crunch sound?": Humor and metapragmatic stereotypes in the Greek *Master Chef* contest. *Journal of Pragmatics, 172,* 197-214.

Τσάκωνα, Β. & Τσάμη, Β. (2024). Μεταπραγματολογικά στερεότυπα και η χιουμοριστική αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας: Η περίπτωση του Master Chef . Στο: V. Stojičić, A. Rađenović & N. Mathioudakis (Επιμ.), *Πρακτικά του 15ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας, 15*(1), 714–729.

https://doi.org/10.18485/icgl.2024.15.1.ch44

Τσάμη, Β. (2018). *Κείμενα μαζικής κουλτούρας και γλωσσική ποικιλότητα: κριτική ανάλυση και ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού* [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών]. ΕΑΑΔ. http://dx.doi.org/10.12681/eadd/42689

Tsami, V. (2019). Metapragmatic stereotypes and humor: interpreting and perceiving linguistic homogeneity in mass culture texts. *European Journal of Humour Research, 7*(4), 68-85.

Τσάμη, Β., Αρχάκης, Α., Λαμπροπούλου, Σ. & Τσάκωνα, Β. (2014). «Η αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας σε τηλεοπτικά κείμενα μαζικής κουλτούρας». Στο G. Kotzoglou, K. Nikolou, E. Karantzola, K. Frantzi, I. Galantomos, M. Georgalidou, V. Kourti-Kazoullis, Ch. Papadopoulou & E. Vlachou (επιμ.), *Selected Papers of the 11th International Conference on Greek Linguistics*. University of the Aegean, Rhodes, Greece, 27-29 September 2013, 1716-1729.

Τσάμη, Β., Σκούρα, Ε., & Αρχάκης, Α. (2021). Η συνύπαρξη του ρατσιστικού και του αντιρατσιστικού λόγου σε ανέκδοτα για μεταναστευτικούς και προσφυγικούς πληθυσμούς: Μια κριτική ανάλυση του ρευστού ρατσισμού. *Γλωσσολογία/Glossologia*, 29, 59–75.

Τσαντηρόπουλος, Α. (2000). *Η "βεντέτα" στην ορεινή κεντρική Κρήτη - "Οικογενειακές" συγκρούσεις και κοινωνική οργάνωση* [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου]. ΕΑΑΔ. https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/11992

Τσαντηρόπουλος, Α. (2010). *Η βεντέτα στη σύγχρονη ορεινή κεντρική Κρήτη*. Πλέθρον.

Tsantiropoulos, A. (2015). La vendetta en Crète contemporaine. In: P. Louvier, P. Monbrun et A. Pierrot (éd.): Afti inè i Kriti! I*dentités, altérités et figures crétoises, Actes du colloque international et pluridisciplinaire (Université Paul-Valéry Montpellier - octobre 2013),* Ausonius Scripta Receptoria 4, Bordeaux.

Τσιπλάκου, Σ. (2016). "Ακίνδυνη" εναλλαγή κωδίκων και διαγλωσσικότητα: It's complicated. *Επιστήμες αγωγής* θεματικό τεύχος, 140-160.

Τσιπλάκου, Σ. (2022). Εναλλαγή κωδίκων. Στο: Δ. Γούτσος & Σ. Μπέλλα (Επιμ.), *Κοινωνιογλωσσολογία* (σσ. 429-461), Gutenberg.

Τσιριγωτάκης, Α. (2019). *Κρητών διάλεκτος - Γνήσιο ιδιωματικό λεξικό.* (2η εκδ.). Ηράκλειο 2019.

Τσοκαλίδου Ρ. (1999). Οι ελληνόφωνοι κρητικοί στον Λίβανο και στη Συρία. Στο: *Διαλεκτικοί θύλακες της ελληνικής γλώσσας*. Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.). 77-81. ΥΠΕΠΘ και ΚΕΓ.

Τσοκαλίδου, Ρ. (2015). Διγλωσσία και εκπαίδευση: από την θεωρία στην πράξη και στην κοινωνική δράση. Στο: Γ. Ανδρουλάκης (Επιμ.), *Γλωσσική Παιδεία. 35 Μελέτες Αφιερωμένες στον Καθηγητή Ναπολέοντα Μήτση*. Gutenberg.

Τσοκαλίδου, Ρ. (2017α). *SíΔaYes: Πέρα από τη Διγλωσσία στη Διαγλωσσικότητα: Beyond Bilingualism to Translanguaging.* Gutenberg

Τσοκαλίδου, Ρ. (2017β). Διαγλωσσικότητα και διαγλωσσικές ταυτότητες. Στο: Ζ. Γαβριηλίδου, Μ. Κωνσταντινίδου, Ν. Μαυρέλος, Ι. Ντεληγιάννης, Ι. Παπαδοπούλου & Γ. Τσομής (Επιμ.), *Ταυτότητες: Γλώσσα & Λογοτεχνία - Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου για τα 20 χρόνια λειτουργίας του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δ.Π.Θ.* (σ. 304-319). Εκδόσεις Σαΐτα.

Τσοκαλίδου, Ρ. (2024). Διαγλωσσικότητα και ταυτότητα: friend or gharīb?. *Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*, *13*(1). https://doi.org/10.12681/revmata.37704

Φιλίππου Δ. & Μπέλλα Σ. (2026). Δεν ακούς ελληνικά και καθαρίστε την Ελλάδα: Γλωσσικές πραγματώσεις του ρατσιστικού λόγου και της ρητορικής μίσους εναντίον μειονοτικών ομάδων. *Aegean Working Papers in Ethnographic Linguistics*, *4*, 1–24. https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/awpel/article/view/44860

van Dijk, T. A. (2001α). Critical discourse analysis. In: D. Schiffrin, D. Tannen & H. E. Hamilton (Επιμ.), *The Handbook of Discourse Analysis.* Blackwell, 352-371.

van Dijk, T. A. (2001β). Multidisciplinary CDA: A plea for diversity. In: R. Wodak & M. Meyer (Επιμ.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. Sage, 95-120.

van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power.* Palgrave MacMillan.

van Dijk, T. A. (2021). *Antiracist Discourse: Theory and History of a Macromovement*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/9781108956079

van Dijk, T. A. (2022). (Anti)Racist Discourse. In: P. Gee & M. Handford (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis*, (2nd ed.). Routledge.

Vertovec, St. (2005). *Opinion: Super-diversity revealed*. BBC News. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4266102.stm

Vertovec, St. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, *30*(6), 1024-1054. https://doi.org/10.1080/01419870701599465

Vessey, R. (2014). Borrowed words, mock language and nationalism in Canada. *Language and Intercultural Communication*. *14*(2): 176–190. doi:10.1080/14708477.2013.863905

Vogel, S. & García, O. (2017). Translanguaging. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.181

Volkov, A. (2025). The Role Of Stereotypes In Linguocultural Studies: A Cross Cultural Analysis Of National Identity Representation. *Current research journal of philological sciences. 6*(11). (pp. 1-7).

Wardhaugh, R. (2006). *An Introduction to Sociolinguistics.* (5th ed.). Blackwell Publishing.

Wardhaugh, R. & Fuller, J. (2015). *An Introduction to Sociolinguistics.* (7th ed.). Blackwell Publishing.

Weaver, S. (2016). *The Rhetoric of Racist humour: US, UK and Global Race Joking*. Routledge.

Wiggins, B. E. (2019). *The discursive power of memes in digital culture: ideology, semiotics, and intertextuality*. Routledge.

Wiggins, B. E. & Bowers, G. B. (2014). Memes as genre: A structurational analysis of the memescape, *New Media & Society (17)*11, (pp. 1-21). https://doi.org/10.1177/1461444814535194

Williams, C. (1994). *Arfarniad o ddulliau dysgu ac addysgu yng nghyd-destun addysg uwchradd ddwyieithog (An evaluation of learning and teaching methods in the context of bilingual secondary education)* [Thesis, Bangor University]. The North Wales School of Education. Arfarniad o ddulliau dysgu ac addysgu yng nghyd-destun addysg uwchradd ddwyieithog - Bangor University

Wilson, W. J. (1999). *The Bridge over the Racial Divide: Rising Inequality and Coalition Politics* (1st ed.). University of California Press. http://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1pnrz3

Wodak, R. (2001). What CDA is about – A summary of its history, important concepts and its developments. In: R. Wodak & M. Michael (επιμ.), *Methods of Critical Discourse Analysis.* Sage, 1-13.

Wodak, R. (2011). *Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis.* Handbook of Pragmatics Highlights.

Woolard, K.A. (2021). Language Ideology. In: J. Stanlaw (Ed.). *The International Encyclopedia of Linguistic Anthropology*. Wiley Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781118786093.iela0217

Woolard, K. A.. & Kroskrity, V. P. (1998). *Language Ideologies: Practice and Theory*. Oxford University Press.

Χαραλαμπάκης, Β. (2003). *Ήθη και έθιμα της Κρήτης.* Εκδόσεις Σμυρνιωτάκης.

Zhou, N., Jurgens, D. & Bamman, D. (2024). Social Meme-ing: Measuring Linguistic Variation in Memes. In: *Proceedings of the 2024 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies*. 3005–3024. Association for Computational Linguistics.

Ψιλάκης, Ν. & Ψιλάκη, Μ. (2001). *Κρητική παραδοσιακή κουζίνα: το θαύμα της κρητικής διατροφής.* Εκδόσεις Καρμάνωρ.

Παράρτημα Ι

1

2

3

4

[1] Ξέγνοιασε = Μην το σκέφτεσαι καθόλου.

[2] Καλοστραθιά = Να έχετε καλό ταξίδι.

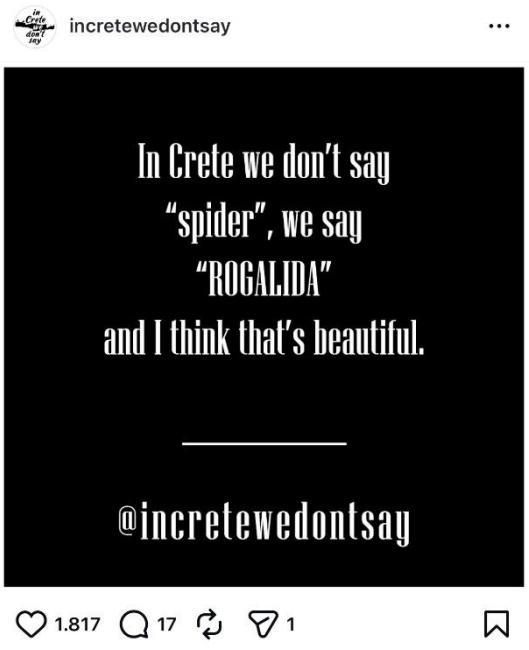
[3] Άστα στον άνεμο = Άστα να πάνε!/ Όλα είναι άνω-κάτω.

[4] Εξεχαρβάλωσές το = Το κατέστρεψες.

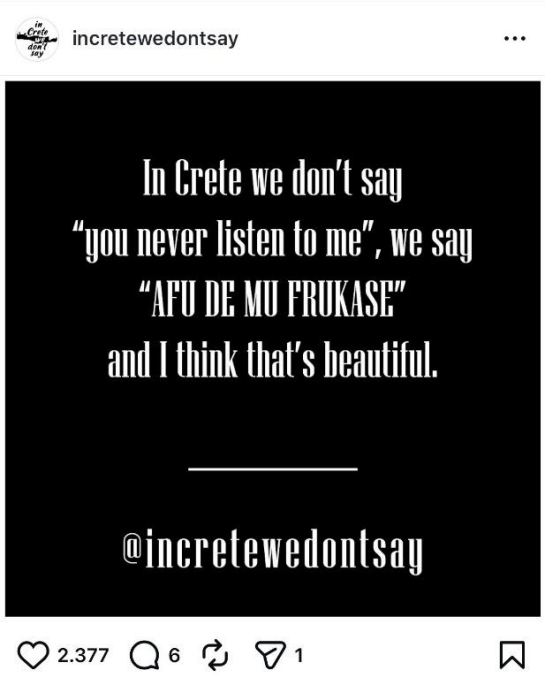
5

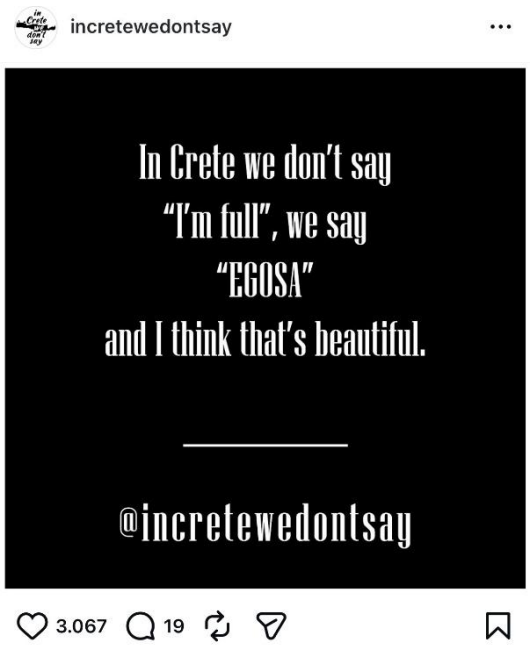
6

7

8

[5] Σαν το ντελόγο πράμα = "Στη βράση κολλάει το σίδερο".

[6] Ρογαλίδα = Αράχνη.

[7] Αφού δε μου φρουκάσαι = Αφού δεν με ακούς ποτέ.

[8] Έγκωσα = Είμαι πλήρης/ Είμαι γεμάτος.

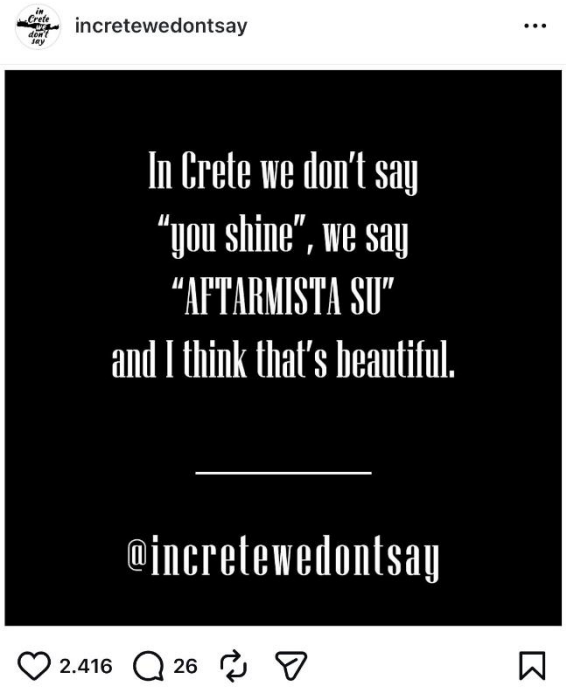
9

10

11

12

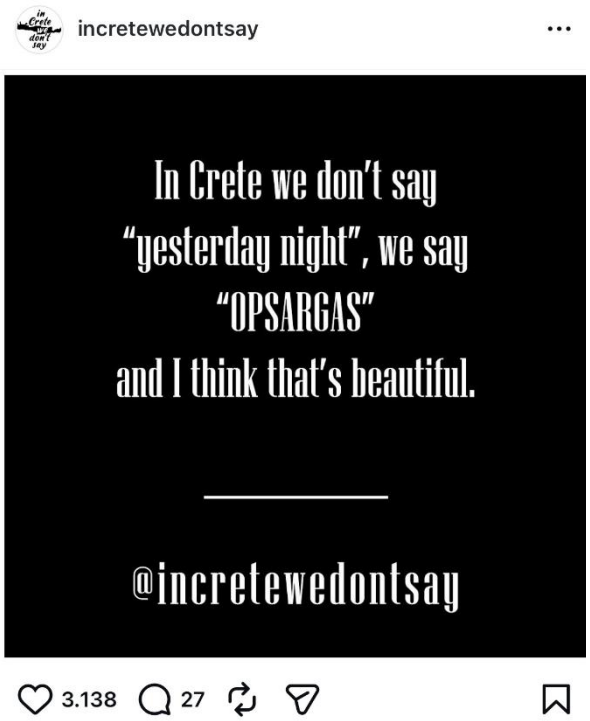
[9] Εξεγιβεντιστήκαμε = Πόσο ντροπιαστικό!

[10] Κλούθα μου = Ακολούθα με.

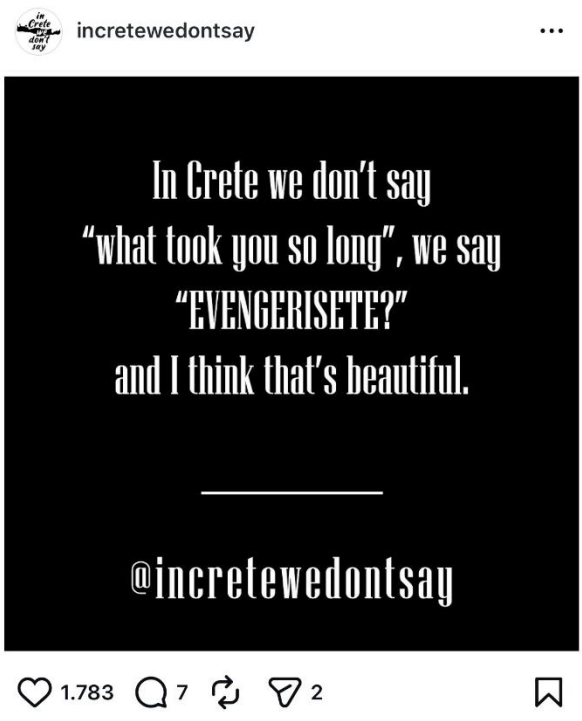
[11] Αφτάρμιστά σου = Είσαι πανέμορφη.

[12] Ίντα σκληρίζεις = Σταμάτα να ουρλιάζεις.

13

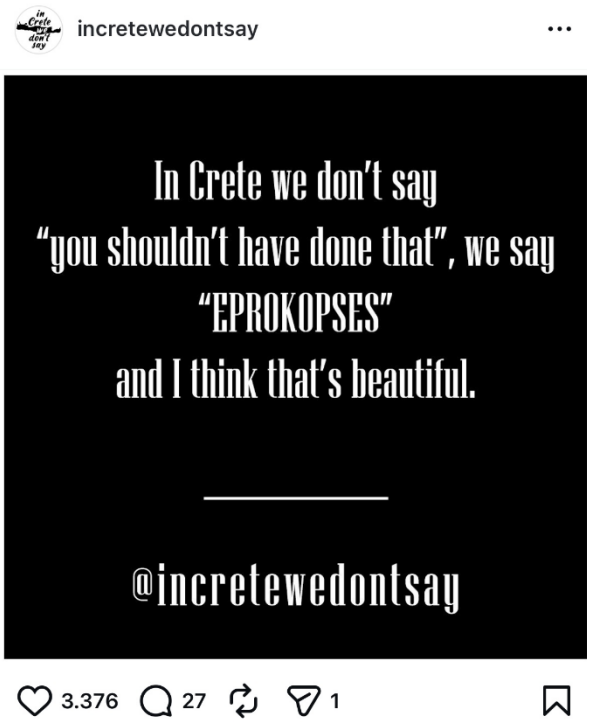
14

15

16

[13] Οψάργας = Χτες το βράδυ.

[14] Εβεγγερίσετε; = Διασκεδάσατε χτες μέχρι αργά το βράδυ;

[15] Τσιλασμένος στον ίδρο = Μούσκεμα στον ιδρώτα.

[16] Επρόκοψες = Έκανες κάτι χωρίς να είναι η ώρα του.

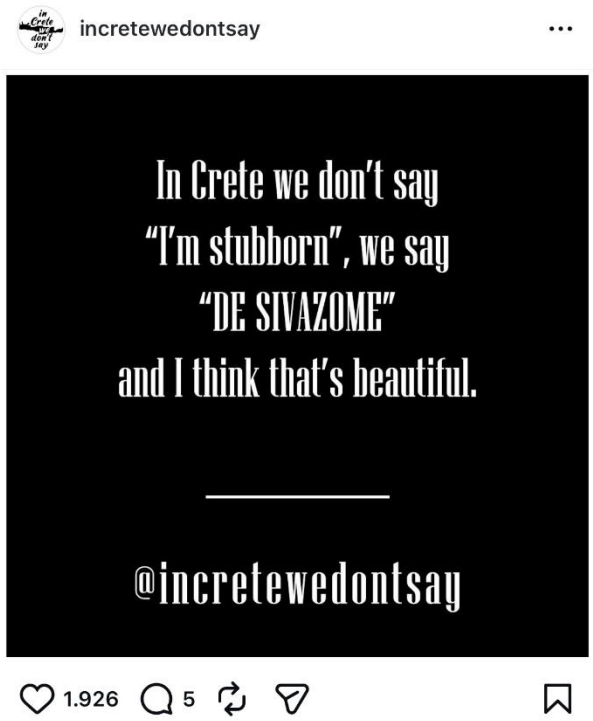
17

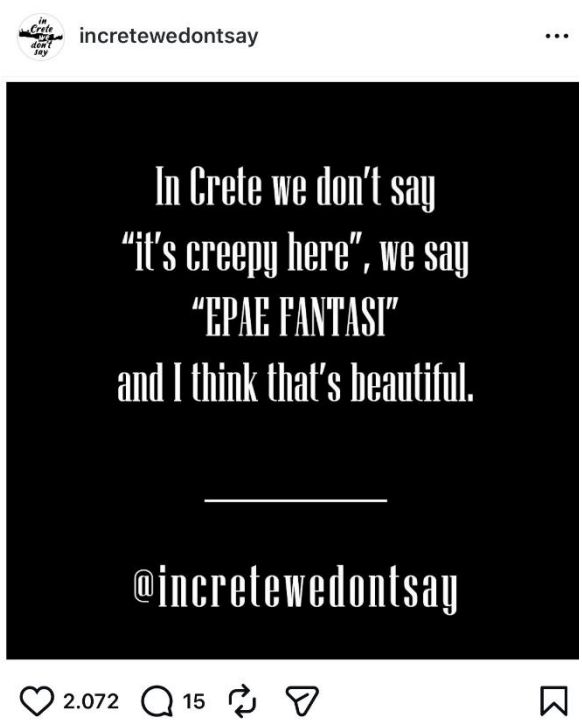
18

19

20

[17] Κακοτερένιος = Αδύναμος, καχεκτικός.
[18] Κορκός = Ήρθε κι έδεσε.
[19] Δε συβάζομαι = Δεν συμφωνώ, δε θέλω.
[20] Έπαέ φαντάσει = Είναι τρομακτικά εδώ, έχει σκοτάδι, καταχνιά.

21

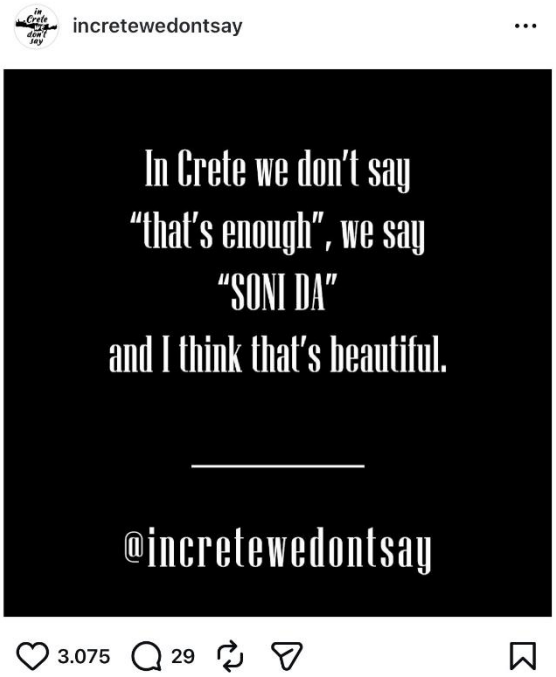
22

23

24

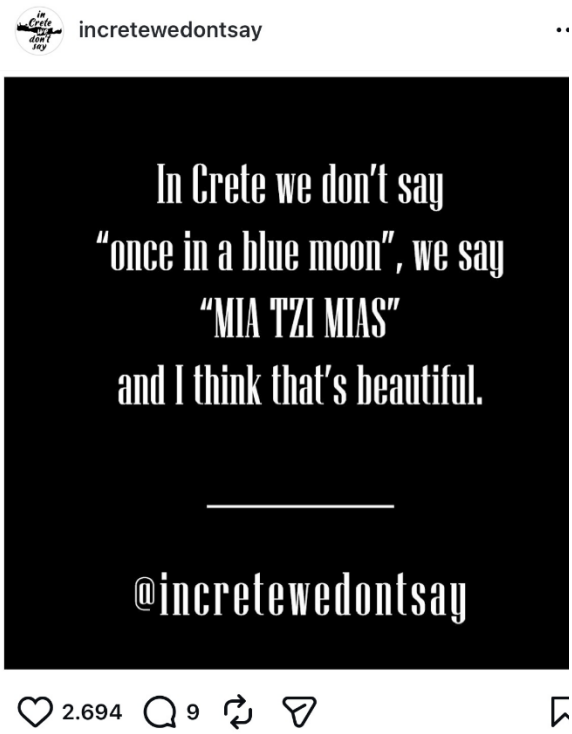
[21] Επόμεινα σέκος = Έμεινα ξερός, άφωνος.

[22] Κάτσε εκειά που σε κάτσανε = Παράμεινε στη θέση σου/ Μην ανακατεύεσαι.

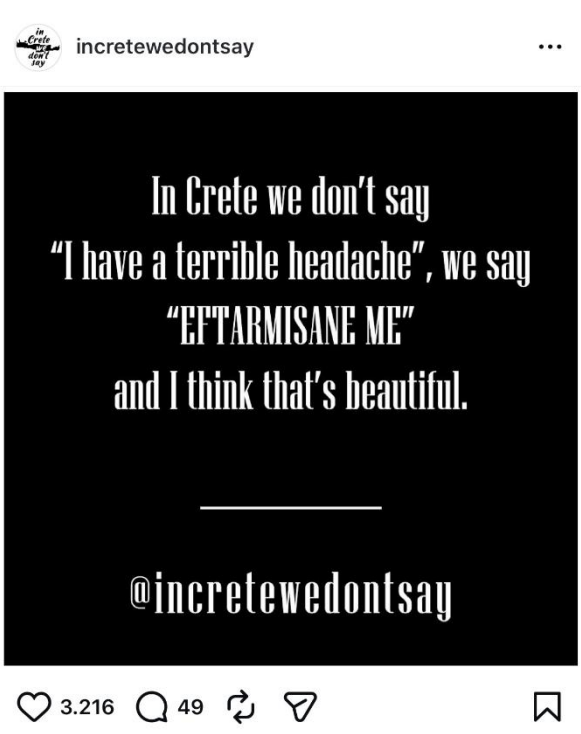
[23] Ο ήλιος νταλώνει = Με θαμπώνει ο ήλιος.

[24] Σόνι δα = Φτάνει τώρα, αρκετά.

25

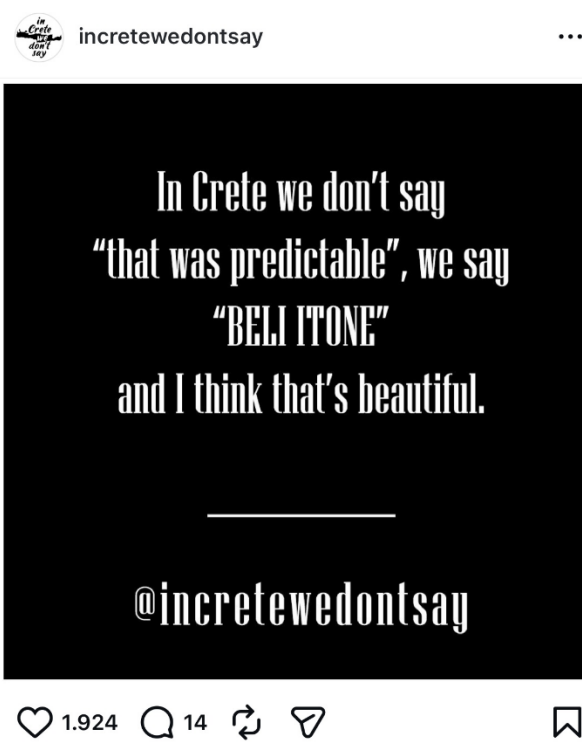
26

27

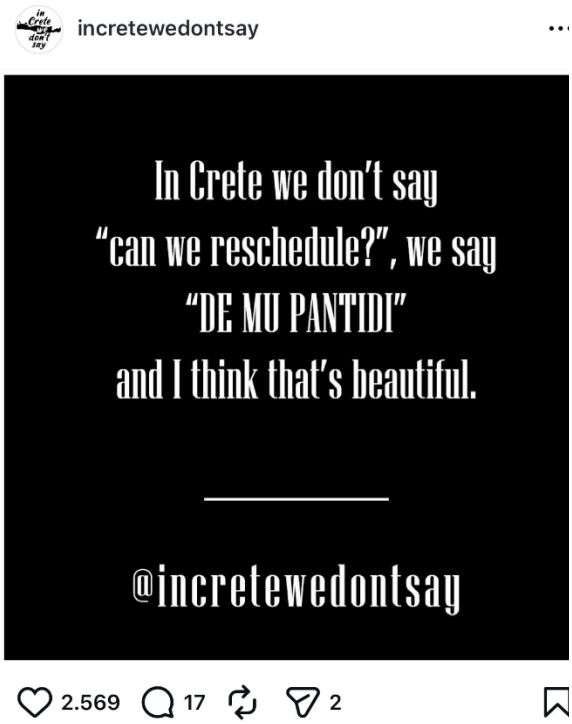

28

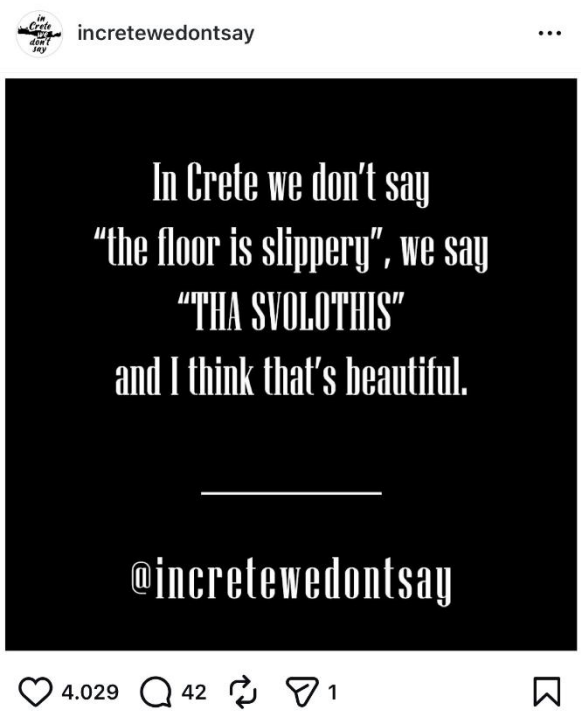

[25] Μια τζι μιας = Πολύ σπάνια, μια στο τόσο.
[26] Εφταρμίσανέ με = Με ματιάσανε.
[27] Εξιπάστηκα = Τρόμαξα, φοβήθηκα.
[28] Μπελί ήτονε = Ήταν φανερό, αναμενόμενο.

29

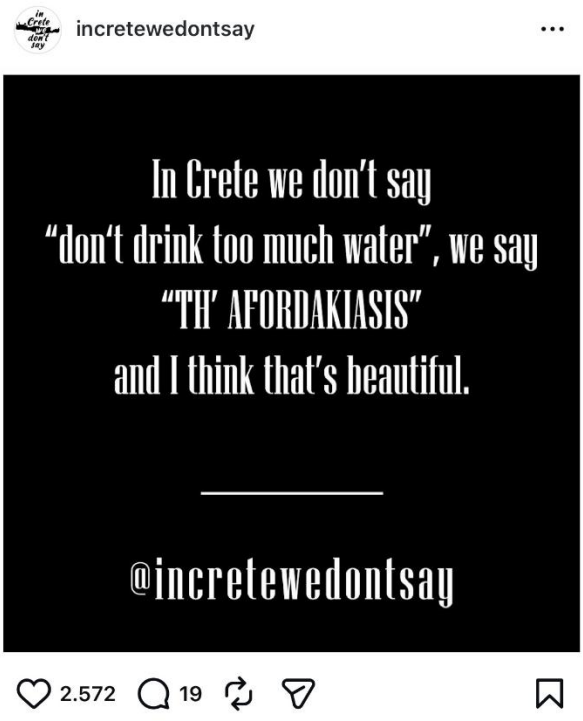
30

31

32

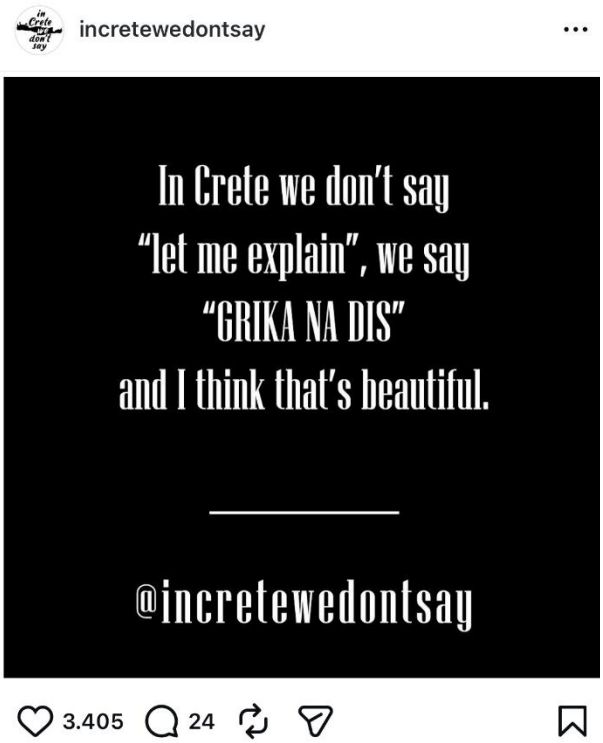
[29] Δε μου παντίδει = Δε με βολεύει, δεν μπορώ.

[30] Θα σβολωθείς = Θα χτυπήσεις άσχημα.

[31] Ωσάν τσι μελιτάκους είμαστε = Υπάρχει συνωστισμός.

[32] Θ' αφορδακιάσεις = Μην πίνεις τόσο πολύ νερό.

33

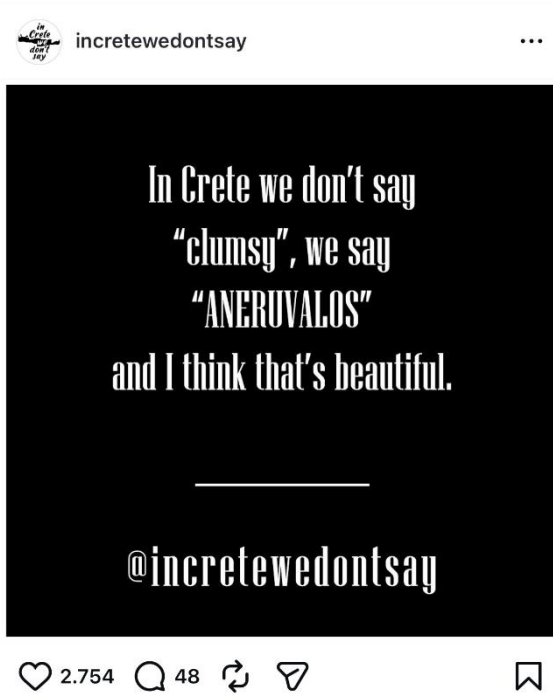
34

35

36

[33] Γροίκα να δεις = Άσε με να σου εξηγήσω.

[34] Στουπίζει = Χιονίζει.

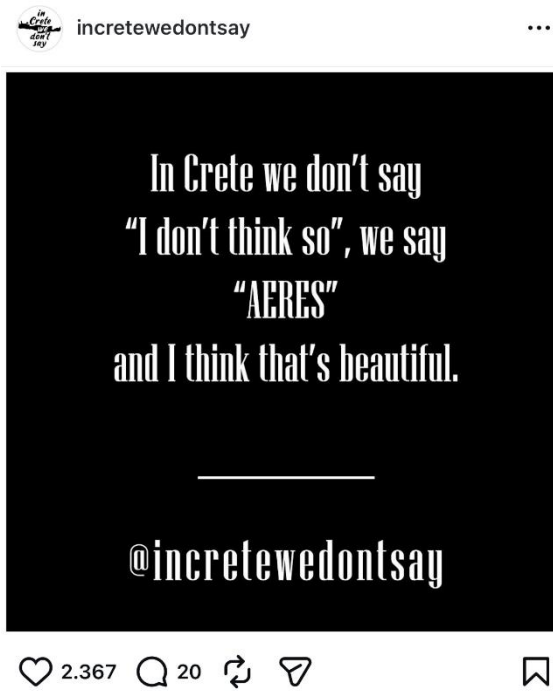
[35] Ντελόγο = Κατευθείαν/Αμέσως.

[36] Ανερούβαλος = Επιπόλαιος, άμυαλος.

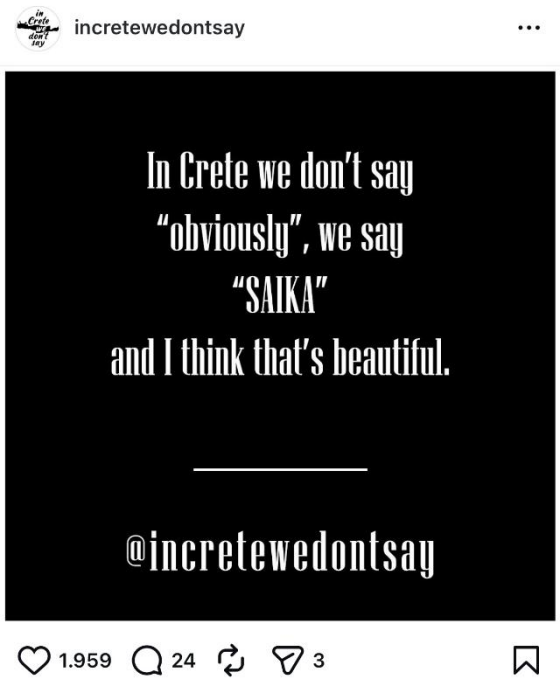
37

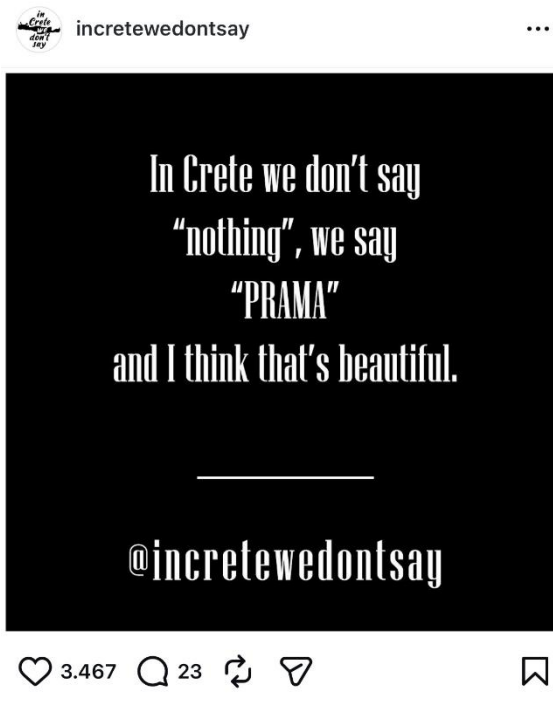
38

39

40

[37] Καλά ξέτελα = Καλή επιτυχία.

[38] Αέρες = Μμμ δεν νομίζω.

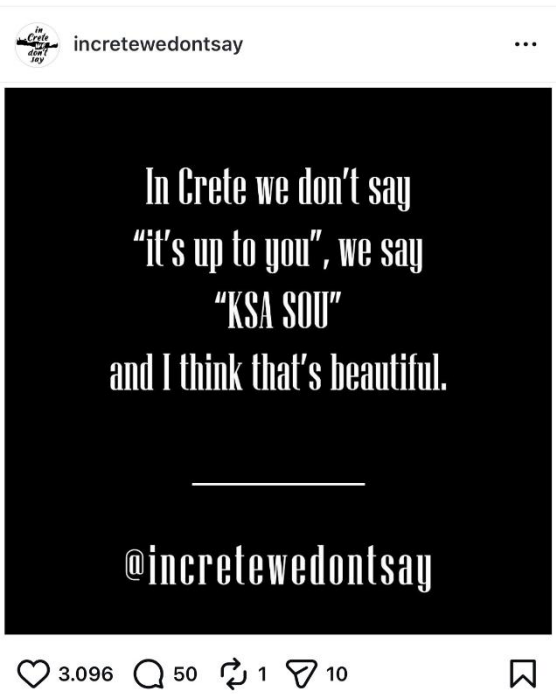
[39] Σάικα = Σίγουρα, προφανώς.

[40] Πράμα = Τίποτα.

41

42

43

44

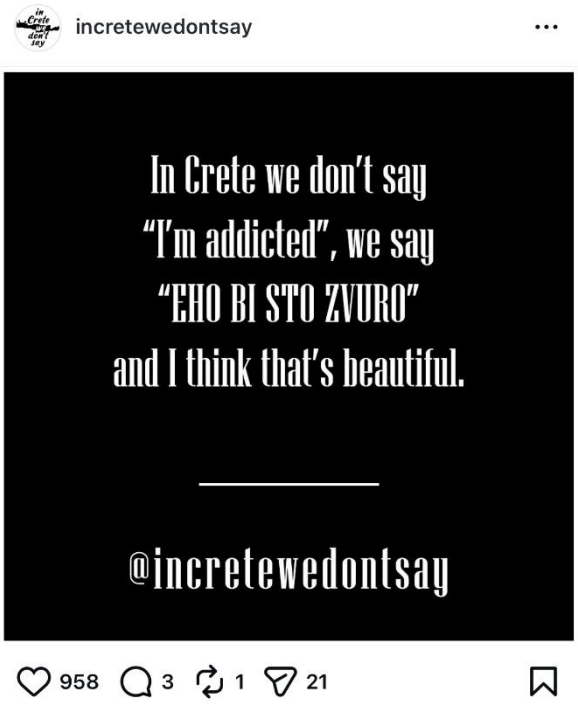
[41] Χάι μου = Δεν μ' αρέσει, το απεχθάνομαι.

[42] Ξα σου = Η απόφαση είναι δική σου/ Κάνε ό,τι νομίζεις.

[43] Θα κοριζάσω = Διψάω πάρα πολύ.

[44] Πιλάφι θαν έχει κοντώ γη μακαρόνια = Τι φαγητά θα έχει άραγε στον γάμο;

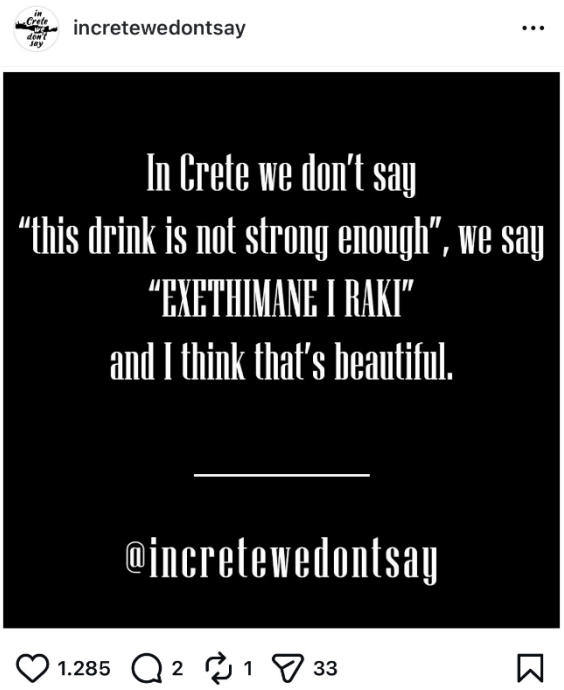
45

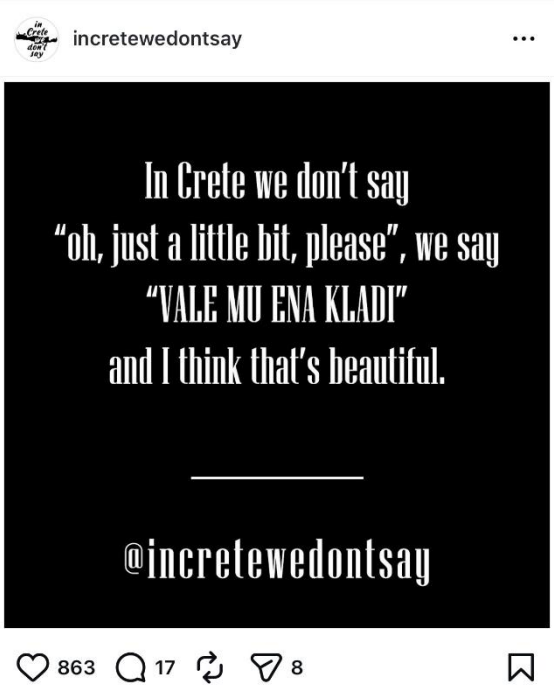
46

47

48

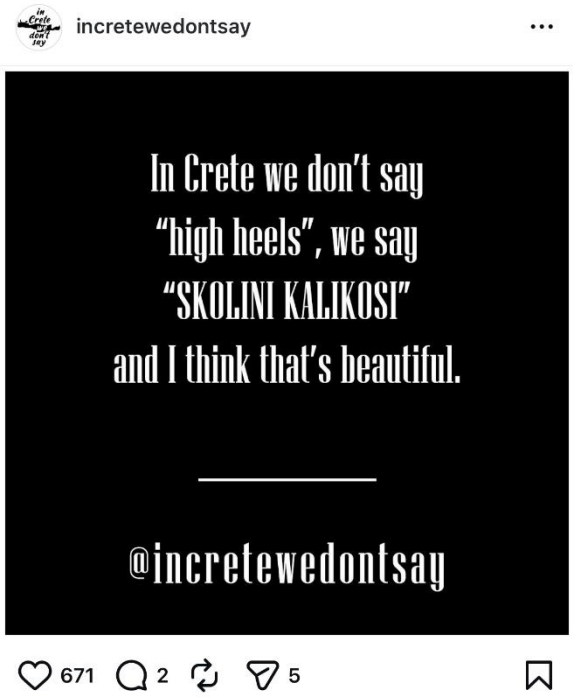
[45] Έχω μπει στο σβούρο = Εθίστηκα.

[46] Εκακόβαλα = Ανησύχησα, έκανα άσχημες σκέψεις.

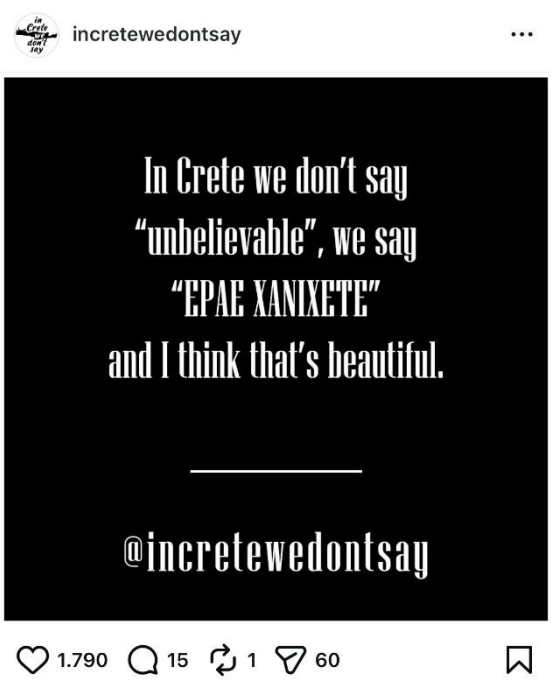
[47] Εξεθύμανε η ρακή = Το ποτό δεν είναι "δυνατό".

[48] Βάλε μου ένα κλαδί = Θέλω πολύ λίγο.

49

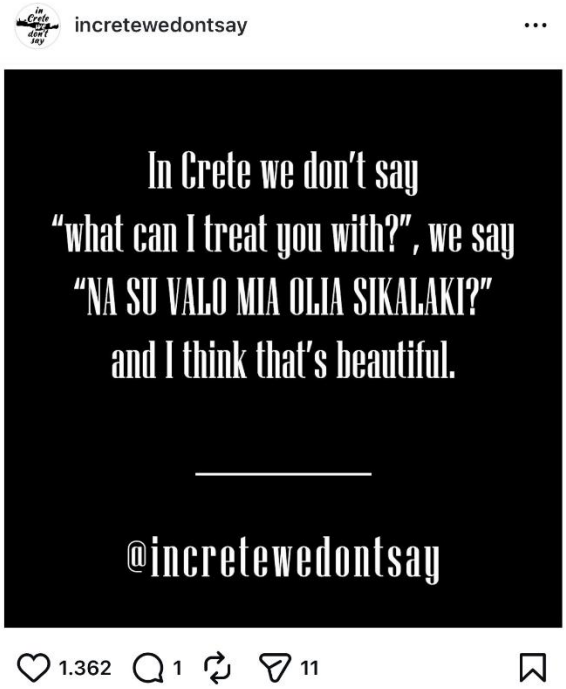
50

51

52

[49] Σκολινή καλίκωση = Ψηλοτάκουνα παπούτσια.

[50] Έπαέ ξανοίξετε = Δεν το πιστεύω!

[51] Θα σε καταστέσω = Θα σε κανονίσω.

[52] Να σου βάλω μια ολιά συκαλάκι; = Τι να σε κεράσω;

53

54

55

56

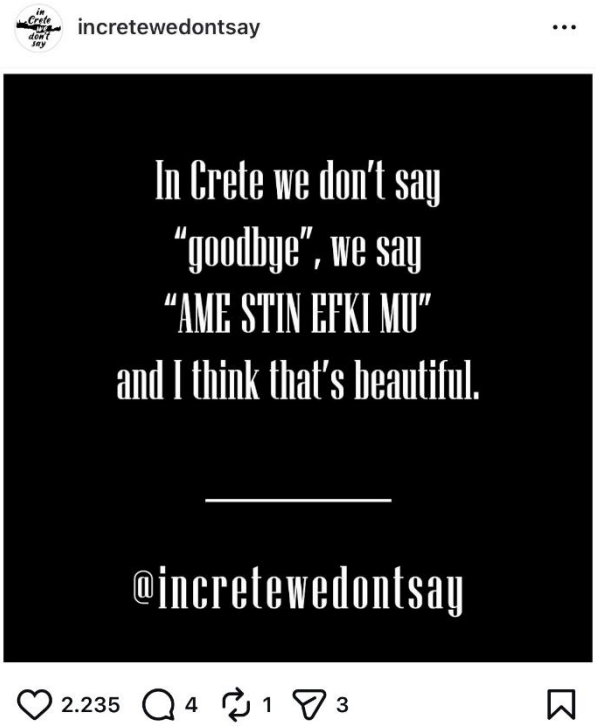
[53] Θα το σκαμπιλίσω = Η υπομονή μου εξαντλείται.

[54] Ε τσι παντέρμες εποχές = Αναπολώ τα χρόνια που πέρασαν.

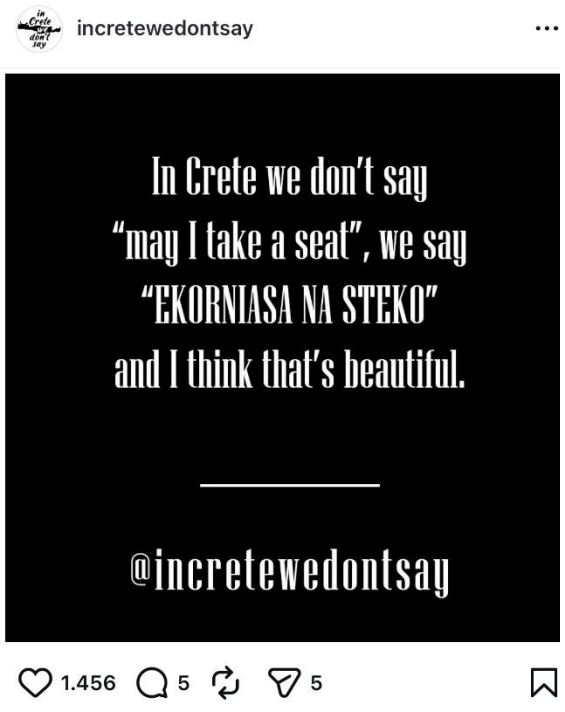
[55] Πάμε στσι χοχλιούς; = Πάμε να μαζέψουμε σαλιγκάρια;

[56] Σάντολος = Νονός.

57

58

59

60

[57] Άμε στην ευκή μου = Να πας στο καλό!

[58] Εκόρνιασα να στέκω = Μούδιασαν τα πόδια μου από την ορθοστασία.

[59] Κάτσε δα και σώπα = Μην σε νοιάζει και πολύ, πάρε το χαλαρά.

[60] Εμούγκρισα = Αυτό με πόνεσε υπερβολικά πολύ.

61

62

63

64

[61] Μπίζιλο = Πολύ δύσκολο/περίπλοκο.

[62] Μα πε στο λόγο σου = Σοβαρά μιλάς;

[63] Βαρεμένη είμαι = Είμαι έγκυος.

[64] Προξενιό = Συνοικέσιο

65

66

67

68

[65] Στένου = Περίμενε/Σταμάτα.

[66] Όλη μέρα με τριγουνίζει = Δεν μ' αφήνει σε ησυχία.

[67] Κρούβομαι = Δεν μπορώ να πάρω ανάσα.

[68] Αμπούμπουρα = Μπρούμυτα.

69

70

71

72

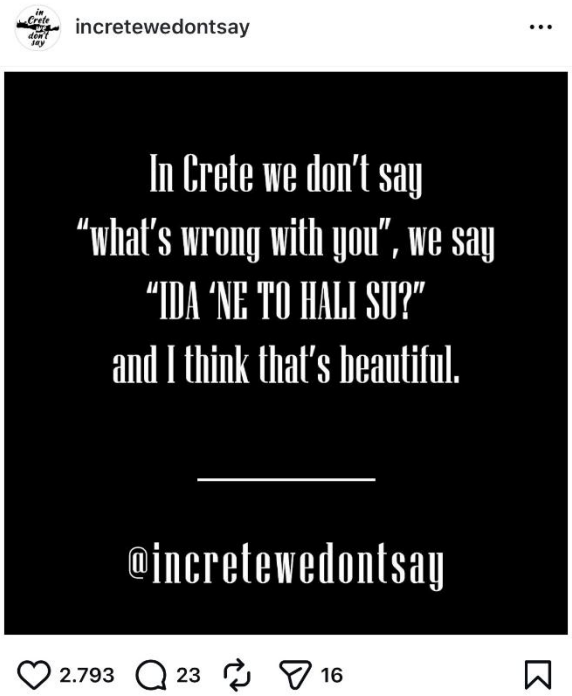
[69] Μιας κοπανιάς = Ξαφνικά.

[70] Είπαμε δα μια ολιά = Αρκετά!

[71] Έλα μρε παέ να μου συντράμεις = Έλα εδώ να με βοηθήσεις.

[72] Γιάντα; = Γιατί;

73

74

75

76

[73] Ιντά 'ναι το χάλι σου = Τι σου συμβαίνει;

[74] Α που να γαβρώσεις = Να κοκκαλώσεις, να μην μπορείς να κουνήσεις από τη θέση σου (χρησιμοποιείται ως κατάρα)

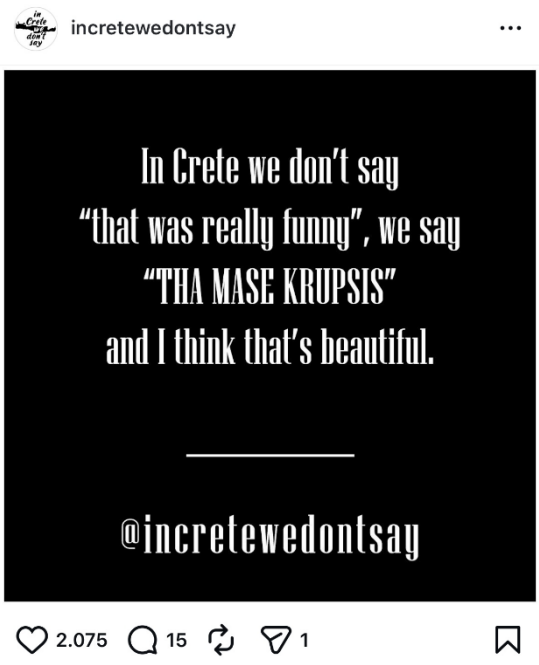
[75] Κατσά κατσά έλα = Έλα σιγά-σιγά.

[76] Μη με ταραχίζετε = Μην με αναστατώνετε.

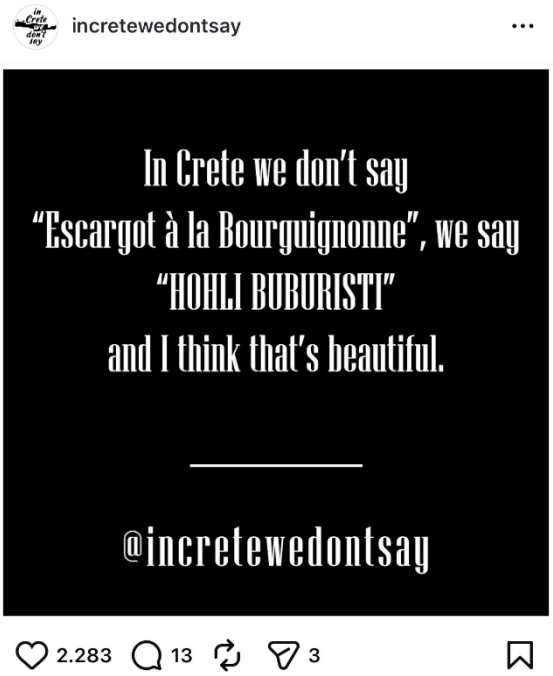
77

78

79

80

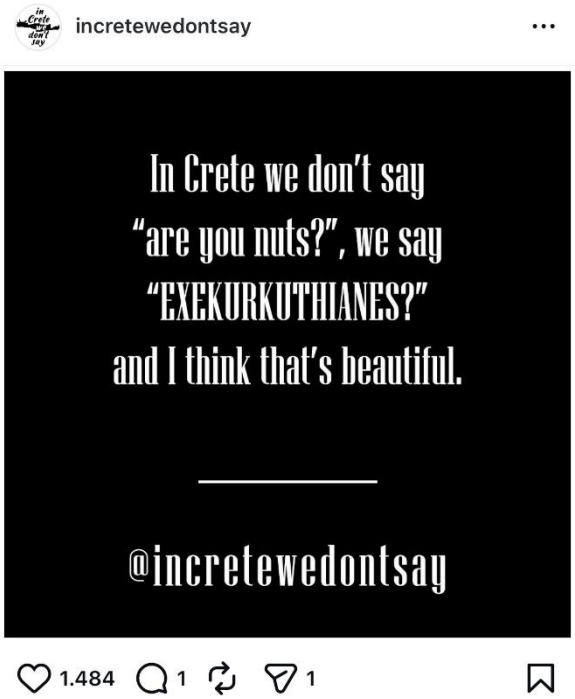
[77] Αναντράνισε μρε μια ολιά = Πάρε λίγο τα πάνω σου.

[78] Θα μας εκρούψεις = [μτφρ] «Γελάω με την ψυχή μου», «Έχει πονέσει η κοιλιά μου από το γέλιο» (για κυριολεκτική σημασία της λέξης, βλ. meme 67)

[79] Χοχλιοί μπουμπουριστοί = Σαλιγκάρια στο τηγάνι.

[80] Ξαναπέτηνε = Επανάλαβε.

81

82

83

84

[81] Εξεκουρκούθιανες; = Έχασες τα λογικά σου;

[82] Βγάνω φλούμπες = Δεν το αντέχω.

[83] Βλέπετε μη πάει στον κακό λαιμό = Μασάτε καλά το φαγητό σας.

[84] Θα τσουδίσομε = Έχει υπερβολική ζέστη.

85

86

87

88

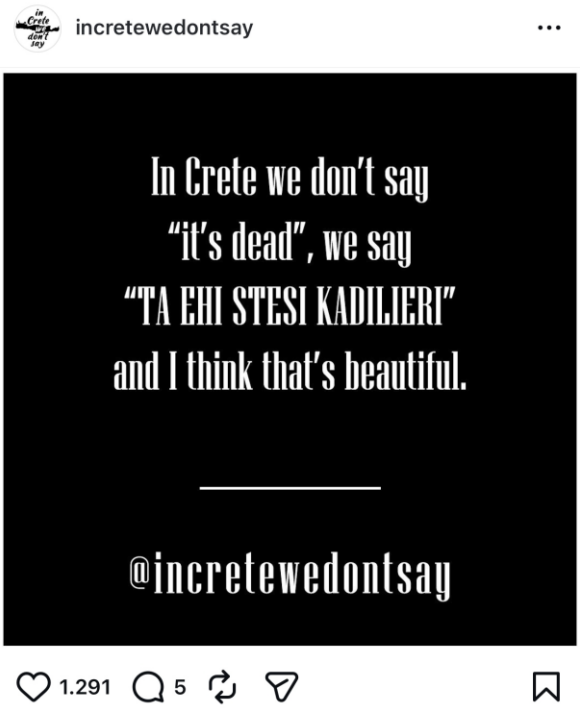
[85] Εξεμασκούλωσε = Βγήκε απ' τη θέση του.

[86] Έκαμές τα τρόχαλος = Κατέστρεψες τα πάντα.

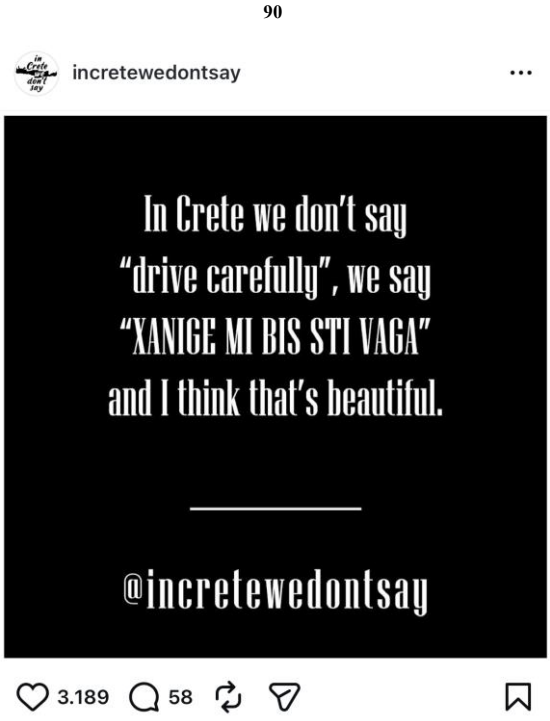
[87] Μα ίδια τσα = Έτσι ακριβώς.

[88] Ίντα μαγεροτσικαλιάζεις; = Τι μαγειρεύεις;

89

90

91

92

[89] Τα έχει στέσει καντηλιέρι = Είναι πεσμένος/η στο πάτωμα και έχει σηκωμένα τα πόδια/ [μτφρ.] Πέθανε.

[90] Ξάνοιγε μη μπεις στη βάγκα = Πρόσεχε μη πέσεις σε καμιά λακκούβα/ Να οδηγείς προσεκτικά.

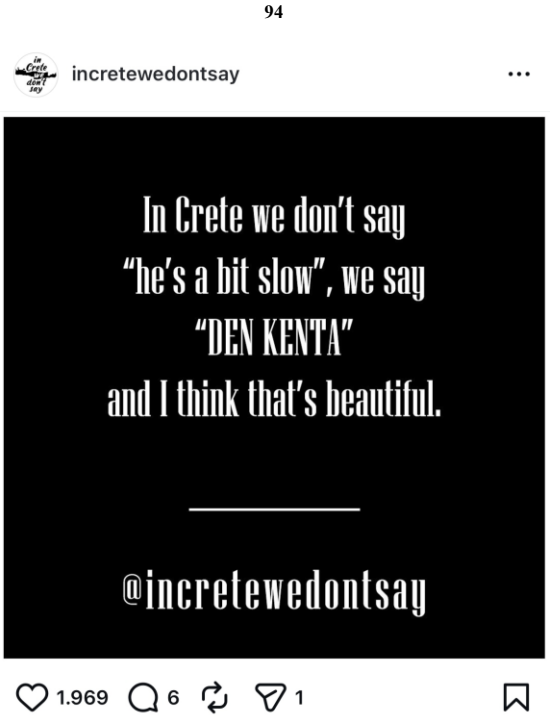
[91] Έφαέ με ο λιγαβρές σου = Σε σκέφτομαι συνεχώς.

[92] Χλαπατσίμπανα = Ενοχλητικά μουσικά όργανα (π.χ. Ντραμς).

93

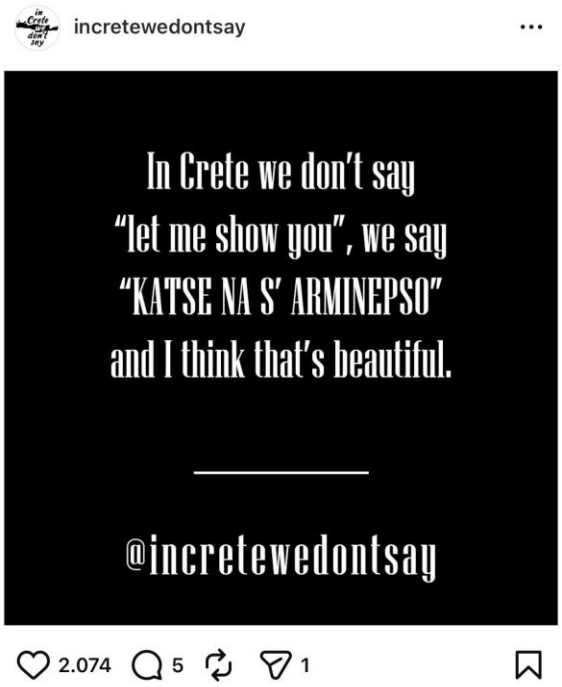
94

95

96

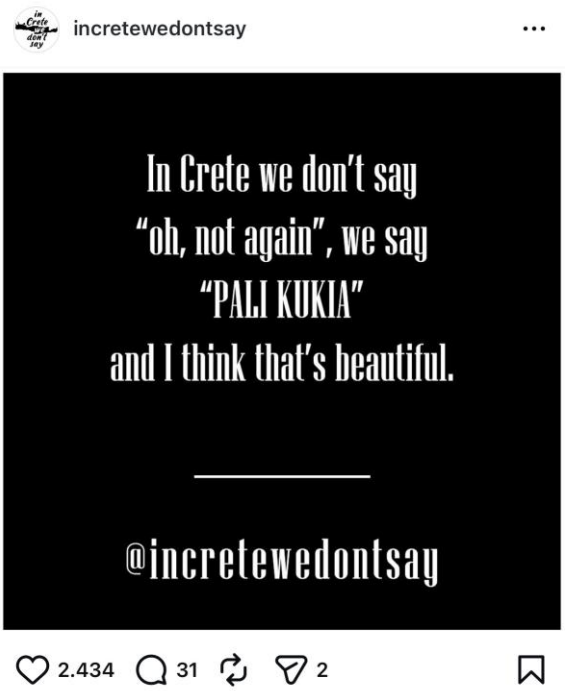
[93] Ετσά να τως εφρουκάσαι [μτφρ.] = Είναι κακή επιρροή, Μην τους ακούς.

[94] Δε κεντά = Δεν κάνει γρήγορα.

[95] Θα με τσαλοπατήσεις = Βλέπε πού πατάς.

[96] Κάτσε να σ' αρμινέψω = Έλα να σε συμβουλεύσω.

97

98

99

100

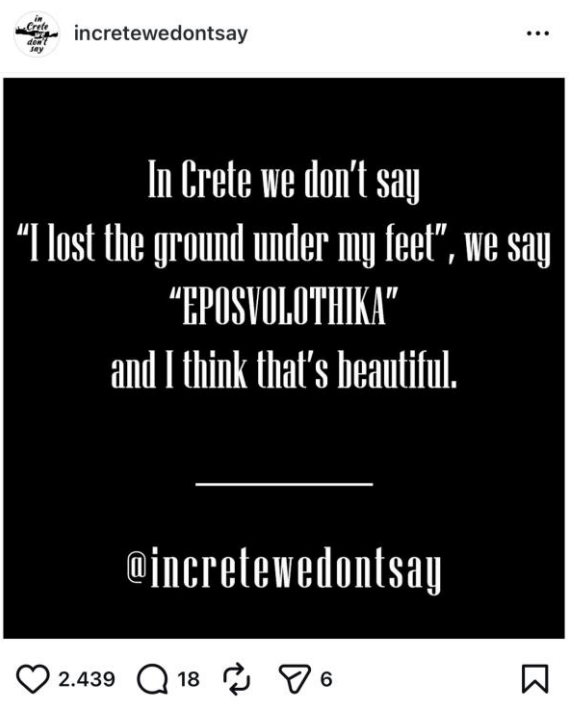
[97] Πάλι κουκιά = Άντε πάλι, πάλι τα ίδια.

[98] Μη με μπικίζεις = Μη με προκαλείς.

[99] Εστρουφήξανε τα μουτσούνια μου = Δε μου άρεσε καθόλου, ήταν απαίσιο.

[100] Εγίνηκα στάκα = Έγινα μούσκεμα στον ιδρώτα.

101

102

103

104

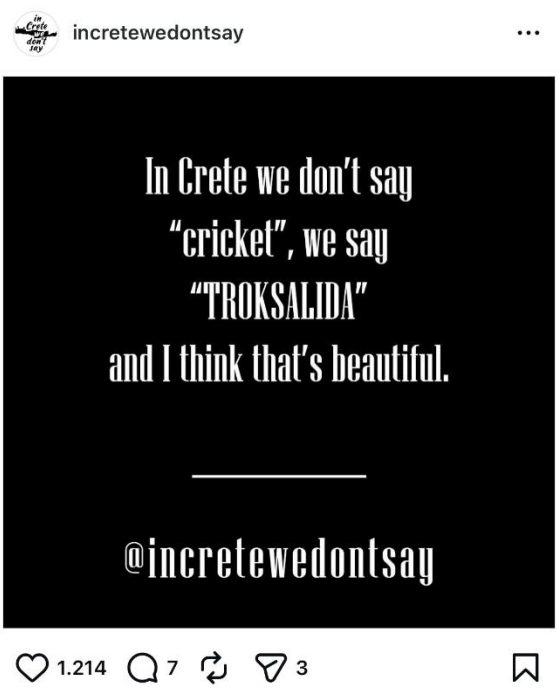

[101] Εποσβολώθηκα = Έμεινα άφωνος/η, "Έχασα τη γη κάτω από τα πόδια μου".
[102] Η κοιλιά μου νταντουλά = Πεινάω.
[103] Σέβου ένα ψιχάλι = Σεβάσου λίγο.
[104] Μονοκόρδι = Μια κι έξω.

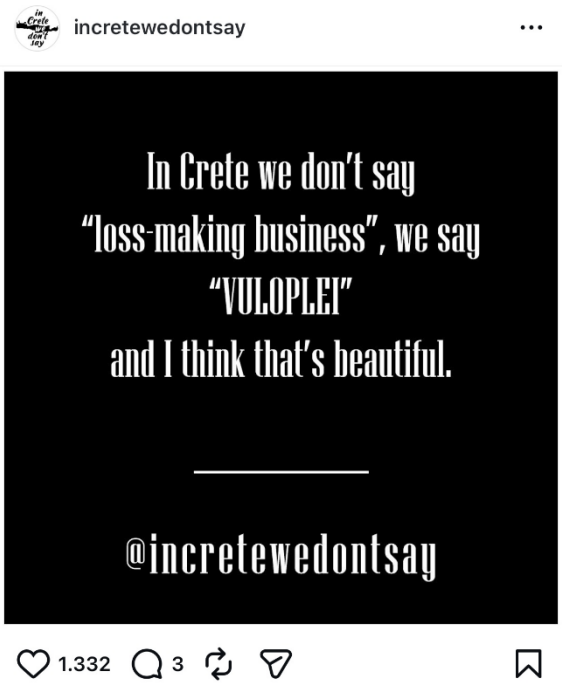
105

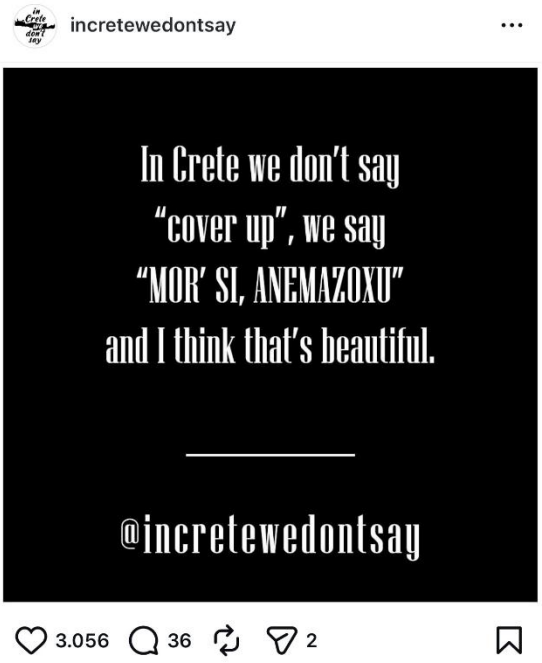
106

107

108

[105] Εξεκαζίκωσε η αίγα = Η κατσίκα έφυγε από εκεί που ήταν δεμένη/ χάθηκε.

[106] Τροξαλίδα = Τριζόνι.

[107] Βουλοπλέει = Μέτρια κατάσταση/ χαμένη υπόθεση.

[108] Μωρ' συ ανεμαζώξου = Μαζέψου λίγο.

109

110

111

112

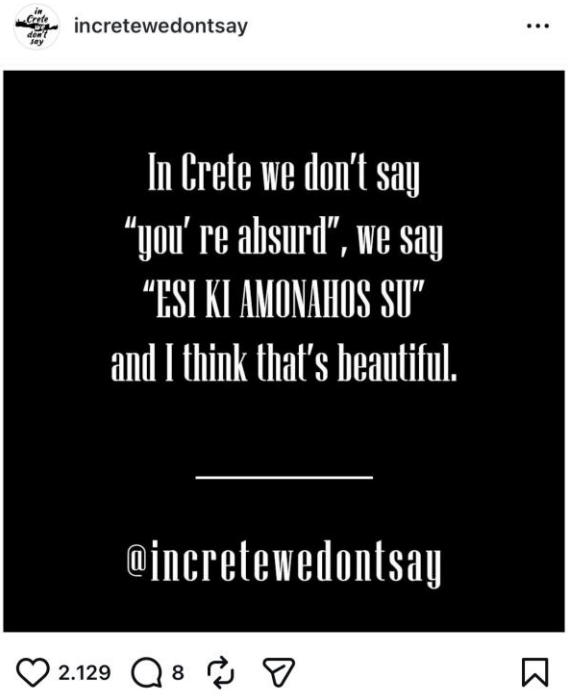
[109] Ποιανού 'σαι κι από που 'σαι = Μου φαίνεσαι γνωστή φυσιογνωμία.

[110] Στο εφτακάθαρο = Απροσδόκητα.

[111] Όι δα... = Έχω μείνει άφωνος/η.

[112] Λιγόψυχος = Ανυπόμονος/η.

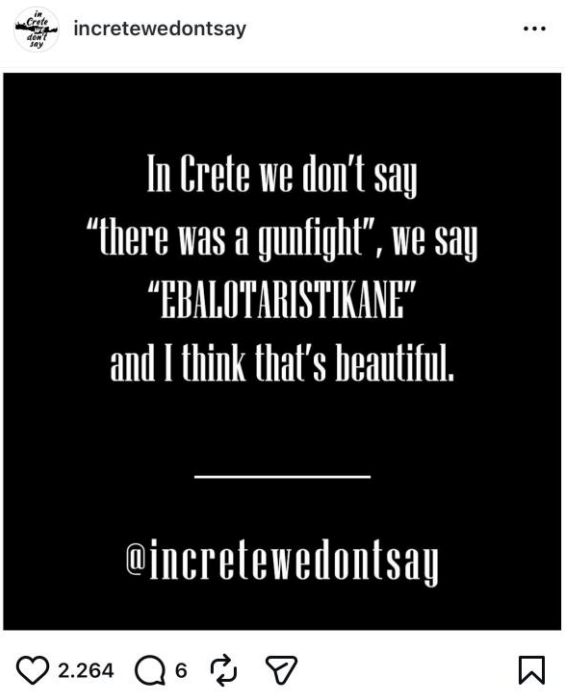
113

114

115

116

[113] Εσύ κι αμοναχός σου = Μόνος σου.

[114] Δε στένει τη μπούκα τζη = Δεν σταματάει να τρώει.

[115] Εμπαλωταριστήκανε = Πυροβόλησε ο ένας τον άλλον.

[116] Έτονε το χούι θα στο κόψω = Θα σου σταματήσω αυτή την κακή συνήθεια.

117

118

119

120

[117] Σεβντάς, σασμός και όξω = Έρωτας, ειρήνη, ελευθερία.

[118] Α να χαρώ χαρίνο το κι ανά χαρώ, χαρώ το = Τι γλυκό!

[119] Έπαέ έφταξε η χάρη σου; = Πώς βρέθηκες εσύ εδώ;

[120] Κακόψητα είναι τα κουκιά = Το φαγητό δεν έχει ψηθεί καλά.

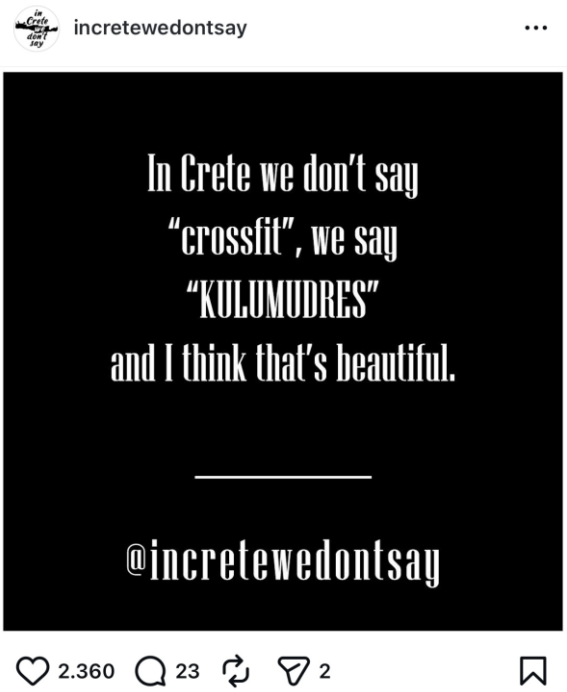
121

122

123

124

---

121 Εμπήκα στσι αστοιβίδες = Βρίσκομαι σε δύσκολη θέση.

122 Έχει φύγει το κοπέλι; = Που βρίσκεται η παραγγελία μου;

123 Κουλουμούντρες = Κωλοτούμπες.

124 Λίγη τη σβούρα σου = Σταμάτα να γκρινιάζεις, να παραπονιέσαι.

125

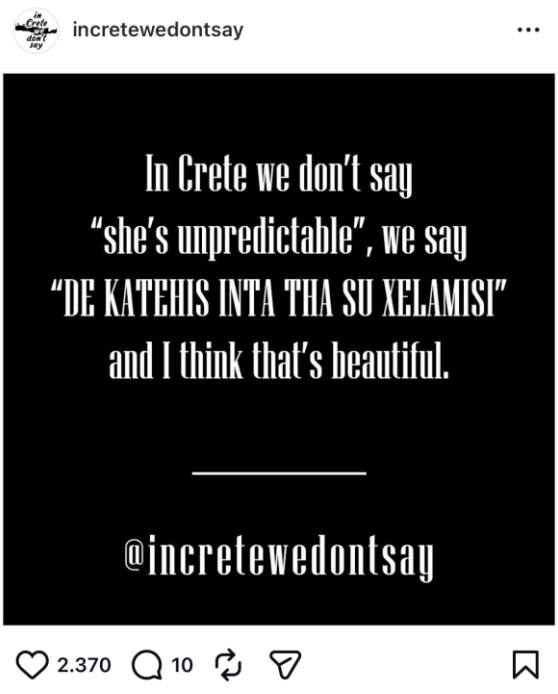
126

127

128

[125] Θα μισερωθείτε = Θα χτυπήσετε!

[126] Ίντα κατσικανταρεύεις; = Γιατί κάνεις τόση φασαρία;

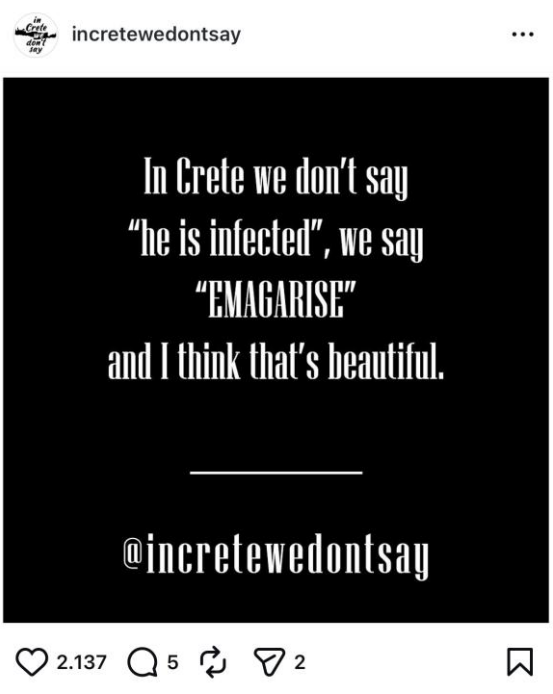
[127] Εβίβα των καλών αντρώς = Εις υγείαν!

[128] Δε κατέχεις ίντα θα σου ξελαμίσει = Αυτός/ή είναι απρόβλεπτος/η.

129

130

131

132

[129] Θα σε κόψει πόντα = Θα κρυώσεις.

[130] Εμαγάρισε = Λέρωσε, βρώμισε.

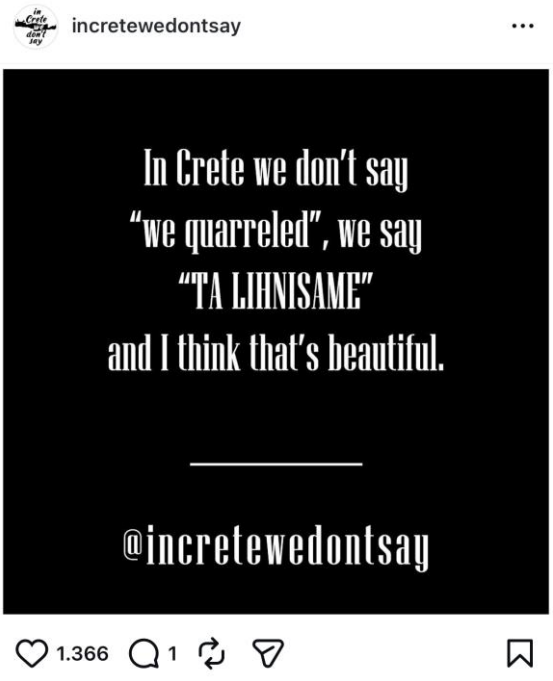
[131] Που κατασκοτώθηκες; = Που χτύπησες τόσο άσχημα;

[132] Κατσιφάρα = Ομίχλη.

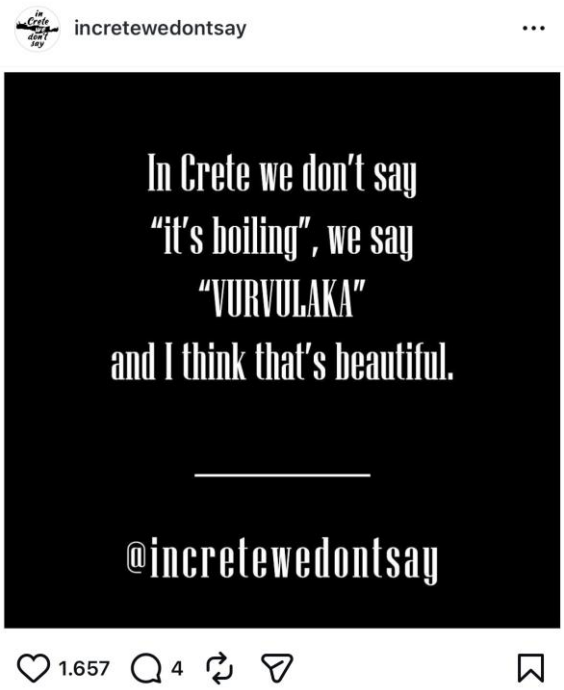
133

134

135

136

[133] Μη με ξανοίγεις καθόλου = Μη με κοιτάς εμένα, δεν έφταιγα εγώ.

[134] Τα λιχνίσαμε = Τα χαλάσαμε, χωρίσαμε.

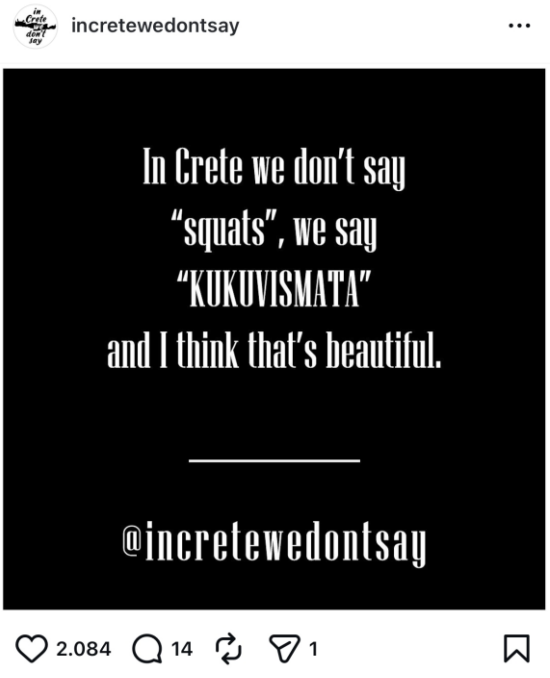
[135] Βουρβουλακά = Βράζει.

[136] Ανεκερώνομαι = Το αποστρέφομαι, μου προκαλεί αηδία.

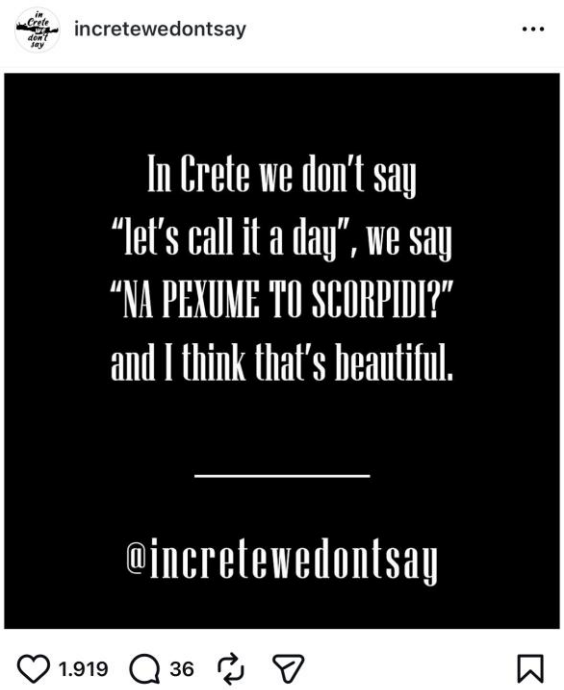
137

138

139

140

[137] Γιάε με = Πρόσεξέ με, κοίτα με.

[138] Κουκουβίσματα = στάση σώματος με τα πόδια σε ορθή γωνία

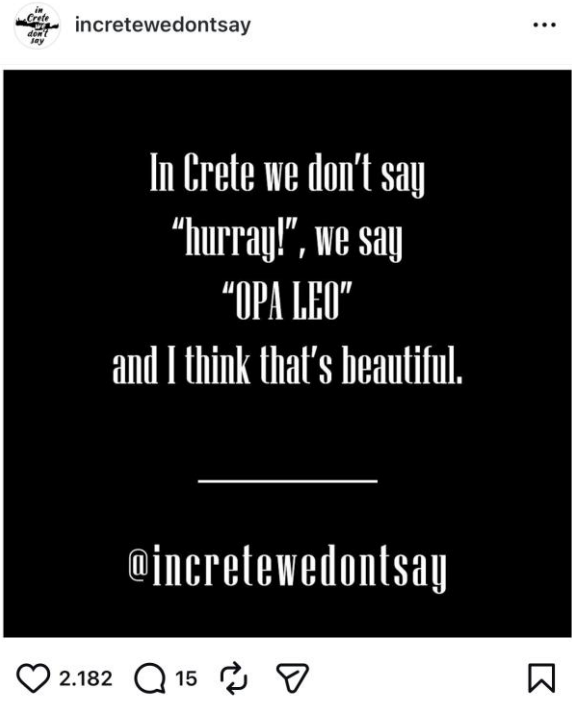
[139] Να παίξουμε το σκορπίδι = Να φύγουμε, "Να το διαλύσουμε".

[140] Κάμε του ένα βραστάρι = Φτιάξε του ένα τσάι.

141

142

143

144

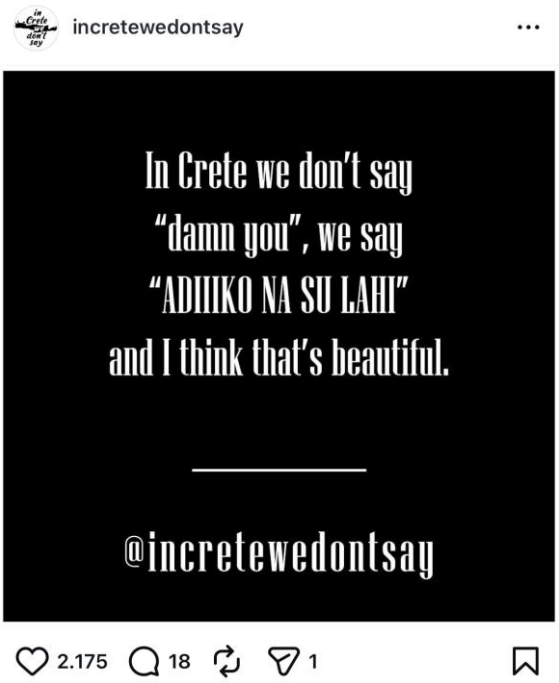
[141] Βάλ' του μια γαζόζα = Κέρασέ τον ένα αναψυκτικό.

[142] Όπα λέω! = Ζήτω!

[143] Σήμωσε για δε σε βγάνω = Πλησίασε γιατί δεν σε βλέπω.

[144] Με τσ' υγείες σας = Τελείωσε ο χορός.

145

146

147

148

[145] Αδίικο να σου λάχει = Ανάθεμά σε.

[146] Αυτή τον έχει καβαλικέψει = Αυταρχική σύζυγος.

[147] Λείπε μου = Άσε με στην ησυχία μου, παράτα με.

[148] Τόπο = Κάνε χώρο.

149

150

151

152

[149] Μάχιαλά σου κοπελιά = Είσαι πανέμορφη.

[150] Αυτός πετά τσούρλους = Είναι χαζός, Μην τον εμπιστεύεσαι.

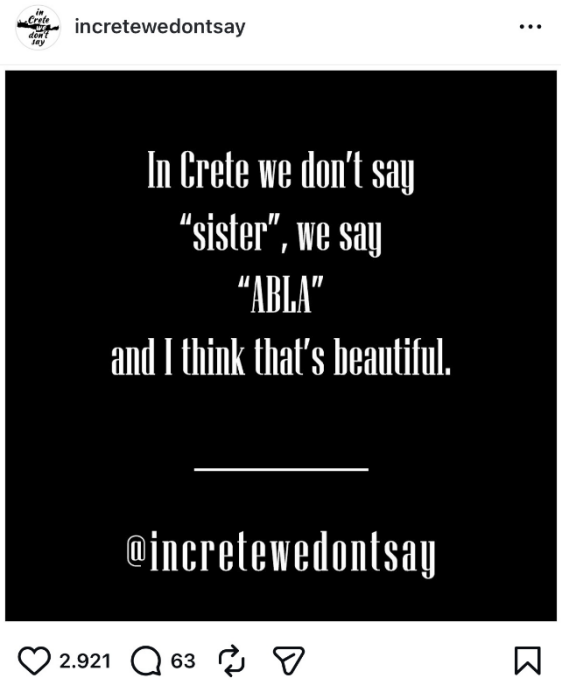
[151] Καλά μας είναι 'δα = Είναι ώρα να φύγουμε.

[152] Ξάνοιγε μην το κάμεις ψίχαλα = Πρόσεχε μην το καταστρέψεις.

153

154

155

156

[153] Εδά σαλεύουν οι χοχλιοί = Αυτήν την περίοδο βγαίνουν τα σαλιγκάρια (δηλ. Ξεκίνησαν οι βροχές)

[154] Αμπλά = Αδελφή.

[155] Κουμπάρα θα τηνε κάμομε τη ΔΕΗ; = Σβήστε τα φώτα.

[156] Ίντα θα πογενούμε; = Τι θα κάνουμε;

157

158

159

160

[157] Ανεμαζώχτηκες; = Γύρισες επιτέλους;

[158] Στο σπίτι θα σας εστολίσω = Θα τα πούμε στο σπίτι…

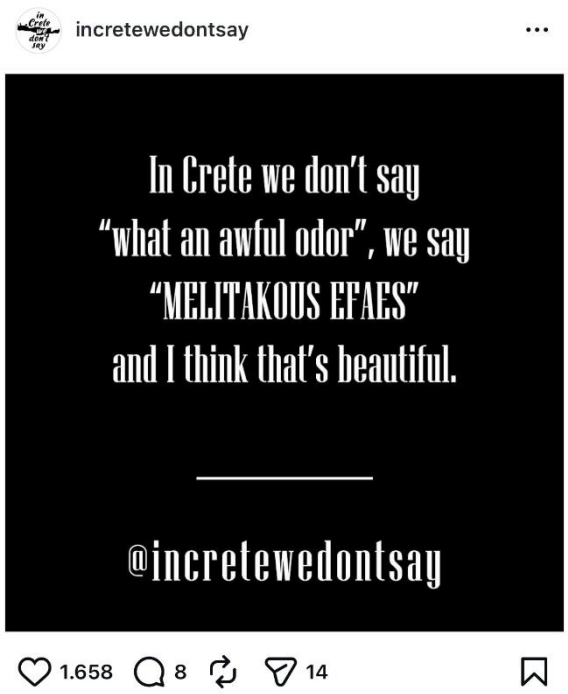
[159] Ό,τι θωρρείς, γράψε = Ότι είναι, είναι.

[160] Ποιος σε ξει και ξέσε; = Γιατί ασχολείσαι;/ Μην ανακατεύεσαι.

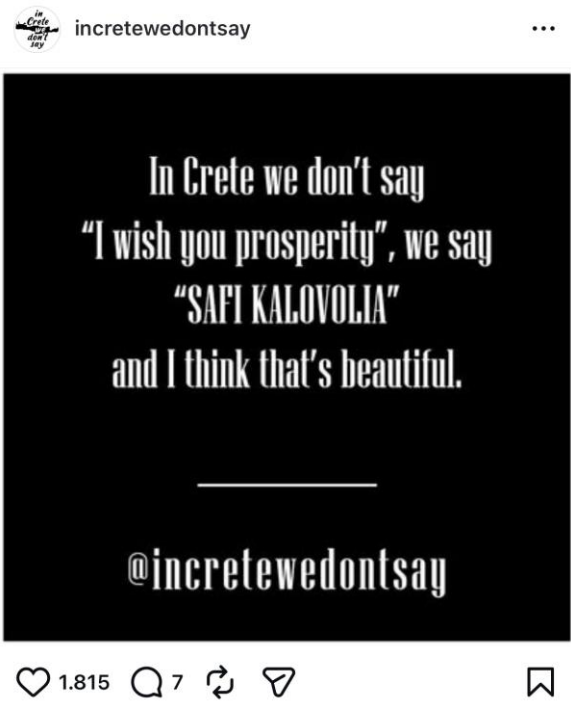
161

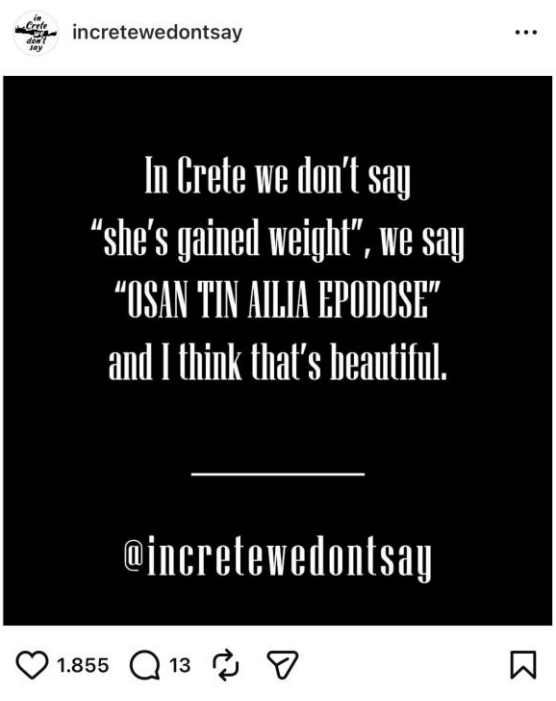
162

163

164

[161] Να πέσουνε θέλει τα ντόδια σας = Θα χαλάσουν τα δόντια σας.

[162] Μελιτάκους έφαες; = Τι απαίσια μυρωδιά!

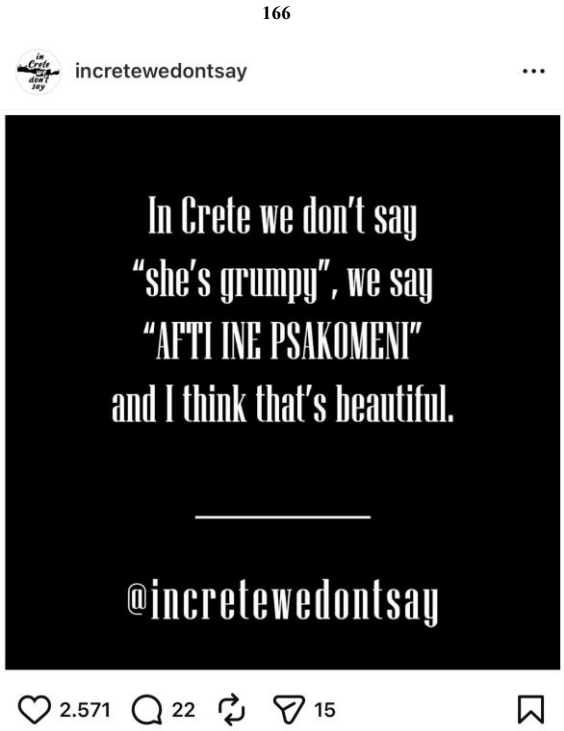
[163] Σαφί καλοβολιά = Όλα τα καλά στο δρόμο σου.

[164] Ωσάν την αϊλιά επόδωσε = Είναι υπέρβαρη.

165

166

167

168

[165] Κιααα = Όχι, αποκλείεται.

[166] Αυτή είναι ψακωμένη = Είναι ιδιότροπη, κακότροπη, παράξενη.

[167] Μη σε πιάσει στη μπούκα τζη = Κουτσομπόλα, Μη σε πιάσει στο στόμα της.

[168] Ανέ σ' ακούει, κάμε το = Αν νομίζεις ότι είναι σωστό, κάνε το.

169

170

171

172

[169] Το κουλούκι μοντέρνει = Προσοχή στον σκύλο, είναι άγριος.

[170] Έχει πιάσει το Θεό απ' τον πόδα = Νομίζει ότι είναι κάτι το ξεχωριστό.

[171] Εγανάχτησα να σηκωθώ = Δυσκολεύτηκα να ξυπνήσω, παρακοιμήθηκα.

[172] Θα με πιάσει κατασκέπαση = Θα μελαγχολήσω.

173

174

175

176

[173] Χάσκε = Άνοιξε το στόμα σου.

[174] Βρωμεί η δουλειά = Κάτι δεν πάει καλά/ «Κάποιο λάκκο έχει η φάβα».

[175] Δε πάει η μέρα ντρέτα = Όλα στραβά μού πάνε από το πρωί.

[176] Ραδίκιο θέτε; = Θα πάρετε λαχανικά;

177

178

179

180

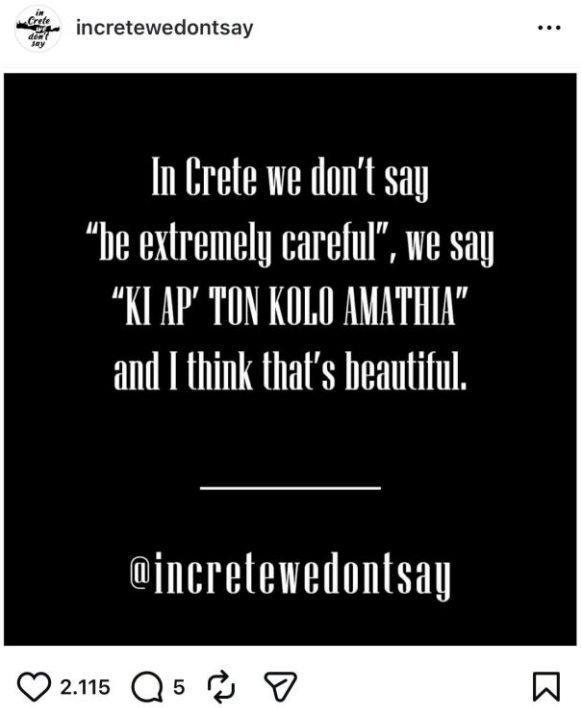
[177] Δε του φτούνε μουδ' οι μύγες = Δεν του δίνει κανείς σημασία.

[178] Την άλλη βόλτα = Την επόμενη φορά.

[179] Καλιά να περισσέψουνε παρά να λειφτούμε = Πάρτε λίγα παραπάνω.

[180] Σε δίνει ο κύρης σου; = Θα με παντρευτείς;

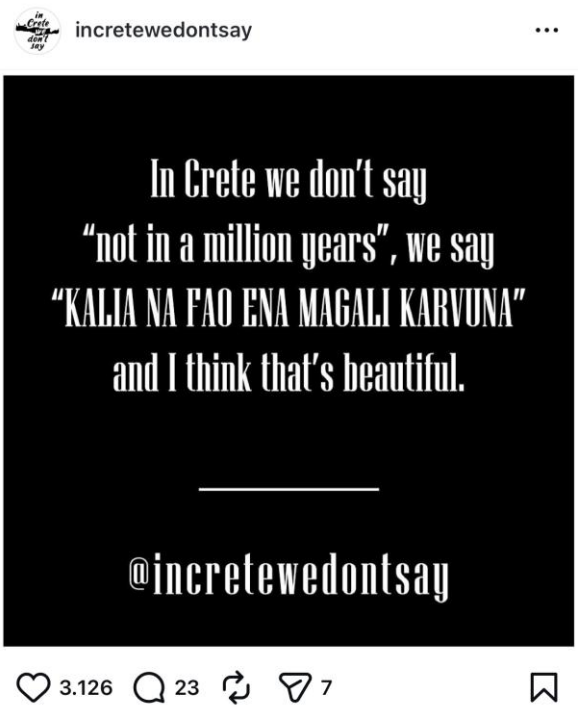
181

182

183

184

---

[181] Κι απ' τον κώλο αμάθια = Να έχεις "τα μάτια σου δεκατέσσερα".

[182] Σαρικόπιτες = Γαμήλια εδέσματα (*Οι σαρικόπιτες είναι στριφτές πίτες, ψημένες στο τηγάνι, γεμιστές με φέτα ή ξινή μυζήθρα. Την ονομασία τους την οφείλουν στο περίτεχνο τύλιγμά τους, το οποίο θυμίζει το παραδοσιακό κρητικό σαρίκι που φορούν στο κεφάλι οι Κρητικοί. Προσφέρονται συχνά στους κρητικούς γάμους ως κέρασμα και σερβίρονται σκέτες ή με μέλι.*)

[183] Καλιά να φάω ένα μαγκάλι κάρβουνα = Δεν υπάρχει περίπτωση να κάνω αυτό που μου ζητάς.

[184] Δε γροικώ γιατ' είσαι αλάργο = Δεν μπορώ να σε ακούσω γιατί είσαι μακριά.

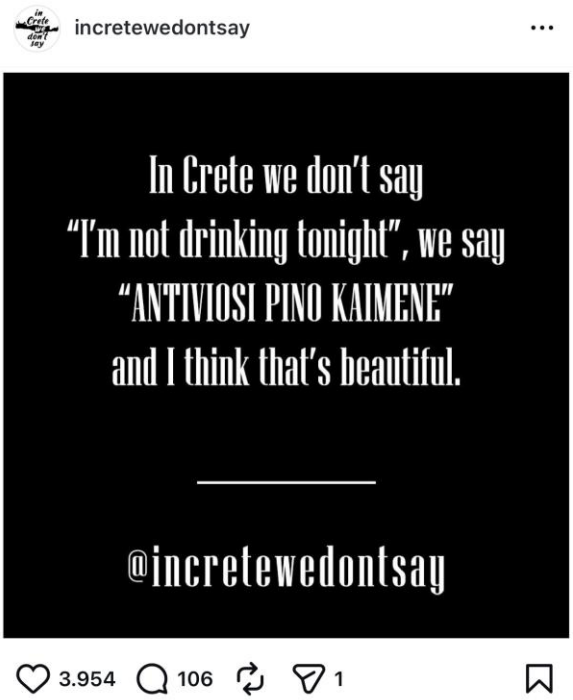
185

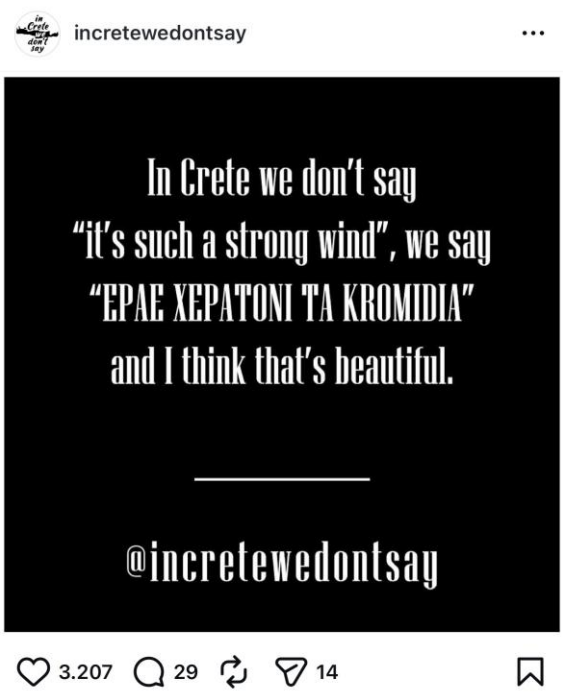
186

187

188

[185] Γιάε μια μαγαρισά = Απατεώνας.

[186] Ναι, λόγω τιμής = Στο λόγο μου.../ Στ' ορκίζομαι...

[187] Αντιβίωση πίνω καημένε = Δεν κάνει να πιω απόψε, γιατί έχω σοβαρό λόγο.

[188] Έπαέ ξεπατώνει τα κρομμύδια = Φυσάει πάρα πολύ.

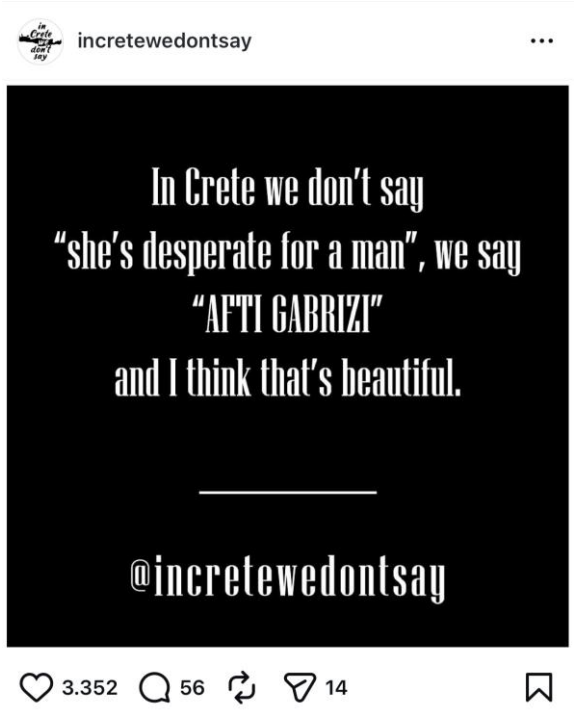
189

190

191

192

[189] Το κουλουκάκι γούζεται = Το κουτάβι παραπονιέται.

[190] Όντε πορίζω, σάζομαι = Είμαι πολύ εμφανίσιμος/εμφανίσιμη απόψε.

[191] Αυτή γαμπρίζει = Ψάχνει απεγνωσμένα να βρει άντρα.

[192] Μα πε μου ήντα του ρέχτηκες = Τι του βρήκες;

193

194

195

196

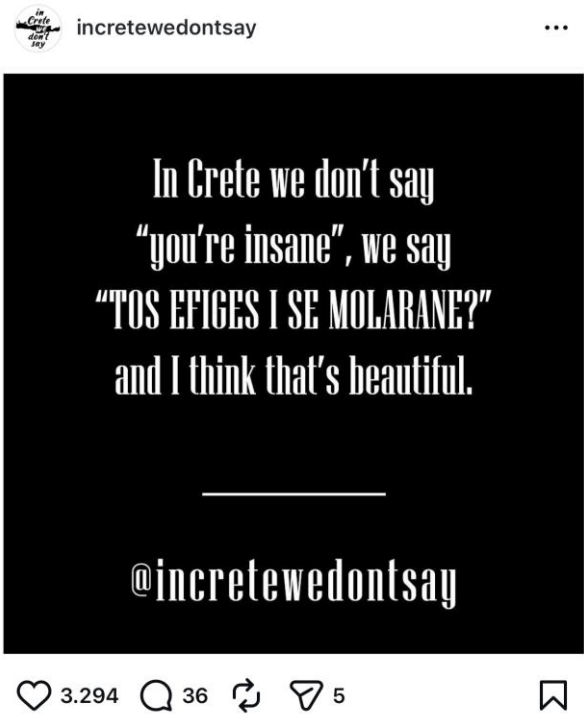
[193] Δε τη κουλαντρίζω μπλιο = Δεν μπορώ να την διαχειριστώ.

[194] Απ' το πρωί διαρμίζομαι = Καθαρίζω από το πρωί.

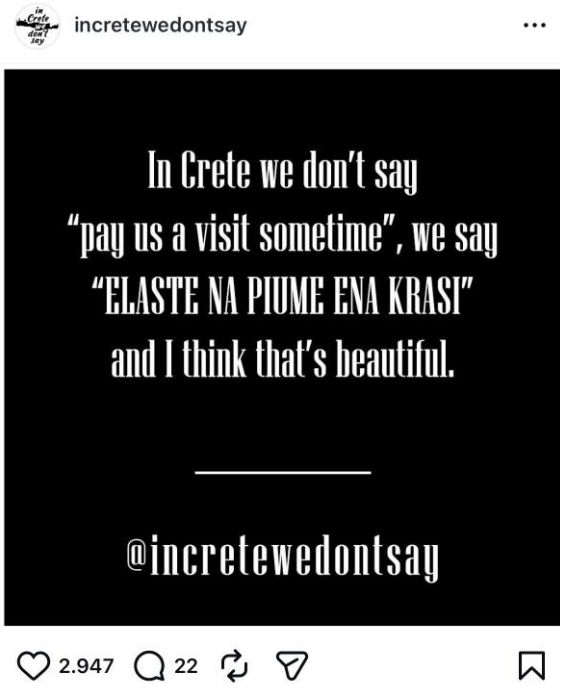
[195] Στο χίντι χίντι κακομοίρη = Οριακά/ Πολύ κοντά/ Παρά λίγο.

[196] Εσύ μας επόλειπες = Εσύ μας έλειπες/ Δεν σε περίμενα.

197

198

199

200

[197] Τως έφυγες ή σε μωλάρανε; = Είσαι τρελός.

[198] Ελάστε να πιούμε ένα κρασί = Ελάτε να σας κάνουμε το τραπέζι.

[199] Όχιάλος = Όχι, μην αγχώνεσαι/ Πρόβλημά σου, αφού δεν θέλεις.

[200] Πέντε βούγια δυο μουσκάρια = Δεν μαθαίνει εύκολα, δυσκολεύεται.

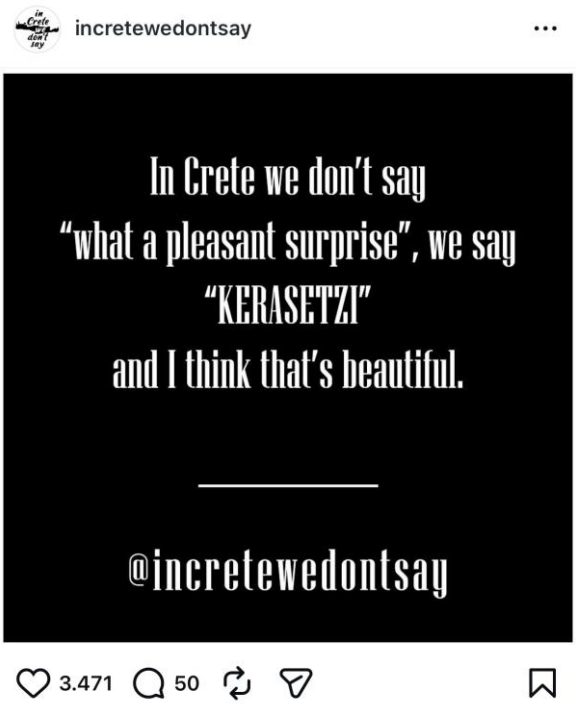
201

202

203

204

[201] Παπούτσι = Τέλος, λήξη/ Φεύγουμε.

[202] Έτωνέ το νερό μαδεί τσι όρνιθες = Το νερό είναι υπερβολικά ζεστό, καίει.

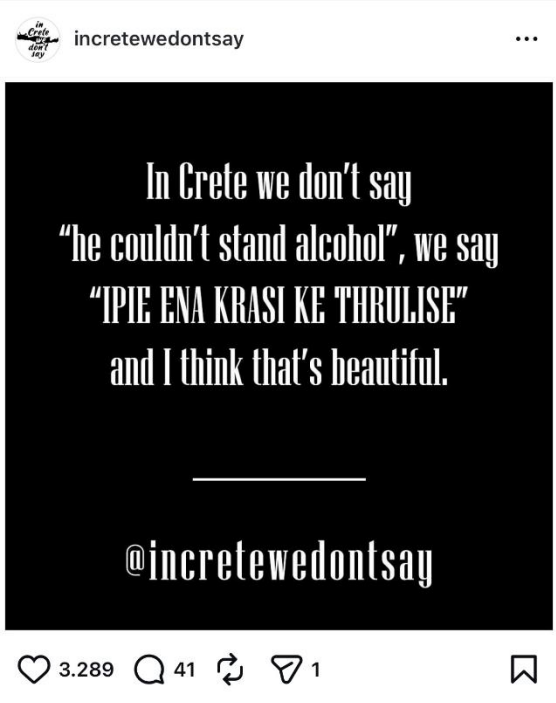
[203] Κέρασέ τζι = Τι ευχάριστη έκπληξη!, Πόσο χαίρομαι που σας βλέπω!

[204] Έκαμές τα χουμά κουτάλι = Τα έκανες όλα άνω-κάτω.

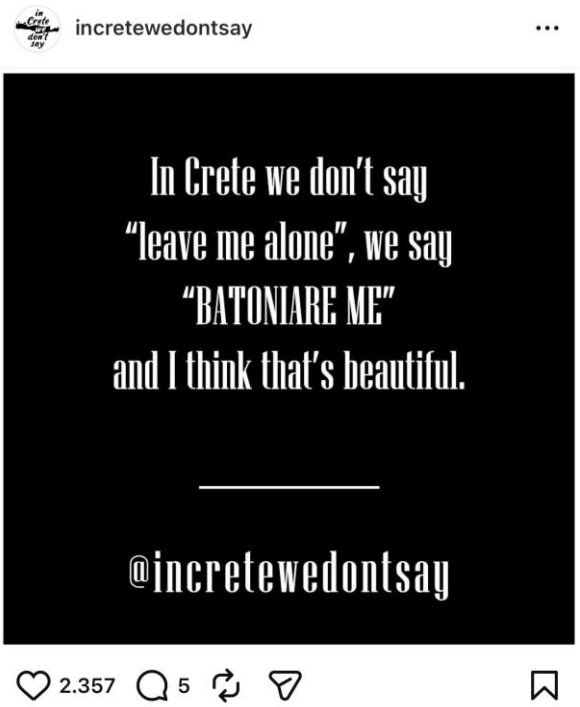
205

206

207

208

[205] Δε φέγγω vs Δε βλέπω μπροστά μου/ Νυστάζω πάρα πολύ.

[206] Ήπιε ένα κρασί και θρούλησε = "Δεν σηκώνει" το αλκοόλ.

[207] Μπατόνιαρέ με = Άσε με ήσυχο, Παράτα με.

[208] Δε γιαγιέρνω μόνο ξέγνοιασε = Δεν πρόκειται να γυρίσω, μην αγχώνεσαι.

209

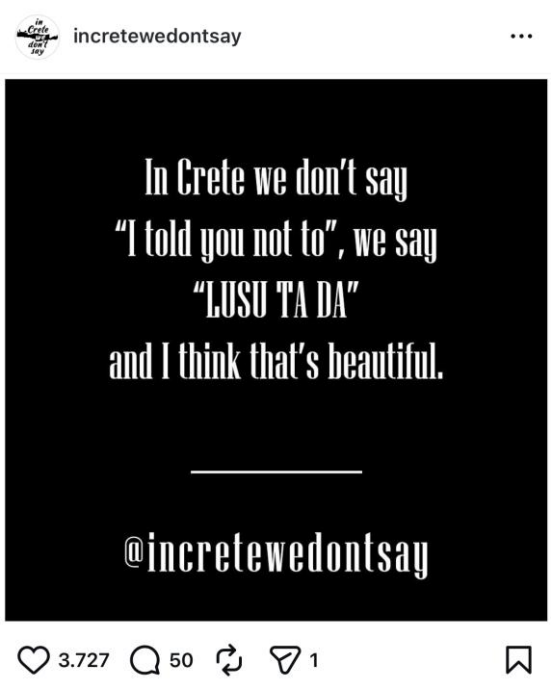
210

211

212

[209] Αγλάκα κακομοίρη = Τρέχα όσο πιο γρήγορα μπορείς.

[210] Που πας μ' ετσέ κρυγιότι; = Που θα πας με τέτοιο κρύο;

[211] Ντούκου και ξαναντούκου = Ξανά και ξανά.

[212] Λούσου τα 'δα = Τώρα θα υποστείς τις συνέπειες.

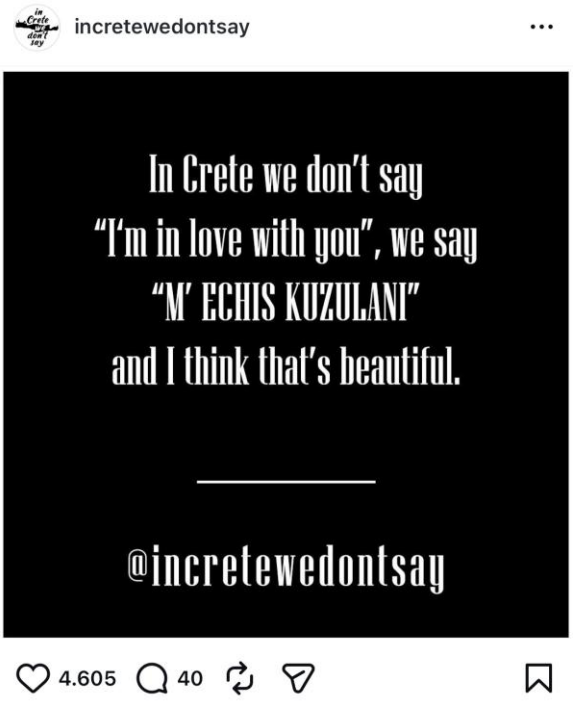
213

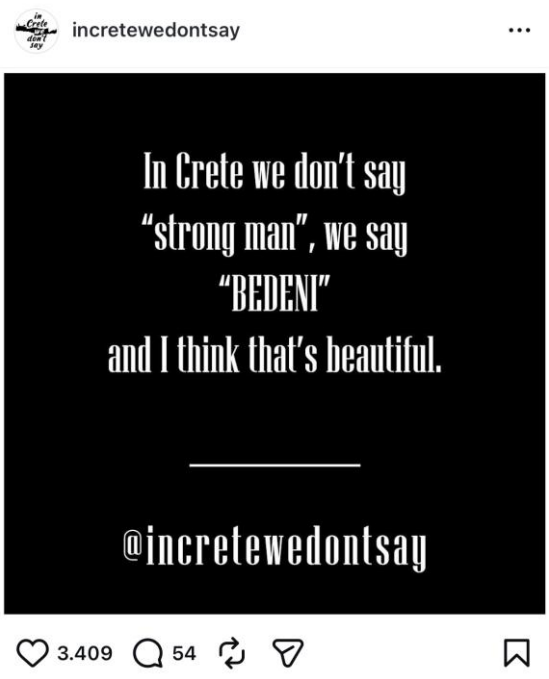
214

215

216

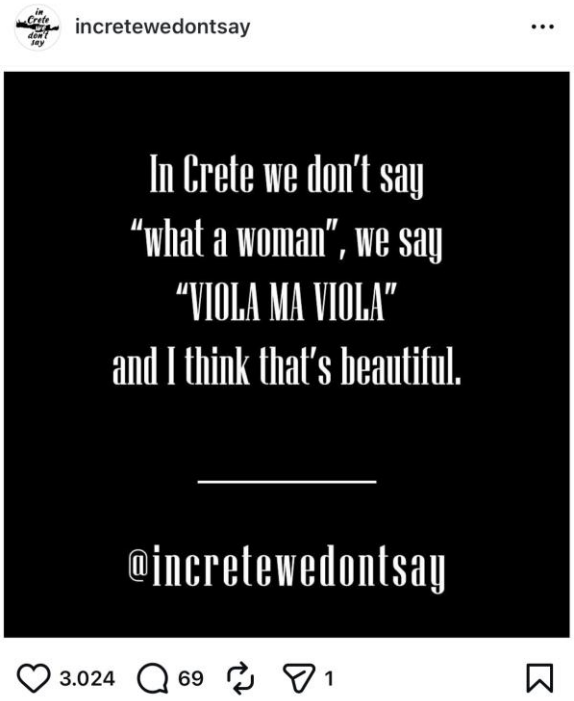
[213] Σιγά μη κρουφτείς = Πρόσεχε μην πλαντάξεις.

[214] Τσίτα κόρδα η γυναίκα = Λιποθύμησε.

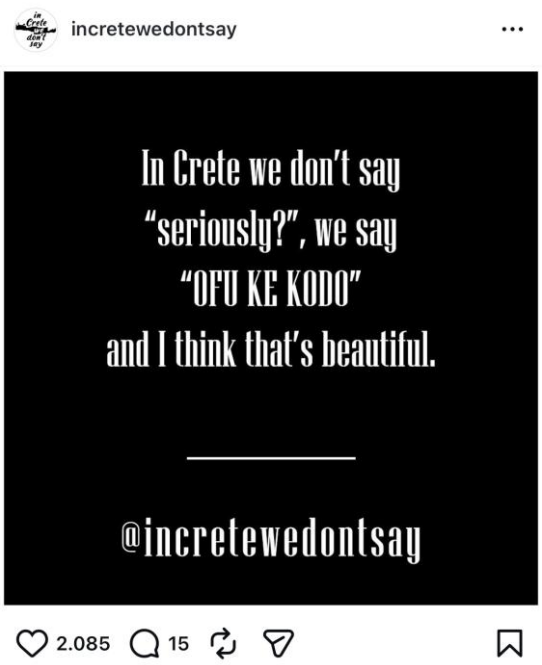
[215] Μ' έχεις κουζουλάνει = Μ' έχεις τρελάνει/ Είμαι ερωτευμένος/η μαζί σου.

[216] Μπεντένι = Πάρα πολύ δυνατός.

217

218

219

220

[217] Βιόλα μα βιόλα = Κούκλα, πανέμορφη.

[218] Ώφου και κοντώ... = Αλήθεια;, Έχει γούστο να…

[219] Να μαγαρίσει θες το σπίτι = Θα λερώσεις το σπίτι, άσε τα παπούτσια σου απ' έξω.

[220] Κάμε κολάι = Μερίμνησε γι' αυτό, Κάνε κουμάντο.

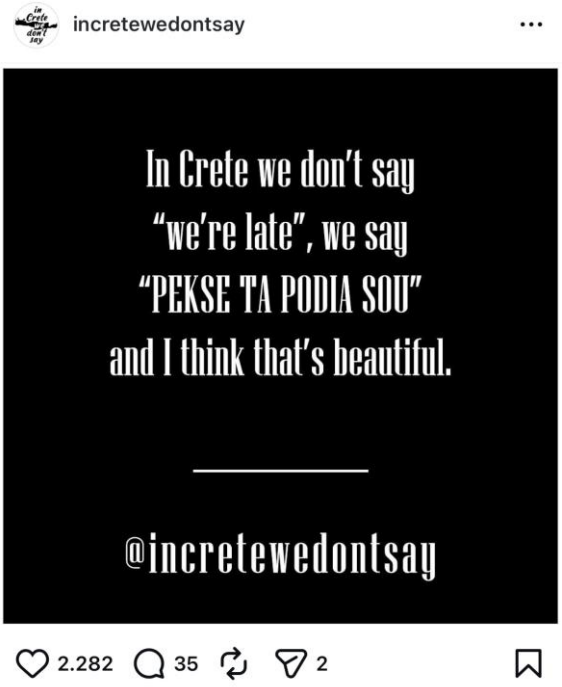
221

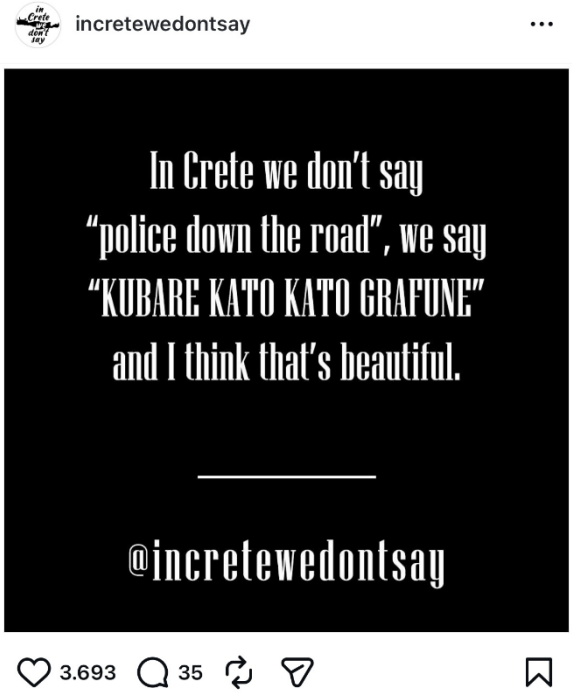
222

223

224

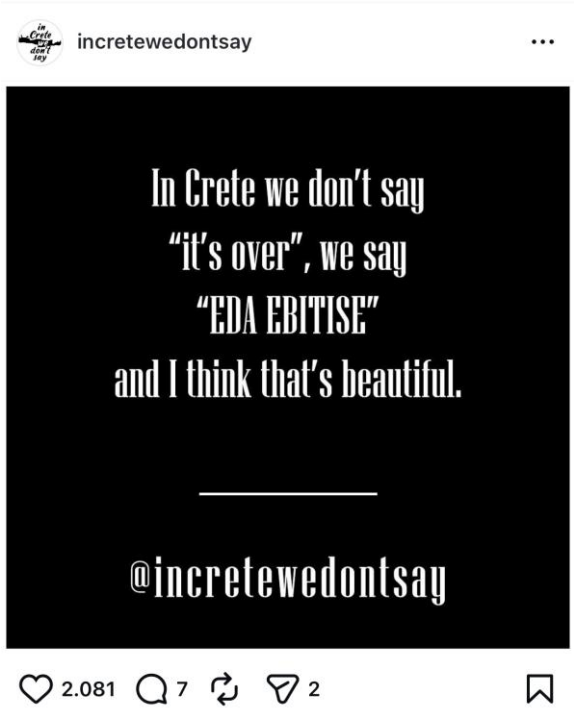

[221] Εεε μαυροκακορίζικο = Καημένε/ Σε λυπάμαι.
[222] Για τον τίμιο σταυρό = Αν είναι δυνατόν!
[223] Παίξε τα πόδια σου = Βιάσου!, Κάνε γρήγορα!
[224] Κουμπάρε, κάτω κάτω γράφουνε = Πιο κάτω υπάρχει αστυνομία.

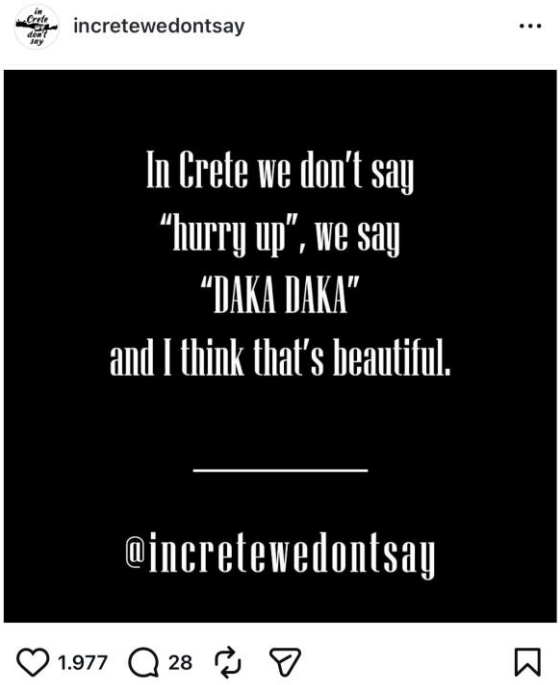
225

226

227

228

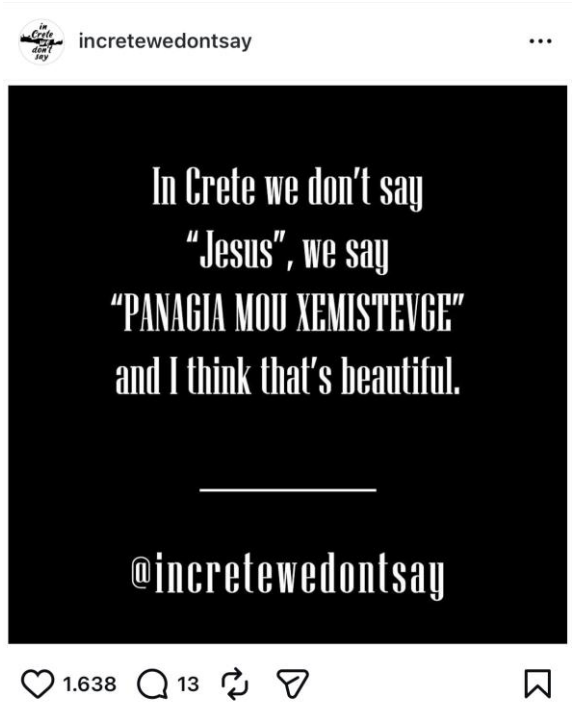
[225] Εκαλημέντεψές με = Δεν με βοήθησες μ' αυτό που είπες ή έκανες / με βοήθησες

[226] Εδά εμπίτισε = Τελείωσε.

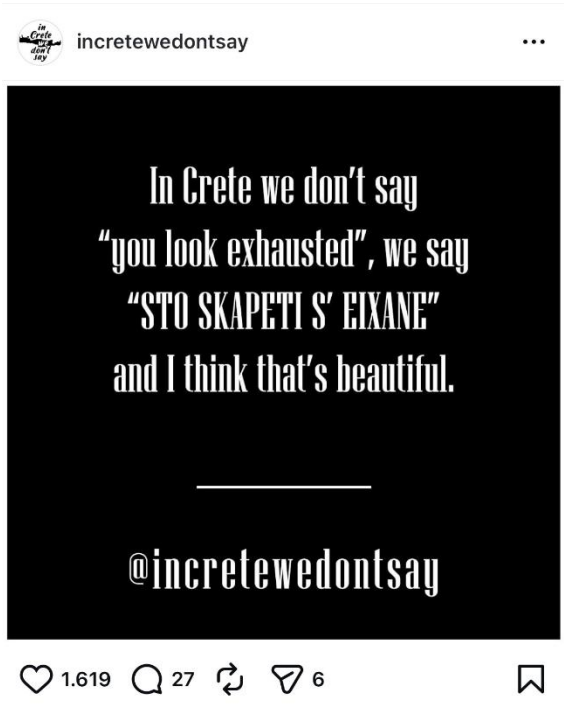
[227] Ντάκα ντάκα = Γρήγορα-γρήγορα.

[228] Διακονιάρης = Ζητιάνος/ [μτφρ.] Τσιγκούνης

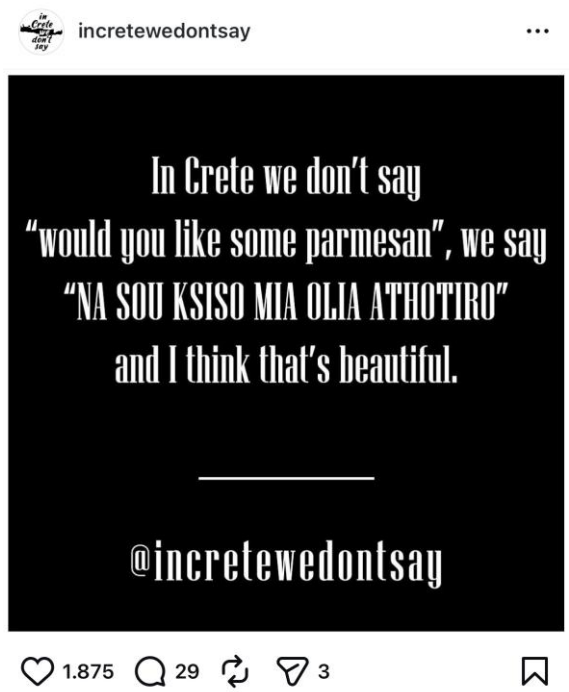
229

230

231

232

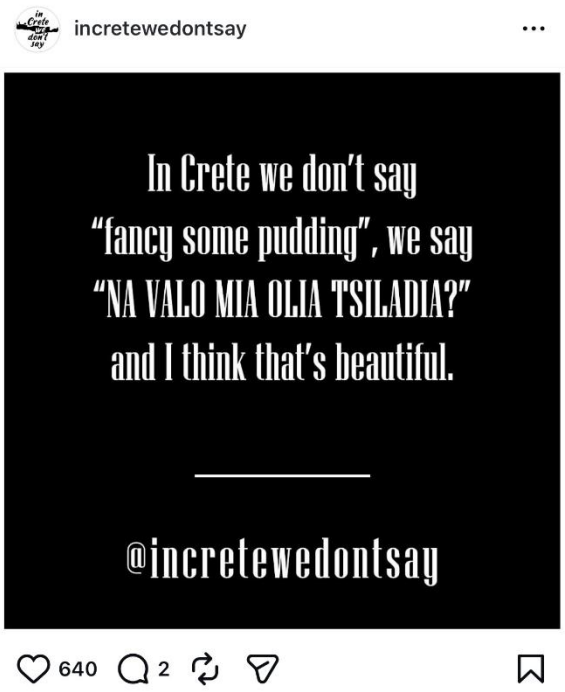
[229] Παναγία μου ξεμίστευγε = Παναγία μου, προστάτευέ μας.

[230] Στο σκαπέτι σ' είχανε; = Φαίνεσαι πολύ κουρασμένος/η/ εξουθενωμένος/η.

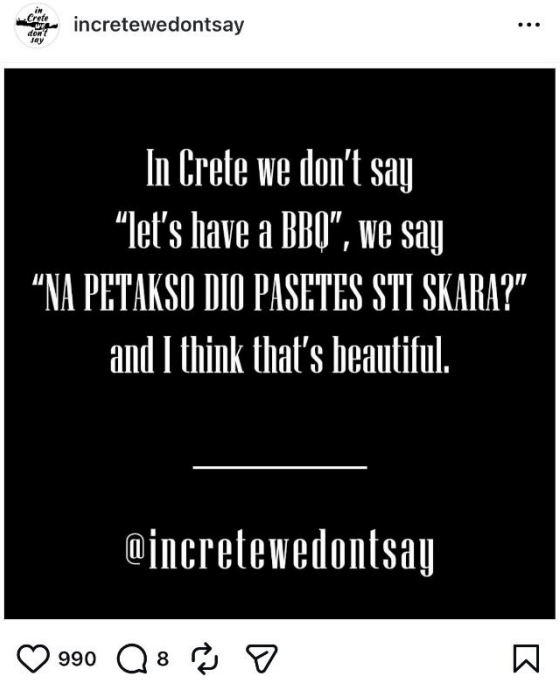
[231] Να σου ξύσω μια ολιά αθότυρο; = Θέλεις λίγο τυρί; [*Ημίσκληρο λευκό τυρί. Η ονομασία "α(ν)θότυρος" (< αθός + τυρί, αθός = το εκλεκτότερο μέρος του όλου) οφείλεται στην τόσο ιδιαίτερη γεύση του, η οποία το καθιστά ως το εκλεκτότερο παραδοσιακό τυρί του νησιού.*]

[232] Κακαρίζει = Βρέχει καταρρακτωδώς/ «Ρίχνει καρέκλες».

233

234

235

236

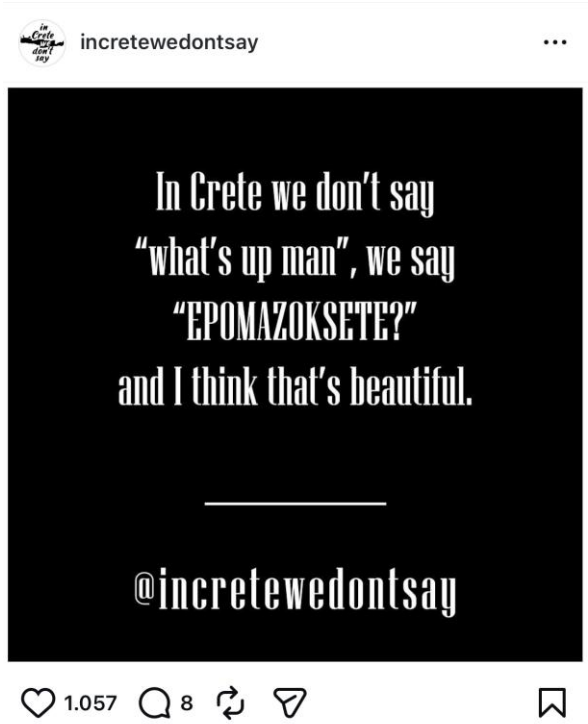
[233] Να βάλω μια ολιά τσιλαδιά; = Θέλεις λίγο απ' το φαγητό; (*Η τσιλαδιά φτιάχνεται από κομμάτια χοιρινού που έχει βραστεί με καρυκεύματα, λεμόνι και νεράντζια*)

[234] Να πετάξω δυο πασέτες στη σκάρα; = Να ψήσω κρέας στην ψησταριά;

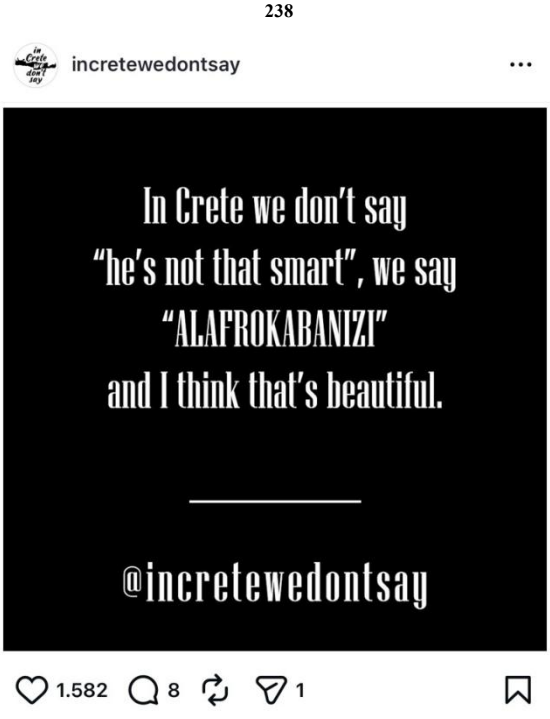
[235] Ντόπιες είναι οι παπούλες; = Τα λαχανικά είναι ντόπια;

[236] Γύρευε μρε τη δουλειά σου = Κοίταζε τη δουλειά σου, μη σε νοιάζει.

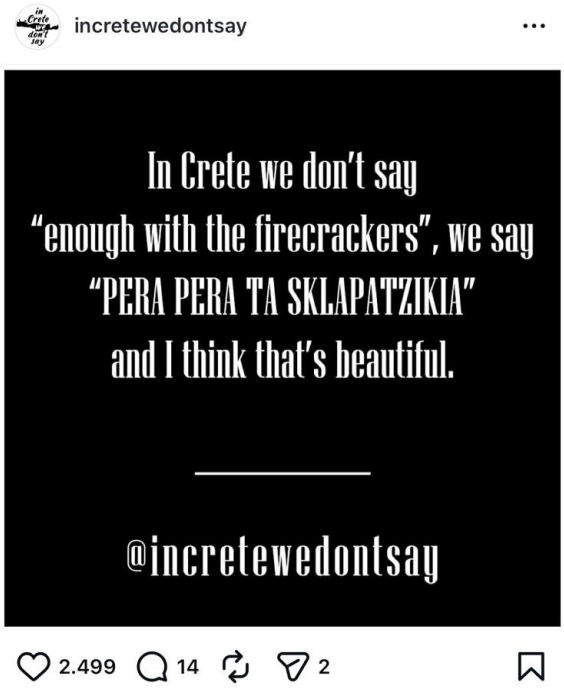
237

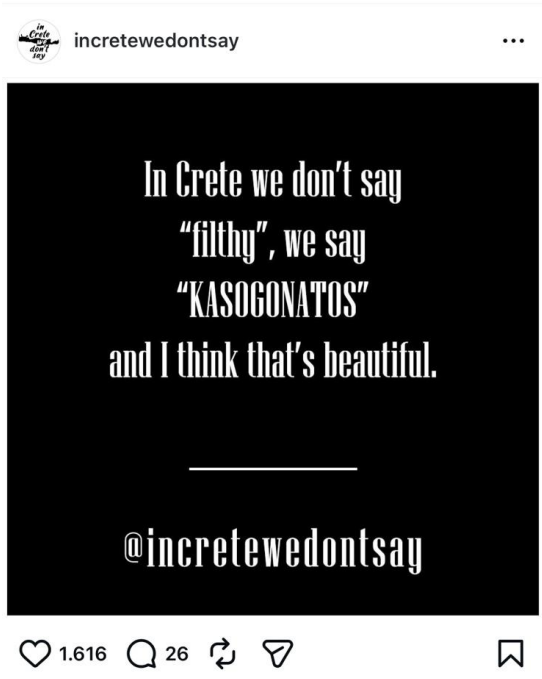
238

239

240

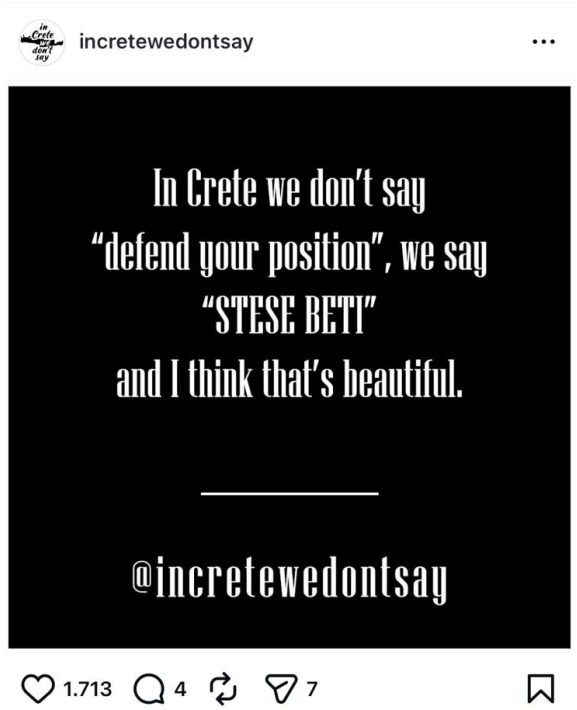
[237] Επομαζώξετε; = Τελειώσατε το μάζεμα των ελιών;/ Τι νέα;

[238] Αλαφροκαμπανίζει = Ανόητος.

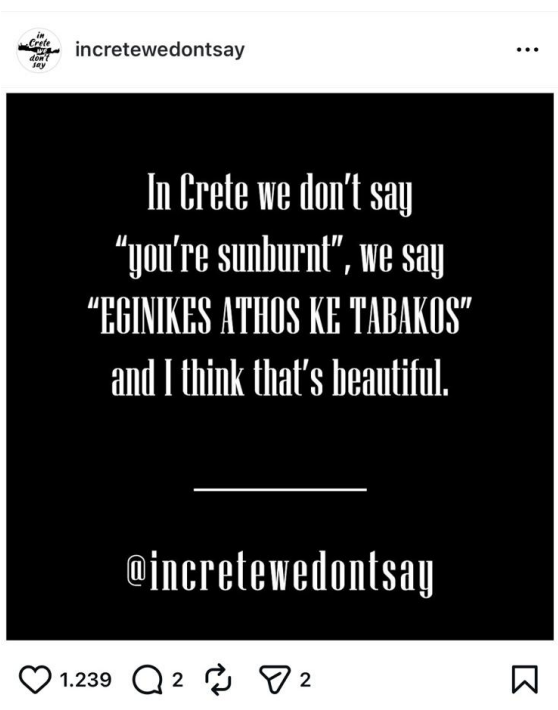
[239] Πέρα πέρα τα σκλαπατζίκια = Όχι τόσο κοντά τα βεγγαλικά.

[240] Κασογόνατος = Άπλυτος, αυτός που δεν περιποιείται στοιχειωδώς τον εαυτό του.

241

242

243

244

[241] Στέσε μπέτι = Δείξε την τόλμη σου, υπερασπίσου τον εαυτό σου.

[242] Εγίνηκες άθος και ταμπάκος = Έχεις καεί από τον ήλιο.

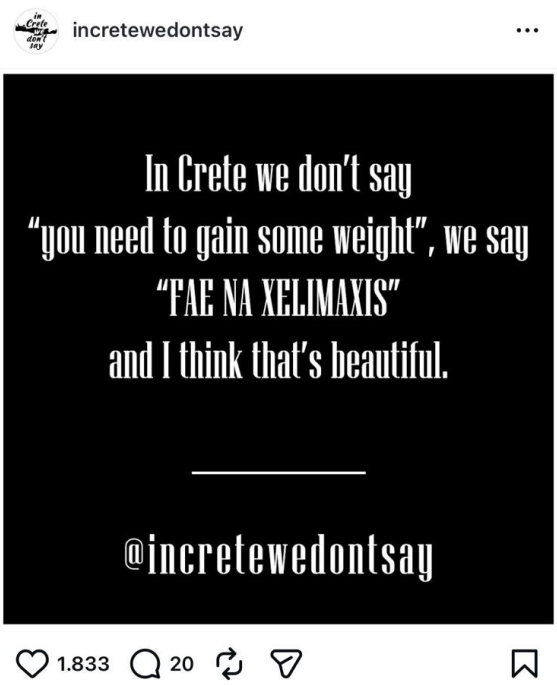
[243] Παναγιά μου και πράμα έχω = Δεν αισθάνομαι καλά.

[244] Καταπότης = Αλκοολικός.

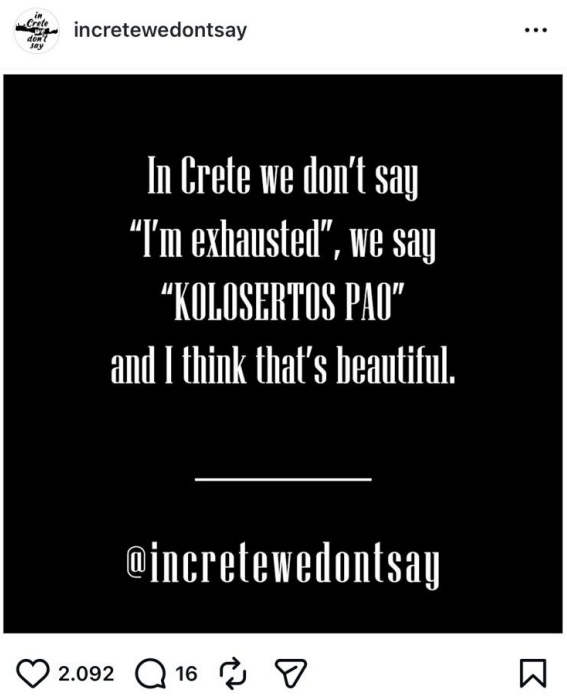
245

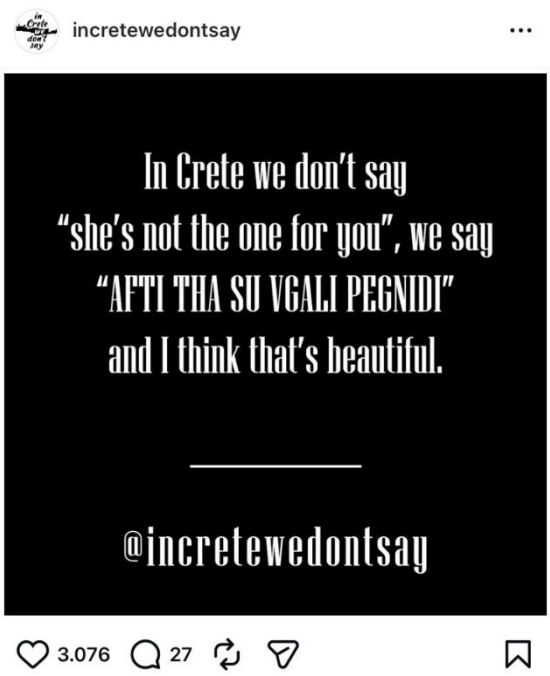
246

247

248

[245] Επειράχτηκες μρε φίλε; = Ενοχλήθηκες με αυτό που σου είπα;

[246] Φάε να ξελιμάξεις = Πρέπει να παχύνεις λίγο, είσαι πολύ αδύνατος/η.

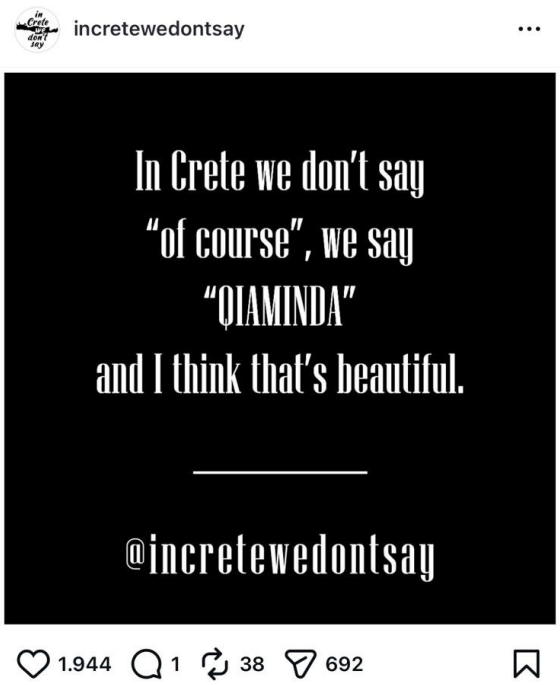
[247] Κωλοσερτός πάω = Είμαι εξαντλημένος.

[248] Αυτή θα σου βγάλει παιγνίδι = Θα σε εξαπατήσει/ Δεν κάνει για εσένα.

249

250

251

252

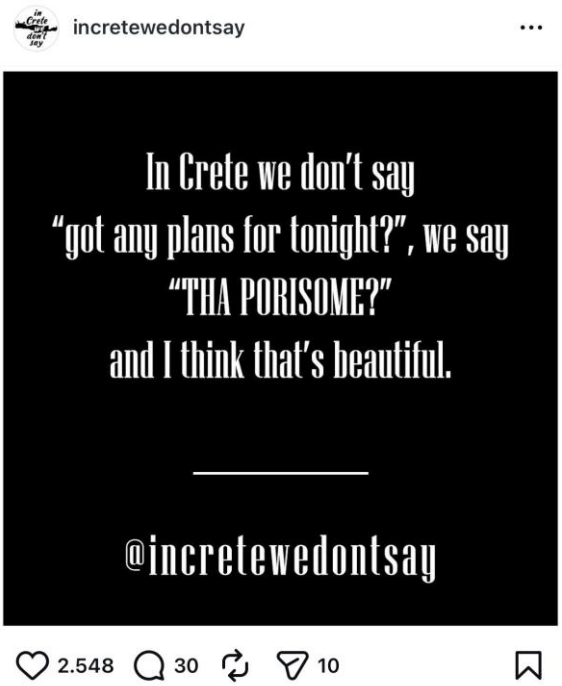
[249] Εγιαγύραμε = Γυρίσαμε.

[250] Κιαμήντα = Φυσικά, Εννοείται.

[251] Πιταράκια = «finger food» [*Στην Κρήτη, το παραδοσιακό έδεσμα τύπου "finger food" είναι τα πιτάκια κάθε είδους (με χόρτα, με μυζήθρα κ.λπ.)*].

[252] Σάλεβγιε ομπρός = Προχώρα μπροστά.

253

254

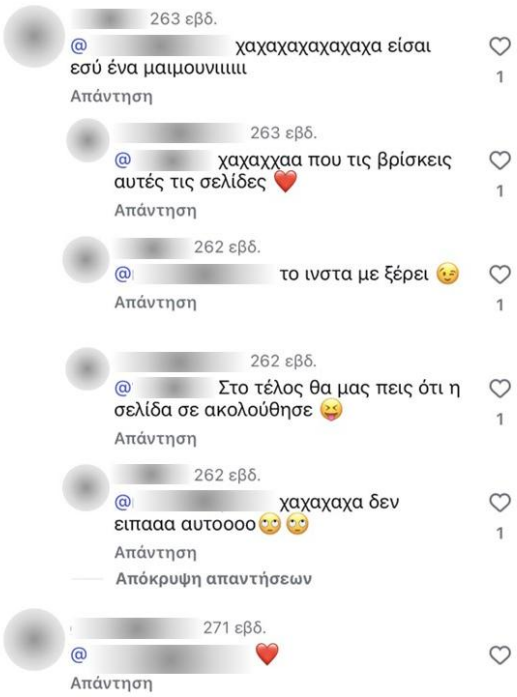
[253] Θα πορίσομε; = Θα βγούμε απόψε;

[254] Ξεχούρδης = Ακατάστατος/ Απεριποίητος.

Παράρτημα ΙΙ

255

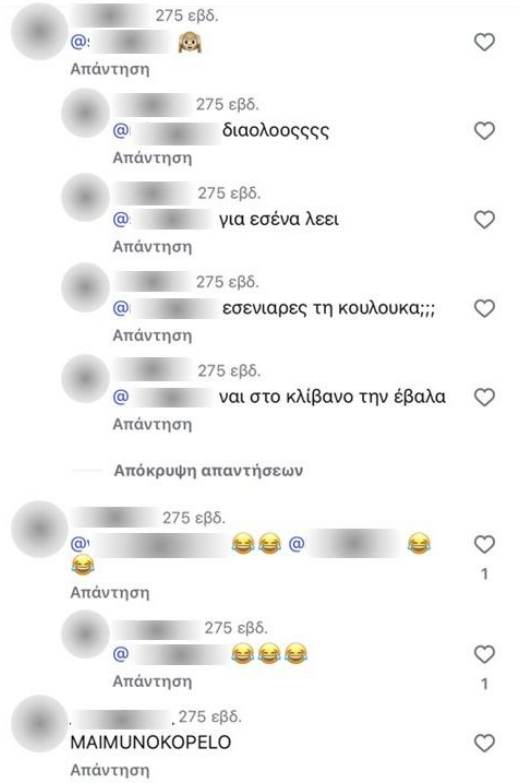

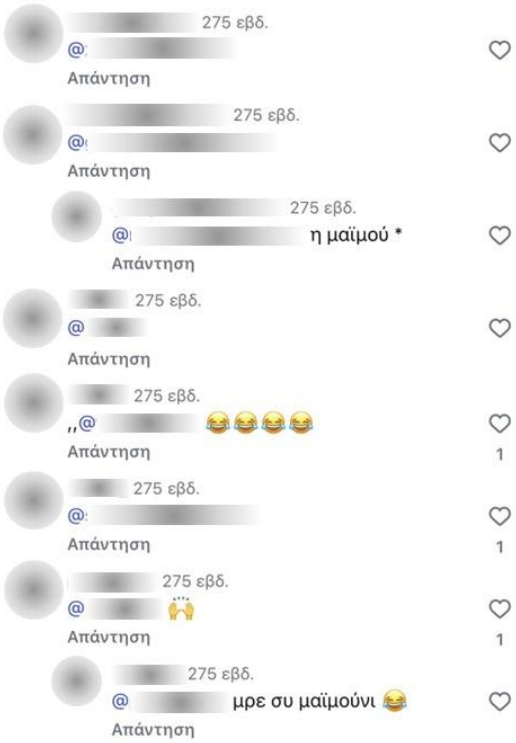

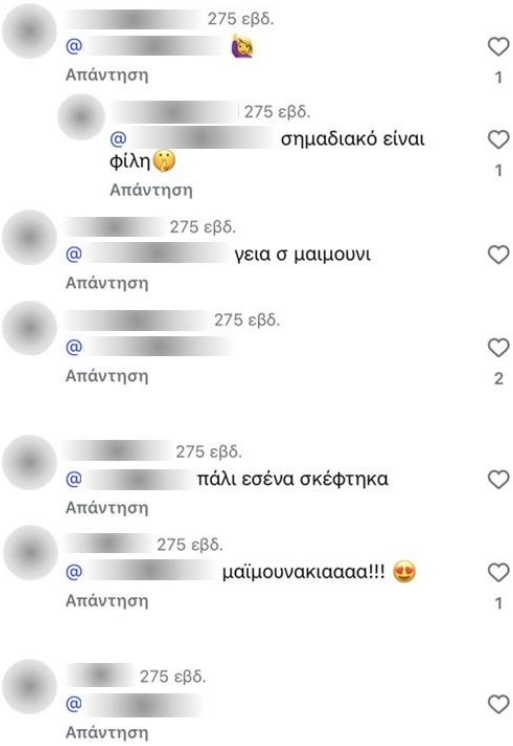

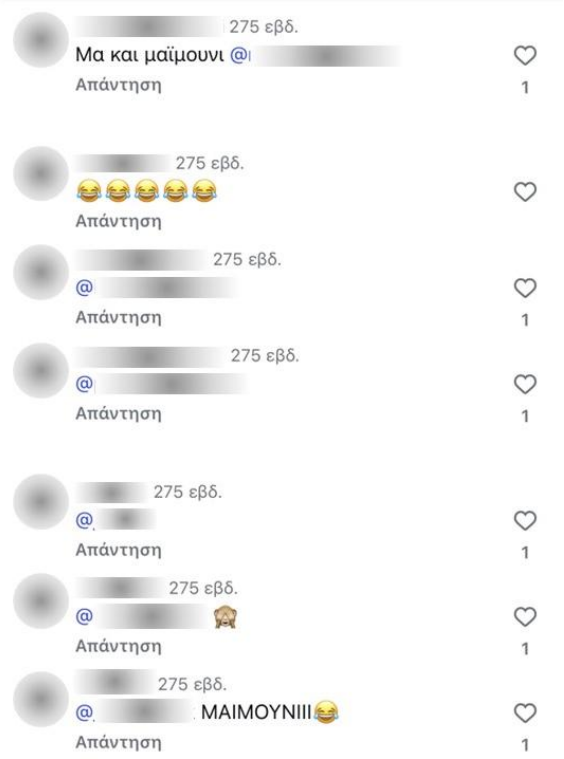
[255] Μαϊμούνι = Άτακτο παιδί.

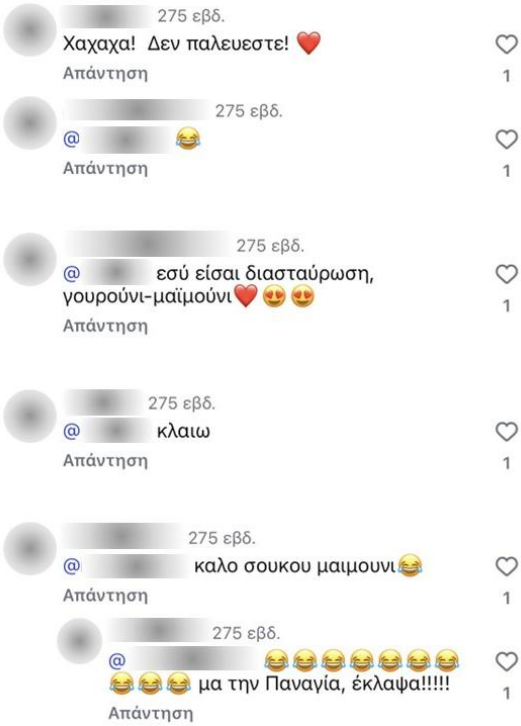

275 εβδ.
@ 🙈
Απάντηση
275 εβδ.
@ διαολοοςςςς
Απάντηση
275 εβδ.
@ για εσένα λεει
Απάντηση
275 εβδ.
@ εσενιαρες τη κουλουκα;;;
Απάντηση
275 εβδ.
@ ναι στο κλίβανο την έβαλα
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
275 εβδ.
@ 😂😂 @ 😂
😂
Απάντηση
1
275 εβδ.
@ 😂😂😂
Απάντηση
1
275 εβδ.
MAIMUNOKOPELO
Απάντηση

275 εβδ.
@ ο πατερας μου οσο ημουν παιδι😂😂😂😂
Απάντηση
1
275 εβδ.
@
Απάντηση
275 εβδ.
😂😂
Απάντηση
275 εβδ.
@ τι λέγαμε;😂
Απάντηση
1
275 εβδ.
@ κατάλαβες τώρα εσυ τι γίνεται ετσι😂
Απάντηση
1
275 εβδ.
❤️
Απάντηση
275 εβδ.
@ εεε ανάθεμά σε μαϊμούνι... 🐒
Απάντηση
274 εβδ.
@ αχαχαχαχαχαχ γειά σου ρε ξα
1

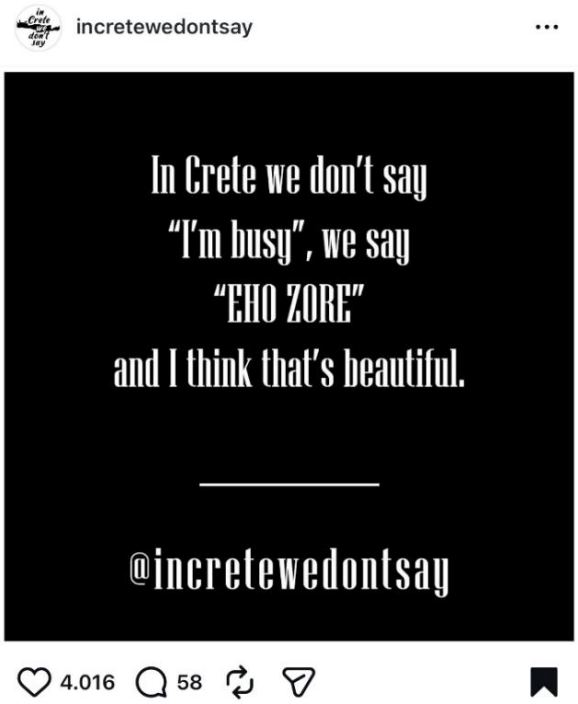

275 εβδ.
@
Απάντηση
275 εβδ.
@
Απάντηση
275 εβδ.
@ η μαϊμού *
Απάντηση
275 εβδ.
@
Απάντηση
275 εβδ.
,,@ 😂😂😂😂
Απάντηση
1
275 εβδ.
@
Απάντηση
1
275 εβδ.
@ 🙌
Απάντηση
1
275 εβδ.
@ μρε συ μαϊμούνι 😂
Απάντηση

275 εβδ.
@ 🤷
Απάντηση
1
275 εβδ.
@ σημαδιακό είναι φίλη🤫
Απάντηση
1
275 εβδ.
@ γεια σ μαιμουνι
Απάντηση
275 εβδ.
@
Απάντηση
2
275 εβδ.
@ πάλι εσένα σκέφτηκα
Απάντηση
275 εβδ.
@ μαϊμουνακιαααα!!! 😍
Απάντηση
1
275 εβδ.
@
Απάντηση

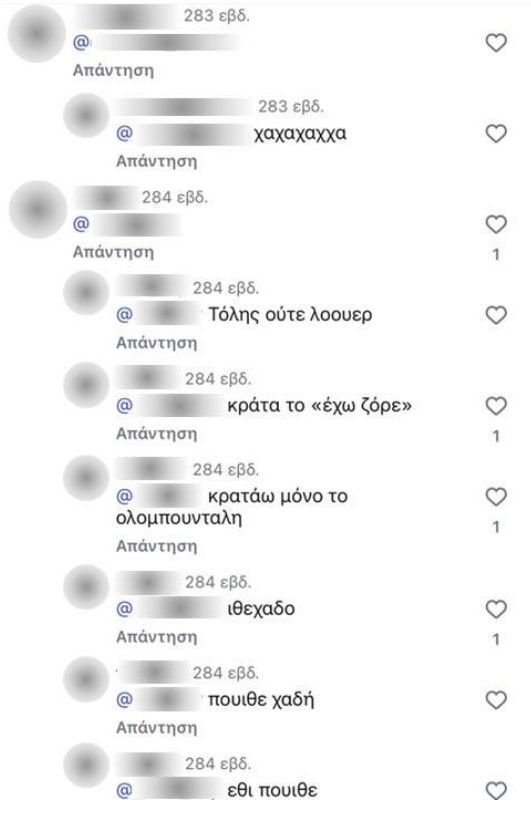

275 εβδ.
Μα και μαϊμουνι @
Απάντηση
1
275 εβδ.
Απάντηση
275 εβδ.
Απάντηση
1
275 εβδ.
Απάντηση
1
275 εβδ.
Απάντηση
1
275 εβδ.
Απάντηση
1
275 εβδ.
ΜΑΙΜΟΥΝΙΙΙ
Απάντηση
1

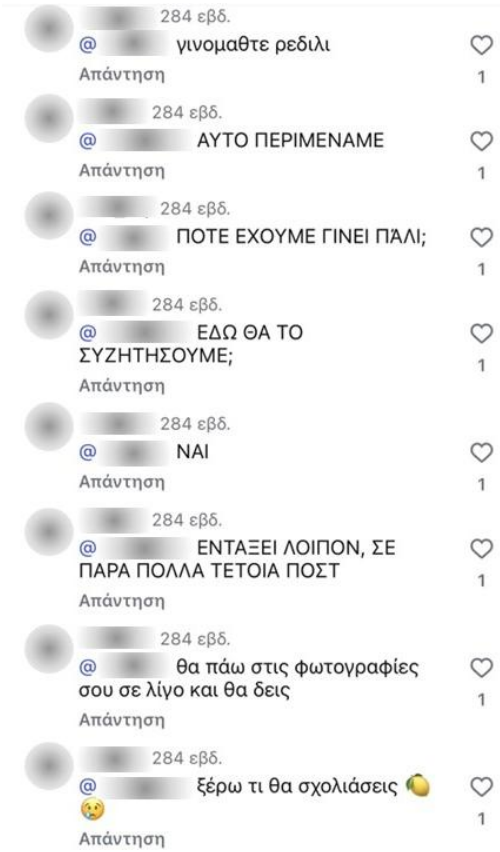

275 εβδ.
Χαχαχα! Δεν παλευεστε!
Απάντηση
1
275 εβδ.
Απάντηση
1
275 εβδ.
εσύ είσαι διασταύρωση,
γουρούνι-μαϊμούνι
Απάντηση
1
275 εβδ.
κλαιω
Απάντηση
1
275 εβδ.
καλο σουκου μαιμουνι
Απάντηση
1
275 εβδ.
μα την Παναγία, έκλαψα!!!!!
Απάντηση
1

256

[256] Έχω ζόρε = Είμαι πάρα πολύ απασχολημένος/η, επείγομαι.

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] κάθε 4 το χάραμα
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] ε μα δε με φηνεις μπλιο να κάμω τη δουλειά μου😂
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] 😂🙄
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted]
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted]
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted]
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] η μαμά 😄
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] Ε μα μπρε ζορε.....χαχαχαχχαα
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] 😂😂😂
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] 😂😂
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] αυτό στο έχω μαθει
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] teach me master
Απάντηση Δείτε τη μετάφραση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted]
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] κι εγω τωρα eho zore 😌
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
Το ζορε σου μρε βρουτε @[redacted]
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
😂
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] klew
Απάντηση Δείτε τη μετάφραση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] αχαχαχαχ
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] @[redacted]
Απάντηση
2
Απόκρυψη απαντήσεων

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] 🤣 #λιομαζομα #κλαδεμα #λιπασμα
Απάντηση
1

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] #αυτό_μόνο #τίποτα_άλλο 😂😂😂
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
Ζοριζομαι,δεν προλοβαινω να βρω,μια ακρη,δεν ασχολουμαι!!!
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] εε μα το ζορε σου μωρέ
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] Εεμμμμμ😂😂😂😂😂
Απάντηση
1

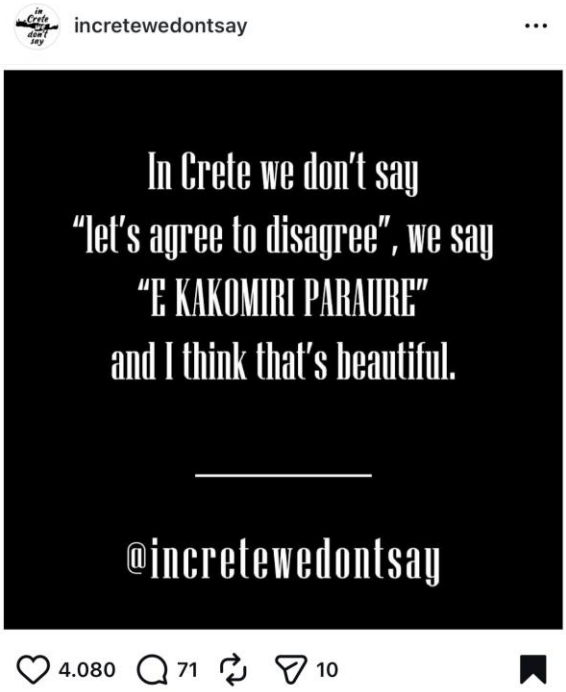
[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] χαχαχαχχα 😂
Απάντηση
1

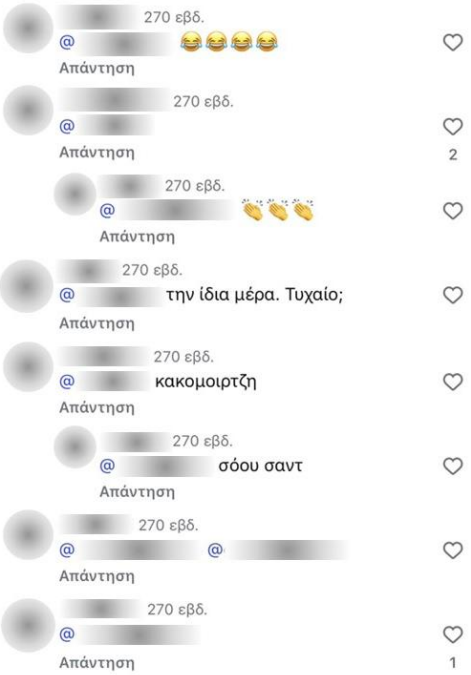
[redacted] 284 εβδ.
@[redacted]
Απάντηση

[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] Η ατάκα εμένα και του Τάκη!
Απάντηση
1

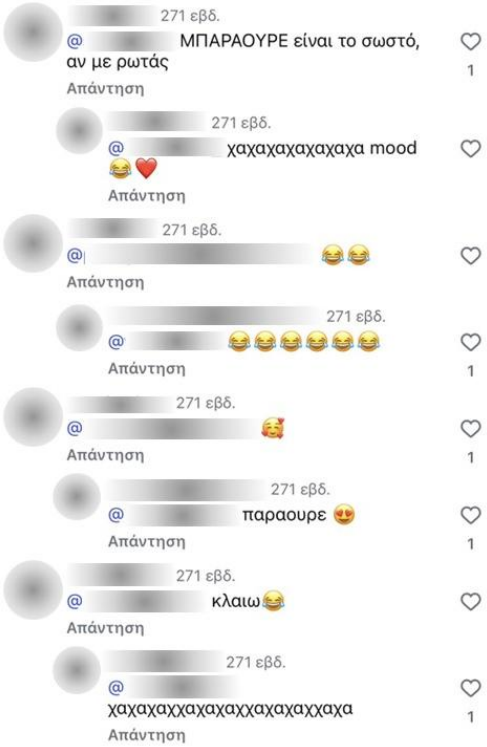
[redacted] 284 εβδ.
@[redacted] @[redacted] 😂😂😂😂😂😂😂😂😂
Απάντηση

257

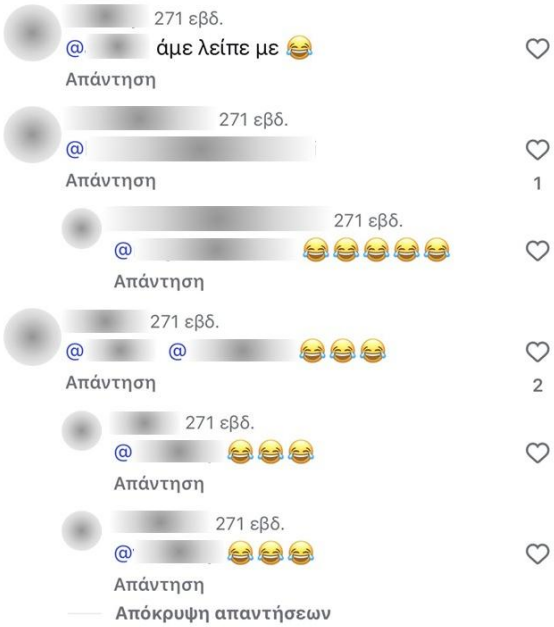

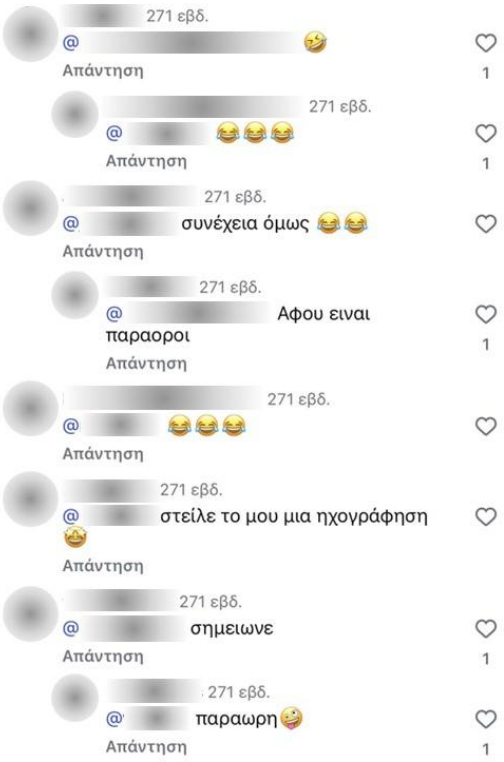

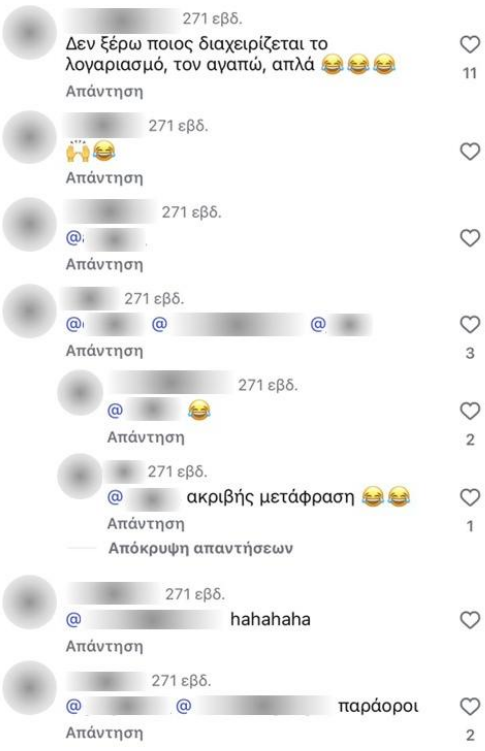

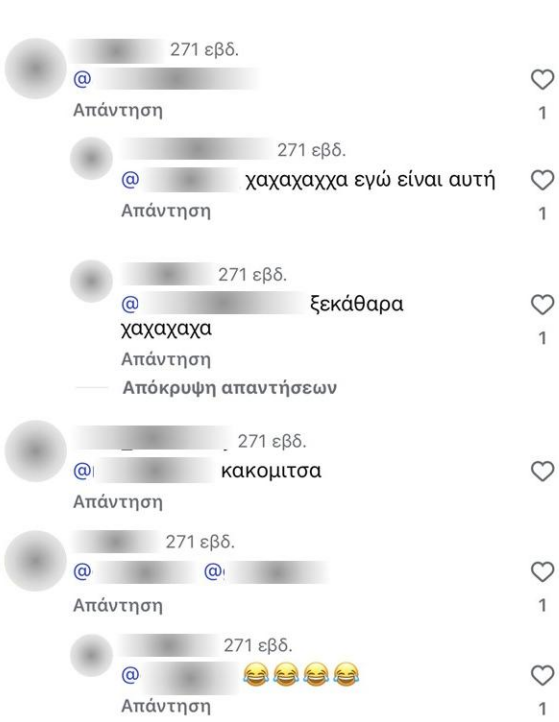
257 Ε κακομοίρη παράουρε = Χαζέ.

271 εβδ.
@ άμε λείπε με 😂
Απάντηση
271 εβδ.
@
Απάντηση
1
271 εβδ.
@ 😂😂😂😂😂
Απάντηση
271 εβδ.
@ @ 😂😂😂
Απάντηση
2
271 εβδ.
@ 😂😂😂
Απάντηση
271 εβδ.
@ 😂😂😂
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων

271 εβδ.
@ παραουρος είναι το σωστό ή παραουλος?
Απάντηση
271 εβδ.
@ και τα δύο είναι εξίσου σωστά. Παραωρη!
Απάντηση
271 εβδ.
@ αααααα εντάξει γιατί δεν θέλω να σε φωνάζω με λάθος υποκοριστικό
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
271 εβδ.
@ ΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑ
Απάντηση
1
271 εβδ.
@ 😂😂😂😂
Απάντηση
271 εβδ.
@ παραουριες 🤣
Απάντηση
1
271 εβδ.
@ 😂😂😂😂
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων

271 εβδ.
@ 🤣
Απάντηση
1
271 εβδ.
@ 😂😂😂
Απάντηση
1
271 εβδ.
@ συνέχεια όμως 😂😂
Απάντηση
271 εβδ.
@ Αφου ειναι παραοροι
Απάντηση
1
271 εβδ.
@ 😂😂😂
Απάντηση
271 εβδ.
@ στείλε το μου μια ηχογράφηση 🤩
Απάντηση
271 εβδ.
@ σημειωνε
Απάντηση
1
271 εβδ.
@ παραωρη
Απάντηση
1

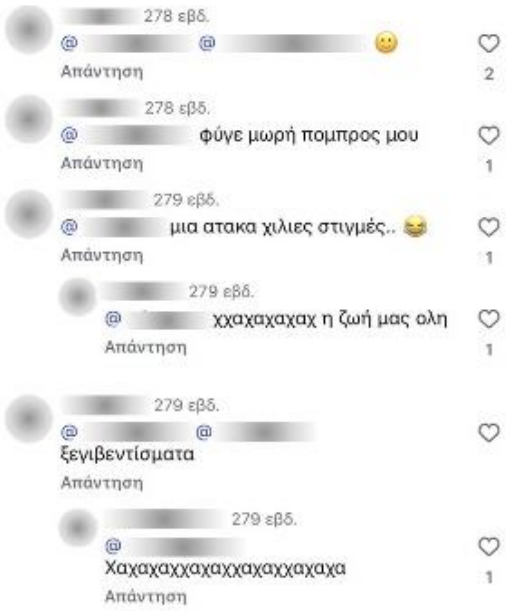

271 εβδ.
Δεν ξέρω ποιος διαχειρίζεται το λογαριασμό, τον αγαπώ, απλά 😂😂😂
Απάντηση
11
271 εβδ.
🙌😂
Απάντηση
271 εβδ.
@
Απάντηση
271 εβδ.
@ @ @
Απάντηση
3
271 εβδ.
@ 😂
Απάντηση
2
271 εβδ.
@ ακριβής μετάφραση 😂😂
Απάντηση
1
Απόκρυψη απαντήσεων
271 εβδ.
@ hahahaha
Απάντηση
271 εβδ.
@ @ παράοροι
Απάντηση
2

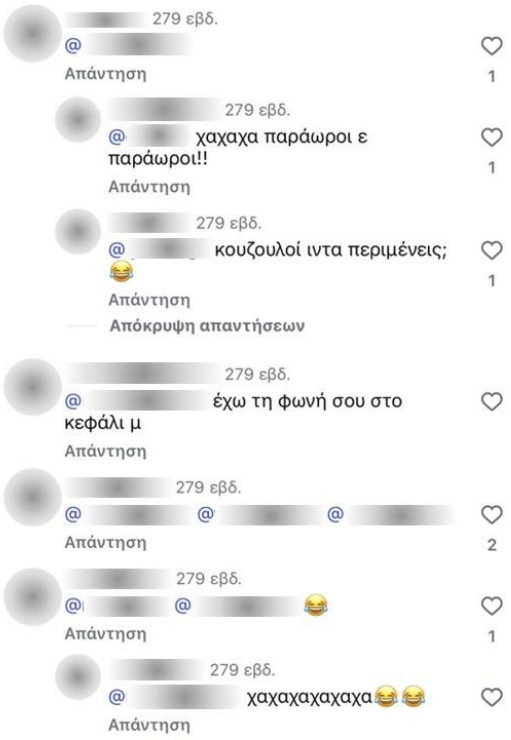

271 εβδ.
Απάντηση
1
271 εβδ.
χαχαχαχχα εγώ είναι αυτή
Απάντηση
1
271 εβδ.
ξεκάθαρα
χαχαχαχα
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
271 εβδ.
κακομιτσα
Απάντηση
271 εβδ.
Απάντηση
1
271 εβδ.
Απάντηση
1

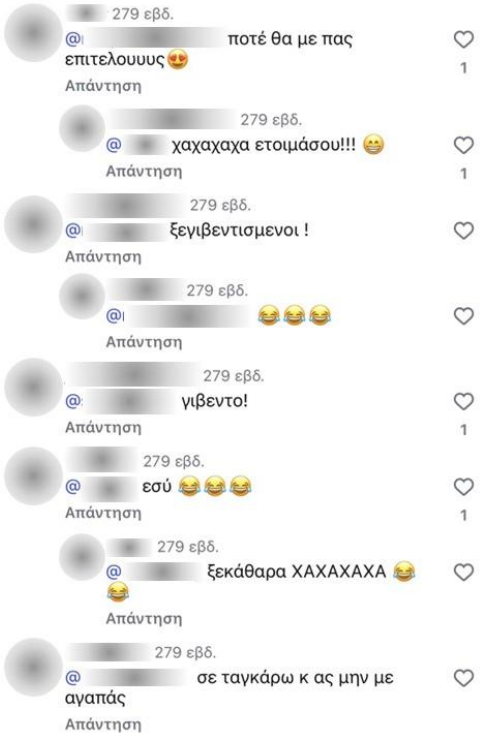

271 εβδ.
Απάντηση
271 εβδ.
ΠΗΝΕ ΝΑ ΠΑ ΔΕΙΣ ΗΝΤΑ
ΓΕΝΕΙΣ
3
Απάντηση
271 εβδ.
κακομοίτσα παράουρη
Απάντηση
1
271 εβδ.
Απάντηση
1
271 εβδ.
KLAIW ΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑ
Απάντηση
Δείτε τη μετάφραση
1
271 εβδ.
Απάντηση
1
271 εβδ.
εεεεετζιεε...
Απάντηση
1
271 εβδ.
Απάντηση

258

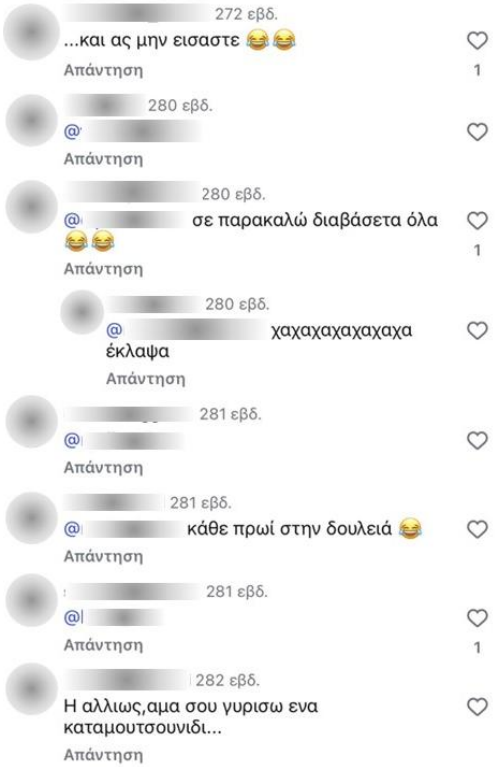

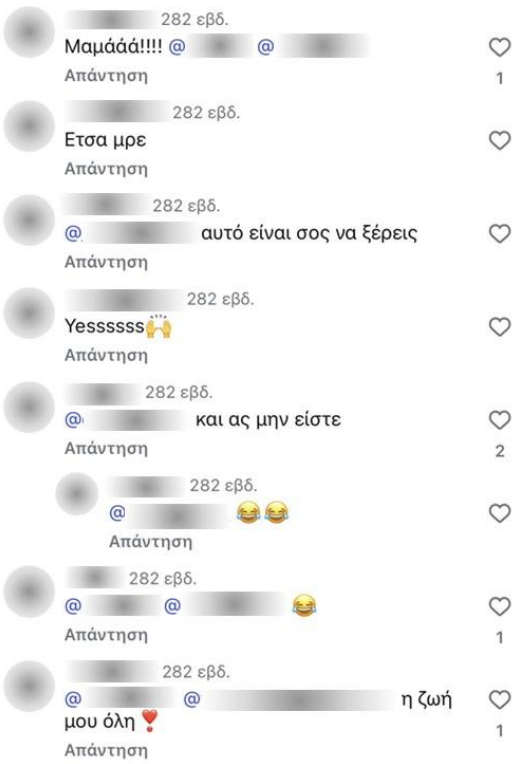
258 Ηντά 'ναι τούτανέ τα γίβεντα = Είναι γελοίο.

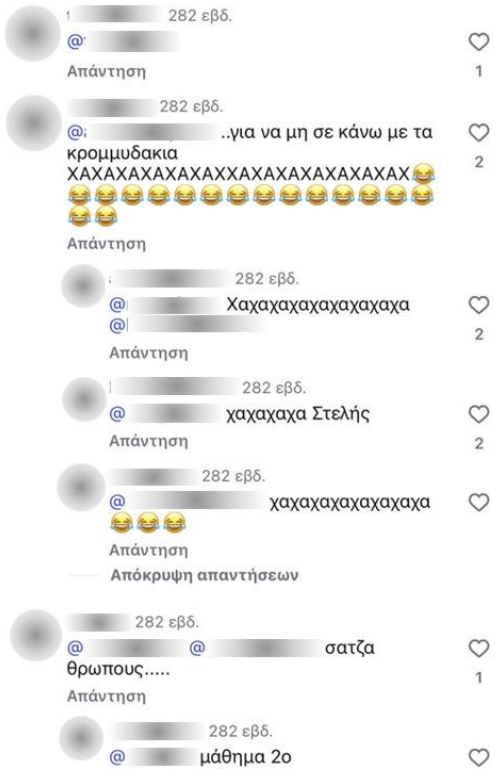

279 εβδ.
@ @ 😂
Απάντηση 1
bli_bli94 279 εβδ.
@ χαχαχαχαχα έκλαψα 😂
Απάντηση
279 εβδ.
@ 😂😂
Απάντηση
279 εβδ.
@ 😍😍😍😍😍😍
Απάντηση
279 εβδ.
@ inta tha lene oi athrwpoi sto xwrio 😂
Απάντηση 1
patrmaria 279 εβδ.
@ ξεγηβεντιστηκαμε😂
Απάντηση 1
280 εβδ.
😂😂😂
Απάντηση
280 εβδ.
😂
Απάντηση
280 εβδ.
@ @ 😂😂
Απάντηση
280 εβδ.
@ χαχαχαχα θα σε εξετάσω την επόμενη φορά! 😂
Απάντηση 1
280 εβδ.
@ μα και γιβεντα...
Απάντηση 1
280 εβδ.
@ @ κάνω εντατικά μαθήματα να είμαι έτοιμη για την επόμενη φορά 😂
Απάντηση
280 εβδ.
@ ανυπομονώ...😂
Απάντηση 1
279 εβδ.
@ στο τέλος θα ξέρει πιο πολλά από εμένα αυτή 😂
Απάντηση 1
279 εβδ.
@ το πιστεύω
Απάντηση 1
Απόκρυψη απαντήσεων
280 εβδ.
@
Απάντηση
280 εβδ.
🤣 @ @
@
Απάντηση 2
280 εβδ.
😂😂😂😂 @
Απάντηση
279 εβδ.
@ 😂
Απάντηση
280 εβδ.
@ 😂😂
Απάντηση 1
280 εβδ.
@ αυτα πρεπει να τα διαβαζει καθημερινα και προσεκτικά και να τα μαθει απ έξω να τα λέει με την άπταιστη προφορα του ο @ 🤣
Απάντηση 1
280 εβδ.
@ θα τον βάλω να σε πάρει τηλέφωνο να σου τα πει!!😂😂
Απάντηση 1
280 εβδ.
😂😂😂 τελειο😂😂😂
Απάντηση 1
280 εβδ.
@ 😂😂😂
Απάντηση 1
279 εβδ.
@ εξεγιβεντιστηκαμε 😂
Απάντηση
280 εβδ.
@ ❤️❤️❤️
Απάντηση 1
280 εβδ.
@ 🙌
Απάντηση
280 εβδ.
😂😂
Απάντηση
280 εβδ.
@
Απάντηση
280 εβδ.
@ ναι ναι ναι ναι!!!!!
Απάντηση 1
280 εβδ.
@
Απάντηση

259

259 Σα τζ' αθρώπους = Συμπεριφερθείτε σωστά.

282 εβδ.
❤️😂👏
Απάντηση

282 εβδ.
😂😂😂😂
Απάντηση

282 εβδ.
@ συνοδευόμενο από επίδειξη ανοιχτής παλάμης και προσφώνηση "γιαε"!!!😂😂
5
Απάντηση

282 εβδ.
@ όταν η μάνα σου κυνηγούσε τον @ 😂😂😂
2
Απάντηση

282 εβδ.
@
Απάντηση

282 εβδ.
@ σατζ'αθρωπους και ας μην είστε κιόλας, παραουροι
2
Απάντηση

282 εβδ.
@
Απάντηση

282 εβδ.
@ εδώ έπρεπε να με κάνεις εμένα ταγκ !😂😂
Απάντηση

282 εβδ.
@ μα δεν μπορώ😂😂😂😂😂
1
Απάντηση

282 εβδ.
@ ki as ministe
1
Απάντηση

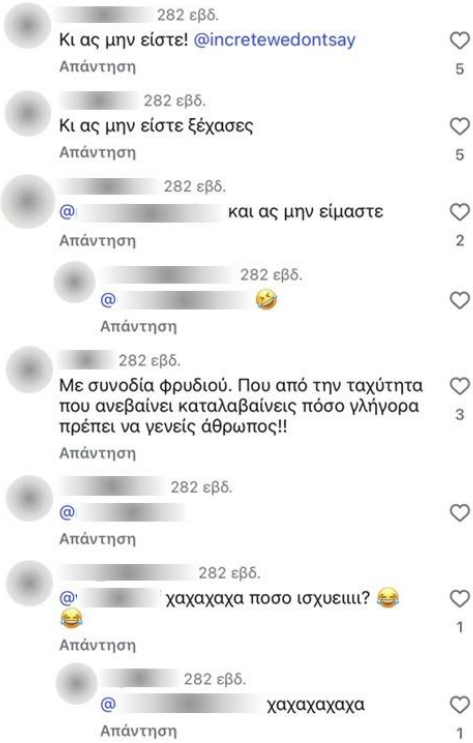
282 εβδ.
Έχω μάθει κ το λέω κ στο σκύλο αυτό....
Απάντηση

282 εβδ.
Κάθε κρητικά μάνα το λέει αυτό!! 🌻🌻
4
Απάντηση

282 εβδ.
@
1
Απάντηση

282 εβδ.
@ @
1
Απάντηση

282 εβδ.
Τα παιδικά μας χρόνια σε μια φράση!!!
5
Απάντηση

282 εβδ.
Κι ας μην είστε! @incretewedontsay
5
Απάντηση

282 εβδ.
Κι ας μην είστε ξέχασες
5
Απάντηση

282 εβδ.
@ και ας μην είμαστε
2
Απάντηση

282 εβδ.
@ 🤣
Απάντηση

282 εβδ.
Με συνοδία φρυδιού. Που από την ταχύτητα που ανεβαίνει καταλαβαίνεις πόσο γλήγορα πρέπει να γενείς άθρωπος!!
3
Απάντηση

282 εβδ.
@
Απάντηση

282 εβδ.
@ χαχαχαχα ποσο ισχυειιιι? 😂😂
1
Απάντηση

282 εβδ.
@ χαχαχαχαχα
1
Απάντηση

282 εβδ.
@ τέλειο
1
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων

282 εβδ.
Satza thropus kias min eiste 😂😂😂
@
Απάντηση

282 εβδ.
@ 🤣
1
Απάντηση

282 εβδ.
@ ρεεεε
1
Απάντηση

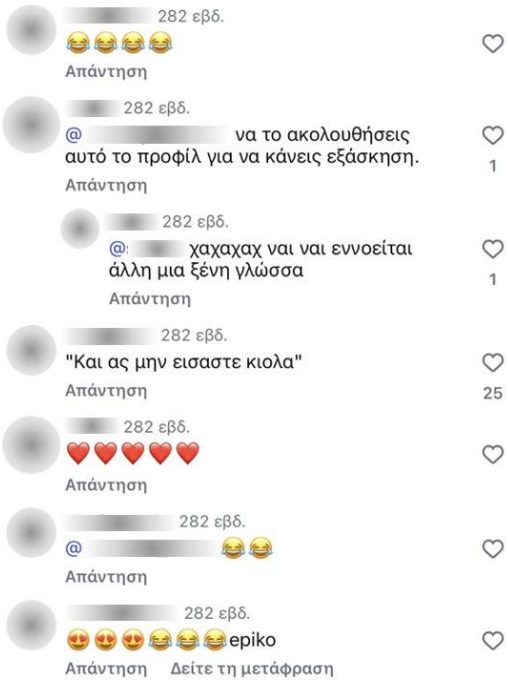
282 εβδ.
@ Χαχαχα!😂 η επικ ατάκα κάθε φορά που πηγαίναμε κάπου!
2
Απάντηση

282 εβδ.
@
1
Απάντηση

282 εβδ.
@ κλαίω!!!!😂😂😂💗
1
Απάντηση

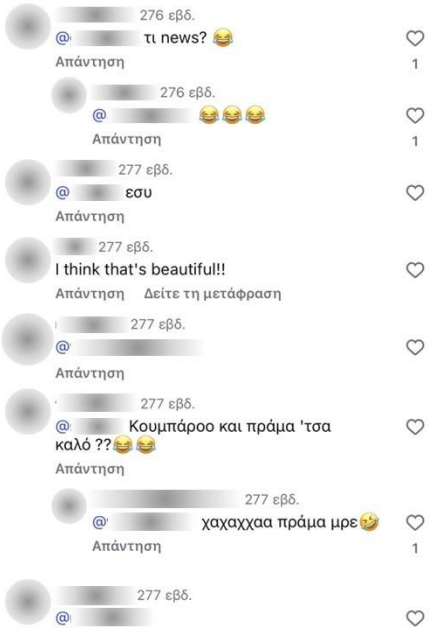
282 εβδ.
@ ΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑ😂😂🔥

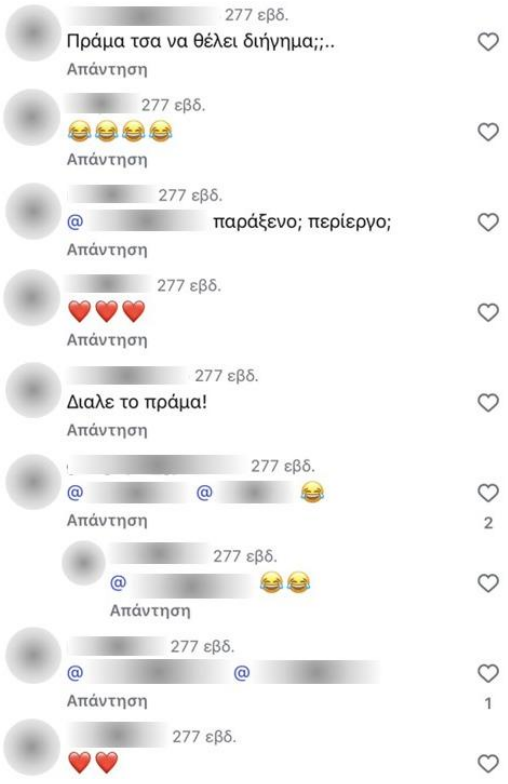

282 εβδ.
@ τα θέλω όλα σε μπλουζάκια ❤️
Απάντηση
282 εβδ.
@ η παρέα τση κουμπαρας στη πίστα
Απάντηση
1
282 εβδ.
@ καλά, αυτό άνετα το βάζω και κορνίζα στο σαλόνι
Απάντηση
1
Απόκρυψη απαντήσεων
282 εβδ.
@ γεια σουυυυυυυυυυ
Απάντηση
282 εβδ.
@ κάτσε τον κωλο σου μια ολια χαμε
Απάντηση
282 εβδ.
Μια σωστή σουρλουλου δεν κάνει τέτοια , μα εγώ θα στα λεωωω
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων

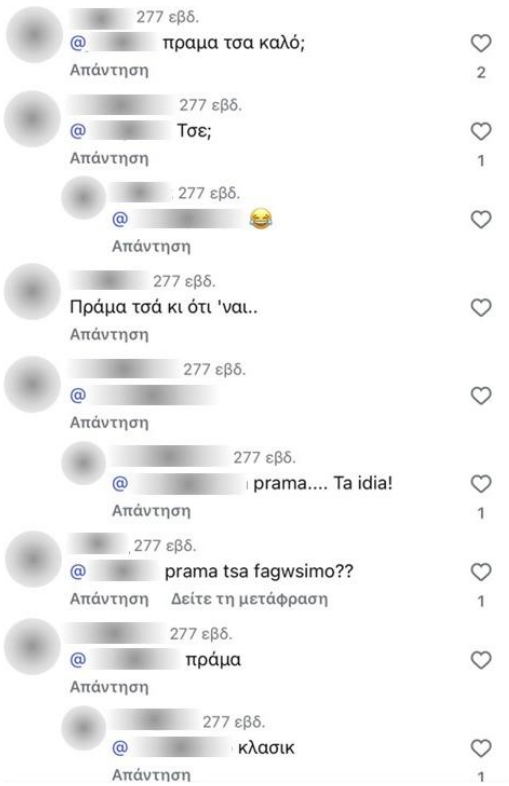

282 εβδ.
😂😂😂😂
Απάντηση
282 εβδ.
@ να το ακολουθήσεις αυτό το προφίλ για να κάνεις εξάσκηση.
Απάντηση
1
282 εβδ.
@ χαχαχαχ ναι ναι εννοείται άλλη μια ξένη γλώσσα
Απάντηση
1
282 εβδ.
"Και ας μην εισαστε κιολα"
Απάντηση
25
282 εβδ.
❤️❤️❤️❤️❤️
Απάντηση
282 εβδ.
@ 😂😂
Απάντηση
282 εβδ.
😍😍😍😂😂😂epiko
Απάντηση
Δείτε τη μετάφραση

260

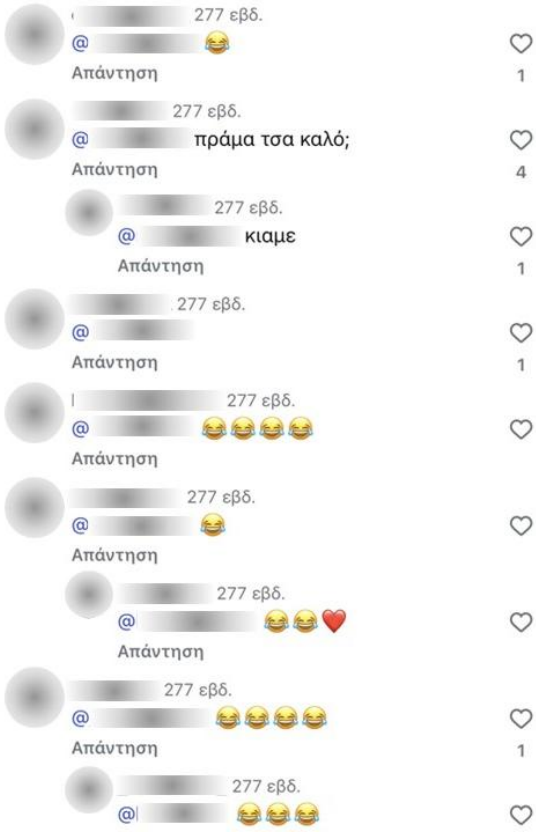

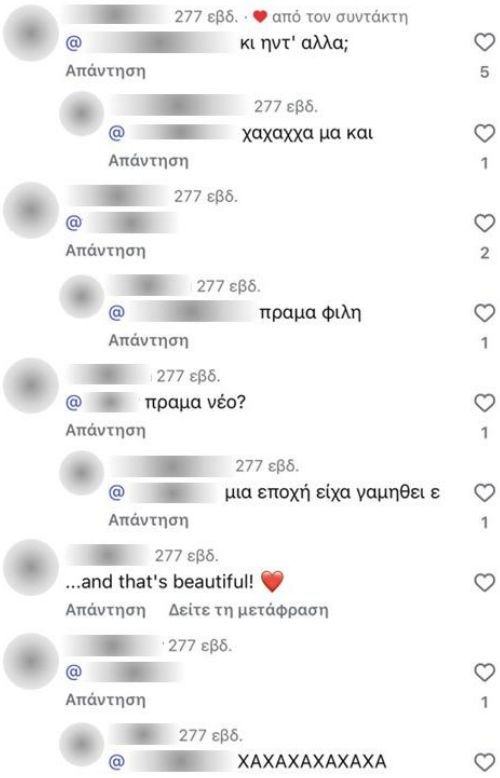

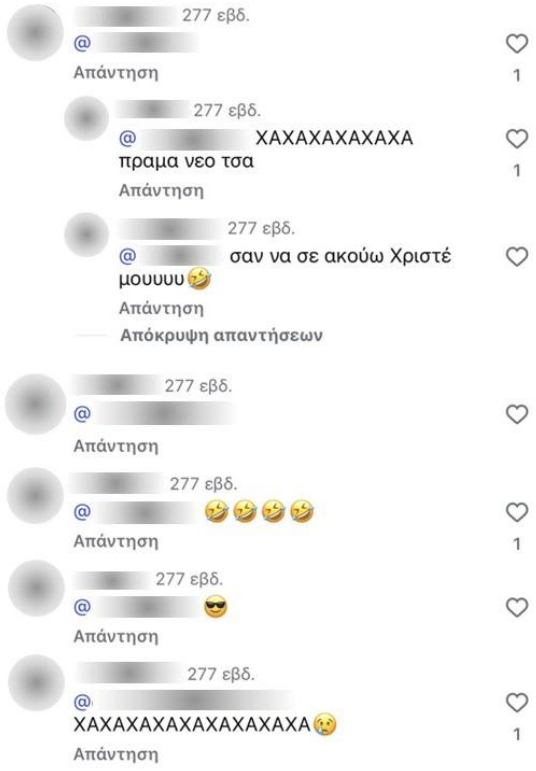

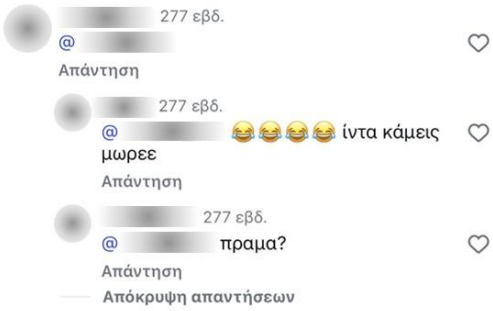

260 Πράμα τσα; = Κάτι καινούργιο;/ Κάτι ενδιαφέρον;

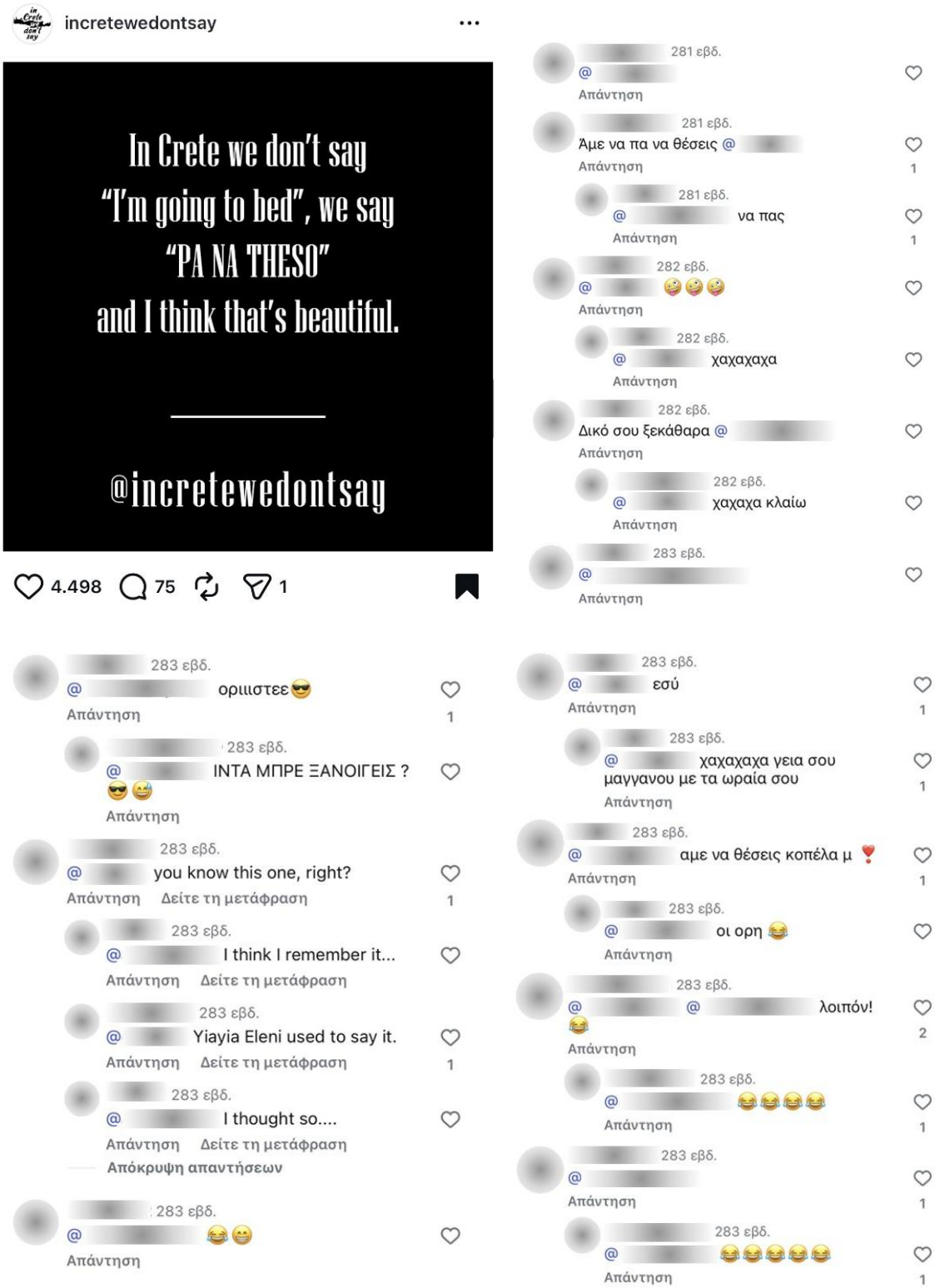

277 εβδ.
@ 😂
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ πράμα τσα καλό;
Απάντηση
4
277 εβδ.
@ κιαμε
Απάντηση
1
277 εβδ.
@
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ 😂😂😂😂
Απάντηση
277 εβδ.
@ 😂
Απάντηση
277 εβδ.
@ 😂😂❤️
Απάντηση
277 εβδ.
@ 😂😂😂😂
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ 😂😂😂

277 εβδ. · ❤️ από τον συντάκτη
@ κι ηντ' αλλα;
Απάντηση
5
277 εβδ.
@ χαχαχχα μα και
Απάντηση
1
277 εβδ.
@
Απάντηση
2
277 εβδ.
@ πραμα φιλη
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ πραμα νέο?
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ μια εποχή είχα γαμηθει ε
Απάντηση
1
277 εβδ.
...and that's beautiful! ❤️
Απάντηση Δείτε τη μετάφραση
277 εβδ.
@
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ ΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑ

277 εβδ.
@
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ ΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑ πραμα νεο τσα
Απάντηση
277 εβδ.
@ σαν να σε ακούω Χριστέ μουυυυ🤔
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
277 εβδ.
@
Απάντηση
277 εβδ.
@ 🤣🤣🤣🤣
Απάντηση
1
277 εβδ.
@ 😎
Απάντηση
277 εβδ.
@ ΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑΧΑ😢
Απάντηση
1

277 εβδ.
@
Απάντηση
277 εβδ.
@ 😂😂😂😂 ίντα κάμεις μωρεε
Απάντηση
277 εβδ.
@ πραμα?
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων

261

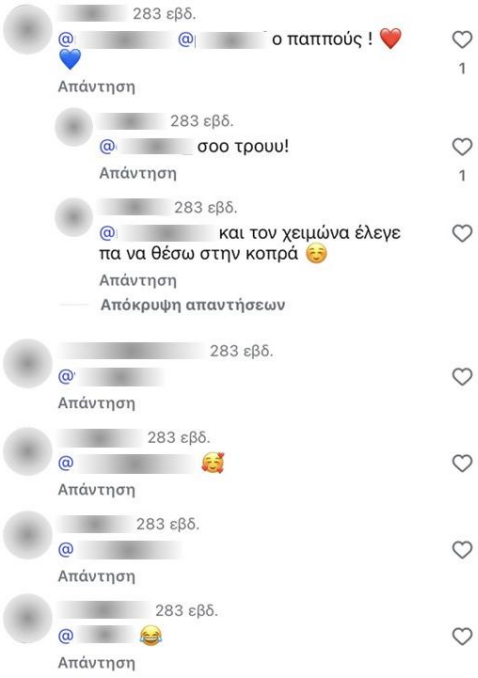

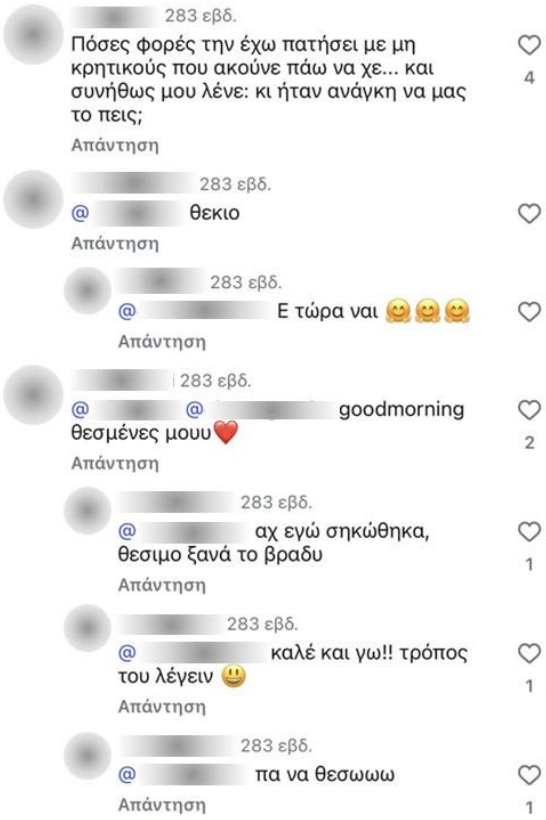
261 Πα να θέσω = Θα πάω να ξαπλώσω.

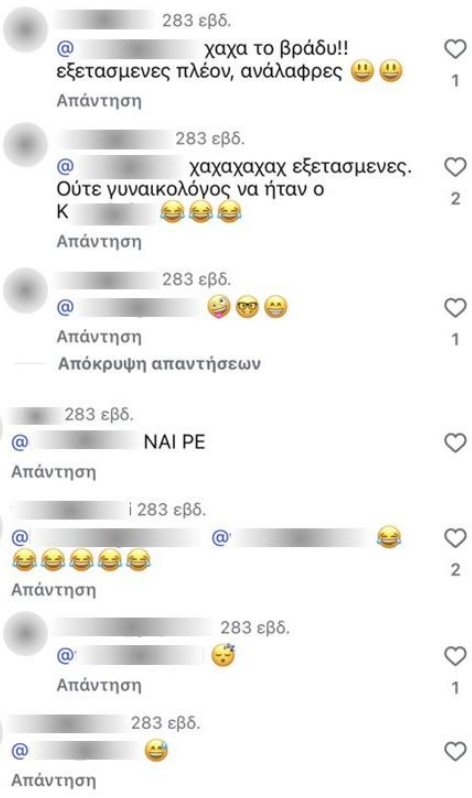

283 εβδ.
Απάντηση
283 εβδ.
άμε να πα να θέσεις
Απάντηση
1
283 εβδ.
αυτό θα το μαθεις σίγουρα
Απάντηση
1
283 εβδ.
Απάντηση
283 εβδ.
Απάντηση
2
283 εβδ.
Απάντηση
1
283 εβδ.
εγώ από αύριο
είναι τέλειος ο ύπνος
Απάντηση
1
283 εβδ.
χαχαχαχα
Απάντηση
1
Απόκρυψη απαντήσεων

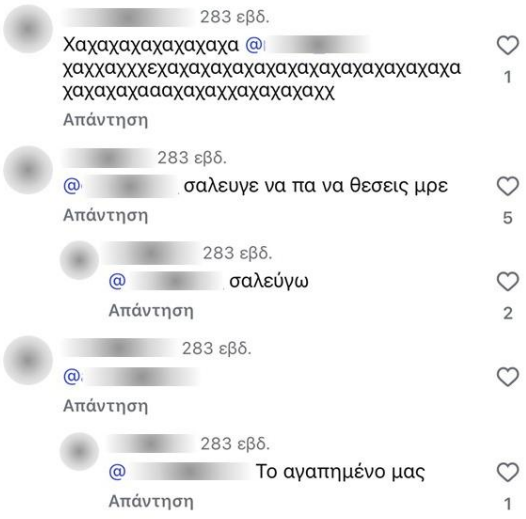

283 εβδ.
ετσι θελω να μου λες απο εδω και μπρος
Απάντηση
1
283 εβδ.
pa na theso Kai pa na xeso
Απάντηση
Δείτε τη μετάφραση
1
283 εβδ.
ελεος
Απάντηση
1
Απόκρυψη απαντήσεων
283 εβδ.
Απάντηση
1
283 εβδ.
ΧΧΑΧΑΧΑΧΧΑΧΧΑΧΑ ΔΕΝ ΤΟ ΖΩ
Απάντηση
283 εβδ.
δικό σου!!
Απάντηση
2
283 εβδ.
Απάντηση
1

283 εβδ.
Απάντηση
283 εβδ.
Απάντηση
1
283 εβδ.
Απάντηση
1
283 εβδ.
αμα θες κανω και ιδιαίτερα
Απάντηση
1
283 εβδ.
ξέρεις κάτι γι αυτό;
Απάντηση
283 εβδ.
είμαι οψαργαντινος πάω να θέσω
Απάντηση
1
283 εβδ.
και να μην ήσουν
Απάντηση
283 εβδ.
άλλο αυτό
Απάντηση
1
Απόκρυψη απαντήσεων

283 εβδ.
ο παππούς !
Απάντηση
1
283 εβδ.
σοο τρουυ!
Απάντηση
1
283 εβδ.
και τον χειμώνα έλεγε πα να θέσω στην κοπρά
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
283 εβδ.
Απάντηση
283 εβδ.
Απάντηση
283 εβδ.
Απάντηση
283 εβδ.
Απάντηση

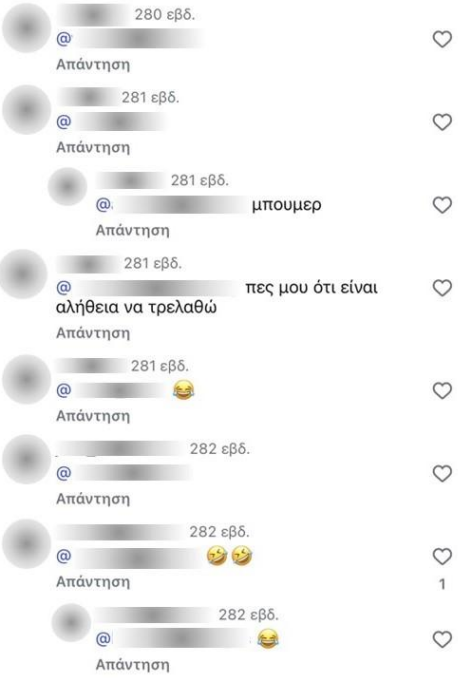

283 εβδ.
Πόσες φορές την έχω πατήσει με μη κρητικούς που ακούνε πάω να χε... και συνήθως μου λένε: κι ήταν ανάγκη να μας το πεις;
4
Απάντηση
283 εβδ.
@ θεκιο
Απάντηση
283 εβδ.
@ Ε τώρα ναι
Απάντηση
283 εβδ.
@ @ goodmorning θεσμένες μουυ❤️
2
Απάντηση
283 εβδ.
@ αχ εγώ σηκώθηκα, θεσιμο ξανά το βραδυ
1
Απάντηση
283 εβδ.
@ καλέ και γω!! τρόπος του λέγειν
1
Απάντηση
283 εβδ.
@ πα να θεσωωω
1
Απάντηση

283 εβδ.
@ χαχα το βράδυ!! εξετασμενες πλέον, ανάλαφρες
1
Απάντηση
283 εβδ.
@ χαχαχαχαχ εξετασμενες. Ούτε γυναικολόγος να ήταν ο Κ
2
Απάντηση
283 εβδ.
@
1
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
283 εβδ.
@ ΝΑΙ ΡΕ
Απάντηση
283 εβδ.
@ @
2
Απάντηση
283 εβδ.
@
1
Απάντηση
283 εβδ.
@
Απάντηση

283 εβδ.
Χαχαχαχαχαχαχα @ χαχχαχχχεχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχ
1
Απάντηση
283 εβδ.
@ σαλευγε να πα να θεσεις μρε
5
Απάντηση
283 εβδ.
@ σαλεύγω
2
Απάντηση
283 εβδ.
@
Απάντηση
283 εβδ.
@ Το αγαπημένο μας
1
Απάντηση

262

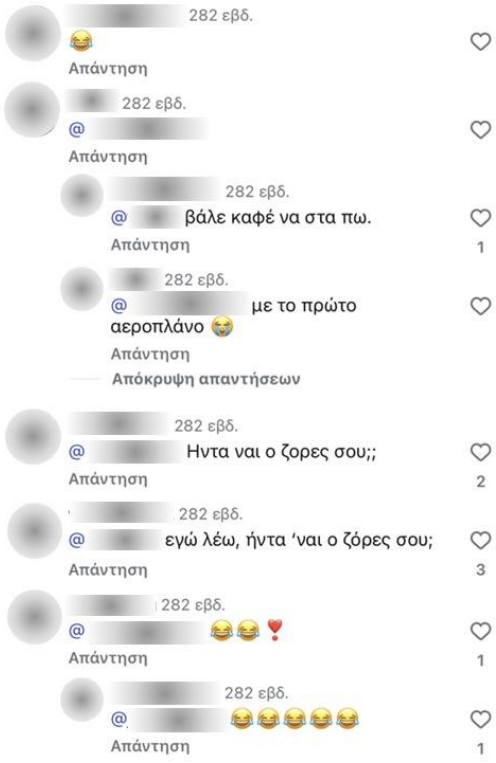

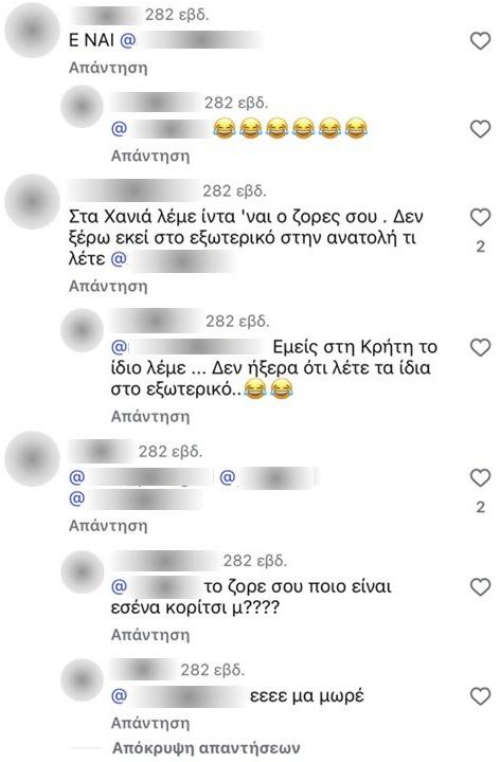

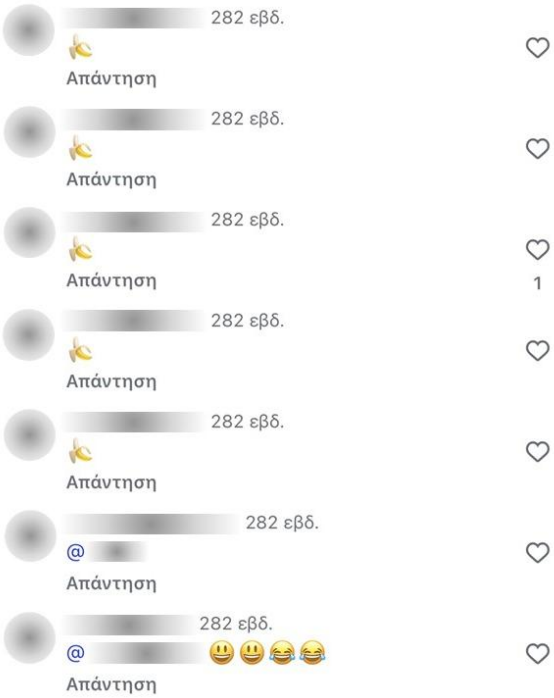

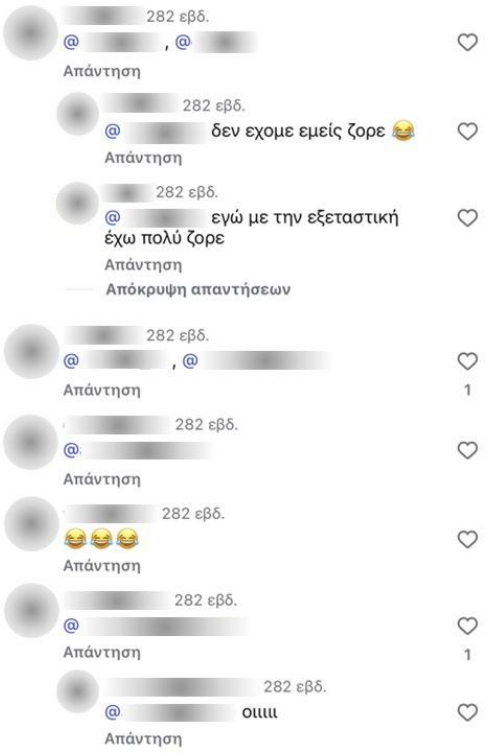

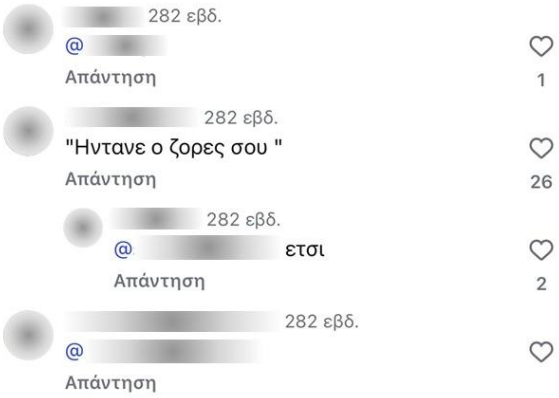
262 Ηντά 'ναι το ζόρε σου; = Χαλάρωσε/ Γιατί βιάζεσαι τόσο πολύ;

282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
βάλε καφέ να στα πω.
Απάντηση
1
282 εβδ.
με το πρώτο αεροπλάνο
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
282 εβδ.
Ηντα ναι ο ζορες σου;;
Απάντηση
2
282 εβδ.
εγώ λέω, ήντα 'ναι ο ζόρες σου;
Απάντηση
3
282 εβδ.
Απάντηση
1
282 εβδ.
Απάντηση
1

282 εβδ.
E NAI
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Στα Χανιά λέμε ίντα 'ναι ο ζορες σου . Δεν ξέρω εκεί στο εξωτερικό στην ανατολή τι λέτε
Απάντηση
2
282 εβδ.
Εμείς στη Κρήτη το ίδιο λέμε ... Δεν ήξερα ότι λέτε τα ίδια στο εξωτερικό..
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
2
282 εβδ.
το ζορε σου ποιο είναι εσένα κορίτσι μ????
Απάντηση
282 εβδ.
εεεε μα μωρέ
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων

282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
1
282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση

282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
δεν εχομε εμείς ζορε
Απάντηση
282 εβδ.
εγώ με την εξεταστική έχω πολύ ζορε
Απάντηση
Απόκρυψη απαντήσεων
282 εβδ.
Απάντηση
1
282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
282 εβδ.
Απάντηση
1
282 εβδ.
οιιιιι
Απάντηση

282 εβδ.
@
Απάντηση
1
282 εβδ.
"Ηντανε ο ζορες σου "
Απάντηση
26
282 εβδ.
@ ετσι
Απάντηση
2
282 εβδ.
@
Απάντηση